శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్పర్వతరాజకుమార వేంకటనాథరాజకవివరవిరచిత

పంచతంత్రము

పద్యకావ్యము.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్రకటితము.

Printed
at the "VAVILLA" Press,
Madras.—1924.

పీఠిక.

వేంకటనాథకవి.

ఇమ్మహాకవి పంచతంత్రమును బద్యకావ్యమునుగా రచించి మిగులఁ గీర్తిని జేకొన్న మహనీయుఁడు. ఇతనియింటిపేరు బైచరాజు వారు. ఇతనితాతతాత బైచభూపాలుఁడు. ఇందుచేతనే యాతని కీ యింటిపేరు గల్గెనని తోఁచుచున్నది. ఇవ్విషయమునే పంచతంత్రమున,

"ధీరత రాజవంశజలధిం బ్రభవించె మహావిరోధిసం
హారవిహారి సాళ్వబిరుదాంకుఁడు బైచనృపాలుఁ డద్ధరి
త్రీరమణీమనోహరుని తీవ్రయశస్స్ఫురితేందు హారాద్రిస
హాతవసుంధరాధరము లయ్యె సమగ్రవిహారశైలముల్."

ఈ బైచరాజుకుమారుఁడు తిరుమలధరణీనాథుఁడు. ఇతనికుమారుఁడు వీరభద్రరాజు. ఇతనికిఁ బుత్రు లిరువురు. లింగభూపాలుఁడు, పర్వతరాజు. ఈపర్వతరాజునకుఁ బుట్టిన ముగ్వురుకుమారులలో నగ్రజుఁడే యీ వేంకటనాథమహాకవి. ఇక్కారణముననే యాతనిఁ బర్వతరాజకుమారవేంకటనాథుఁ డనియు నందురు. పైపద్యమునుబట్టియే యాతఁడు క్షత్త్రియకులావతంసుఁడని తెల్లమగుచున్నది. ఈకవిశ్వరుఁడు తన్నుగుఱించి,

"అసహాయసరసకవితా,రసికుఁడ వేంకటనరావరప్రభుఁడ గుణ
ప్రసవప్రకాండమదన,ద్భసలాయితవిద్వదఖిలబంధువ్రజుఁడన్."

అని తనపాండిత్యగరిమం~~బును జేసుకొని చెప్పినాఁడు.~~

కవికాలము, దేశము నిర్ణయించుటలో గొప్ప చిక్కు గలదు. పూర్వపుంగవులు తమగ్రంథములలోఁ దమకాలమును దేశమును జక్కఁగాఁ జెప్పుకొనువారు కారు. అట్లు చెప్పియుండినచోఁ బిదపకాలపు లేఖకులయూహలకును జగ్గులకును నెడమును లేకుండెడిది. ఐనను నీతని కాలమును గుఱించి 'బ్రౌనుదొరవారు' తమనిఘంటువునందు క్రీ॥ శ॥ 1500 సంవత్సర ప్రాంతమువాఁడని వ్రాసి యున్నారు. కాఁబట్టి యీకాలమునకుఁ బ్రమాణేతరము లగుపనువలు కియ్యదియే యని నిర్ధారణ

చేయక తప్పదు. ఇదియునున్గాక వేంకటనాథుఁడు దాను బూర్వకవులను స్తుతించుచు,

‘‘హృదయప్రస్థారథం బతిప్రియతమం బెక్కింతు జేతోమరు
త్పదనాసానికిఁ దెత్తు మానసనభస్సంచారిఁ గావింతు హృ
ద్విదితక్షీరసముద్రఖేలనమునం దేలింతు నుత్కృష్టవ
స్తుసులం బ్రాజ్ఞుల దిక్కయజ్వ నమరేశు న్సోము శ్రీనాథునిన్.’’

అని శ్రీనాథుని బేర్కొనియుండుటచే నీతఁడు 1450-వ సంవత్సరమునకుఁ బూర్వపువాఁడు కాఁడని స్పష్టమగుచున్నది. మఱియును నీతఁడు తన జ్యేష్ఠపితృవ్యునిఁగూర్చి చెప్పుచు, ‘కుమారలింగక్షోణిపాలుండు యవనసైంధవకాననానలుండు.’ అనిచెప్పియున్నందునఁ గవి హిందువులకును మహమ్మదీయులకును యుద్ధములు జరుగుచున్న సమయంబున నుండు నని యేర్పడుచున్నది.

ఇతఁడు కవులందఱివలెనే దనకుఁ బ్రబంధరచనాకాలంబున భగవంతుఁడు స్వప్నంబున సాక్షాత్కరించినట్లు చెప్పియున్నాఁడు. ఇయ్యది పూర్వకాలంబునుండి యాచారముగ వచ్చుచున్నది. ఇందలి సత్యాసత్యంబు లప్పరమేశ్వరుఁడే యెఱుంగు.

ఈతఁడు తనకృతియగు నీపంచతంత్రంబును స్వప్నంబున సాక్షాత్కరించిన హరిహరదేవున కంకిత మిచ్చినాఁడు. తద్విషయంబును, నాహరిహరనాథునియందలి భక్తిపారవశ్యంబును,

‘‘ఏ చనవు గలదు హరిహర, సాచివ్యము నొంద నన్యజనులకు మది నా
లోచింపఁ దిక్కయజ్వకు, నాచనసోమునకు మఱియు నాకుం దప్పన్.’’

అని చక్కఁగ వక్కాణించెను. ఇక్కారణంబుననే యీతఁడు నెల్లూరిమండలనివాసిగానుండ ~~నోపునని యూహింపవలసె~~ యున్నది. కవితానేమండలమువాఁడైన నేమి యెందుఁ బుట్టిన నేమి యెందుఁ గిట్టిన నేమి యెందు జీవనంబు గడపిన నేమి తనపాండిత్యముచేఁ గీర్తిని గడించినఁ జాలును.

కవితామాధుర్యంబుచే శిరంబు లూపించినఁ జాలు. అతఁడు భారతభూమి నలంకరించినవాఁడే యగు. ఈవిషయ మింతటితో విరమించి యితనికవిత్వముయొక్క ఫక్కినిగుఱించి కొంచెమాలోచింపవలయును.

ఇతనికవిత్వములో లక్షణవిరుద్ధములగు ప్రయోగము లున్నవనియు, నందుచేతనే లక్షణకర్త లుదాహరణముగా నీతనికృతిఁ గొనక పోయి రనియు నందురు. ఈలక్షణవిరుద్ధప్రయోగము లెల్లగ్రంథంబులయందును గన్పడుచున్నవి కాని యవి కొందఱియదృష్టంబుఁబట్టి సాధువులుగను గొందఱిదౌర్భాగ్యముంబట్టి యసాధువులుగను సాధింపఁబడుచున్నవి. ఇతఁ డీపంచతంత్రంబును సంస్కృతమునకు భాషాంతరీకరణమువలెఁ గాక ప్రబంధశైలిలో వ్రాసినాఁడు. కవిత్వ మెట్లుండవలయునో యాతఁడే యీపంచతంత్రమున,

"ఘనతరఘూర్జరీకుచయుగక్రియ గూఢము గాక ద్రావిడీ
స్తనగతిఁ దేట గాక యరచాటగు నాంధ్రవధూటిచొక్కపుం
జనుగవఁ బోలి తేటయును జాటుతనంబును లేకయుండఁ జె
ప్పిన యదె పో కవిత్వ మనిపించు నగిం చటుగాక యుండినన్".

అనుపద్యముచేఁ జెప్పియున్నాఁడు. తిలకింపుఁడీ!.

కావ్యంబున నొక్కొక్కఁ డొక్క యొక్క. నరయు చుండును. 'భిన్నరుచిర్హి లోకః' అనునట్లు లోకంబునఁ బలువురు పలువిధంబులగు రుచులు గలిగియుందురు. దీనినే యీ వేంకటనాథుఁడు,

సీ. "ఒకఁ డలంకారంబునకు వేడుకపడుచు నొకఁడు వార్తాసమృద్ధికిఁ జెలంగు
నొకఁడు శబ్దస్ఫూర్తులకు మాయురె యను నొకఁ డర్థసృష్టికి నుత్సహించు
నొకఁడు రసాభోగతకు మస్తముఁ గదల్చు నొకఁ డుపమానచర్చికకు నలరు
నొకఁడు పదప్రౌఢిమకు నిచ్చలో మెచ్చు నొకఁడు జాతిశ్లాఘ కుబ్బుచుండుఁ
తే. గామి చందానఁ దలపరి కరణి బధిరు,పలె దరిద్రునిగతి వాది పగిదిఁ గనక
కారు చాడ్పునఁ బంగు వైఖరిఁ గుజాతి,జాడ నిందఱి ముదలింపఁ జాలు రెట్లు."

అని చాటియున్నాఁడు. 'అవిదితగుణాపి సత్కవిభణితిః కర్ణేషు వమతి మధుధారామ్' అన్నట్లు చవిఁ గొనుఁ డీపద్యమునందలి మాధుర్యము!

ఎట్టివానికృతియందును దప్పులుండక పోవు. ఉండినంతనే వాని కృతికిఁగాని యాతనికిఁ గాని కళంక మాపాదింపరాదు. గుణపరీక్షణము చేయవలయుఁ గదా? రసపుష్టిఁ గనుగొనవలయుఁ గదా? దీనినే యీతఁడు,

"ఒప్పులు గలకృతిలో నొక,తప్పున్నను గడమ గాదు దానికిఁ గళలం
జొప్పడు శశికిఁ గళంకము, కప్పేర్పడి యేమి నిండఁ గావించె నొకో."

అని వక్కాణించె.

ఇతఁడు కృతిని రాజుల కిచ్చునభిప్రాయమందు విముఖుఁడు. ఒంటిమిట్ట శ్రీకోదండరామమూర్తి కంకితమిచ్చి కీర్తిఁగాంచిన బమ్మెర పోతనామాత్యునియనువునను, బిత్రికాపురికుక్కుటేశ్వరున కర్పించి తన కృతుల వాసి నొందిన కూచిమంచి తిమ్మకవివదువునను, మఱియు భగవదర్పణ మొనరించిన మహాకవులజాడ ననుసరించియే యీతఁడును రాజాంకితమునుగుఱించి,

> "అతికుటుంబరక్షణాపేక్షఁ బ్రాల్మాలి, కృతులు మూఢభూమిపతుల కిచ్చి
> చచ్చి నిరయమునకుఁ జనుకంటె హరిహరార్పణముఁజేసి సుగతిఁ బడయరాదె."

అని ఘోషించి యున్నాఁడు, చూచితిరే యీతనిదైవభక్తి!!!

ఈపంచతంత్రమునే దూబగుంట నారాయణామాత్యుండును దెనిఁగించె. పద్యములలో భావసామ్యముండకమానదు. కథ యొక్కటియే కదా? నారాయణామాత్యుఁడు సులభశైలిని వ్రాసినాఁడు. కాని యందున్నైతము లక్షణవిరుద్ధములగు ప్రయోగములు లేకపోలేదు. వేంకటనాథుఁడుమాత్రము తాను గవిత్వ మెట్లుండవలయునని యొప్పఁజెప్పెనో యా చొప్పుఁ దప్పింపక తగినచోటులం దనువయిన వర్ణనములను జేర్చి రచించినాఁడు. ప్రబంధమునం దుండఁ దగిన వర్ణనములన్నియు నెట్టకేలకుఁ గల్పించి రసపోషణముఁ జేసి వాసిఁ గాంచినాఁడు. ఐనను లక్షణవిరుద్ధములగు ప్రయోగము లందందుఁ జూపట్టుచున్నవి. వానినెల్ల నిట వ్రాయఁ బూనలేదు. 'ఆోటి కొక్కపాట' నోటి కొక్కమాట'యనునామెత మనకుఁ జిరపరిచితంబు కాదే. అట్లే సామాన్యముగఁ బాఠభేదములచే లక్షణవిరుద్ధములగు ప్రయోగములును గలిగియుండునని యూహింప వచ్చును. ఈదోషములను గృతికర్తనెత్తిపై వైచుట ధర్మమార్గమని యేరైన నెన్నఁ బూనుకొనరని నానమ్మకము.

హంసవింశతికర్తయగు అయ్యలరాజు నారాయణామాత్యునివలెనీతఁడును స్వభావవర్ణనములం గడునేర్పున నలవరించి యున్నాఁడు. కొన్నింటి నీక్రిందనుదాహరించెద. గ్రంథమునందే తిలకింపనగు నని పాఠకమహాశయుల వేఁడెద.

స్వభావవర్ణనములు.

పుట.		పద్యము.
వేసఁగి	58	577
గొల్లచాన	59	586
హేమంతము	69	677
వేఁట	99	196
చోరుఁడు	122	199
సిద్ధుఁడు	151	101
వనము	196	522

ఇట్టి వెన్ని యేని కాననగు. ఉదాహరింపఁ బూనిన గ్రంథమం తయు నెన్నవలసి యుండును.

ఈతఁడు శబ్దాలంకారంబులఁ గూర్చుటయందు మిక్కిలి ప్రియుఁడు. అందం దనేకపద్యములఁ గాననగు. అయినను గొన్నింటిని దెలిపెద.

శబ్దాలంకారములు.

పుట.	పద్యము.
6	100
17	123
87	70
69	676
114	119
140	330

ఈ గ్రంథము నీతులకుఁ బుట్టినిల్లని వేఱ చెప్పనేల? నీతులను బొందుపఱచి వ్రాసిన పద్యములఁ గొన్నింటి నుదాహరింప మన స్సువ్విళ్లూరు చున్నది. కాంచుఁడీ కవిమహిమము!

"పురుషవిశేషలీల విరిబోఁడియు వాలు విపంచి శాస్త్రముల్
దురగము వాణియు న్నరుఁడు దొడ్డతనంబు వహింతు రట్ల కా
పురుషవిశేషలీల విరిబోఁడియు వాలు విపంచి శాస్త్రముం
దురగము వాణియు న్నరుఁడు దొడ్డతనంబువహింప రర్వరన్." ప్రథమాశ్వాసము.

"గజ మంటినట్లు యడఁచు, న్భుజగము మ్రొక్కినయట్లు పొరిగొను ధరణీ
భుజుఁడు నగినట్లు చంపుం, గుజనుఁడు మన్నించునట్లు కొను బ్రాణంబుల్."

మనుజుఁ డెన్నండును స్వతంత్రుఁడు కాఁడు. భగవంతుం డేయేకాలమున నెట్టి త్రిప్పుఁగ ద్రిప్పునో యట్లు తప్పక యనుభవింపవలయు ననుట కీ మహాకవి యెట్లు కథాంశములను వాక్రుచ్చెనో కనుఁగొనుఁడు.

సీ. "ఘనరూపనిధి యనంగునకా యనంగత్వ? ముచితమే బలి కహివ్యూహనసతి?
పాండునందనునకా బహుకాలవనవాస? మిభపురాధిపునకా యేటిచావు?
మనుకులాన్వయునకా శాపమరణంబు? జాహ్నవీసుతునకా శస్త్రశయ్య?
నలరాజుకా మహానసపాకభజనంబు? నహుషునకా ఘోరనాగమూర్తి?
తే. మతిత్రిశంకునకా పచ్చిమాలతనము?, ద్రుపదనందనకా రాచతొత్తుపాటు?
మనుజుఁ డెవ్వఁడు కర్మస్వతంత్రుఁడనయ?, నీశ్వరుఁడు గాక సమకూర్పనిట్టిపనులు."

ఇందుఁగల యైతిహ్యముల నెట్లు జతకూర్చెనో.

ఇట్లే నీతులుగలపద్యములును, కంఠపాఠము జేసి పలుమారులు ప్రస్తావనావశంబునఁ జదువుకొనఁదగిన పద్యము లనేకము లున్నవి. అక్కడక్కడఁ బద్యములలో సామెతలనుగూడ నిమిడించి యున్నాఁడు. భాషయందుఁ బాండిత్యము లోకమునఁ గలిగింపవలెనన్న సామాన్యముగఁ బ్రచారములో నున్నమాటలనే యుపయోగించుచు గ్రంథములను వ్రాయుట యుచిత మనువారికెల్లరకు వందనసహస్రంబులు. శ్రోత్రపదంబులును సమాసచాతుర్యంబులును, నలంకారవిశేషంబులును భాషకలంకారప్రాయంబు లని యెన్ని గ్రంథజాలంబులను రచించి మహాకవిపండితులు లోకంబున భాషను బోషింతురు గాక యని నాయూహ.

ఇం దెందైన లోపంబు లుండక మానవు. 'ప్రమాదో ధీమతామపి' యనువాక్యంబును దమమనంబున నిడి పరిశీలించి దోషంబులఁ బోఁద్రోచి గుణగణంబుల గ్రహింతు రని భాషాభిమానుల నెల్లరను వేఁడుచున్నాఁడను.

ఇట్లు విన్నవించు,
పండితాఖండలమండల పాదసేవకుఁడు,

కావ్యతీర్థ. కవిభూషణ జనమంచి. వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశర్మ,
సహాయాంధ్రపండితుఁడు, మునిసిపల్ హైస్కూలు, కడప.

శ్రీరస్తు.

పంచతంత్రము.

ప్రథమాశ్వాసము.

అవతారిక.

శ్రీవృత్తస్తననిస్తులైణమదసంసిక్తం బురోవీథి బా
గైవిన్నాణపుఁబుట్టుమచ్చ రవిక న్యాసన్న విశ్వంభరా
దేవీవిభ్రమలక్ష్మిఁ దేటపఱుపం దీపించు త్రైలోక్యర
క్షావర్ధిష్ణుఁడు కృష్ణుఁ డూర్జితమనీష న్మాకు దిక్కయ్యెడిన్. 1

మ. సరసీజాతము లాటపట్టులు నిశాచారారి చంచద్భుజాం
తరమావాసము పుట్టినిల్లు సలిలస్థానంబు దారిద్ర్యభూ
ధరవజ్రాయుధకోటిచూపు నిగమాంతప్రోక్తు లాశంసినీ
పరిషద్భాగముగాఁ జెలగుజగదంబం బద్మఁ గీర్తించెదన్. 2

చ. తరల కహో యుపాంశుజపదంభమున న్వనజాతపీఠి క
న్నరమొగిడించి సృష్టికరుణాయతి మూలకుఁ ద్రోఁచి భారతీ
చరణశిఖాంతవిభ్రమరసంబులఁ బ్రస్తుతిసేయు ధాత మ
న్నిరుపమదివ్యకావ్యపదనిర్మితిఁ బ్రోఁదియొనర్చుఁ గావుతన్. 3

మ. నవమేఘాళిఘటించు మచ్చికరబంధశ్రీ నిరీక్షించి గో
త్రవరేణ్యంబులఁ జేయువృత్తకుచముల్ దర్శించి భావించి నా
యవలగ్నాంగముఁ జూచి సింహసృజనం బర్థింపుమంచు న్మనో ధవు
మేలంబునఁ దేల్చువాణి నను నంతర్వాణిఁగాఁ జేయుతన్. 4

ఉ. చేకొని బ్రహ్మమంత్రములఁ జెప్పనహో ప్రతిసీర జాఱు మై
నాకుఁడు దేవతాళిగళనాదమున న్జదివించుచోట భూ
షీకృత భోగిదర్శనముచే ధృతిదూలి చలించుగౌరి నా
లోకముఁ జేసి నవ్వ ప్రబలు స్మరమేశ్వరు నాశ్రయించెదన్. 5

ఉ. ఆసవనారిమోవిరుచు లానఁగఁ దఘ్నకంధరావల
వ్యాసుకి భూరిభూత్కరణ వాతకనన్నిటలాంబకాగ్నిగం
గాసలిలాప్తినార్పుటకుఁ గా వడిదోయిలిసాఁచుచండముం
డాసురహంత్రి నన్ను సకలార్థవిధిజ్ఞునిఁ జేయుఁగావుతన్. 6

చ. నడుఁగక బాల్యచాపలమున న్దనపిమ్మటి వ్రేలఁ జొక్కపున్
గడియపుటట్టటంచుఁ ద్రిజగజ్జను లచ్చెరువందిమోడ న
క్కడపటికొండ సొంపులెలుఁగం దవిలించినటించుశూలిపె
న్గొడుకు మదీయకావ్యమునకుం గలిగించు నిరంతరాయముల్. 7

ఉ. భూరి విరాడ్వికారగతిఁ బూర్వకుభృచ్ఛరమాద్రులం బదాం
భోరుహముల్ఘటించుకొని పోకలరాకల మేన్మలంచి వి
ద్యారుచిఁ జొక్కుచోఁ జెవిపడన్రవిపోగున కెంపువోలెఁ జె
న్నారమహోన్నత స్మైలయు నక్షరు నక్షరిపు న్భజించెదన్. 8

మ. శివమూర్ధేందుపయోధిపర్వశశిచెప్పం జొక్కి పెక్కండ్రకై
దవఖండంబసమగ్రముగ్రనగమంథక్షుభ్యమాణంబు సిం
ధువసారంబు తనుస్వమొప్పఁగలచంద్రుండంచు దివ్యామృతం
బవలంబించు భుజంగకోటియగు నాగారిం బ్రశంసించెదన్. 9

చ. అతినిశితాశుధారకు మహామహనీయ విచిత్రవర్ణసం
గతికి నిరూఢగూఢసుముఖత్వదసత్యపదార్థసంగ్రహ
స్థితికిఁ బహుప్రయత్ననియతిం జనతాశ్రుతిరత్నకుండలా
యితహితసూక్తియుక్తి నుతియించెద బాణమయూరచోరులన్. 10

మ. హృదయబ్రహ్మరథం బతిప్రియతమం బెక్కింతుఁ జేతోమరు
త్పదనాస్థానికిఁ దెత్తు మానసనభస్సంచారిఁగావింతు హృ
ద్విదితక్షీరసముద్రఖేలనమున న్దేలింతు నుత్కృష్టన
స్తుదులం బ్రాజ్ఞులదిక్కయజ్వనమరేశు న్సోము శ్రీనాథునిన్. 11

క. వాచావీచీధీకృత, లోచనకర్ణాగ్రయాయి లోకసుధాంధో
నైచికిఁ దలఁతు న్మద్వంశాచార్యుం దిరుమలశ్రియగపతి గురునిన్. 12

మ. రసవిస్ఫూర్తిగొఅంత దీనికిదిపూర్వచ్ఛాయ యిచ్చోటఁ ద
ప్పస దిప్పట్టున నర్థసృష్టిపసలే దచ్చోట నశ్లీల మ
ద్దెస నాదిక్కునదుస్సమాస మిది సందేహాస్పదంబీడ నం
చుసుమాళింబునఁ బొండితుల్మెరపునీచు ప్రోఁతవాక్రుప్వఁగన్. 13

సీ. ఒకఁడలంకారంబునకు వేడుకవహించు నొకఁడువార్తాసమృద్ధికిఁ జెలంగు
నొకఁడుశబ్దస్ఫూర్తులకు మాయురెయును నొకఁడర్థసృష్టికి నుత్సహించు
నొకఁడు రసాభోగతకు మస్తముఁగదల్చు నొకఁ డుపమానచర్చికకు నలరు
6 నొకఁడుపదప్రౌఢిమకు నిచ్చలో మెచ్చు నొకఁడు జాతిశ్లాఘ కుబ్బుచుండుఁ
తే. గామిచందానఁ దలవరికరణిఁబధికు, వలె దరిద్రునిగతి వాదిపగిదిఁ గనక
కారుచాడ్పునఁ బంగువై ఖరిఁ గుజాతి, జాడ నిందటిముదలింపఁజాలు పెట్లు. 14
కం. ఒప్పులు గలకృతిలో నొక, తప్పున్నను గడమగాదు దానికిఁ గళలం
7 జొప్పడుశశికిఁ గళంకము, కప్పేర్పడి యేమినిందఁ గావించెనొకో. 15
ఉ. ఆనుటకీరసంబున నహంకృతిపంశితు లల్పకాకవు
లీనుల నినిమత్కవిత విద్వదుపాసితగాకయున్నె యా
హీనరభుక్తశేషకబళాహరణక్షమకుర్కురాళికిం
8 గాని నవాజ్యధార క్రతుకార్యసమాచరణీయగాదొకో. 16
*చ. మృదుగతి మంచితావులకు మెచ్చుసదావనిఁ బావనాళి దా
నదిగొనిరోయుపంకలను నంచకసంచయ ముట్టిదేకదా
చదురుఘటిల్లఁజూచు సరసప్రసవంబులఁ జంచరీకపుం
9 గదుపులు నిచ్చలు న్వెదకుఁ గాకుణపంబుల నక్క లేర్పడన్. 17
చ. ఘనతరఘూర్జరీకుచయుగక్రియ గూఢముగాక ద్రావిడీ
స్తనగతిఁ దేటగాక యరహాటగునాంధ్రవధూటిచొక్కపుం
జనుఁగవఁబోలి గూఢమును జూటుదనంబును గాకయుండఁ జె
10 ప్పినయది పో కవిత్వ మనిపించు నగిం చటుగాకయుండినన్. 18
చ. ఎడపక తారుదారె లిఖియించి పఠించి కృతుల్ ప్రతుల్ జగం
బడిగిన నిచ్చి హెచ్చి సకలావసథంబుల దారయై దిశల్
గడచి నటించు కావ్యములు కావ్యములా హరణాఘశాంతికై
11 విడువక కూలిఁ బెట్టి చదివించుకృతుల్ కృతులే వసుంధరన్. 19
వ. అని యిష్టదేవతానుతియును బురాతనకవిస్తుతియు నాచార్యపురస్కృతియును గుక
12 వితిరస్కృతియుం గావించి, యేనొక్కనాఁడు పంచతంత్రం బాంధ్రభాషం జంపూ

---

*చ. మృదుగతి మంచితావులకు మెచ్చుసదావనిఁ బావనాళి దా
నడిగొనిరోయుపంకలను నంచకుఁడే ద్రైఅనట్టిదేకదా
వెదకుమహారసప్రసవవిభ్రమసంపదలన్మనోజ్ఞష
13 ట్పదములు పూతిగంధకుణపంబుల రోయవె నక్కలెక్కడన్.

ప్రబంధంబుఁజేయం బ్రారంభించి యేతత్కావ్యకన్యకారత్నంబున కనుకూలవల్ల
భుం డేదేవుండొకో యని విచారించి శయ్యాతలంబున శయనించిన. 20

శ్లో. హ్యాన్నిత్యయాచర మయా పృష్టమయా ప్రభుత్వం
మాళీతుపార ఘృణినా జగతాం గురుత్వం
సందీపయ న్నభసి కోపి మహాన్మహా న్మే
స్వప్నే శుభే సితసితద్యుతి రావిరాసీత్.

క. కలలో నలువుం దెలుపుం, గలవేలుపుదొర యగణ్యకారుణ్యరసం
బొలయ ననుఁజూచి ప్రోత్ఫుల్ల, మధురప్రణయపూర్వభాషలఁబలికెన్. 22

క. నను హరిహరనాథునిఁగా, మనమునఁ దలపోయు నృపకుమారక విద్వ
జ్జనసేవ్యము నీకావ్యముఁ, దనకి మ్మభిమతవరప్రదాతను భక్తిన్. 23

వ. అని యానతిచ్చి యావేల్పు విచ్చేసిన నానందకందళితపులకదంశితుండనై మేలు
కని. 24

క. ఏచనువుగలదు హరిహర, సాచివ్యమునొంద నన్యజనులకు మది నా
లోచింపఁ దిక్కయజ్వకు, నాచనసోమునకు మఱియు నాకుం దక్కన్. 25

ఉ. సన్నుతశబ్దలక్షణరసస్ఫురితంబుఁ బురాణభారతో
త్పన్నము నైన సాధుపతితం బయి యొప్పదు మర్త్యసేవ్యమై
యున్న ప్రబంధ మెప్పటి కహో జగదేకపవిత్రభూమి దే
వాన్నము సారమేయచరణాంకితమైన భుజక్రియార్హమే. 26

గీ. అతికుటుంబరక్షణాపేక్షఁ బ్రాల్మాలి, కృతులు మూఢభూమిపతుల కిచ్చి
చచ్చి నిరయమునకుఁ జనుకంటె హరిహరా, ర్పణముఁజేసి సుగతిఁ బడయరాదె.

ఉ. అంగధృతాబ్జు నిశ్చలతరాతను సర్వదు సర్వమంగళా
లింగితు భీషణాశరకులీనజయోన్ముఖపౌరుషక్రియా
సంగతు భీషణాంబకకృశాను నిరూపిత వైరిసద్మ యో
గాంగయుతాద్యతిన్ హరిహరాకృతి మత్కృతిభర్తఁజేసెదన్. 28

వ. అని నిశ్చయించి యత్త్రిలోకీకర్త మత్కృతిభర్తఁగా నొనర్చితి మదీయ వంశా
వతారం బభివర్ణించెద. 29

ఉ. ధీరత రాజవంశజలధిం బ్రభవించె మహావిరోధి సం
హారవిహారి సాళ్వబిరుదాంకుఁడు బైచనృపాలుఁ డద్ధరి
త్రీరమణీమనోహరుని తీవ్రయశస్స్ఫురితకిన్ హరాద్రినీ
హారవసుంధరాధరములయ్యె సమగ్రవిహారశైలముల్. 30

క. అల బైచక్షితిపతికి, న్బలభిత్ప్రతిమానభోగపరతంత్రునకున్
గలిగె న్దిరుమలధరణీ, తలనాథుఁడు నిర్భరప్రతాపోజ్జ్వలుఁడై. 31

ఉ. అంబుజనేత్రఁ జిమ్మనసుధాధిపరత్నము గూర్మిఁ బేర్మిఁ ది
ప్పాంబికఁ బెండ్లియై కనియె నప్రతిమానగుణాఢ్యు వీరభ
ద్రుం బరిపంథిరాజకులతోయధిమందరు ఘోరసంగరా
డంబరచుంబిభీషణకటప్రకటద్విప సైన్యసంకులున్. 32

సీ. అతఁడు తుంగట్ల శ్రీపతిరాజవరపుత్రి శృంగారములయిక్క లింగమక్కఁ
బరిణయంబై లింగనరనాయకవతంసుఁ బ్రాభవనిస్తంద్రు బర్వతేంద్రుఁ
గనియెఁ గుమారలింగక్షోణిపాలుండు యవన సైంధవకాననానలుండు
పోరులఁ బెక్కండ్రఁ బోరిపుచ్చె నమహోగ్రవునితమ్ముఁడు పర్వతప్రభుండు
తే. వైరికాంతారదవవారివాహమూర్తి, పోలె ఫలితిప్పనసుమతీపాలపుత్రిఁ
బుణ్యచారిత్ర వికసితాంభోజనేత్ర, నన్నమాంబికఁ బరిణయంబయి ముదమున.

క. నను వేంకటజనవల్లభు, వినుతపరాక్రముని రంగవిభుధైర్యకథా
కనకాద్రిని శేషాద్రినిఁ, గనియె నిహాముష్మసౌఖ్యఘటనాయతికిన్. 34

క. అసహాయసరసకవితా, రసికుఁడ వేంకటధరావరప్రభుఁడ గుణ
ప్రసవప్రకాండమదన, ద్భ్రసలాయిత *విద్వదఖిలబంధువ్రజుఁడన్. 35

షష్ఠ్యంతములు.

క. భువనసుయస్వాకృతికిన్, బవిపాణిప్రముఖలోకపాలకమకుటీ
దివసమణికి రణవికసిత, సవకరుణాచరణచరణజలజాతునకున్. 36

క. పాలస్త్యవరదునకు నా, ర్యాలోకచకోరతాపహరణక్రీడా
గ్లౌలాలితాస్యునకు నం, హోలుంఠకహృదయమునిజనోపాస్యునకున్. 37

క. వినతానందనగతికిన్, ఘననరకత్రాసకరణ కరవాలభుజా
భినవాద్భుతసురతతికిన్, జనితప్రహ్లాదవినుతజటిసంతతికిన్. 38

క. బహుభువనవిహారునకు, న్సహజబ్రహ్మాండభాండజటిలఫలాళీ
నహనమహనీయవిగ్రహ, మహితోదుంబరగతక్రమశ్రీకునకున్. 39

క. తరణిశశిలోచనునకుం, బరమాణువిలోకి యోగమార్గఖురాళీ
పరివిహృతిసనాథునకున్, హరిహరనాథునకు సద్గృహసనాథునకున్. 40

కథాప్రారంభము.

వ. సభక్తిసమర్పితంబుగా నాయొనర్పం బూనిన పంచతంత్రంబునకుం గథాక్రమం
బెట్టిదనిన. 41

* సకలబంధు పరిషత్కులుఁడన్.

సీ. వనజగర్భకటాహవర్ధిష్ణువరణంబు బలిబహూకృతపుణ్యసలిలఖేయ
మరుణాంశుకలశభాసుర రత్నసౌధంబు కుధరభిద్గృహచుంబిగోపురంబు
ఘనఘనాక్రీడసద్ధాత్ర్యనిష్కుటకంబు బ్రహ్మనిష్ఠద్విజప్రాంజలంబు
ప్రబలభార్గవశౌర్యబంధురక్షత్త్రంబు పౌలస్త్యనిభవణిగ్భాసురంబు
తే. పద్మనాయకశుభవిభాభర్త్స్యమాన, విద్వదావాసమండలీవిహరమాణ
భూరిసంతాపతిమిరంబు పొగడ నెగడుఁ, బూర్ణగరిమంబు పాటలీపురవరంబు. 42

సీ. హాలహలం బిదిగాదె యభ్యమిత్రియుజీ వానిలగ్రాహినప్రాహిపతికి
బలుమదం బిదిగాదె పరుషారివారిజోన్మూలకృత్త్వాలశుండాలపతికిఁ
జిరతపం బిదిగాదె పరరాజసంరోధివరణమండలచక్రవాలమునకుఁ
గ్రొమ్మెఱుం గిదిగాదె కుటిలశాత్రవతనుక్షతజయుక్త్వప్రికారచక్రమునకు
తే. క్షేత్ర మిదిగాదె ప్రతిపక్షజాతిఁ జెడని, కొమ్మరేకుల గనుపట్టుకోటతమ్మి
కనఁగ జనలోచనోత్సవం బావహిల్లఁ, బరిఘవిల్లుఁ బొగడ్త నప్పురియగడ్త. 43

గీ. మొదల నప్పురిలోఁ గొంత మునిఁగి పిదప, రాసికెక్కిన పెనుముచ్చరాలఁ బెరిగి
పరఁగుతనపెంపుఁ గొమ్మలపాలుఁ జేసి, కోట యప్పీట నుర్వీటు పాటఁదనరు. 44

చ. పురనిఘరక్షణక్షమతఁ బూనిన శుద్ధసుధాసముజ్జ్వలా
వరణ మకుందభృత్ఫణికి వాలికకొమ్మ లతిస్ఫుటస్ఫటో
త్కరము తదగ్రశీతకరకాంత శిలల్మణులం బురుడ్బిసా
హరణచరన్మరాళపరిఘాంబువు కంచుక మెంచి చూడఁగన్. 45

మ. దివిషద్వాహిని యప్పురిం బొరసి యుద్వృత్తి న్విజృంభింపఁగా
నవరోధించినవీటికోట యథమగ్నాచార మేపార వాం
బనకచ్ఛంబునఁ బొందుకొన్న యడుగొప్పం బ్రస్తరస్వీకృతి
న్నినసద్రత్నతదాతపోచ్చలనవహ్నిం గ్రాఁగున శ్రాంతమున్. 46

మ. గళబద్ధానిలభుగ్విషస్ఫురిత భూతాకారంబునం గాలుఁగొం
డలునిఁ దేరిగురాల నెట్లు చెడకుండం బ్రోతు నన్వప్రద
త్నులగారత్నతశోభఁ బూనిభరియించులఁ జూడుఁడా యంచు ని
స్తులదత్తోత్తరభాషఁ దెల్పి చను ఖద్యోతుం డుదాత్తాచితిన్. 47

చ. కులుకుకుచంబులానకలుగుప్పపఁ గొమ్మలఁ దొంగిచూచు కొ
మ్మలముఖచంద్రచంద్రికలమవ్వపుఁ దేటగవాక్షచంద్రము
శ్శిలలస్రవించునీటఁ బడి శీఘ్రగతిం బఱతెంచు మీనకం
దళములయత్నపద్మదళదామకశోభఘటించుఁ గోటకున్. 48—

ఉ. బంభరడింభఝుంకృతినిబద్ధకటప్రకటప్రదానవ
త్కుంభిరదప్రహారముల సూకల ప్రక్కలునైనమిన్నువి
శ్వంభరఁగూలున న్కఁటక సారసగర్భుఁ డొనర్చు సంభృతి
స్తంభములో యనంగ నగు సౌధము లుల్లసిలుం బురంబునన్. 49

చ. పవనజవంబునం బురముపై గరుడాగ్రజు గాఢహుంకృతిం
బవలుగ్రమించిరాఁగఘృణిమాలి హయాళి పయాళికక్రమో
త్సవముఘటించు నౌర దివిషద్వనితాజనతాముఖేందుజ
చ్ఛవినికషంబునం బొడము సౌధనితాపదృషత్ప్రవాహముల్. 50

చ. మరకతకుంభము ల్దలల మానసమానవిహీనకేతువుల్
కరములు మధ్యవర్తిరవికౌస్తుభరత్నము తారకాసము
త్కరము సరోజదామకముగాఁ బొగడొందినసౌధరాడ్విరా
ట్పురుషుఁడు ప్రత్యహం బమరపూజితుఁడై కొమరొప్పునప్పురిన్. 51

ఉ. వన్నియమీఱ వన్నగరివాటిల మేడలఁ గ్రీడలం గుఱు
ర్కొన్న మెఱుంగుమిన్నులతకూనలకుం జెలులై నిలింపవి
ద్యున్నిభదేహలిత్తు రళితుండవిముక్తవితీర్ణభూరుహో
త్పన్నసమగ్రసౌరభనితాంతలతాంతగుళుచ్ఛకచ్ఛటల్. 52

*చ. గురుపురగోపురాగ్రములఁ గూడినభూసనతుల్పతు ల్మనో
హరవరదత్తమత్తవిషమాయుధజన్యవిహారఖిన్నలై
చ్చరికఘటిల్లు వేసవులసోరునఁ దీరున మేరుమారుతాం
కురములఁ బ్రోతు రచ్ఛకుచకుంభజవిభ్రమపుష్కరప్లుతిన్. 53

*చ. అలఘుసరోజభీమశిశిరాగమకాలకరాళజాతర
జ్వలనశిఖోష్మజీర్ణవిధివాహకుటుంబజకోటి కిచ్చు ను
త్కలిక నిలింపధామతిమిధామనధూప్రతిబింబితామిళ
త్కలిత సుగంధచంద్రఘటికాపురగోపురయానతాస్యముల్. 54

ఉ. ఆపురిఁ జంద్రికానిశల హాటకహర్మ్యశృగేంద్రమధ్య ల
భ్రాపగనీట మజ్జనములాడి యలంకృతిమచ్ఛరీరులై
డాఁపునసుర్కిఁ జేకొనఁ గడంగుదురిందు నిలింపపుష్పలా
వీపటలార్పితా పహితవృక్షులతోఘగుళుచ్ఛకస్మృతిన్. 55

క. అలతొలివేల్పురాఁ బగరయాకటిపంటలు వేదబీజముల్
మొలచినచే లుదారగుణముల్గనియించినయిండ్లు సత్క్రియా

---

* ఈరెండుపద్యములు ప్రక్షిప్తములనతోఁచెడు.

ఫలితరువుల్ వివిక్తశుకపంజరము ల్గళికల్మిధాతతా
త్పులమన నేర్తురౌరతత్త్వవిధిజ్ఞులు వీటిభూసురుల్. 56

శా. మూరారాతు లుదారధర్మగురుమూర్తు ల్వద్మినీహృద్విహా
సారంభు ల్వసుభాషితుల్ హృదయవిద్యాబంధవిర్వాంఛరుల్
ధారాసారవిధాయకు ల్ఘనపదాలంకారు లత్యర్ఘతే
జోరమ్యు ల్రుచిరోదయు ల్శుచివతంసు ల్వాల్తు రచ్చో నినుల్. 57

ఉ. ఉన్నతవైభవు ల్సురవిమానుభవుల్ భవనాంగణంబులం
దెన్నఁగఁ గోటికొక్కటిగ నెత్తిన కేక్కియము ల్లతాద్వార
త్రిస్సరయుంఘటించు మణిదీప్తములై గగనస్రవంతికా
సన్నఫలాభిరామదివిజత్కుటనిష్కుటవాటి కెంతయున్. 58

ఉ. శూరతరత్వరాప్తి ప్రతికూలధరాధిపనిశ్చలత్వగం
భీరము మాన్పు వాహినులు పెక్కులు గొల్వఁగ లచ్చిఁ గాంచి యా
పూరితసత్త్వరేఖపొలుపుం గని సక్షమలాశ్రయింప ని
ర్వారణమంద్రు భూరిగుణ రత్నసముద్రులు [illegible]ద్రు లప్పురిన్. 59

శా. చూడం జూడ్కులరాగలక్ష్మి గలిగించు న్మించుఁ దోర్త్రోన నా
క్రీడక్రీడనకాంత కర్ణకుహరాద్రిం బాపు పాదంబునం
దోడై తీర్చు రమాకుమారుపను లెంచు న్వింగులంబోలి యొం
తే డాకం బళిరే పురంబుకలకంఠీజాతి యశ్రాంతమున్. 60

ఉ. రాగములం బరాగములరాగములం గరఁగింతు రంగరే
ఖాగతి మెచ్చ రచ్చరలఁ గాంచినవుద్ధము కల్మి దేశసం
ధాగరిమంబునం దడసినం గడకాళ్ల నదల్చి రంభ నే
లాగున నైన గెల్తురు కళావతు లాపురభేదనంబునన్. 61

సీ. పదనాబ్జములె చాలు వలపులఁ బ్రేరేఁప వెలిదమ్మలేటికి విక్రయింప
సోగకన్నులె చాలు సొంపుసంపాదింపఁ గలువలేమిటికి నంగళ్లఁ బెట్ట
మొలకనవ్వులె చాలు ముదముఁ బ్రోఁదియొనర్ప నచ్చుమల్లియ లేటి కమ్మఁ జూప
గురుకుచంబులె చాలుఁ బరితోషమొనరింపఁ బూగుత్తు లేటికి బుటములెత్తఁ
తే. గాయదీధితి చాలు రాగము ఘటింప, బేరమెటికిఁ గింప నేల చాంపేయములకు
ననుచుఁ బథికుల నర్మోక్తు లాడఁ జూడ, వేడ్క విహరింపుఁ బుష్పలావీజనంబు. 62

సీ. ఆలాన దారుబద్ధాంఘ్రులు దెగఁ బిఱిందికి నీఁగి మకుచాయ నిగిడి నిగిడి
పక్షభాగముల వెంబడి శుభంబులు జాఱిపోవ రజుల్ ప్రయ్యఁ బొంగి పొంగి

నిర్యాణకోణము ల్మిండి యుప్పరమెక్కి శీధువీచికలపైఁ జిమ్మిచిమ్మి
సృణిఘాతముల లెక్కసేయక చేయిచ్చుకృత్తిభృద్భటపంక్తిఁ గిట్టికిట్టి
తే. హస్తిపకముఖ్యసంహాతు లతులగతుల, మెలువుఁడని మాలికలకోజఁ గఱపికఱపి
వఱలునవ్వీట గర్వదుర్వారవైరి, మారణారంభబలములు మదకలములు. 63

చ. సురసరణిం బడల్పడఁగఁ జూచి కరాహతిఁ దత్పురోపరి
స్ఫురదధికత్వరం జనఁగ నెట్టన మావులఁ దూలవైచునో
యరదముఁ బట్టునో యనుభయంబున నేగు నదృశ్యుఁడై విభా
కరుఁడన వీటిదంతులకుఁ గల్గిన యున్నతు లెన్న నేటికిన్. 64

ఉ. రాజిలు పోతుమానికపురాల జిరాలగురాల సారధా
రాజవగౌరవం బడపరా కతిపుష్కరవాహకోటి గా
ఘాజడవీధిఁ దోలు విరియుం బడధారలకల్మి మత్సరో
త్తేజితమై హయాంకభృతి దీప్తసమీరణ మార్జితత్వరన్. 65

శా. వైరూఘారభటీరటన్ముఖధనుర్బాణ ప్రచండాసిభృ
చ్ఛూరుల్ గ్రాలఁ బరోపతాప మొనరించు న్దివ్రసంచారరే
ఖారంభంబున సంఘటించుమహికి న్గంపంబుఁ గల్యాణము
జ్జైత్రస్ఫాఱు మొగంబులౌఁ బురము తేజీల్ దుష్ప్రభుప్రక్రియన్. 66

మ. పరికింపన్ముకుళప్రవాళగతి నభ్రంబంటు మావుల్సమీ
పరసంగస్ఫులవిందుఁ జేయు భువనప్రఖ్యాతచక్రభ్రమిం
బరమోత్కృష్టతఁ గాంచి ఖడ్గశరసంపత్తి న్బ్రకాశించి య
ప్పురి తేరుల్మహనీయజంగమనగస్ఫూర్తిన్నదు న్రాజిలున్. 67

వ. మఱియుఁ గమలాలంకృతంబులై మురవైరియురంబుం బురుడించు సరోవరంబులును బ్రతిపర్వరసోదయంబులై యనారతంబు భారతంబుం బోలు నిక్షువనంబులును వెండియుం బేరుగల వస్తువులుం గలిగి జగత్ప్రసిద్ధి వహించిన యారాజధానిం బాలించు రాజేంద్రుండు. 68

సీ. తనరూపమనురూపకరఘాతి గురుసూతి మనుపూత విభుజాతమూర్తి గాఁగ
దనదానమినజానఘనగారివనవారి ధరవాహవరదేహతాపి గాఁగ
దనశౌర్య మనివార్యతరకోపపరభూప ఘనసైన్యజనదైన్యకారి గాఁగ
దననీతి వినయాతిఘనరజ్యవనరేజ్య శతపత్రహితపుత్రసహజ గాఁగ
తే. దనమహాసత్య మంతికోద్యత్త్రిశంకు, తనయసత్యతపశ్చరిత్రంబు గాఁగ
మనుశుభస్ఫూర్తి నిత్యధర్మప్రవర్తి, తత్త్వవిద్దర్శనుండు సుదర్శనుండు 69

సీ. తనదానగౌరవంబునఁ బుణ్యజనపరంపర చిరస్వాస్థ్యసంపదవహింపఁ
దనమహాహవము పెంపునఁ జక్రవాళాచలోత్తరతిమిరంబు బుద్ధువడువఁ
తనఘనావనబలోద్యమమున నతిమిత్రగోత్రకుంజరజాతి కుతుకమందఁ
దనమఱుంగున దురంతప్రతాపస్ఫూర్తి హావణించునినుఁడునువణఁగియుండ
తే. సమధికాదృతిఁ బూని విశ్వంభరుండు, తప్ప కెప్పుడుఁ గన్నులఁ గప్పుకొనఁగ
వాలుమగఁడయి యత్యంతవసుసమృద్ధి, దనరుఁ బ్రియదర్శనుండు సుదర్శనుండు.
సీ. తనయశోనటికి గోత్రావలచ్చతురబ్ధి ఘనతరంగములు రంగములుగాఁగఁ
దనమహాస్త్రజిహ్వనకుఁ బ్రాజ్యారిరాజ్యములు నిస్తులతరాజ్యములుగాఁగఁ
దనహేతిశతధార ధారకాశాపకృత్కుమతిగోత్రములు గోత్రములుగాఁగఁ
దనగూఢకలహంసమునకు భామామానసములు నిర్మలమానసములుగాఁగఁ
తే. దనమహాగుణరత్నసంపతికి శాస్త్ర, చతురభాషణకృతు లలంకృతులుగాఁగఁ
మనుసుదర్శనుఁ డభినవామ్నాయపఠిత, ధర్మతోషితహ స్తసుదర్శనుండు. 71
సీ. పరధరాధిపచిత్రపత్రఖండనకేళి దశదిశావిదితప్రతాపరేఖ
యసదనుశాసనవ్యాపారత మహాశరావళిదత్తచిత్తాదృతగతి
భువనసంచారయోగ్యవినీతగతిమత్తసారంగరంగదాస్థానగరిమ
నిరుపమాన నిధాన పరిపూర్ణతమనోజ్ఞగుణసమేతార్యానుకూలవృత్తి
తే. బహువితానోన్ముఖుఁడు సమిద్గ్రహణశాలి, సత్యనిధి పుణ్యజనుఁ డతిచండరశ్మి
గంధవాహుండు హృష్టారిగాఢభూతి, యతఁడు దిక్పాలకాంశజుం డగుటఁ దెలిపె.
సీ. అతిశీధుమదవికారత మేనులెఱుఁగని కరటులసఖ్య మగ్రాహ్య మనియుఁ
గుత్తుకవిసము వాకునఁదీపుఁ గలపాపజాతితో నెయ్యంబు జరుగదనియు
గఱుపాటమున ద్రవ్వి కడుపుఁబోసికొనెడి పందితోఁ బొందు నిర్బంధమనియు
నఖిలకంటకసహాయతఁ బెచ్చుపెరిగిన కఠినమూర్తులచెల్మి కష్టమనియు
తే. ధరణి కరి ఫణి కిటి ధరేశ్వరులఁ రోసి, యప్రమత్తు మహావిశుద్ధాంతరంగు
నాదిగర్భేశ్వరునిఁ గరుణార్ద్రహృదయ, విష్ణుసన్నిభు నష్టర్ష్యవిభునిఁ జేరె. 73
శా. సత్యఖ్యాతి నిధానదానజనితస్వాస్థ్యశ్రీప్రతిష్ఠీకృత
ప్రత్యర్థిం బహువేదశాస్త్రపఠితిప్రస్థానవర్తిం బ్రజా
ప్రత్యక్షాదియుగప్రభీమాకృత కలిప్రారంభుఁ గారుణ్యసం
పత్యత్యాదృతమిత్రుఁ బోలదె నుతింపం దద్ధరాధీశ్వరుల్. 74
మ. బుధసంభావితమూర్తి నిస్తులకళాపూర్ణుండు నిష్పర్వపూ
ర్వధరాధీశపదప్రవర్తి హితసద్రక్షాచరిత్రుండు దా

వసుధాధుర్యుఁడు సర్వభోగవిభవానందుండు శోభాసుధా
నిధి యారాజిభవైరిపీఠిఁ గొలువుండెం గొల్వుకూటంబునన్. 75

క. ఇనుఁ డుదయాద్రింబలె న,య్యనుఁ డమ్మణిపీఠ మెక్కి యేమనిచెప్పం
దనయుల ననయముఁ జెంతం, గనుఁగొని నిశ్వాసవీచికలు గడలెత్తన్. 76

క. చిత్తమునఁ బొగిలి యిట్లను, విత్తము ప్రాభవ మసద్వివేకము నయసం
పత్తిదము లోకఁడొకండో, క్కత్తున నన్నియును గలుగ నేమనిచెప్పన్. 77

క. లేదఁట పాండిత్యము చవి, గాదఁట స్వర్గం బదేటికానుపుదాఁ జూలన్
గాదఁట యేనాఁడును బా, లీదఁట యాధేను వేరి కేలా యేలన్. 78

క. సుకృతంబునగాంచు నొకా, నొకఁడు భయవిభూతికాంతు నుత్తము నతిపా
తకునకు తేఁడైన సులాం, తనుఁడు దేవులు మిషముపంటితనయుఁడు పుట్టున్. 79

మ. పరమైకాంతికవాస మిష్టము ప్రియాపాంథ్యాత్వ మామోదసం
భరలాభంబు బుతూచితాభిగమన ప్రారంభవై ముఖ్యమా
పరితోషం బబలాసుతాప్తి దగు గర్భప్రాప్తమొక్పా న్నృపుః
పురుషత్వ న్యతిపుత్రు డుత్తమగుణాంభోరాశి లేకుండినన్. 80

ఉ. కావున దుస్స్వభావమదగర్వవికారుల మక్కుమారులం
గేవలనీతిబోధమునఁ గీర్తిమూర్తులఁ జేయువాఁడు లేఁ
డేవిమలాత్ముఁ డొక్కఁడని డెందమునందలపోయ నద్ధరి
త్రీవిభుఁ జూచి యొక్క జగతీసురపుంగవుఁ డాసభాస్థలిన్. 81

వ. అధీతనీతిశాస్త్రమర్మం డగు విష్ణుశర్మం డనునతండు బృహస్పతియునుంబోలెఁ దేజరి
ల్లుచు దక్షిణహస్తంబెత్తి యిలాప్రియుదర్శకుం డగునుదర్శనున కుదాత్తస్వరంబున
నిట్లనియె. 82

క. పరిసము చేతను లోహా, త్కరములఁ గాంచనముఁ జేయుగతి మద్బోధా
చరణమున మీకుమారుల, గురుకీర్తి నీతిపారగులఁ గావింతున్. 83

చ. ఇది నిజ మిందు కాఱునెల లిమ్మెడమి ట్లొనరింపకున్న నీ
పదఁ బడమూన కేను వనవాసమొనర్చెద నన్న రాజు స
మ్మదము వహించి యో విమలమానస యంతటివానిఁగా నెఱుం
గుదు నిను వీరె మద్దుకొడుకు ల్నయవేదులఁ జేయు మేర్పడన్. 84

వ. అని సమర్పించినం గైకొని విష్ణుశర్మం డక్కుమారులకొఱకుఁ దంత్రంబు లయిదు
కల్పించి కథాద్వారంబున నీతి గ్రహింపంజేయువాఁ డయ్యె న త్తంత్రనామంబు

తెయ్యవి యనిన మిత్రభేదంబును సుహృల్లాభంబును సంధివిగ్రహంబును లబ్ధనా
శంబును నసంప్రేక్ష్యకారిత్వంబును నాఁ బొగడనెగడు నందు మిత్రభేదం బారం
భించి రాజకుమారుల కతం డిట్లని చెప్పందొడంగె. 85

క. సాహంకృతి బహుసస్యగకో, లాహల హలహాళిక వనతంబున నొక నాఁ
డాహా కసరన్వృషభ, స్నేహం బొక బండిఁ బూంచె నిర్వడియెన్ 86

క. నావిని రాజకుమారకు, లావిప్రునిఁ జూచి పలికి రనఘా నృపవం
శావళిశాస్త్రవసఖ్యం, బేవిధమున నక్క చెఱిచె నెఱిఁగింపఁగదే. 87

క. అన నతఁ డిట్లను దక్షిణ, మున మహిళారోప్యనామనగరమున నీతికళా
వనరాశివర్ధమానుం, డన వర్తకుఁ డొకఁడు మెఱయు నతఁడు నిజాత్మన్. 88

వ. ఇట్లని విచారించె. 89

ఉ. కొంచక లేనిచోఁ బసిడిఁ గూర్చుట కూర్చినకాంచనంబుర
క్షించుట రక్షితత్వ మడఁగింపక సొంపెసఁగం బ్రవృద్ధినొం
దించుట దాని నేమరక తీర్థముఖప్రతిపాదితంబుగా
వించుట లెస్సనీతి రసవేదులకుం బలుమాటలేటికిన్. 90

క. పాలింపనిసిరి చోరుల, పాలగుఁ జెడుఁ గూర్పఁగూడఁబడిననిజస్వం
బేలేమి నిష్ప్రయోజన, మౌ లేమియు కలిగియున్న నతిలోభులకున్. 91

క. పరికల్పితసస్యచయం, పరపుఁ దటాకోదకంబువలె గూర్పం జే
కుఱినసిరి యర్థులకు నిడు, కొఱతఁగదా యనుచుఁ దలఁచుకొని యత్నమునన్.

క. ఆవణిజుఁడు నందక సం, జీవక నామములు సల్లిలన్వృషభుల నా
నావిధవస్తుధురంధర, మై వెలసినబండిఁ బూన్చి యనుజీవులతోన్. 93

క. ఘనధర్మకర్మసాధన, ధనసంగ్రహబుద్ధిఁ దావు దలరిపురంబుల్
జనపదములు గడచి యశో, ఘన ఘనదాశాభిముఖతఁ దడయక యేగెన్. 94

ఉ. ఆవిధి నేగి యొక్కభయదాటవిలో విషమస్థలంబునం
బోవఁగ వస్తుభృచ్ఛకట భూరిభరంబునఁ బోవ నందు సం
జీవకజానుదేశ మవిసం బవిసందితశైలశృంగమో
నావడిఁ గ్రమ్మ రక్తముదనమ్రొదపో నటు నేలఁ గూలినన్. 95

క. కొవవడియెఁ బని యనుచు, న్మదిజాలిందూలి వర్ధమానుఁడు దానిన్
వదనుండి మనుచునండుల, కు దయాపరతంత్రుఁ డగుచుఁ గొందఱ నిలిపెన్. 96

క. నిలిపి శకటమున నొండొక, బలవద్వృషభమును బూన్చి పథమున నవ్యా
కులమానసుఁడై చనియె, న్గలవారలపనికి సేగిగలదే పుడమిన్. 97

ఉ. కావనియుక్తులై యచటఁ గాల్కొనియున్నభటుల్ మతంగజ
గ్రావచరత్తరక్షుభయకంపితులై యటఁబోయి చచ్చె సం
జీవకుఁ డంచు నేలికకుఁ జెప్పిరి చెప్పిన నమ్మువారుగా
కావల నెవ్వరైనఁ గపటాత్ములచిత్తముఁ జొచ్చి చూచిరే. 98

క. భీషణవనమున నాయువు, శ్శేషవిశేషమునఁ గుల్కి చివుకక యచ్చో
నీషద్రుజలేకమహో, ఘోషవృషంబునను నిరవుకొని కొవ్వెచ్చెన్. 99

వ. స్వచ్ఛందాహారాదిలాభంబుల హృష్టపుష్టాంగంబున నై యాశాక్వరప్రవరంబు యమునాప్రాంతకాంతారంబునం గ్రుమ్మరుచుండె నక్కాలంబున. 100

చ. కరటులమేల్మదంబణఁచి కర్కశపంచకధూర్తకృత్యము
ల్వెఱచి పరోగ్రఖడ్గపటలి న్మెఱవాఁడికిఁ జూపి క్రొవ్వునం
గుఱువులువారుకంటకులఁ గొండగపుల్మొనఁ దోలి పౌరుషం
బఱిముఱిఁ గ్రాలఁ బింగళకుఁడ న్మృగరాజు చరించు నచ్చటన్. 101

క. హరికి మృగరాజ్యమెవ్వరు, కరుణించిరి తనకు దాన కాదా వరకుం
జరభంజనునకు జలనిధి, పరువిక్రమవైభవునకు నొక రీవలెనే. 102

క. ఆకంఠీరవము పిపా, సాకలుషితహృదయుఁడగుచు సలిలాశన్ స
త్వాకీర్ణంబగుకాళిం, దీకచ్ఛంబునకు ద్రుతగతిం జనుచుండెన్. 103

వ. అప్పుడననుభూతపూర్వంబై యాకాలప్రళయజలధరగర్జితంబునుంబోని యఖండసంజీవకగర్జనంబు పరిసరధరాధరదరీద్వారంబులం బ్రతిధ్వానంబులం బుట్టించిన నాకర్ణించి యశనిపాతకంపితంబగు నీహారాహార్యశృంగంబునుంబోలె సింగంబు వికలితాంతరంగంబై నిలుకడంబడి యిది యేమిటిది యెక్కో యిద్దిక్కున నేమియొకో యనుచు మందగతిం జనుచుండె నంత నంతయుం గని దమనకుండు కరటకున కిట్లనియె. 104

ఉ. ఈవడఁజల్లు నెండ గళ మెండ నఖండతరత్వరం బురో
భూవనదుర్గమార్గరవిపుత్త్రికిఁ బోయెడు రాజు వెల్వెలం
బోవు మొగంబుతో నిపుడు పుల్గుటితోఁ జనుతెం మెత్తఁగాఁ
బోవఁదొడంగె నేమిగతమో గతమోహ యెఱుంగఁ జెప్పవే. 105

క. అనిదంపూర్వపరాక్రమ, ఘనుఁడ సుహృత్కుంజరముల దారుణమదమే
ర్చినయాతఁ డివ్విపినంబునఁ, జన ననఘా యిప్పు డేమిచందమొ యనుచున్. 106

క. కరటకుఁ డిట్లను మనకీ, తెరువేటికి నుచితవృత్తి తెరువెఱుఁగనియ
న్నరుఁడు చెడుం భగ్నాదర, తరుకీలంబూడ్చి తెగినతరుచరుభంగిన్. 107

క. నావిని కరటకునకు నయ్యె, కోవిదుఁ డిట్లనియె దమనకుఁడు నీతికళా
శేవధి యాకథ యెట్టు సెప్పు మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 108

చ. మితపహితారిమండలసమిజ్జయయుజ్జయినీపురంబున
న్వితతవిలాససంభ్రమణవిశ్రుతవిశ్రుతనాఖిటారి యా
యతనుకటారి కర్కశకుచాంగజితప్రకటారి నృత్తనం
దితరకటారి వారసుదతీమణి యొర్తు నటించు నున్నతిన్. 109

క. రాగరుచిగలుగుదెస నల, భోగినిమయిమఱుపుఁదిగిచి పొడితెమ్మెర తృ
ష్ణాగతిదరలింపఁగ సం, భోగంబొసఁగుం భుజంగపుంగవతతికిన్. 110

చ. దినముదినంబు నిద్ర కరుదెంచిన వేడుక కానిగుండె ఝ
ల్లన జననిప్రయత్నమున నచ్చెలి వేఁకువ మేలుకాంచి మ
జ్జనవిధిఁ దీర్చి సొమ్ములిడి చందనపుందళుకొంద జాళువా
పని నును గాసెయు న్నైటయుఁ బార్వతిసేవకు బోవురీవితోన్. 111

ఉ. ఆసఖి చూపుఁ దూఁపుగము పంగములం బెరలింప నాసనో
పాసన శాసన ల్గుదిసి పావనభావనధావనంబుల
న్నోసరిలంగ రాఁబడినయోగముఁ ద్యాగముసేసి దీర్ఘని
శ్వాసము నించు శీధుసరసాధరజాతహానించుఁ జూచుచున్. 112

చ. చెలి నెఱతీవి దేవగుడి సేనకువచ్చిన వేళ వీటిలోఁ
గలిగిన కోడెకాండ్రు సిరిగందము కప్పుర మంబరంబుకుం
చెలు ఘుమ్మతము ల్సితంబు విరిచెండులు పండులు కానుకిత్తు ర
చ్చలిమలపట్టి కొక్కదినసంబును రాఁదిరాక తక్కఁగన్. 113

చ. నిలిపెడు విత్తమిత్తునని నీతికిఁ బాసినఁ గాని పూనియ
చ్చెలి కలనేనియు న్నిలుపఁ జెప్పెద నీతికిఁ దుచ్ఛజాతికిన్
బలితునకున్ విచారపరిపాకవిమూఢునకుం దురుక్తికిం
బలువకు రోగికిం దురభిమానికి దానికి మద్యపానికిన్. 114

మ. ప్రవసీభూతభుజంగజీవ యొలయాపాజీప దాక్షాయణీ
భవనక్షోణినటించు షోడశఘటీపర్యంత మంతంత యూఁ
డవయామంబున నొక్కనాఁడు ముకుచాయం దివ్వెటీ ల్గొల్చిరా
నవధానంబున నింటి ద్రోవఁ గలహంసానూనయానంబునన్. 115

క. నడతెంచుచుఁ ద్రోవ బడ, ల్పడఁ ద్రొక్కిన నెగసి యొరబాగయి ఫణమే
ర్పడ నచ్చెరువుగ నచ్చెలి, కడకాలొక త్రాఁచుబాము గడఁకం గఱచెన్. 116

క. తాలువులన్నాలాకీ, లాలంబులు చెమ్మగింప లగ్నత్ర్యక్షా
జ్వాలం దూలి శతక్రతు, నీలతమో నీలవాల నేలం గూలెన్. 117

వ. అట్లు విషధరవిషంబునం గ్రాఁగి కూలినకూఁతుం గని శోకించి నిమిషంబునుండక.

చ. ధనికులుగాన దానితలిదండ్రులు జాలెఱుచించి యర్థకాం
చనము లవారిగాఁగ వెదచల్లి వసుంధర పేరుకీర్తియుం
గని మనువారలం బరమగారుడమంత్రకులం బోరింబోరిం
గొనిచనుదేర వార లలికుంతలచెంతలఁ జేరి నేర్పవన్. 119

సీ. కాటుపట్టున గత్తివాటులువైచి నిర్విషమూఁడి మనకున్న విసివె నొకఁడు
ఘటపూర్ణమంత్రపుష్కరధార లెత్తించి గుణముగానకరోసి గునిసె నొకఁడు
కలితంబుఁగను దోయిఁగడియించి బ్రదికించువ్రోవ దుర్ఘటమైనఁ దొలఁగె నొకఁడు
పసరు నెన్నడు నెత్తిఁ బ్రామి బెత్తమున నిట్టటుమోఁది పనికిరా కరిగె నొకఁడు

తే. కదియఁబడియున్నదౌడలఁ గాఱుజొనిపి, పాయఁబడఁజేసి తగుపాటి పలుచనైన
యౌషధీసారములఁ బోసి యవియులావు, సేయకుండిన నొకఁడు లజ్జించి చనియె.

క. అప్పాట విషచికిత్సకు, లొప్పనివదనములతోడ నొండెవ్వరికిం
జెప్పక వచ్చినచొప్పునఁ, దప్పక పోవుటయు నాసుదతితలిదండ్రుల్. 121

ఉ. కాంచనపుత్రి నెత్తుకొని క్రమ్మఱిపోయి శివానివాసముం
దుంచి నమస్కరించి యడలూఁదఁగ నిట్లనివిన్నవించి రో
పంచముఖప్రియా పడుచు ప్రాణమువచ్చిన మంటపంబుఁగ
ట్టించెదమమ్మ నిన్నుఁ బురుడింపగలేరుగదమ్మ వేలుపుల్. 122

చ. తరువుగదమ్మ మామనవి తావకపాదయుగంబు దేవతా
తరువుగదమ్మ యీపడుచు దక్కకపోయినఁ గన్నమాకును
త్తరువుగదమ్మ నీవరువు దానికి నిట్టియవస్థవచ్చుట
చ్చెరువుగదమ్మ మమ్ము దరిఁజేరుపుమమ్మ త్రిలోకమాతృకా. 123

చ. అని తనువేఁడి పాడి నెగులారక వారక యేడ్చువారలం
గని గిరిజాతజాత సుముఖత్వమున న్గడకంటిచూడ్కిఁ జూ
చిన నపుడేమి చెప్ప నటఁ జేడియ నిర్విషయౌచు నిద్రమే
ల్కానినవిధంబున న్దెలిసి కౌతుకసంపదఁ దేల్చె నాప్తులన్. 124

క. దేవీవరమహిమంబున, జీవితయగుపుత్రిఁ గొనుచు గృహమున కానం
దావిలలీలం జని రా, జీవేక్షణ కిడిన మ్రొక్కు చెల్లించుటకున్. 125

గీ. అల్ల నర్తకదంపతు లతులసుతులఁ, బవనభుగ్భూషగృహగృహప్రాంతమునకు

నవనిజంబుల దెప్పించి రందులోన, స్థూలతరుకీలమగు నొక్క దూల మమరు. 126

ఉ. ఆనగరోపకంఠవనికావనజాతలతాచరన్మహా
వానరయూథ ముద్దవడి నచ్చి యొకానొకవేళ దారుణే
చ్ఛానటనంబొనర్ప రభసంబున నందొకక్రోఁతి యంత నా
హా నవలాఘవంబునఁ గృతాంతవశంబున దూల మెక్కుచున్. 127

క. వాలం బల్లార్చుచు నిరు, గేలం బిగియారఁబట్టి కీలము వడి ను
న్మూలింప నిటికికొనియె, న్వ్రీలినయద్దారు వుద్దవిడి ముష్కములున్. 128

క. ఇటికిన వివృతాస్యంబై, యొఱలుచుఁ బొరలు న్వడంకు నులుకుఁదలంకున్
మరలుం బడు లేమం గపి, యురిఁ దవిలినపులుఁగుపోలె నుడుగనియలఁతన్. 129

క. ప్లవగం బట్లలమటి మే, నవశంబగుటయుఁ ద్యజించె నసువుల నుచిత
వ్యవహారక్రియఁదెలియని, యవివేకికిఁ జేటువొందదా యొండైనన్. 130

క. హరిభుక్తశేషతరసం, బిరువురకుం గలదు చాలు నీపాటివృథా
పరచింతలేటి కన విని, గురుమాయాశాలి దమనకుం డిట్లనియెన్. 131

క. తనవారిఁ బ్రోచుటకు నొం, టనివారి వధించి వైచుటకుఁగా నృపులం
బనివడికొలుచుట లే కె,వ్వని కెద్దడి వుట్టె నన్నవస్త్రంబులకున్. 132

చ. అతివిరసత్వసత్వకుణపాదికపారణసారమేయ మూ
ర్జితజఠరాగ్ని శాంతియొనరించు సముచ్ఛ్రియ కృభ్రి సంకుల
స్థితివెగడందియు న్వెదకి సింహము మత్తకరింభుజించు నే
గతులబలానురూపఫల కాంక్షులుగా ధర నెట్టివారలున్. 133

చ ఆనుగతియుం గటీచలనమగ్రపదభ్రమణంబు వాలచా
లనమును భుక్తశేష కబళప్రదుఁ గూర్చి యొనర్చు వేఁపి చ
య్యన బుధసాంత్వనోక్తి శతకాయుతసంఖ్యలఁ గానిభుక్తికిం
దనకరమీఁదు కుంజరవతంసము నెట్టన నెట్టకేలకున్. 134

క. తను లోను లభినుతింపఁగ, మనఁగలిగినమనికి నిమిషమాత్రమె చాలుం
దనివిసనం బ్రేతాన్నముఁ, దిని యూరం గాకి బ్రతుకదే వేయేఁడుల్. 135

క. ఘనవిద్యావిక్రమజం, బనఘుండై కుడుచు నెవ్వఁ డతనిదివో భో
జనము పశుశిశు ఖురంబు, ల్దిను గాలేయకము దానిదియుఁ గుడుపగునే. 136

క. అల్పమున నిండు శశపద, మల్పంబున నిండు మూషకాంజలికులు వెం
చల్పమున నిండుగుపురుషుఁ, డల్పమునం బూర్ణుఁడగు మహాత్ముఁడు గామిన్. 137

క. శ్రుతిశాస్త్రప్రకరబహి, ష్కృతము నయానయవివేకరిక్తము కుక్షి

స్థితిజాగరూక మేయున్నతిఁ జెపుమా మనుజపశువునకుఁ బశువునకున్. 138

క. కసవుదినుఁ గూడుదెమ్మని, కసరదు బరువిడినమోయుఁ గర్శనమునకున్
విసువదు మారొడ్డాడదు, పసరమునకుసరియె మనుజపశు వెప్పటికిన్. 139

క. అన విని కరటకుఁ డతని, న్గనుఁగొని యిట్లనియె దమనకా విభునకుఁ గ
ల్గినదండనాథులము దగ, మన కీవ్యాపార మనభిమత ముఘుగదగున్. 140

వ. అనిన దమనకుండు. 141

క. పరమస్వతంత్రులయిభూ, వరుసన్నిధి మంత్రులుండవలె నమ్మంత్రుల్
పరతంత్రులయినఁగలవే, పురుషార్థము గౌరవము ప్రభుత్వము యశమున్. 142

క. గ్రావాగ్రమునకు భూరి, గ్రావం బెక్కింప భరముగా దది ధరకున్
ద్రోవఁ బ్రయాసమె యున్నతి, కయివలెబా టధమవృత్తి కది యేమిటికిన్. 143

క. తనకున్ హృదయము వశమై, యనుచరుచందమున నుండు నది యేమియొకో
మనుజుఁడు గౌరవమొల్లక, ఘనలాఘవదంశితుండుగా నీక్షించున్. 144

క. అనిచెప్పి మఱియు గరటకుఁ, గనుఁగొని దమనకుఁడు పలికెఁ గంటే పంచా
ననసార్వభౌమునకు నా, ననమొప్ప దిదేమికారణము నేఁ డనుచున్. 145

క. అదివిని కరటకుఁడు మదిం, గదిరిన యచ్చెరువున న్మొగము జూచి యహో
యిది నీ వేఱెఱగున నెఱుఁగుదు వన నాయనకు దమనకుం డిట్లనియెన్. 146

మ. మతినేనిచ్చినఁగానిలేదు చన దాత్మశ్లాఘనామానసం
బితరాకారవిచేష్టితార్థముల నూహించు న్ధరిత్రిం బశు
ప్రతతుల్నేర్చు నుదీరితార్థముల దిక్ప్రఖ్యాతమేధాసమ
న్వితుఁడై వర్తిలు పండితుం డకట వానిం బోలఁడే చెప్పుమా. 147

క. చతురుఁడుగనుఁ బతిచేష్టా, గతిఁ దెలిసితిననిన నతఁడు కాఁగా నోస
మ్మతిగాదునాకు సేవా, స్థితినీకెఱుకపడుఁ గుశలచిత్తములేమిన్. 148

వ. అని కరటకుండు పలికిన దమనకుం డతని కిట్లనియె. 149

క. భూషింప మెచ్చు లోకము, దూషింపం జంపఁజూచుఁ గుది నదె విద్వ
ద్భాషితుని నన్ను నేలా, దూషించితి వైన నేరుతుం బతిఁగొల్వన్. 150

క. నృపసంశ్రయమున నా కతి, నిపుణతయేవలనలేదు నీవనునియెదో
యిపు డెవ్వరేని శత్రుం, తప యోరిమిలేక యనియెదరో ననుఁ జెపుమా. 151

క. అను దమనకునాననము, న్గనుఁగొని కరటకుఁడు పలికెఁ గాదా మును నీ
వనవసరంబునఁజనవో, కినుక న్నిను విభుఁడు గోపగింపఁడో నెరయన్ 152

సీ. ఆఁకొని భుజియింప నరుగువేళ నొకింత యొడలికి నుపఘాత మొదవినప్పుడు

భూరినిద్రాభరంబున సోలు నెడఁ గులస్త్రీలతో నలిగి విచ్చేసినతఱి
రతికి నవ్విభుఁ డుగతి శరక్షతుఁ డైన యవసరంబున వేఁట లాడి యలసి
ధరణీరుహచ్ఛాయ లరయుచోటఁ బిపాస సలిలమన్వేషించుసమయమునను

తే. మజ్జనంబాడుపట్టున మాననియతి, నర్ధమీలితలోచనుండై పురాణ
పురుషు ధ్యానించునకాలమున నృపాలుఁ, జేరరాదండ్రు తద్జ్ఞులు సేవకులకు.

క. మఱచితివే యన దమనకుఁ, డెఱుఁగుదునను జీవధర్మ మిట్టిద భటుఁ డే
తెఱఁగున నేనియు నరవరు, కుఱఁగట రేపగలు గాచి కొలువఁగవలయున్. 154

క. అతి కంటకుఁ డైన విసం, గతుఁ డైన గుజాతుఁ డైనఁ గానీ లతలున్
సతులు ధరిత్రీపతులుం, జితనైరీ యల్లికొండ్రు చేరువనున్నన్. 155

క. కోపప్రసాదచిత్త, వ్యాపారము లెఱిఁగి కొలిచి పర్తిల్లుభటుల్
భూపాలబాహుశాఖా, రోపితులై యుండ్రు చనవు రొక్కం బగుటన్. 156

క. అన విని కరటకుఁడు దదా, ననము నిరీక్షించి పలికె నయ తత్వనిధీ
వినవలతు నాదరంబునఁ, దన కిఁక నీ వేమి చెప్పెదవు తరువాతన్. 157

క. విత్తునవిత్తుంబలెఁ బ్రత్యుత్తర ముత్తరమువలన నుదయించు భవ
చ్చిత్తమునీతికళాసం, పత్తికిఁ బుట్టినిల్లు గాదె పరికింపఁగాన్. 158

వ. అను కరటకు పలుకు లాకర్ణించి యతం డిట్లను నీతిపోషణంబులు దుఃఖశోషణం
బులు గావె భవద్భాషణంబులు నప్రాప్తకాలవచనం బెవ్వరికి నశుభంబుఁ జేయదు.

క చతురలవలె నృపసేవా, వ్రతులకు నప్రాప్తకాలవచనంబు బృహ
స్పతియంతవాఁడు బలికినఁ, బ్రతివీరధ్వంసి హాస్యపదనిరతుఁ డగున్. 160

వ కావున దేశకాలేంద్రియ పరిపక్వంబు లెఱింగి యుచితజ్ఞుఁ డగునతండు విన్నపంబు
చేసికొని నిజప్రయోజనం బీడేర్చుకొనుచు. 161

క. తనకే విద్యాభ్యాసం, బున ముఖ్యఖ్యాతిలాభములు సిద్ధించున్
ఘనతరముగఁ గులపురుషుం, డనఘుండయి నేరవలయు నాసద్విద్యన్. 162

క. కలగుణరూపప్రజ్ఞా, బలములచే నేమి వానిఁ బ్రకటింపరు భూ
తలపతులు సములు విషములు, దలపోయ నఖర్వపర్వతంబులభంగిన్. 163

క. కావున నవనీవల్లభు, లేవిధమున నుండి రేమిహితబుద్ధిన్నే
వావృత్తినాదివర్తిలఁ, గావలయు న్భటుల కనినఁ గరటకుఁ డంతన్. 164

క. అగు నగుఁ బోపొ మ్మప్పని, మొగమున నున్నాఁడు రాజుప్రోలకుఁ దేర్పం
దగుతఱి మేలయ్యెడునో, సుగుణీ నీకనిన నతఁడు సొం పెసలారన్. 165

చ. మెలపునఁ జేరనేగి ప్రణమిల్లి వినీతత నిల్వఁ జూచి పిం

గళసుఁడువల్కె నోదమనకా చనుదెంచితివేమి నావుడు
జ్వలమతి నాతఁ డిట్లను భవచ్చరణంబులఁ గొల్వవచ్చితి
న్గెలసము దీనికంటెఁ బరికింపఁగ నెయ్యది నాకుఁ జెప్పుమా. 166

క. సచివకుమారుఁడ వగుటా, సుచితములగుపనులు గలిగియుండుఁగదా నా
వచనము విన దేవరకును, రుచియగుఁగద కార్యతత్పరుఁడఁగద మొదలన్. 167

మ. శ్రుతికండూయన రక్ష్యశాంతియొనరింపం దంతనిర్ఘర్షణ
స్థితికిం జాలునఖాగ్రభిన్నయవసచ్ఛేదంబు విశ్వంభరా
పతికార్యంబుల నప్రయోజకుఁడె ప్రాప్తజ్ఞానచాతుర్యశౌ
ర్యతతోపాయన యప్రియాలపనమేధాకారశీలుండిలన్. 168

చ. పరమశుచి న్సమిద్బలు నపారమహాసుహులు నుత్సవక్రియా
స్థిరు నిరసించి క్రిందుపడఁజేసినఁ గ్రిందుపడంగనేర్చునే
కెరలి యొకప్పు డేని దలక్రిందుగఁబట్టిన నూర్ధ్వకీలుఁడై
దరికొన కంబుసంభవుఁ డగ్నిశిఖుఁడై నశియింపనేర్చునే. 169

చ. హాలికుఁడు విత్తు చేనఁబడునప్పు డెఱుంగఁడు చాలు చక్కనై
తలకొనఁజూచి మంచిదిగదా యనుఁ బిమ్మట నట్లు రాజు సొం
పలరఁగఁ గూర్చునప్పుడు భటాలినెఱుంగఁడు ప్రస్తుతంబున
న్గెలసముఁబూని నిల్వఁబరికించుఁ బ్రయోజకుఁ డంచు నెంతయున్. 170

తే. గీ. అతిశయస్థానయోగ్య నీచాసనమున, ననుచువిశ్వంభరావల్లభునకునింద
మస్తకోచితకోటీరమండనములఁ, గాళ్ళఁదొడివినయమ్మర్త్యుఁగఁ జటియునరె. 171

ఆ. వె. అధమవృత్తి కధిక నమరించుపతి దిట్టుఁ, గుడుచుఁగాదె యారకూటకటక
కలితమణికి నిందగాద పొనర్చిన, వత్సితుండు నిందఁగుడుచుఁగాని. 172

క. శిరమున మకుటము రశనా, భరణము కటి నూపురంబు పదమునఁ బోలెన్
గురుబంధుభటులనిల్ప న, మరుసత్తమ మధ్య మాధమస్థానములన్. 173

చ. పురుషవిశేషలీల విరిబోఁడియు వాలువిపంచిశాస్త్రమున్
దురగము వాణియు న్నరుఁడు దొడ్డతనంబువహింతు రట్లు కా
పురుషవిశేషలీల విరిబోఁడియు వాలువిపంచి శాస్త్రమున్
దురగము వాణియు న్నరుఁడు దొడ్డతనంబువహింప రుర్వరన్. 174

వ. ఇది సృగాలమాత్రంబు దీనిచేత నేమి యని నన్నవజ్ఞసేయకుము. 175

క. హరిసూకరరూపంబున, హరిణాదిమృగాకృతుల మహర్షులజంబయి
హరిసుతుఁడు పూజ్యులైయుం, డర వారలగౌరవంబు గరిమపడియెనే. 176

వ. అశక్తుండయిన భక్తుండును భక్తిలేనిశక్తుండును నప్రయోజకులు త్యాజ్యులు నేను బరమభక్తుండ శక్తుండ నత్యాజ్యుండ నన్ను గౌరవము సేయుము. 177

చ. పతినయదూరుఁ డైనభటపంక్తియు నీతికిఁ బాయుఁ దత్పృథా
నత బుధులుండరా బుధజనంబులు లేమి నధర్మ మూర్జిత
స్థితిఁగను నయ్యధర్మమునఁ జేసి యఘంబులు పుట్టు వానిచే
నతులవిపద్దశ ల్వొడము నవ్విపదాయతి రాజ్యము జ్జెడున్. 178

వ. అని దమనకుండు పలికినఁ బింగళకుండు నతనిం బ్రసాదపురస్సరాలోకంబుల నాలోకించి. 179

ఉ. వాసికి వన్నెకుం దగినవాఁడవు రాజ్యమునీనయంబునం
చేసెదఁ గాదె నిన్నడప సేవకులెవ్వరు నాకుఁ బెద్దవి
శ్వాసము నీయెడం గలదు శక్తుఁడు భక్తుఁడు నిన్నుఁ బోలఁ డో
హో సఖ విన్ననై వదనమొప్పక వచ్చితి వేమిచెప్పుమా. 180

క. నావిని దమనకుఁ డను దే,వా విన్నపమొకటి వారివాంఛ న్వడిగాఁ
బోవుచు నిలిచితి విదియే, లా విన్ననిమోముతోఁ గలంగినమతితోన్. 181

వ. అని విన్నవించిన దమనకునకుఁ బింగళకుం డిట్లనియె మచ్చరణ్యం బగునియ్యరణ్యం బపూర్వసత్త్వాధిష్ఠితంబయి యున్నయది యట్లగుట చిత్తచాంచల్యంబుఁ బుట్టించుటయు దానం జేసి యంగవైకల్య మావిర్భవించె నెట్లనిన విలయసమయసముజ్జృంభమాణ పుష్కలావర్తకవిధంబున శబ్దగ్రాహకంబులకు నధికతాపం బొనర్చుచున్నయది యద్దిక్కున నొక్క యపూర్వదుర్వారఘోషంబు వీతేర నాకర్ణించితి మంత్రప్రతిబద్ధశక్తి యగుఫణాధరంబువిధంబున స్రుక్కితి నీవాకర్ణింప వోకో శబ్దానురూపబలమహత్త్వం బగుసత్త్వం బచ్చోటఁ గలిగియున్నది మదీయరాజ్యంబునకు హాని వాటిల్లకుండునే యని నిట్టూర్పునించు నప్పంచాననునకు దమనకుం డిట్లనియె. 182

క. జలముల సేతువు బెడిదపుఁ, బలుకుల భీతుండు చెనటిపాడిం జాతిన్
జెలిమి రహస్యమొనర్పం, దలఁపనిపని చెడు నిగూఢతరమంత్రంబున్. 183

క. నీతెరు వనిలచరన్మహి, జాత లతాఘాతభగ్నసంగరభేరీ
జాతరవశ్రవణమహా, జాతరహృజ్జీర్ణజంబుకము కథ యయ్యెన్. 184

క. నావిని పింగళకుఁడు నయ,కోవిదు దమనకునిఁ జూచి గుణరత్నసము
ద్రా వినియెద నీకథఁ జెప్పు, మా వాచాపాటవం బమర నా కనుడున్. 185

క. దమనకుఁ డిట్లను పరవి, క్రమువిక్రమసింహపురినికటవటకాంతా

రమున నొకనాఁడు గాఢ, క్రమమున నే నరిగి తిరుగఁగాఁ గట్టెదురన్. 186

ఉ. జన్యము కాంతకుంతపరుషక్షతిపాతి బృహద్వపాళిరా
జన్యము హస్తిమస్తతరసక్షతజద్రవలుబ్ధదైత్యదో
ర్జన్యము భానుభేది ఘనసాహసభూజనరాజమానప
ర్జన్యముఁ జూపెఁ బర్యుషితసామజవిస్రసమేతవాతముల్. 187

చ. కదన మొకింతచేర వరుగ న్వెలుగంబడి యున్నశేరులుం
బ్రిదిలుటలేనియేనుఁగులు బెంటలుగొన్నజిరాల్గురాలు పె
న్గదురుడివోని నెత్తురులు గాఢపుబెండ్లఁ గ్రాఁగి చిక్కనై
పొదలు మెదళ్లు నాంత్రముల ప్రోవులుఁ జూచి ప్రహృష్టమూర్తినై. 188

వ. మఱియు నక్కలకు సమున్మాళపుండరీక వ్యాకీర్ణం బగుటఁ గాసారంబును నఖండఫలకాండమండితంబగుట నారామంబును నమోఘప్రాసవిలాసం బగుటఁ గర్ణాటక ప్రబంధంబును ననంగవిహారయోగ్యం బగుట మధుమాసంబును దష్టకబంధవాహినీబంధురంబగుటం గ్రీష్మసమయంబును నవ్యక్తతారకవ్యూహం బగుట నహర్ముఖంబును బహుద్విజవిరాజమానంబగుట యాగంబును ననాత్మజ్ఞపాఠంపరీసంపూర్ణం బగుట గంజానిలయంబును విభాగీకృతచరణంబుగావున శ్లోకపఠనంబును గర్ణశల్యసైంధవభీష్మదుర్నిరీక్ష్యం బగుట సుయోధనాయోధనంబును బ్రయుక్తశక్తిపాతనిర్ధూతధరాధిపప్రాగల్భ్యంబగుటఁ గుమారసమారంభంబును నవఖండమనోహరం బయి యోషాభాషావిశేషంబును రసాభిసుప్తపురుషోత్తమంబై శరత్కాలంబును ననుకరించె నప్పుడు. 189

క. దూరప్రాణధురీణము, హోరణమున నేమిచెప్ప నాశ్చర్యకరం
బయిరోదసితోవిను మొక, భేరీనినదంబు కర్ణపిశిత మగల్చెన్. 190

తే. భయము దోఁత్తోడ ముక్కునబంటి యయ్యెఁ
గెరలు జఠరాగ్ని గుములుమఁ ''గింకరోమి
యాగతోస్మి క్వయాస్యామి'' యని యడలితిఁ
బలలపారణకరుగంగఁ బాటుగామి. 191

ఉ. ఎంచినభీతి మే న్వడక నేనొక యించుకసేఁపు బుద్ధిశం
కించి యిదేమి యొక్కొ పరికించెదఁగా కని చేరి ముందర
న్గాంచితి వాతపోత పరికంపితభూజలతాహతి న్దిశ
ల్మ్రించురవంబునీను నొకజీర్ణసమిద్గతభేరిఁ జేరువన్. 192

సీ. కనుఁగొని చర్మసంగతదారువుగ నిశ్చయించి మెల్లన నంఘ్రి లిడుచు నరిగి

కదిసి తద్భేరీముఖము ప్రచ్చి లోపల నరయ నిర్మాంసమగుట మేను
పొదలఁ జేసె నామహాభోజనం బని చని వడి మేనుముఱచి నల్గడలుసూచి
కరట గృధ్రోలూకకంకాదుల శవామిషాదులఁబోలి నేనాఢ్యలీల
తే. దంతిపలల మత్వాతరసంబు శాక్వర, క్రవ్యముష్టి మాంస ఖండ కాండ
మెసవి యున్న నరులపాలయును దిని గాథ, కౌతుకమున నుంటిగాఁదె తొలుత.

వ. రవశ్రవణమాత్రంబున నేమి తెలిసికొని నిర్భయుండ వగుము శబ్దం బేదిక్కున నాకర్ణింపంబడియె నద్దిక్కునకు నన్నుం బనుపు మంతయుం దెలిసి వచ్చెద ననుట యుఁ బింగళకుం డట్లుచేయుమనియె నట్లు నియుక్తుండై దమనకుండు సకలమృగ సంచారఘోరం బగు యమునాప్రాంత కాంతారంబున కరిగి పురోభాగంబున. 194

ఉ. చేసఁజిగుర్చుశృంగములు శృంగములం బ్రకటింప భూరిశో
భావహనైకపాదములు పాదముల న్దలఁపింప జంగమ
గ్రావముభంగి భానుభవకచ్ఛమున న్విహరించువాని సం
జీవకుఁ గాంచి మ్రొక్కి నిలిచె న్మృగధూర్తకుమారుఁ డయ్యెడన్. 195

వ. అట్లు వినీతత్వంబు నెరపి కైవారంబు సేసి యతనిచేత నాగమనకార్యం బడుగం బడినవాఁడై. 196

చ. హృదయముపల్లవింప నతఁ డిట్లను నెంతయు సమ్మదంబునం
బొదలుచు నీసమాగమము పూర్వము నీ కెనయైనవానితోఁ
గదిసి యఖండసఖ్యమునఁ గాలమతీతము గా నొనర్ప కి
న్నదదరి నొంటి నుండఁదగునా మృగనాథులు లేరె మైత్రికిన్. 197

చ. అనఘచరిత్ర పింగళకుఁడ న్మృగరాజిటనుండు నమ్మహా
ఘనుని ప్రధాననందనునిఁగా నను బుద్ధి నెఱుంగు నీకు నా
యనకు ఘటింతు మైత్రిసమయం బిదె న న్బనిఁగొమ్ము మారుతం
బనలము గూడినట్లయగు నాతఁడు నీవును జెల్మి సేసినన్. 198

క. అన విని దమనకునిఁ గనుం, గొని సంజీవకుఁడు పలికె గొబ్బున మరలం
జని చెలిమిసేయుమా మా, కనుకూలత మెఱయ మీమృగాధిపుతోడన్. 199

క. పొమ్మన నెమ్మనమలరం, గ్రమ్మఱ మృగధూర్తకులశిఖామణి చింతా
సమ్మూర్ఛితాకృతింబడి, నమ్మేర న్గాంచి వినతుఁడై నిలుచున్నన్. 200

క. కనుఁగొని పింగళకుం డి, ట్లను సనయా మంత్రితనయ యచ్చోటికి నా
యనుమతిఁ గైకొనిపోయిన, పనియేమియొనర్చి తనినఁ బలికె నతండున్. 201

క. పొనపొనఁ గానకు దేవర, పనుపునఁ జని యచటఁ గంటిఁ బ్రళయాంతరట

ఘ్నవనిపదు గోత్రగిరినిభ, తనువభ్రంకషవిషాణధరుఁ గట్టెదురన్. 202

వ. భవత్కర్ణశూలాయమానం బగునప్పటిభయంకరధ్వానంబు నిన్ను నుద్దేశించి చేయుటగా నెఱుంగుము. 203

క. అలఁతులఁ బోరిఁ గొనదు మహో, బలు లాహో ఘనులఁగాని పవమానుఁ డిలం
బిలువెఱుకునె బహుశాఖా, కులగగనస్పంది వృక్షకోటులుదక్కన్. 204

క. ఈదృశబలవంతుని నీ, పాదముల కుపాయనంబుఁ బట్టెద లేదా
నా దెసనిచ్చిన నిర్మ, ర్యాదప్రేమమున సింహ మాతని కనియెన్. 205

క. నీ వనఁగ నంతవాఁడవె, కావా సంరావభిదురఘాతంబున దై
ర్యాళినగల్చిన యబ్బలిఁ, దే వేగమె యనిన నతఁడు దెచ్చె న్వచ్చెన్. 206

క. వచ్చినసంజీవకునకుఁ, బొచ్చెములే కలమృగాధిపుఁడు సౌహార్దిం
బచ్చపడ నెదురుసని కొని, తెచ్చి సదృశాసనప్రతిష్ఠితుఁ జేసెన్. 207

తే. తనువుఁ బ్రాణంబువిరియునుదావిభాను, డాతపముఁ బోలె నలమృగాధ్యక్షుఁడతఁడు
పాలునీరును గూడిన పగిది నుండి, రతిశయస్నేహమునను నయ్యడవిలోన. 208

వ. ఇట్లు పింగళక సంజీవకు లన్యోన్యప్రసన్న స్నేహప్రవర్ధమానులయి యొరుల కవ
కాశంబీక యేకగ్రీవంబయియుండ ననుజీవులు పొలపెట్టులేక యాఁకట నారట
నొంది యెందేనియుం బోవ దానదిపడిన నచ్చెట్టుపంతం జింతిలి దమనకుండు కర
టకుఁ జేరంబోయి నిట్టూర్పునిగిడించి తలవంచుకొనిన నతం డతని నాలోకించి.

చ. దమనక యోపలేనవిన దప్పునె యిప్పెనుజెట్ట నీనిమి
త్తమున జనించెగాదె పతిదండకు నిన్నొరు లేగుమంచు హ
స్తముఁ దెమలించిరో కుడిచి సమ్మతినుండఁగ దైవమిచ్చునే
సమకొని వీరి కిద్దఱికి సఖ్యము సేయకయున్న సాగదే. 210

ఉ. యెవ్వ రెటుండి రేమి మన కేమిప్రయోజన మంచు మున్న నే
నవ్వలఁ జూటిమోపి పతినారయునప్పుడు నీకుఁ జెప్పనే
యవ్వచనంబు లిప్పుడు యథార్థములాయెగదా భుజించువా
రెవ్వరు నీవెకాక మఱి యేమనలేక స్వయంకృతాగమున్. 211

క. చేసినయంతయుఁ దడయక, చేసేతం గుడువుమనినఁ జింతానలకీ
లాసంతాపితుఁడై మే, ధాసంగతుఁ డతనిఁ జూచి దమనకుఁ డనియెన్. 212

క. కృతకేతరవచనంబుల, గతి నీపలుకులు యథార్థకథనంబులు నా
కతమున నకటా యీదు, స్థితివుట్టెం దీని కేమి సేయఁగవచ్చున్. 213

ఉ. ఈతఱి నక్క వెక్కసపు టేఁడికకయ్యముచేతఁ దొల్లి చే

సేతఁ బరిగ్రహించి యతిశిష్యునిచే నొక నేఁతకానిచే
దూతికనొచ్చె నాత్మకృత దోషమునన్నద నావు డుల్లస
త్కౌతుకవల్లిపల్లవిలఁగా నతఁ డాతనిఁ జూచి యిట్లనున్. 214

క. అది యెట్లు విస్తరింపం, గదె యాకర్ణింతు సకలగాథాబోధా
స్పదహృదయ యనుడు వికస, ద్వదనుండై కరటకునకు దమనకుఁ డనియెన్. 215

క. యువనాశ్వ నగరమునఁ దే, వశర్మ యనంగ నొక్క సన్న్యాసి మఠం
బవలంబించి యశిష్య, ప్రవరుండై యుండె భైక్ష్య భక్షకుఁ డగుచున్. 216

క. తల దాసన్న్యాసికి బహు, కలధౌత సువర్ణపూర్ణ కంథసదా యా
బ్బలుగు యతి మరపు మోసము, గలవేనియు లేక దానిఁ గని రక్షించున్. 217

తే. స్నాన మొనరించునప్పుడు జపము సేయు,నప్పుడు కరపాత్రమున భిక్ష మడుగునప్పుడు
పండునప్పుడును బొంతపై నుండు మనసు, బీదగతిచినబూరె యబ్బిక్షునకును. 218

క. చిరకాల మివ్విధంబున, నరిగిన నాషాఢభూతి యను ధూర్తధరా
మరసుతుఁడు సేరి కంథా, హరణేచ్ఛ న్యతికి శిష్యుఁడై సేవించెన్. 219

ఉ. ఆయతి యొక్కనాఁ డొక గృహంబునకుం దగ భిక్షచేసి రాఁ
బోయిన వాఁడు వెంబడినెపోయి భుజించి మఠంబుఁ జేరి యా
చాయ నిజోత్తరీయపరిషక్తతృణాగ్రము గాంచిపట్టి నా
రాయణ కృష్ణయంచు గురుఁ డద్భుతమందఁగ మ్రొక్కి నెవ్వగన్. 220

క. వెలవెలనిమోముతో మతి, యెలుఁగొందఁగ గురునిఁజూచి యెవ్వరి కెందుం
గలుగనికలుషము నా కిదె, గలిగె నయో యెట్టిపాపకర్ముఁడ నొక్కో. 221

క. అని మదమలు మోపక నడిఁ, జని కపటవిచారశీలుఁ జపలాత్ముని శి
ష్యునిఁ దిరుగఁ బిల్చి మదిఁ గి, ల్కొనినమహాద్భుతముతోడ గురుఁ డిట్లనియెన్.

క. నిను నేకలుషము వొదివెన్, జనఁ గారణమేమి సరభసంబున నాతో
వినిపింపు మనినఁ దత్పద, వనజంబులవ్రాలి యతికి వాఁ డిట్లనియెన్. 223

క. గురునాథ నిన్ను భిక్షో, గరిమంబునఁ జాలఁ దృప్తుఁ గావించినభూ
సురునింటిపూరి వసనో, పరిదవిలెం దీని కంటెఁ బాపముగలదే. 224

గీ. మగుడ నీపూరిపుడకఁ దన్మందిరమునఁ, గూర్చి క్రమ్మఱ నిష్పాతకుండ నగుచు
వచ్చి సేవింతుఁ ద్వత్పాదవనరుహముల, భక్తినామీఁద గలదేనిఁ బనుపు మటను.

క. పావనుఁడఁగాక యేవిధి, సేవించెద నిన్ను నోవిశేషవిధిజ్ఞా
నావుడు యతి విస్మయసం, భావితుఁడై నానిఁ జూచి పలికెం బ్రీతిన్. 226

చ. కలుషములేదు పూరిపుడకన్ ధనమో కనకంబో చీరలో

వలదటుపోవ నిల్వ్వ మన వాఁడు కృతాంజలియై కనుంగవం
జలజలనశ్రువుల్దొరుగ సన్నుతిఁజేసి యతీంద్ర యవ్విధిం
బలుకకు మెట్టులేనిఁ దృణభంగము నేఁ డట వైచివచ్చెదన్. 227

క. నావిని యతిబంధువుఁ డతి, పావనుఁగా వాని వగచి పనిచె నతండున్
వేవేగ నరిగి తృణమొక, చోవైచి భజింపఁ వొంటిచొప్పున వచ్చెన్. 228

వ. ఇట్టి యుపాయాంతరంబుల సంత్యక్తపరప్రత్యయస్థితికి విప్రపత్తిగలు గకుండఁ గొండొకకాలంబు నమ్మఁదిరిగిన నెళవెఱుఁగక నేయిపూసినకత్తి యగుటఁ దెలియక గోముఖవ్యాఘ్రంబగుట వివరింపనేరక యత్తులునం బరిగ్రహించి వసుగర్భయగు కంథఁ జేతికిచ్చి యలుఁగులఁదిరుగుట గజంబును నుఱువులఁ బెంచుట మారుతభుగ్దష్టుని భువనవికారంబగుట నగజారమణుని విలాసభాసమానంబగుట వెలయాలిని దుర్గాభైరవపాలితం బగుట నవిముక్తస్థలంబును సరసం బగుట విద్వత్ప్రబంధంబును ననుకరించి యచ్చెరువుసేయు చెరువునకు ననుష్ఠానార్థియై చనియె నయ్యవసరంబున. 229

క. అప్పాపజాతి మస్కరి, యెప్పుడు దనచేతికిచ్చె నేమఱి మఱి వాఁ
డప్పుడపోయె ఘనంబుగఁ, గప్పినతమి కంథనొండుగంత న్గొనుచున్. 230

క. బొంతగొని నిజనివాసము, పొంతకు నాషాఢభూతిపోవుట మదిలోఁ
జింతింపక నికటతటా, కాంతమునకుఁజనిన యతని యతిఁగన్గొనఁగన్. 231

సీ. కఠినశృంగాగ్రసంఘటితలోహపలాశఘళీఘళాత్కృతులనక్రములు బెదర
నన్యోన్యసంపాతహతి ప్రస్ఫి ఫాలభాగమున శోణిత ముబ్బి కరుడుగట్టఁ
జించికాంగారరోచిర్ధురాధారేయ నేత్రాంతముల గొప్పనిప్పు లురుల
ఖురశిఖాటంకసంక్షుభితగోత్రోత్తిష్ఠదవనిరేణువుల నీరసలుగాఁగ

తే. గళవినిర్గతఘోరభూత్కారనినద, మమితకేదారచరపతంగములఁదఱుమఁ
బరమగర్వోన్నతములురభ్రములురెండు, చెఱువుకొమ్మునఁగయ్యంబు సేయుచుండె.

క. తిరుగక విఱుగక యాభీ, కరమేషము లాహవంబుఁ గావింపంగా
సరిరెంటినడుమనెత్తురు, దొరిగెం బ్రవహించె నిలిచె దొప్పలుగట్టెన్. 233

క. ఆనెత్తు రానుతమి న,చ్చో నొకజంబుకము నడుమఁజొచ్చి తదీయా
మానవిషాణశిఖాహతి, చే నెమ్ములువిఱిగి సొరిగి జీవమువిడిచెన్. 234

క. జంబుకము మేషయుద్ధము,నం బడుటయునంగ నిది జనస్తుతవినుము
ల్లంబమర మఱియుఁ జెప్పెదఁ, బంబినతాత్పర్యమేరుపడ సన్యాసిన్. 235

వ. అట్లు స్వాపరాధంబున మేషవిషాణసంపాతసంఘాతంబునఁ గొలెమ్ములువిఱిగి కాలమ్మునేసిన సృగాలమాత్రమ్ముం జూచి యిట్టిద నావివేకంబు స్వప్నాద్యవస్థలయం

దును మోసపోవక రక్షించిన చిరకాల సంచితార్థంబు శిష్యునిచేతి కిచ్చి వచ్చితి శంకాయత్తం బై చిత్తంబు తత్తరించుచున్న యది యేమియగునో కో యనుచు ననుష్ఠానంబునకుఁ బాసి యబ్బడుగుసన్న్యాసి నిప్పుఁ ద్రొక్కినక్రోఁతిపడువున మడిమ లూఁదక మఠంబునకువచ్చి. 236

క. తానకమున నిజశిష్యుం, గానక యాషాఢభూతిగా రారా తే
రా నాసొమ్మనిచీరు, ద్దీనత నోరెండ యతి యతివ్యధతోడన్. 237

చ. వెలవెలనై మఠాలయమువెల్వడుఁ దాపనిషక్తకంఠుఁడై
కెలఁకులఁజూచు భూమిసురగేహము లారయు నేఁడు భిక్షకై
తెలతెలవేగి శిష్యుఁ డరుదేఁడుగదా కనుఁగొన్నఁ జెప్పరే
కలుషవిదూరులార పనిగల్దను నున్నను నూర్చు హోయనున్. 238

క. తప్పెనుగార్యం బను నిఁక, నెప్పుడువీక్షింతునను నిఁకెక్కడనున్నాఁ
డెప్పుడు చేవోరికెం ధన, మప్పుడె కపటాత్ముఁ డరిగె నని తలయూఁచున్. 239

క. అడిగినవారిం గ్రమ్మఱ, నడుగంజనుఁ జనిన కడకు నతఁ డార్తుండై
గుడిగుండమనక పల్లియ, పడుసతనాకరయుఁ జెఱిచి పఱచినశిష్యున్. 240

క. ఈగతి యతి వేసటలే, కాగడపుంబోక శిష్యు నారసి యచ్చో
చ్చేగుఱుతును గానక యా, భోగతరశ్రాంతి నొక్క పురమున కరిగెన్. 241

ఉ. స్నాన మొనర్ప దీపసముచాలక నోంకృతి నోరఁ బేర్కొనం
గానక భిక్షుకుండు దిరుగం జరణంబులురాక ద్రవ్యకం
ఘానముఁ బాసితే యనుచుఁ దాపభరంబున మేన్చలింప లో
లో నడలూన రేయుఁబగలు న్విలపించు నతండు దీనతన్. 242

ఉ. గాసిలి పట్టుఁగోల్పడిన గాలిపిశాచముపోలెఁ గష్టస
న్న్యాసి దురంతతాపమున నారటమందుచు నార్జితార్థకం
థాస్మృతివాడలం దిరుగుఁ దాంతదశం గృశియించి యిచ్చలో
వేసరి నిల్చె సంజకడ వేఱొక సాలియవానిలోఁగిటన్. 243

క. నిలిచి యతి కొంతచింతం, బలవించుచుఁ బంచ తిన్నెపైఁబడి వలకే
ద్దల క్రిందం జేరిచికొని, వెలవెలనై నిద్రలేక వేఁగునునుండెన్. 244

వ. అంత. 245

ఉ. వెంగలిపోకఁ బానగృహవీథికి నెక్కటి నేఁతకాఁడు వో
వంగనుజూచి దూతిపిలువం దలవాకిటిఁ బాసి పల్లవా
లింగనకాంక్షఁ దన్మహిళ తేఁగనుముబ్బునఁ దన్కఁ బెట్టి తు

చ్ఛాంగన రథ్యనేగ నెదురై పతిగన్నులు గోచరింపఁగన్. 246
చ. కని యదలించి యోసిచెడుఁగా కడగాలము సేర నెక్కడం
జనియెదు భర్తకాఁపురము సైఁపదె కుక్కకునాజ్యమిందు నే
మనమున నైన నిచ్చెనఁటిమార్గముఁబట్టుదె కాచువాఁడుఁగా
డని నను నిచ్చలో నెఱుఁగవా తగవా నగుబాటుసేయఁగన్. 247
క. కెళవులనీచెడుపోకలఁ, దెలియనె రేపగలుగాచి తిరుగనె చేయం
గలిగిన డాఁగునె యన నం, దుల కాజగటాఁగ జాలిఁదూలక పలికెన్. 248
ఉ. ఓసరిపోయె ని న్వెడలకుండ నయో నను రాణివాసిఁ గాఁ
జేసితొ తొత్తులం బనులుసేయఁగనిచ్చినఁ బోలదంటినే
వాసికిఁబోర నన్నుఁగడవం బనిపాటులు సేయువార తే
రీ సురఁద్రావి మైమఱచి ప్రేలెదు కంటివొ పట్టుకొంటివో. 249
క. కూరకు నారకు బయలికి, రారా దనుమేర గలదొ రానో పోనో
యారా చూడవె నేఁడే, లారోసముపచ్చెఁ గ్రొత్తలా యిత్తెఱఁగుల్. 250
క. పలుకులకేమీ రోసము, గలిగినమగవాఁడనయినఁ గాచి కడంకం
దలతలఁబట్టికొనంగా, వలదంటినొ చంపిత్రోప వలదంటినొకో. 251
క. ఉసివంటిదాన నన్నీ, కుసిగుంపొనరించి యేమిగుడిచెదు పాపం
బసివోలెఁ దాకు నిను నే, నుసురన్నం జాలుఁ జాలు నోహో యనుఁడున్. 252
ఉ. కాలికుడన్పతివ్రతపు గావె యయో నిను నీవ యెన్నకో
నేల జగం బెఱుంగు మఱి యేను నెఱుంగుదు వింతనాఁడ నే
చాలుఁ బురె పతివ్రతలు సంజకడం బెఱవాడఁబోక సం
శీలము యిల్లుసేరు మెడసేయక యన్నియుఁ జక్కనయ్యెడున్. 253
వ. అని రోషపరుషవచనంబులం గినియుచు గృహంబునకుం గొనిపోయి యయ్యవ
గాకి యంపటాలిం గాలంగేలం బొడిచి పెడమఱలందిగిచి నిట్రాత నేఁతపగ్గంబునం
బంధించి కాలికుండు నిద్రించె నంతఁ గొంతప్రొద్దరిగిన. 254
శా. జారప్రేరితయై వినిర్భయమనీషం దూతి యేతెంచి చే
వారంబెట్టి కుటీరభారవహకుంభత్సంభృత స్తంభవి
స్ఫారప్రాంజులరజ్జుబంధితవయస్యం గాంచి కన్నీరుము
న్నీరై వెల్లివడంగఁ గాలికుని లో నిందింపుచుం గూరిమిన్. 255
క. ఎదఁజేర్చి కర్ణ మొయ్యనఁ, గదిసి ప్రయోజనముఁ జెప్పెచెఁ గా చెలియా యీ
ముదకఁడు సరిప్రొద్దాయె, న్నిదురించిరి ప్రజలు వే చనిన మేల్గాదే. 256

ఉ. వెన్నెలరాకకై మొగము వ్రేల్చుచకోరముభంగి జారుఁ డో
కన్నులఁగల్గునిద్ర గడకన్నులఁ గూర్పక యొప్పుడెప్డు వ
చ్చునన్నసుదాయునం చెదురుచూచుఁ బ్రియంబున నీదురాక కి
ట్టిన్నియుఁ జెప్ప నేల చను మే నిటనుండెదఁ గట్టివైచినన్. 257

క. చనిరమ్మా నీవని పం,ధనమూడ్చినఁ దంతువాయి తాలిమి మై నొం
డనక గృహస్తంభంబునఁ, దనుఁగట్టిన త్రాటఁ బెనఁచి దానిం గట్టెన్. 258

క. కట్టి తనమాఱుగా న,ద్దిట్టి గృహస్తంభమునఁ బ్రతిష్ఠించి నరుల్
మిట్టాడని యాపెడిదపు, నట్టిక నడురేయి మబ్బునం జెలి చనియెన్. 259

చ. అలమిననిద్రఁ జొక్కి చెడి యంతనె మేల్కని కాళికుండు పే
లుఁగున సారెకుం బిలువ నించుపెఱం బడకీయ గావునం
బలుకకయుండె నందులకు భావమునం గనలుట్టి మేలు వాల్
కెళవులఁబూని ముక్కుఁ దఱిగెం దొరిగె న్రుధిరంబు భోరునన్. 260

క. ముక్కరకు నోఁచకుండ, న్ముక్కఱఁ గావించి పలువముండా చెడుమం
చొక్కమనంబున నిదురం, జొక్కెం గాళికుఁడు దొంటిచొప్పున నంతన్. 261

ఉ. అక్కడఁ దంతువాయి ప్రియ నప్రతిమాంగజ సౌఖ్యసంగతిం
జొక్కఁగఁ జేసి మందిరము చొప్పునఁ గ్రమ్మఱి యిల్లుసొచ్చి పే
రక్కనఁ జేర్చి వార్తగలదా యన మాతిక యేడవార్త నా
ముక్కునువచ్చె నీచెలిమి మూలబడ న్విడు మిల్లుసేరెదన్. 262

ఉ. నావిని తంతువాయి వదనంబున లేనగ వంకురింప దూ
తీవిధికృత్య మెవ్వరికిఁ దీఱదు మానుపనంచు బంధముల్
వేవదలింపఁ ద్రెవ్వి పృథివీస్థలిఁ గూలినముక్కుఁ గొంచు నా
త్మావసథంబుఁ జేరె క్షురకాంగన డెందమునం దలంకుచున్. 263

క. ఆనేఁత కానిచెలి గృహ, మానిన నిట్రాత నంటి యటునిటు త్రాటం
దా నిరుచేతులమర్చి య, థానియతిం గూయకుండెఁ దత్సమయమునన్. 264

సీ. సింధుజామాతృదక్షిణచక్షురంగంబు మందేహగర్వనిర్మథనకేళి
సకలవేదద్రుమస్కంధంబు జలరుహప్రభవరాత్రించరోద్భవమహంబు
సంజ్వరాస్త్రరథాంగసమ్మదప్రతిపాది దారుణతిమిరకాంతారవహ్ని
కమలినీవదనప్రకాశపోషణమూల మాశ్రితజనజీవనౌషధంబు
తే. కుముదసమ్మదమథనని స్తిమితవేగ, మనిపతద్వారకృతసురాయతనమార్గ
మలఘునీహారకరటిపాకలపరంబు గ్రహవతంసంబు పూర్వాద్రిఁ గానవచ్చె. 265

చ. తెలతెలవేఁగిన న్నిదురఁదేఱి కరంబులుసాఁచి లేచి క
న్గొలఁకులఁ బొఱఁజూచు మగని న్గని నాలిపిసాళినాల్క నా
కలితపతివ్రతామహిమఁ గానక నన్ను విరూపిఁజేసితి
క్కలుషము నిన్ను ముంచుకొనుఁగాక విరూపతి నన్నుఁ బొందునే 266

చ. అనుచితచిత్తవృత్తిఁ బురుషాంతరచింతవహింప నిన్ను నో
క్కనిగడవం బతివ్రతనుగాని యొకప్పుడుఁగాను బుంశ్చలిన్
వినుఁ డిదె లోకపాలురులు వేయును నేటికి సాధ్వి నేని సం
జనితకృప న్మదాననముఁ జక్కఁగఁ జేయుఁడు కీర్తికెక్కఁగన్. 267

వ. అని యేడ్చి మఱియు నద్దుశ్చారి మగనినుద్దేశించి యిట్లను హాలామదంబునం జేసి కల్ల నిజంబు తెల్పనుపనేరక నన్నింతఁజేయుటగాకేమి నీచేతులునొచ్చెడు నన్నుం గీడువొందమనే యని మందలించినం జూచి భయవిస్మయంబులు సందడింప నక్కా వింధుండు తచ్చరణంబులంబడి పరమపాతకుండ నపరాధి నానేరంబు క్షమింపుము నుచు బంధంబులూడ్చి ప్రశంసించె నత్తెఱం గంతయు నందుండుటం జేసి చూచి యాతి యతివిస్మయరసావేశితాంతఃకరణుండయ్యె నంతకుమున్న గృహీతచ్ఛిన్న నాసాపుటయై చని కుటీరాభ్యంతరంబున మునుంగిడికొనియున్న క్షురకాంగనం బిలిచి తద్వల్లభుం డిట్లనియె. 268

చ. గరితలఁజూడవే నిమురఁగానవె యివ్విధినున్న నెట్లు కాఁ
పురము పురంబునం గొఱగఁబోవలె నాక్షురభాండమిమ్ము నా
కరమున కన్న నయ్యవిట గాకిమునుంగెడలింప కూర్జిత
క్షురమొకటిచ్చె గాజురొదసూక్ష్మతరాగ్రరవంబుగప్పఁగన్. ... 269

చ. క్షుర మొకఁడిచ్చినం గనలుచు న్మగఁ డాజగజాఁగ కిట్లనున్
గరువము నీకుఁ జెల్లినదిగా క్షురభాండము గాక యొందు కీ
క్షురమొకఁ డంచు నోఁబలుకుచుం గుటిరాంతరసీమ కైచెఁ ద
త్క్షురము కఠోరభంగి నదిమూచి తదీయ వధూటి యేడ్చుచున్. 270

ఉ. నేరము సేయ మార్పలుక నీతికిఁబాసినఁదాన గాను న
న్నూరకముక్కుఁగోసె వినరో ప్రజలార దయాధురంధరుల్
గారె యనాథ నైననుఁ గావరె ధర్మము లేక పోయె నే
యూరికిదిక్కు లేదె యిట నుండఁగఁ బాపము నన్నుఁబోఁటికిన్. 271

చ. కరియఁదొడంగెఁ జూడుఁ డిదిగో రుధిరంబు శితక్షురంబునన్
ధఱిగినముక్కుఁ గన్గొనుఁడు నా కిటుగాఁ గతమేమి వానలే

పరుసునవచ్చు నె ట్లవనిఁబండు జగంబు సుభిక్షమెట్లగు
న్నరపతిలేఁడె యిక్కడ ననాథలపెన్గొల యాలకింపఁగన్. 272

వ. అని తల విరియఁబోసికొని రక్తసిక్తంబగు మొగంబు విధుంతుదదంతకుంతనిర్భిన్నచం
ద్రబింబంబువిడంబింప గుంపులుగొనిచూచు జనులకుఁ దునిసినముక్కుఁజూపి
వెక్కివెక్కి యేడ్చుచు నెట్టాయెం గంటిరే యనుచు నద్దంట మగనిమీద నపరాధం
బొదవ నీ వడువున మొఱపెట్టుచుండె నప్పుడు. 273

క. ఇటు నటు నన నోరాడక, తటతట నెద యదర నోరఁ దడిలే కొడలా
రటపడఁగన్నుండె నపుడ, చ్చట మంగలి తొంగలించుసంత్రాసమునన్. 274

క. గిలుకలు వేసినగుదియలు, ఘులుఘుల్లనమూఁదికొనుచుఁ గతమేమీ యీ
కలకలమునకనుచు వడిం,దలవరు లేతెంచి యవ్విధం బగసి స్మృతిన్. 275

ఉ. మంగలిఁబట్టి కట్టికొని మానవనాథుని మ్రోలఁబెట్టి చె
ప్పం గనలెత్తి యాత్మపరి పాలితవిశ్వధరిత్రి నింతహం
తం గనుగొంటలేదు కొఱఁతం బడవైవుఁడు వీనినంచు రా
జుంగరమిచ్చి యారెకుల కొప్పనఁజేసె దృఢ ప్రయత్నుఁడై. 276

క. తలవరులు వానిఁ గొనిచని, తలపొలమునఁ గొఱఁతఁ దివ్వఁదమకించుతతిన్
గలతెఱఁగుఁ జెప్పి భిక్షుకుఁ, డలమంగలి నిరపరాధుఁడని యెఱిఁగించెన్. 277

వ. మేషయుద్ధంబున నక్కయు నాషాఢభూతిచేత సన్న్యాసియుఁ దంతువాయిచేత
దూతికయు స్వాపరాధంబున బాధంబొందిరి యేనును నిట్టివాఁడనేకదా యని వెచ్చ
నూర్చిన దమనకునకుం గరటకుం డిట్లనియె. 278

క. కేసరివృషమైత్రి యనా, యాసక్రియఁ జెఱుపఁజాలు నట్టియుపాయం
బోసుగుణీ చేకూరదొ, కోసరసప్రజ్ఞతలఁచుకొమ్మన నతఁడున్. 279

క. సరసోపాయముచేనగు, కరణి పరాక్రమముచేతఁ గా దెట్లన్నన్
గరటముసుతపరిపంథిం, బొరిగొనదే కనకసూత్రమున గృష్ణాహిన్ 280

క. అన రిపుదమనకు దమనకుఁ, గనుఁగొని కరటకుఁడు పలికె ఘనబోధనసా
ధనసాధుసూక్తి నిక్కథ, ననురక్తిం జెప్పుమనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 281

క. మనుజాలు మిట్టాడని యొక, ఘనగహన మహీరుహమునఁ గాకంబులజో
డొనరించుడింభములఁ గీ,లాఁకనసీకమ్మనికిఁ గటిచిలువ దినుదప్పిన్. 282

క. ప్రతిసంవత్సరమును నీ,గతిఁ బిల్లలఁ బాము పాము గడతేర్పంగాఁ
బ్రతికృతికి నేర్పజాలక, యతిదీనతఁ గాకమిథున మచ్చోనుండున్. 283

ఆ. అంతఁ బ్రసవయోగ్యయగుభార్యఁ జూచి కాలాహిచకితచిత్తముగుచుఁ గాక
మధలుగడలుకొనఁగ వడి నేగెఁ దనమైత్రిఁ, గలిగితిరుగు జంబుకంబుకడకు. 284

వ. అట్లరిగిన సుల్లోక శ్లోకం బగు కాకంబునకు జగత్ప్రసిద్ధుండగు నా ప్రబుద్ధుం డాతిథ్యం బాచరించి స్వాగతం బడిగిన నశ్రుమిశ్రితాక్షుండై వాయసాధ్యక్షుం డిట్లనియె. 285

చ. ఘనవనమండలంబున నొకానొక భూమిరుహంబునందు నీ
యనుజయు నేను గాలిడుదు మచ్చెలి చూలువహించి కాంచి పెం
చినపృథుకవ్రజంబుఁ గఱిచిల్వ దినుం బ్రతివత్సరంబు దా
ని నుడుపశక్తిలేక యొకనేర్పున నూరక చూచుచుండుదున్. 286

సీ. నూఁగారువొదలు మేనులతోడ నెరకునై కిఱుకూత లిడ నాలకింపలేదు
అల్లంతఁ గాంచి యుల్లార్చుపక్షములతో శిరములంకింప నీక్షింపలేదు
యొగుబోదలయి గూఁడుదిగనాడి పెఱమ్రాఁకులెక్క నారసి యుత్సహింపలేదు
చంక్రమక్రమవిలాసముల నంబరవీథిఁ దిరుగఁజిత్తమున మోదింపలేదు
తే. ప్రేమ మెసలారఁ గని యెత్తి పెనుచుచుండ, ననుఁగుమునమలఁదిగిచి ముద్దాడలేదు
బహువిపద్దశ లనుభవింపఁగ దినంబు, లరిగెఁ జూచితె వాయసాధ్యక్షు బ్రతుకు.

చ. కడపితి నిట్టు లేను జిరకాలము చాలముదంబొనర్చునే
పడఁతుక కానవయినయడి పన్నగభీతిఘరించి యెవ్విధిం
జెడకసుఖింతు నిందులకు జెప్పు ముపాయము నావు డప్పుడ
య్యడ లడఁగించి జంబుకకులాగ్రణి వాయసభర్త కిట్లనున్. 288

క. యీలీల నుత్తమముల, న్నీలం గాపట్య మెసఁగ మెసవికుభీరా
భీలగ్రహణమున సరః, కూలద్రుమవర్తి ముసలికొక్కెర దెగదే. 289

క. అనిచెప్పిన గోమాయువుఁ, గనుఁగొని వాయసమువలికెఁ గర్కటకముచేఁ
దనివిసన మీలజాలం, దిని కొక్కెర యెట్లుపొలిసెఁ దెలుపవెయనుడున్. 290

వ. ప్రబుద్ధుండిట్లనియె. 291

మ. క్షణదాయామవిఘాతి భాస్కరమహస్సంపాతి విశ్వంభరా
ప్రణమత్కుంతముసింధువింధ్యకుధరప్రచ్ఛేత్తదావానలా
రణినానామృగమస్తకద్రుమకుఠారం బధ్వసీనార్తికా
రణభైషజ్యము దోఁచె వేసవి మహోగ్రప్రేక్షణోదగ్రమై. 292

చ. అడుగిడరాదు నేల నెరయం దలచూపఁగరాదు నిప్పుక
ల్జడిగొనరాలు నెండవడఁ జల్లెడువీఁడిఁక నే డమిత్రుఁడం
చుడుగక భానుఁజూచి వగనొందుశరీరులఁ దేర్చు గాడ్పు ల
ప్పుడు పరపోషణవ్రతులు వోఘనదానకళాధురంధరుల్. 293

సీ. దండినిప్పుల వసంతములాడు నెండల వడఁజల్లు పడమటివాయువులును
గ్రోవిగుంటలుదక్క గుల్లలుచిక్కంగ నివిరినగొంగరాయిడికి మిడికి
కొరదయుఁగడిసె పాపరముల్లుముచ్చంగి కొంటె ముక్కును లొంపిఁగ్రుచ్చుకొనియె
వాలువముకుదమ్ము వల్లెగండెరనత్తె గుజ్జుబేడిసజాతికొఱుకు మడిస
తే. నూతయులజళ్ళ చెఱువులనుండరాక, కార్మొసళ్లు నెగళ్లను గవులువిడిచి
తరలి చెంతల నూతిగుంతల వసించె, *గెరలివర్తిలు నమ్మహాగ్రీష్మమునను. 294

ఉ. శంబర శోషణక్రియకుఁ జాలి దురంతతరప్రతాపరే
ఖం పథికాంగకంబులకు గాఁక ఘటించి హరింతు రంగసే
న్యంబు మహాబలోద్ధతము నయినశతాంగము నెక్కి యన్నిదా
ఘుంబునఁ బద్మినీయువతికాముఁడు కామునిఁదెల్పెఁ బొల్పుగన్. 295

వ. మఱియు నవ్వేసవి శోషితసింధురాజంబయి ధనంజయుం గృశీకృతదశకంధరంబయి దాశరథిని ఘనాఘనవర్తితశిఖిమండలంబయి కంధరారంభంబును భోగివిరాజమానంబయి బలిసదనంబుననుకరించె మఱియును. 296

చ. అనిమిష మండలీరుచిరమయి కవిరాజవిరాజితోత్పల
ద్దనరి మరున్నికేతనమున న్గనుపట్టిన దాని నొక్కచోఁ
గనియె సరోవరంబు ఝషకంబులఁ బట్టుకొనంగశక్తితే
కనిలిచి క్రౌంచమెచ్చిరులు కారియఁ దత్తటి నూరకుండఁగన్. 297

వ. దానినిరీక్షించి యొక్క కుళీరం బిట్లనియె. 298

క. బకమా గృహ దఖిలకదం, బకమా యాహారవిధికిఁ బాసిటుల సరో
నికటమున నూరకుండెద, వకటా యిదియేమి యనిన నది యిట్లనియెన్. 299

ఉ. యీదశ యెట్లుగాఁదెలిసి తీవు కుళీరమ నిక్కవంబు మ
త్స్వాదుఁడ వృత్తి నా కిదియరైనను నీయెడనేమి చెప్ప ద
త్త్వాదృతి నీయవస్థ కరయం గత మున్నది విన్ము జాలరుల్
మేదుర శక్తి నిక్కలనిమీనములం గొనిపోవువారలై. 300

క. పలువురు రానున్నారని, తెలియ న్విని చెప్పవచ్చితి న్మీతోనిం
దులకయి యూహారింపం, దలఁపక వలవంత నొందెదం గర్కటకా. 301

క. జాలములన్ గాలముల, న్మీలెల్లం బొలియకున్నె మృత్యుసమంబీ
జాలియెటనుండివచ్చెం, గాలము దరియింపరాదు గదయెవ్వరికిన్. 302

---

* నూష్మకరమయినయీమహాగ్రీష్మమునను. (పాఠాంతరము.)

వ. అని యశ్రుమిశ్రితాంబకం బై బకంబుపగచిన విషంబునంగలఝషంబు లన్నియు
నెఱుకచేసికొని యక్కొక్కర కిట్లనియె. 303

ఉ. ఆరయ మీనభక్షకుఁడవయ్యును గూరిమిపెద్ద మాయెడం
గారుణికాగ్రగణ్య యటుగావున విప్రతిపత్తిలేదు ని
చ్చో రయమార మమ్ము నొకచొప్పనదుస్థితినొందకుండ నీ
జేరుపుమయ్య సేమము ఘటింపగదయ్య ప్రసన్నమూర్తివై. 304

వ. అని మీనంబులు దన్నుం బ్రార్థించిన సత్సుకంబయి బకంబు తనలోన. 305

క. ఈయంబుచారములు దన, మాయకులోనయ్యెఁ గంటి మన సని సంతో
షాయతి నంతర్లీనముఁ, జేయుచు మాయాకళారసికమదిపలికెన్. 306

క. వాదించి జాలరులనొఁ, గాదన నాచేతఁగాదుగద నిజవృత్తి
చ్ఛేదమునకు నోరుచుకొన, రాదేకద పరమదుష్కరము కద పూనన్. 307

క. ఐన నిఁక నేమిసేయుద, మేనొకఁ డెఱిఁగింతుఁ జేయుఁ డిష్టంబైనన్
మీనముల నితరసలిల, స్థానములను బెట్టివచ్చెదను మిముఁ గరుణన్.

క. రావలసిన రారం డని, భావంబున లేనికరుణపరిఢవిలంగా
నావృద్ధబకము పలికిన, జీవనచారములు విశ్వసించినమదితోన్. 308

క. చేటెఱుఁగనికూనలు మీ, లాటోపము మీఱఁ జేరనరిగిన నిశిత
తోఁటి నొకఝషముఁ గొని యొక, చోటికిం జని మ్రింగి పగచుచుం గ్రమ్మఱియెన్.

వ. ఇట్లు క్రమ్మరి. 310

క. రారం డిఁక నొకరని రా, జీరియొకానొకఝషంబు శితచంచువునన్
గూరిచిచని మును మెసవిన, చో రూపఱ మెసవి తొంటిచొప్పున మఱలన్. 311

క. మగిడి విరివియును లోతున్, దిగియుం గలనీటవిడిచి తీఁగొన్నిటి న
క్రగములుదన్నెన్ మృత్యువు, మొగము నొక్కరుత్తమాంగమును డాఁకాలన్.

క. మీకును మృత్యుత్రాసము, లేకుండం జేయనేర్తు లేలెండని రా
నాకొక్కర యొకమీనముఁ, గైకొని చని తిని సరోముఖమునకువచ్చెన్. 313

క. ఎడతాఁకితాఁకి యొండొక, మడువున నిడుకైతవమున మఱియు న్మఱియున్
బడుగుంగొక్కెరవిరాలం, గడుపార న్మెసవి తృప్తిఁ గైకొని యంతన్. 314

వ. సరోవరతీరంబునం గాల్నిలిచి వాంఛితపరనీరస్థానంబు లగుమీనంబులం గదిసి
యిట్లనియె. 315

గీ. అరిగి తిరిగి నేఁటి కలసితి భరమాన, వసమె మూఁడుగాళ్లముసలిగానె
కండపడిరియొ పఁఖుసా గర్వమో సంచార;శక్తి ముదుక కెట్లు సంభవించు. 316

క. బడలికఁ బాసినఁ దిరుగం, బడి ప్రాణసమానులైనబంధుల మిమున
మ్మడుగునఁ జేర్చెదనని యొడఁ, బడఁ జెప్పం దనకు నరుగఁ బాఱినదనుకన్. 317

క. తనివిసన నిట్లు కతిపయ, దినముల కుదరానలంబుదీఱ న్నాయా
ఖనియాబడుగుం గొక్కెర, యనఘా యాచెంకిమీల నన్నిటి మెసవెన్. 318

వ. ఇట్లు నిరవశేషంబుగా మీనంబులం దిని యొండేనియుం బోవ నుద్యోగించు నజ్జరఠ
బకంబున కెఱుకఁ జేసికొని మున్నెఱింగించుకొన్నకుళీరం బిట్లనియె. 319

గీ. భావికైవర్తకత్రాసభగ్నమాన, మానముల మీనముల నొండుమడుగుఁ జేర్చి
సుకృతసామ్రాజ్యవిభవంబు చూఱఁగొంటి, బకపురందర కలఁడె నీవంటిధర్మి. 320

క. నాళీజంఘాదులు నినుఁ, బోలరు పరహితవివాసమునఁ జుట్టములం
బాలించి నన్ను నేలా, పాలింపవు సఖుఁడఁ గానె పగవాఁడనొకో. 321

వ. జలస్థలాంతరంబునుం జేర్చి పొగడ్తఁగనుమని కైవారంబుసేయు కుళీరంబు నిరీ
క్షించి కర్కటమాంసం బపూర్వం బదియుఁ జవిచూడవలయు నని విచారించి
యక్కొక్కెర దానిం గఱచుకొని వధ్యశిలాతలంబునకుం బోయి భక్షింపఁ దివురు
టయు నయ్యుద్యోగం బెఱింగి యయ్యెండ్రి. 322

చ. బలిమి హుటాహుటిం దఱిమి పట్టుకొన న్వడిలేక మాయపుం
దలఁపున రిత్తజాలరులదాడి గడించి ఝుషంబుల న్నిరా
కులగతి మెక్కని మ్ముసలికొక్కెర యన్యజలాశయంబునం
గలుపుమిషంబునం జనదుగా కపటాత్ములవిశ్వసింపఁగన్. 323

క. మేసినసమయంబున ధృతిఁ, బాసినమది కార్యహానిఁ బ్రాణులనిలుగన్
వ్రాసె విధి మృతికినేలా, గాసిలి పౌరుషము విడువఁగా నేమిటికిన్. 324

క. పరుషకరపత్త్రధారా, స్ఫురణఁ బ్రకాశించు మద్విపులదంష్ట్రికలన్
శిర ముత్తరించి పాథ, శ్చరములకొలఁదీర్తు నీరసంబున ననుచున్. 325

క. ఆక్కర్కటముండఁగ నల, కొక్కెర దత్తరసమొలిచికొని తినునదియై
ముక్కెత్తిచాఁచు నాలో, నొక్కూఁకునఁ గొండ్లనిటికి యొత్తెన్ గళమున్. 326

క. ఒత్తిన సుమడుండుభుకము, కత్తెరచేఁదునియుమాడ్కిఁ గర్కటదంష్ట్రా
కృత్తగళంబై నెత్తురు, జొత్తిలనలవృద్ధబకము సోలెన్గూలెన్. 327

క. రోయక ప్రాణులకపకృతి, సేయుదురాచారుఁ డిట్లు చేట్పడు విను మో
వాయసవల్లభ శిశురిపు, వాయుభుజుం డీల్గునిట్టివాఁడై యునికిన్. 328

మ. భవదర్భాభిహితకృష్ణసర్పహరణోపాయంబెఱింగింతు నీ
వవధానంబునఁ జేయు మేముఱక రాజాగారసంచారివై

ఛవిమత్కాంచన మేఖలాలతిక దృష్టంబైన లాగించి నీ
యవిలంబంబునఁ బెట్టుమన్ననికి రా జాపాముఁ జంపించెడిన్. 329

ఉ. నావిని కాక యవ్విధమునం జరియించెదనంచుఁ బోయి రా
జావసథంబుఁజేరి యరయం బ్రతిసాధనఁజేయఁబోవుచుం
బ్రావృతమేఖలాలత ఖురాళ్యపకంఠముఁజేర్చి దాని నా
లోవెస నంఘ్రులంగమిచి లోకులుసూడఁగ నభ్రగామియై. 330

చ. అరుదుఘటిల్లమందగతి నంతట నింతట నాసపాటుగా
నరుగుచునుండ రాజపురుషావళి మ్రోయుచు రాజునానతిన్
గెరలుచు వెంటరాఁ దొలుతఁ గృష్ణభుజంగమమున్నవృక్షకో
టరమున మేఖల న్విడిచి దాఁపున నొండొకమ్రానునుండినన్. 331

క. పరశుప్రహారములఁ ద, త్తరుకోటరమగలవైచి తత్రత్యఫణిన్
మెరిగొని మేఖలయున్గొని, పరిజనులుం జనిరి కాకిపగయునుదీరెన్. 332

వ. పరాక్రమంబునకంటె నుపాయం బెక్కుడ యనిచెప్పి వెండియుం దమనకుండు.

క. ఇల బుద్ధిగలుగునతనికి, బలముంగల దెట్టులనినఁ బటుబుద్ధిసము
జ్జ్వలమొకశశక మొకానొక, పొలమున నున్మత్తకరిరిపుం బొరిగొనదే. 334

క. నావిని కరటకుఁ డది యె, ట్లీవిధ మెఱిఁగింపు మనిన నినసంసత్సం
భావితనయశాస్త్రకళా, కోవిదుఁ డాయనకు దమనకుం డిట్లనియెన్. 335

సీ. దంతిదంతాగ్రనిర్దళితమస్తకగళన్మౌక్తముక్తౌఘపాండురాకృతంబు
బహుళతిర్యగ్దృషత్ప్రతిహతస్యదన దభ్రఘనస్తనిత లాస్యదమయూర
మచ్ఛభల్ల ప్రహారాస్థాత్మమాక్షిక చ్ఛత్రపంకీకృతక్ష్మాతలంబు
బిలసదాహారితుందిలసంకునిర్ముక్తసాంకవసురభితస్థాణుమూల

తే. మాద్యతాఖండవాగురికావర్తఁత, రజ్జురజ్యద్గరుచ్ఛటాభ్రాంతిదాయి
చమరవాలవిలోకసంచకితమృగము, గల దొకానొకగహన మక్కాననలోన. 336

క. కుక్షింభరి యగునొకహ, ర్యక్షము వర్తించు నహరహ మమర్యాదా
దక్షంబై నానామృగ, శిక్షాభక్షాప్తి నుల్లసిలు నది నెఱయన్. 337

క. ఈరీతి మేరమీఱి య, వారణవారణవిరోధివధియింపంగాఁ
బోరా దెరువెఱుఁగక యా, ఘోరాటవిమృగములెల్ల గుములై భీతిన్. 338

వ. వచ్చి యక్కేసరికిం బ్రణామంబులాచరించి. 339

సీ. గిరిదరీముఖ బహూద్వారదశోణితసిక్తగండశైలము కనత్కనకపీఠి
పరితోవిసారి శంబరలులాయవ్యాఘ్ర హరిణఘోషములు తూర్యారవములు

మస్తకోపరి పతన్మహీధరాధిత్యకా ఝరవారియాభిషేకసలిలధార
సవిధపాదపలతాస్థాయినీడజకులాంచితతతు లఖ్యానురాశీరవములు.

తే. గావె మృగరాజవిఖ్యాతిఁ గనిన నీకు, నౌరగాంభీర్య మౌరసాహసవిలాస
మౌర గౌరవ మౌరస త్వాతిశయము, చారుతరమూర్తి పంచాస్యచక్రవర్తి. 340

క. హరి సాగా నీరూపము, శిరమునధరియించి కాదె శిక్షించె మరు
త్పరిపంథిఁగనకకశిపుం గరివైరీ నిన్నుఁ బొగడఁగా మావశమే. 341

వ. అని యనేకప్రకారంబుల మాతంగధ్వనిం బ్రశంసించి యుల్లాసంబుఁ బుట్టించి మెచ్చు.బుచ్చుకొనవచ్చిన కార్య మ్మడుగంబడినయవియై మృగంబు లమ్మృగపతి కిట్లనియె. 342

క. అగపడినవారి నెల్లం, దెగటార్చక మేరచేసితిని మను మటనీ
మృగములజాతికి నొకఁడొకఁ,డుగ నిది మామనవి చెవినిడుము మృగనాథా. 343

క. ఈతగవునడపుమని సం, జాతత్రాసమునఁ దనుఁ బ్రశంసించిన నా
రీతినొనర్చెద నని యది, జాతికి నొకఁడొకఁడుగా మెసవు నదిమొదలున్. 344

క. అంత నొకవారమునఁ దన, వంతగుటయు నిశితబుద్ధివహనము ధీర
స్వాంత మొకధూర్తశశకము, దంతిప్రతిపక్షికడుపుఁ దనియించుటకున్. 345

క. చావునకుందెగి త్రోవం, బోవుచుఁ దలపోసి స్వగతమున నిట్లను న
య్యావననిధిఁ జొచ్చెబులి, కైవడి హరికడుపుఁ జొచ్చెఁ గా వనమృగముల్. 346

క. ఈనెటికేసరిజఠరా, ధీనత దిన మొకటిలెక్కఁ దినెఁగా మృగసం
తానంబు మల్లెపట్టిన, చేనిక్రియం జెప్పనేమి శివపాడయ్యెన్. 347

క. దీనికిఁ దుదమొద లెయ్యది, పో నెయ్యది తెరువు బుద్ధిపూర్వకముగ నేఁ
డే నెడ కేసరిఁ బొరిగో, ల్కొనేడని వనమృగాళికోల వారింతున్. 348

క. బలమునకంటెను బ్రజ్ఞా, బల మెక్కుడుగాదె బుద్ధిబలమునఁ బేర
చ్చెలమునఁగైదువువెలిగాఁ, దలఁద్రుంతుం జెండి రెంటఁ ద్రావుడుదిండిన్. 349

క. ధైర్యము పెట్టనివరణము, ధైర్యము నానాశుభప్రదము నేడ్గడయున్
ధైర్యధురాధుర్యునకు న, వార్యము లెక్కడివి వార్ధివలితధరిత్రిన్. 350

వ. కావునధైర్యాదిగుణంబులుం గలిగి యిక్కొ అంతఁ బాపుకొనియెదనని నిశ్చయించి మందగమనంబునఁ బ్రొద్దుపోయిన తరువాత డాయంబోవుటయు నతిక్షుత్పిపాసాభిభూతంబగు కంఠీరవంబు రోషకషాయితేక్షణంబులనిరీక్షించి శశకంబున కిట్లనియె. 351

శా. ఓరీ యేఁకటఁ గ్రుస్సితి న్నరగ రాకుండెట్లు త్రాసంబుతే
దో ర్గ్రామాదులఁ బాసి రా మనసు రాదో వచ్చుమార్గంబున
దేరడ్డంబుగఁ బాఱెనో బలిమి యొందే నేమి చేసూఱెనో
యేరా రా జాగొనరించితీవనిన బ్రజ్ఞాయత్తచిత్తంబునన్. 352
ఉ. కేసరివంకఁ జూచి పలికెన్ శశ మే నపరాధిఁ గాఁ జుమీ
యోసరసీరుహాక్షుఁ డుదయంబగునప్పుడె లేచి యేఁకటం
గాసిలె వల్లభుండని తగం బఱతేరఁగ ద్రోవ నున్మిష
త్కేసరపఙ్క్తిఁ దూల నొక కేసరినాథుఁ డహో యవారణన్. 353
చ. సెలవులవెంట భూరిమద సింధురమజ్జము గాఱఁగా విశృం
ఖలగతివచ్చి వచ్చి యరికట్టియదల్చి సమీపవర్తియై
పలికె మృగాధమా బలముఁ బాపెద మత్సదృశద్విపాహితుం
బోలమునఁ గానవే కదిసి పోరొనరింపఁగ నింపుపుట్టెడిన్. 354
క. వనుఁ బోల సింగములు లే, వని కేసరి పోతరమున నాడినమాట
ల్వినివిని వారితభీతిన్, ఘనరీతి గజాభియాతిఁ గని యిట్లంటిన్. 355
క. సంగరసంరంభపుటా, సంగరము పొ్వంగనేని క్షణమాత్రము ని
ల్వంగలవే నిదె తెచ్చెద, ముంగలికరిమథనచంగము న్సింగంబున్. 356
క. అది నీకోరికఁ దీర్తుం, గదలకు మిచ్చోట ననుచు గాఢప్రజ్ఞా
భ్యుదయమునఁ జేసి చావక, బ్రదికి యహో నీకు విన్నపము సేయుటకున్. 357
క. ఏతెంచితిఁ దడయుటకిది, హేతువు పంచాస్యమూర్తి వీవగుటఁ జుమీ
యోతీవ్రశౌర్యయోరా, జాతతవిఖ్యాతనిరతుఁ డై యొప్పెసఁగన్. 358
క. చేరి నినుఁ గొలువవలెనో, వారక యాహరినె కొలువవలెనో మాకె
వ్వారింక రాజులనఁ గం, ఠీరవ మిట్లనియె నెవ్వఁడి న్మశమునకున్. 359
శా. ఏమేమీ నిను నడ్డగించుకొనెనా యిట్లాడెనా నిక్కమా
నా మేలే సమరేచ్ఛ యంత బలుపౌనా పాదమా చూపలే
వా మున్నెక్కడఁ గంటి వప్పరమగర్వగ్రంథి మచ్చాతదం
ష్ట్రామోఘాభిహతి న్వధింతుఁ దగ నాహారింతుఁ దన్మాంసమున్. 360
క. నావిని శశకము నామా, యావాగుడఁ జిక్కె సింహమని యుబ్బుచునో
దేవా విచ్చేయుము సం, ధావిభవంబెసఁగఁ జూపెదం బ్రతిపక్షిన్. 361
చ. నిలువకవత్తుగాకని వని న్గొనిపోయి చలింప కారసా
తలజలపూర్ణకూప ముచితస్థితిఁ జూపి శశంబువల్కె లో

పలుఁగనుపట్టుచూడు ప్రతిపక్షినసం బరికించి తజ్జల
స్థలిఁ బెఱసింగముంబలె నిజప్రతిబింబము గోచరింపఁగన్. 362

క. కదుఁగెరలి యొగసి యూతం, బడనుఱికె మునింగి తేలెఁ బానీయంబు
ల్గడుపారఁద్రావె నసువు, ల్విడిచెం గరివైరి తీవ్రవేదనఁగృశమై. 363

వ. బుద్ధిగలవానికి బలంబునుంగలదనుట కిది నిదర్శనంబనుటయుఁ గరటకుండు దమనకు నలరుమొగంబునంజూచి బుద్ధిమంతుండవగుదు నీకు శుభంబయ్యెడు మిత్రభేదంబున కుద్యోగింపుము పోయిరమ్మనిన నతండు కరటకువీడ్కొని సంజీవకుండు లేని వేళఁ బింగళకుసమీపంబున కరిగి ప్రణామంబాచరించి నిలిచిన మృగరాజమ్మంత్రి తనయున కిట్లనియె. 364

క. నీవలనఁ బ్రాజ్యరాజ్యముఁ, గావించెదఁగాదె దమనకా యేకార్యం
బీవూఁది తెలుపవచ్చితి, వావిధ మెఱిఁగింపు మనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 365

సీ. చిరకాలసంశ్రయస్థితి నమ్మిపెరిగిన తనవారిదెస ననాదరము సేసి
సిరిఁగోరి నడుమవచ్చినవారి మన్నింతు రభినవప్రియులు భూవిభులు గారె
పురుషగుణాగుణంబులు విచారింపక నీతియేపతికి మన్నింపఁ జెఱుపఁ
బరులనందఱఁ దమవలెనిరీక్షింతు రక్కఱటులు చనుత్రోవ లెఱుఁగలేరు
తే. నమ్మఁగలవారు గాక దుర్నయము పేర్మి, నెవ్వ రెటు సేయుదురొ యెట్టు లెఱుఁగవచ్చుఁ
గర్కటికగాదు కద ముంటిగంటిఁ దెలియఁ, గాఁబరస్వాంతమనినఁ బింగళకుఁ డతని.

చ. కనుగొని పల్కె నోదమనకా మతిశంకితమయ్యె నిప్పు డి
ట్లనుటకు హేతువెద్ది తెలియన్వలె సర్వముఁ జెప్పుమన్న నా
యనయుని విన్నవింపవలెనా మృగనాయక నీతిఁ జెప్పఁగా
వినువినకుండు నాకుఁ దగవే కలకార్యముఁ గప్పిపుచ్చఁగన్. 367

ఉ. త్రోవకు శుద్ధసాధుచరితుండని చిత్తమునందలంచి సం
జీవకుఁ దెచ్చి నీసఖునిఁ జేసితి నీవును వానికూర్జిత
శ్రీవిభవంబొసంగి సవరించితి వందఱు మూలభృత్యులం
జీవితతుల్యులం జవుకఁజేసి కడంబడవయిచి తీవిటన్. 368

సీ. సదృశభోగము సమాసనముఁ దుల్యవిభూతియును భృత్యునకు నీఁగ చనదు పతికి
నిన్నియు నతనికి నిచ్చితిసామ్రాజ్యమేమిపాపముఁజేసె నిత్తుగాక
సంజీవకునితోడి సఖ్యంబుపైవచ్చె హెచ్చించి యాపదఁ దెచ్చుకొంటి
యొంటిపాటున నాతఁ డొకనాఁడు నాతోడ నోడక నీసుద్దు లుగ్గడించి
తే. రహితశక్తిత్రయుఁడు మందరశ్మి మూఢుఁ, డితనికెక్కడిసామ్రాజ్య మేడ బ్రదుకు
చెడియెఁ దెక తేరయనుచుఁ గేరడములాడె, ననిన విని విన్ననయియుండె హరివరుండు.

గీ. మృగవిభుండిట్లువిన్నని మొగముతోడ, మలఁగుచుండంగ మఱియు నమ్మంత్రిసుతుఁడు
మంత్రియొకఁడైన నతఁడు సన్మాన్యుఁడైనఁ, బుడమి నేఁడెల్ల చేటులఁ జెడు నిజంబు.

చ. శ్రవణయుగాంతరావరణచక్రము లగ్గలపట్టు తోరపుం
జెవుడుకనీనికావసుధసీమకు నుమ్మలికాడు దృష్టిపా
టవము చురుక్కి నాలుకకు డాసినచుట్టము పారుపత్యము
న్తైవులు నవైద్యసాధ్య మెడ త్రెవ్వక నెవ్వని నాశ్రయించినన్. 371

క. కరణ మధికారియయినం, ధర లెక్కలు వ్రాయువా రతనివారైనన్
బొరపిడిపుట్టునె ధరణీ, శ్వరునకుఁ దదితరుల నిలుపవలెఁ బనిమీఁదన్. 372

క. పరిశుద్ధులకరణిఁ బర, స్వరబంధువులయ్యు సర్వభక్షకులయ్యుం
నరవల్లభు దగ్గరమా, ర్తురభంగి నిత్తెఁబోరుదురు పనివారల్. 373

చ. తనఘనరాజ్యమంతయుఁ బ్రధానునిపై నిడియున్న మత్తుఁగాఁ
బెనిచి నరేశ్వరుండు నడిపించినవాఁ డతిమూఢమూఢుఁడై
కనుకని వల్లభు న్నరకుగాఁగొనఁ డాసచివావనీశులం
దనయము నెవ్వఁ డాఢ్యతముఁడయి మనువానిన చేరు లక్ష్మియున్. 374

క. ధారుణి నపకారికి నుప, కారముఁగావించువారిఁ గానము తద్ద
శ్చారిత్రులయెడ విశ్వా, సారంభణ మనుచితము క్రియానిపుణులకున్. 375

క. ఊఁగెడుపల్లును విసమునఁ, దోఁగినవంటకముఁ గుత్సితుండగు మంత్రిన్
లోఁగక యున్మూలించిన, చోఁగలుగు నఖండమయిన సుఖ మెవ్వరికిన్. 376

క. నీవెఱుఁగవు నే నెఱుఁగుదు, పైవచ్చెం జెలిమికొలఁది వడఁదెచ్చెన్సం
జీవకుఁ డతనికి రాజ్యం, బీవిచ్చెదొ బలిమి నాతఁడే కయికొనునో. 377

క. సంజీవకసాచివ్యము, నం జేటగు నీకు నీమనసు చెప్పఁగల
ట్లుం జెప్పితి నూనుట నా, కుంజూడ శుభంబు మెలొకో చెడుతెరువుల్. 378

వ. అని బోధించుదమనకునకుం బింగళకుం డిట్లనియె. 379

ఉ. నీవచనంబు లుత్తమము నిక్కమము ల్వీను మట్లులైన సం
జీవకుపైన విశ్వసనచిత్తముపుట్ట దళీకవృత్తియౌఁ
గావుత దోషదుష్టములుగావె శరీరము లేరికిం గళా
కోవిద వాని వీడ్కొనుటకు న్మతిపుట్టునె నాకుఁ జెప్పుమా. 380

క. నావిని దమనకుఁ డతిరో, షావిలచేతస్కుఁ డగుచు నను నట్లయినన్
సేవకులతోడఁ గూడం, బోవిదునీకేమిటికిఁ బ్రభుత్వశ్లాఘుల్. 381

క. తనువు భరంబని వీడ్కొని, తనలోఁ దలపోయుమూఢతరుచందమునన్

జెనటిపతి చోదకోర్వక, చని రాజ్యము మంత్రికైవసముం గావించుఁ. 382

క. సిరిఁబరిహరించునరు లె, వ్వరు చెప్పుమా పిచ్చుకుంటువాడుంబలె హో
దరుఁడాదిగ నృపసంశ్రయ, గరిమ న్సంపదలఁ బొదలఁ గాంక్షింతు రిలన్. 383

వ. సత్పురుషులమతి నతిక్రమించి యసత్పురుషుల బుద్ధిం బ్రవర్తించురాజు విను మప
థ్యానురాగియగు రోగియుంబోలెఁ బ్రాణభరణసమర్థుండు గాఁడు స్వబుద్ధి రాజులకు
విశేషించి వలయు బుద్ధిరాహిత్యంబునగు మంత్రివశుండై తిరిగెనేని యారాజు
విరోధినిరోధితుం డగునట్లగుట హితతంత్రియగు మంత్రివాక్యంబులురాజునకు నవ
శ్యకర్తవ్యంబులు వినునప్పుడప్రియంబులు పరిణామంబునం బ్రియంబులునగు
వానినుపదేశించు మంత్రియు నవ్వాక్యంబు లాదరించు రాజునుం గలుగఁడు కలిగె
నేని యద్దిక్కునఁ బెక్కువచెడక సిరులు పెరుగుచుండు. 384

క. ఘనుఁ డాప్తుఁడునగుసచివుఁడు, వినిపించినరాజనీతి వేయేటికి రు
గ్ణునకుఁ జికిత్సాక్రియవలె,మునువెగటుం బిదపహృద్యమును నైయుండున్. 385

క. నరపతి మూలబలంబుల, తెరువొల్లక నడుమ నరుగుదెంచినవారిం
బరిపాలించుటకంటెను, గరివైరి యొండుచేటు గలదే పుడమిన్. 386

క. మూలబలంబులుగల భూ, పాలునకు నరాతిజాతిభయపడు లక్ష్మీ
భూలావణ్యవతుల్ హరిఁ, బోలె న్బెడఁబాయ రవ్విభుని ననుదినమున్. 387

క. తానెంతశూరుఁ డయినను, భూనాథుఁడు మూలబలము పొందొల్లక ని
ర్మానపరిపంథినరవర, సేనాపారంపరీవిజేత యగునొకో. 388

ఉ. జీవితమిచ్చి యాదరముఁజేసి జలాదనసంవిభాగసం
భావనకల్మి నేధరణిపాలుఁడు భృత్యులఁ బ్రోచు నద్దరి
త్రీవిభు ప్రస్తుతంబున శరీర మలక్ష్యముఁగా దలంచుచున్
జీవితమిన్చు గాయములచేఁ బడునొండె భటుం డుదగ్రతన్. 389

క. పరిజనగౌరవము ధరా, వరునకు నత్యంతగౌరవము వెండియు న
ప్పరిజనలాఘవము ధరా, వరునకు నత్యంతలాఘవము సుమ్మెందున్. 390

వ. నీవు మూలబలంబులం దిరస్కరించి యభినవాగతులం బురస్కరించుకొన్నాఁడవు.

క. సేవకుఁ డని చూడకు సం, జీవకుని న్నతఁడు సరకుసేయఁడు రాజ్యం
బేవేళ నతనిపాలయి, పోవునొ తుది నెంతకొఱంతవుట్టునొ నీకున్. 392

క. నావిని పింగళకుఁడ నయ, కోవిదు దమనకునిఁ బలికెఁ గూరిమి నభయం
బీవిప్పింపఁగ నిచ్చితి, నావిధ మతఁడేలమఱచు నది యెట్లులగున్. 393

వ. అనిన దమనకుండు. 394

క. కొనియాడినఁ గొలిచిన దు,ర్జనుఁ డాత్మప్రకృతివిడిచి చరియింపఁడు ది
ద్దిన చమురుఁబెట్టితోమినఁ, దనకుటిలతఁ గుక్కతోఁక దా విడుచునొకో. 395

క. కొలిచిన నవధీరితుఁగాఁ, దలఁచిన జేయును బరోపతాపము ఖలుఁడా
దలనిడుకొన్నం ద్రొక్కిన, బలితంపుంబాము బడలుపడఁగ గఱచుఁగదా. 396

క. సారఘనసారముఖసం, స్కారంబుల లశున మశుభగంధముఁబోలెం
గ్రూరుఁడు ప్రతివాసరరచి, తారాధన విధుల విడువఁ డాత్మప్రకృతిన్. 397

క. హితకార్యము నన్నడుగఁడు, పతినాకేమిటికిఁ బృచ్ఛపరిభాషణముం
చతిమానముద్ర నుండుట, మతమనరు సునీతివిదులు మంత్రుల కెందున్. 398

క. సంజీవకుదుర్భాషా, పుంజము వీనులవహించి పోల్వోలములి
చ్చుం జింతింపవు దుర్ణయ, గంజాశరణంబుసారవుగద మృగరాజా 399

చ. అవనివిభుం డనీతివశుఁడయి మద మెత్తినదంతివోలె ని
చ్చవలసినట్లు గ్రుమ్మఱుచు సైరణ భృత్యజనాపరాధముల్
చనవునఁగప్పిపుచ్చుచు నజస్రము దుర్వినయత్వ సత్వభై
రవవిపదంబురాశిఁవడి క్రాఁగు దురంత విషాదవేదనన్. 400

క. ఏజాడవాఁడు రాజగు, నాజాడనె ప్రజయుఁ దిరుగు ననుదినము 'యథా
రాజాత థాప్రజా' యను, నీజనవాదంబు వింతయే యిపు డనుడున్. 401

క. చిరబోధబాధచే వే, సరి కేసరిపలికె నంతచపలాత్ముఁడౌ కో
పరమసఖా సంజీవకుఁ, డరుదేరం దెలిసిచూత మాయమ్మేటిన్. 402

క. పిలిపింపుమనిన దమనకుఁ, డులుకున నను నేటికార్య మూహించితిపిం
గళకా నీవెవ్వనిఁగాఁ, దలఁచితి వానిర్భరప్రతాపప్రబలున్. 403

క. ముదలింపవచ్చు నెటు ది, గ్విదితప్రభు నతనివాని వీనివ్వలె ని
ట్టిదియైన మంత్రమేక్రియఁ, దుదిముట్టుం జెప్పుమా యతులనీతినిధీ. 404

క. పరిపక్వమంత్రబీజము, నిరతిశయారంభపాలనీయము దానిం
బరిభిన్నముఁజేసిన నం, కురదర్శన మగునె నీతికోవిద చెపుమా. 405

వ. ఇందులకుఁ బ్రథమోదాహరణం బగు నొక్కయితిహాసంబుగలదు దాని నాకర్ణిం
పుము. 406

క. కలదుత్తరమున నతిని, స్తులవస్తువిశేషమహిమధుర మధురధరా
వలయపుర మధురతేజో, బలసారసబంధుఁ డది సుబంధుం డేలున్. 407

క. అలఘుకళావిలసితుఁ డగు, నలరాజానుబంధుఁడయ్యు ననుబంధుండై
జలధిపరీతాఖిలభూ, తలవిహృతజ్జనుల సంతతము పాలించున్. 408

క. జనలోకపారిజాతుం, డనదనఁ యపారిజాతుఁ డగు నమ్మహిభృ
త్తనయు నిజాస్త్రరణంబున, ననఘా యొకయూక మహారహము వర్తించున్. 409

క. అది మది వేగిర మెఱుఁగక, యదనారసి సురతఖిన్నుఁడై రా జెంతే
నిదురింపఁ గదిసి త్రావుం, దదుదయశోణితముఁ గడుపు దనివిసనంగన్. 410

క. మఱియుఁ బ్రమాదాదులఁ జే, టెఱుఁగక పైపాటునులేక నెక్కటిశయ్యం
గఱచుకొని తనకు నేయ, క్కఱపాటునులేక కొంతకాలముఁ గడపెన్. 411

క. మారుతవశమున నపుడా, భూరమణవతంసుపానుపునఁ జండతరా
కారము డుండుభుకం బను, దారుణమత్కుణ ముపస్థితంబై నిలిచెన్. 412

క. నిలిచిన మందవిసర్పిణి, యల మత్కుణముం బ్రకల్పితాతిథ్యము చె
న్నలరించి చాలు నిఁకనీ, నెలవునఁ గాలూఁదవలదు నీ వేగుమనన్. 413

క. నిరవధితృష్ణావిరచిత, వరదంశనగుణము మత్కుణము దీనంబై
శరణని మందవిసర్పిణి, చరణంబులవ్రాలి దీమసంబునఁ బలికెన్. 414

క. దైవాధీనంబున నిట, కైవచ్చితి నొండుకడకునరుగ న్దిరుగన్
నావసమె యిందు నెలకొని, త్రావెద రాజన్యశోణితము నీకరుణన్. 415

క. నావిని మందవిసర్పిణి, దావంతంగుంది తీక్ష్ణదంష్ట్రుండవు దూ
రావసథుండవు డుండుభు, కావారక కడుపుచిచ్చొగసినపుడెల్లన్. 416

క. ఒడలు బడల్పడఁగఁ జేచినఁ, గడు నెవ్వడి నదరి లేచి కంకటిపడి న
ల్గడలు వెదకించి కానం, బడ నరపతి నిన్ను నన్నుఁ బరిమార్పించున్. 417

క. తులువా నీకతనమునఁ జెడ, వలెనటు జాగుడిగి యిచ్చవచ్చినదెసకున్
వెలువడుమిపు డనఁ జరణం, బులమీఁద న్వ్రాలి డుండుభుక మిట్లనియెన్. 418

క. నీవెందు నిలిపితచ్చోఁ, ద్రావై కాలూఁదియుండెదం బొట్టకు నీ
వేవేళఁ దయదలంచితి, వావేళనె రాజరక్త మాహారింతున్. 419

క. విడనాడకుమని దైన్యం, బడర న్మత్కుణము ప్రార్థనాలాపములన్
గడుఁ గరఁగించిన నాదృతి, గడలుకొన న్యూక మట్లుగా కని పలికెన్. 420

సీ. ఒండుదిక్కునకుఁ బోనోపలేనని కదా యర్థిఁ బ్రార్థించె దట్లయిన నుండు
పతిరతిశ్రాంతిఁ దల్పమున నిద్రితుడైనతఱిఁ జేరి నెత్తురుద్రావి బ్రదుకు
మిదినీకుసమయమంచదియూరకుండిన నాఁ డప్రదోషంబున న్వినీచ
గుణము మత్కుణ మతిక్షుత్పీడశయ్యోపవేశుఁడౌ నమ్మర్త్యవిభునిఁ గఱచెఁ
తే. గఱువ నరవరుఁ డదరి మేల్కాంచి పనుల, జనుల సజ్జనిరూపింపఁ బనుప వారు
దివియ లవ్వేళఁ గొనుచు నేతేర నరిగి, నికటరంధ్రాంతరము డుండుభుకము సొచ్చె.

క. కాలవడిలేమిఁ గాడ్పడి, పోతేపన్నెడనెయ్యుండఁ బొడగనవేశ్రిల్లన్
గిలిచి మందవిసర్పిణి, నాలోనం బులిమివైచి రసువులువెడలన్. 422

వ. డుండుభుకమ్ముం జేర్చుకొని భిన్నమంత్రంబైయూకచచ్చె మంత్రంబు వెలిఁబుచ్చ
రాదని దమనకుం డాడినఁ బింగళకుం డవ్వాక్యంబులు చిత్తంబునకెక్కి నిక్కవం
బుగా వగచి యమ్మంత్రికుమారునకిట్లనియె. 423

క. నాపై సంజీవకుఁ డతి, కోపంబునరాక కెద్దిగుఱుతు సునీతి
వ్యాపారశీల చెప్పుమా, గోపనగతి ననిన దమనకుం డిట్లనియెన్. 424

క. వానతటినోరబాగై, యాననమనురంగఁ గొమ్ములవనమ్రంబుల్
గానిటకువచ్చు నతఁ డది, గో నిన్నువధింపవచ్చుగుఱు తెప్పటికిన్. 425

వ. అని యభిజ్ఞానంబుఁ జెప్పి యప్పంచాస్యంబున కుపాస్యంబై యాస్యం బలర నవ్వాం
చకంబచ్చోటువాసి మందగమనంబున సంజీవకు డాయంబోయి వెడవెడఁ దల
యూఁచి నిట్టూర్పు నిగిడించుటయు నతండు దమనకుం బరికించి సఖా సుఖంబునం
బొదలుదే భద్రమే యనిన నమ్మంత్రితనయుండు. 426

ఉ. చిత్తము నిర్వృతంబు దృఢసేవఘటించిన విత్తము ల్వరా
యత్తము లాశజీవితములం దొకయప్పుడులేదు వృత్తులా
పత్తివిధాయినుల్ చ్యవనపాటవమెక్కుడి భద్రమేక మే
ల్గాత్రితలె రాజసంశ్రితులకుం బలుమాటలు వేయునేటికిన్. 427

చ. కనలువహించి యాపదల గాసిలఁ డెవ్వఁడు బొంట్లచేత నే
ఘనునిమనంబు ఖండితము గా దిల నెవ్వఁడు నేర్చుకాలము
న్గనుఁగొన నేవనీపకుఁడు గౌరవమొందె ఖలాప్తిసౌఖ్యమే
జనుఁడువహించె రాజులకు సత్ప్రియుఁ డెవ్వఁడు నాకుఁ జెప్పుమా. 428

చ. నలఁకువఁ జూచి యీఁడడిగినం గసరుం గృశియించి యున్నచో
నలరుఁ బ్రపూర్ణుఁడైన నెరయం బరికింపఁగఁ లేదు నావు నీ
కొలువికజాలునన్నఁ గుసిగుంపులఁ బెట్టు వధింపఁ జూఁచుఁగే
వలనరకంబుగా కొలుచువారికి దుష్ప్రభుసంశ్రయం బిసీ. 429

ఆ. తనువుఁ బొదలనీఁడు తాపంబు బుట్టించుఁ, బస్తుఁ బెట్టు మూలఁ బొఱవైచుఁ
గొలుచు సజ్జనులకుఁ గుత్సితపసుమతి, వల్లభుండు వేఁకివంటివాఁడు. 430

చ. నగవులకుం బ్రసాదవచనం బొక టాడఁడు ప్రోలనిల్చినన్
మొగమటుపెట్టు గేల్మోగిచి మ్రొక్కినఁ జేమెదలింపఁ డాజిలోఁ
బగఱవడంచి కోల్పడినపాటును గెల్చినగెల్పు నెంతయుం
గగనకుసుంబొనర్చు నొసఁగం బడునో యని దుష్ప్రభుం డిలన్. 431

ఉ. కాననవాసి యైనను సుఖంబు విశిష్టగృహాన్నభిక్షుకుం
డైనపరంబు లూఖలకణాశనుఁడైన శుభంబు కర్షకుం
డైనను మేలు నీటజఠరానలమార్చుట లెస్సచూవె స
న్మానకరుండు గాని నరనాథు భజించుటకన్న సేరికిన్. 432

చ. మడఁగిపడుండఁ బ్రో నులకమంచపుఁగుక్కకి నిల్వ యిల్లుపు
ల్గుడిసెకు నొండు రెండెనుపగొడ్లకు నోరికిఁ బోఁక వ్రక్కనన్
గుడువఁగఁ గూటికి న్గొలకుగోకకు సీదిరమెంతరోఁత యే
పడువున దుష్ప్రభుం గొలువవచ్చు నిసీ యను జీవికోటికిన్. 433

చ. పలికినమాటనిల్వఁ డెడపందడపం జెడనాడు వచ్చు మె
చ్చులదిగమ్రింగుఁ దొల్తొలుతఁజూచినచూపులఁ జూడఁ డేర్పడం
జులుకదనంబొనర్చు నెరసుల్ఘటియించు లదల్చివైచుఁ గే
వలన్నృపసంశ్రయంబు పగవారలకు న్వల దివ్వసుంధరన్. 434

మ. హతదాక్షిణ్యు లనర్థకారు లభిమానాధ్యాత్ము లవ్యంజన
ప్రతిపత్తు ల్గుజనప్రియంవదులు సంపత్సన్నిపాతస్మృతి
క్షతిక ల్సత్యపరాఙ్ముఖు ల్ధనపిశాచగ్రస్తు లాద్యావన
చ్యుతు లక్షాంతు లనాంతరంగికులు రాజుల్ గారె యూహింపఁగాన్. 435

క. చుట్టము లెవ్వరు దేశం, బెట్టిది యాయువ్రజంబు లెట్టివి కాలం
బెట్టిది యేసెట్టిడబల, మెట్టిది నాకని తలంపుమీ నీ పనినన్. 436

వ. దమనకు నాలోకించి సంజీవకుం డను ననుజీవులకు దుష్ప్రభు సంశ్రయంబు గాదని యును దేశకాలంబులు విచారింపవలయుననియును నన్యాపదేశవర్ణనాసందర్భం బుగా నంటి విమ్మాటలకు నిమిత్తమేమియొకో యని యూరకుండిన వెండియు దమనకుం డిట్లనియె. 437

ఉ. నావచనం బమోఘమని నమ్మి దురూహలత్రోవఁబోకసం
జీవక యేగుదెంచితివి సింహముఖంబున కెట్లు భద్రసం
భావన సేయుచుం గద విపద్దశలొత్తినచోట నోర్వనా
హా విభుఁ డీరసించెనుగదయ్య నిమిత్తము లేమి నీపయిన్. 438

క. సరసవినీతరసాన్, తరసము విరసత వగల్చి తనసుభటపరం
పరకిత్తుననియె బతియె, వ్వరుదిక్కెఁక నీతులున్న వా రాజులకున్. 439

క. పరివారముదూర ఘసుం, ధరనిడివడిఁ దెల్పె నేకతంబున నన్నున్
ద్వారదారిచీరి చిత్తం, బెరియంగాఁ బిడుగుపంటి యీదుర్వార్తన్. 440

వ. ప్రాణసమానుఁడవగునీకుఁ గప్పిపుచ్చరామిం జెప్పితి నిది నీమనమ్మున నె య్యుండనిమ్ము
నావిని సంజీవకుండు విషాదవిహ్వలుండై. 441

క. ధరనిరవధిచింతాసం, భరమున వలె శిరము వంచి పరికించుగుణా
కరు సంజీవకుఁ గనుఁగొని, గురుమాయాశాలి దమనకుం డిట్లనియెన్. 442

క. చింతానలమునఁ జేతః, కాంతారము గుమిలెఁ బ్రాప్తకాలము నారా
ధింతువుగా కన నతఁ డ, త్యంతధృతిస్ఫురితచిత్తుఁడై తనలోనన్. 443

చ. కరిగమన ల్దురాత్ములఁ గాని రమింపరు హీనజాతికా
పురుషులఁ గాని భూభుజులు ప్రోవరు కానలఁ గాని మేఘము
ల్గురియవు సత్యశౌచములపం బెడఁ బాసినవానిఁ గాని యిం
దిరవరియింప దుర్విషయనీతులఁగాని ధరింప దెంతయున్. 444

క. పలుగూఁత లఱచువానిన్, గలుద్రావెడువానిఁ జెవులుగతిచెడువానిన్
బొలఁతులఁ దెచ్చెడువానిన్, దొలగింపక సంతరింపుదురు రాజన్యుల్. 445

క. ఏకగ్రీవముగా నా, లోకన మొనరించి నిచ్చలుం గొలిచి తుదిం
గా కెడసితిఁ గద కలవే, మో కటకట సత్యశౌచములు రాజులకున్. 446

చ. నలినములంచు రేలు కొలనం గలహంసకులంబు రిక్కనీ
డలఁ గబళించి కాంక్ష మగుడం గడకేగి మనోజ్ఞగంధము
ల్చిలికెడుతమ్ములం బగలు చేరనిచాడ్పున మోసపోయి చం
చలులగువారి కెక్కుడివి సత్యపదార్థములంచు నమ్మికల్. 447

ఉ. దోషగుణంబుఁ గూర్చికుపితుండగు నాతఁడు ప్రార్థనావిధిం
దూషితుఁడై యభీష్టఫలదుండగు దోషములేక కారణ
ద్వేషముఁ బూనియున్న నృపతిం బ్రకృతిస్థునిఁ జేయఁ బ్రార్థనా
భాషలఁ గాదు సంశ్రయణభంగులఁ గాదు ఘటింప దీఁగులన్. 448

చ. ఫలితచికిత్సరోగములఁ బాపశుభక్రియల న్మహోఘము
ల్వొలుపఱఁ జేయ నీతిధనముల్బహుభంగులఁ గూడఁబెట్టఁ
గేవల పరతంత్రులై మెఱయు వైద్యవిపశ్చిదమాత్యులుం ధరా
తలపతిఁ బాసిపోవుదు రతండు కృతజ్ఞుఁడు గాకయుండినన్. 449

చ. లవణపయోనిధానసలిలంబు ఘనాఘనదేశసంగతం
బవుచు మనోజ్ఞతం బొరయు నమ్మధురాంబువు వార్ధిఁ జేరి యు
ప్పవుగతిఁ గుత్సితం బసుఁబమా విపులం బతికుత్సితంబవుం
దవిలి మహోత్తమాశ్రయమున న్మతితుచ్ఛసమాశ్రయంబునన్. 450

చ. లలితపటీరపాదపములం జిలునల్గుషులోజ్వలజ్జల
స్థలములఁ గ్రాహముల్ ఖనులచక్కిఁ బఠప్రతిమాలదుర్జనుల్
పొలుచు నిధానజాతముల భూతములుం గమనీయమౌక్తికా
వళి సరఘుల్సుఖంబులకు వారనివిఘ్నము లేర్పడుంగదా. 451

క. కేతకు లురుకంటకసం, ఘాతులు జంబాలజములు గంజాతంబుల్
నాఁతులు కుటిలస్వాంతలు, భూతుందిలమణులు దోషపటలావృతముల్. 452

క. అను సంజీవకుపలుకులు, విని దమనకుఁ డనియె నెట్లు విశ్వసనీయుం
డనవచ్చు మానసంబునఁ, గనులు న్వెలిఁ గనికరంబుగల నీరాజున్. 453

మ. పురతః ప్రాంజలిసాశ్రుదృగ్జలజుఁ డుత్ఫుల్లాస్యుఁ డాశ్లేషణా
చరణారంభణకేళి సత్ప్రియకథాసంప్రశ్నదత్తాధికా
దరుఁ డున్నాయి బహిర్మహామధుర డంత గ్గాఢహాలాహలుం
డరుదే దుర్జనుఁ డెంత శిక్షితుఁ డపూర్వాఖర్వనాట్యోచితిన్. 454

క. ఇతరోత్కర్షణమాన, వ్రతుఁడు నిజశ్లాఘనప్రవక్తసుసాధు
ప్రతిపక్షిదుష్టరక్షా, రతుఁడు సుమీ సుజనుఁ డైన రాజూహింపన్. 455

సీ. కరుణావిలాస మేగతిఁ గప్పిపుచ్చునో కోపంబు కన్నులఁ గురియుచుండు
సత్యభాషణము లెచ్చటఁ గట్టిపెట్టునో బోయబొంకులె నోరఁ బొదలుచుండు
నుపకారకరణ మెట్లుపసంహరించునో పరపీడహృదయంబుఁ బట్టుకుండు
నౌదార్య మెట్లదృశ్యముగా నొనర్చునో పరమలోభము బుద్ధిఁ బాయకుండు
తే. నీతి యేమూలఁ ద్రోయునో నెరయ శుద్ధ, ముష్కరత్వంబు నేఁతలమోసు లెత్తు
మేలు డిగఁద్రావి కీడుద్గమింపఁజేయు పాపకర్ముండు రాజైన బ్రదుకుగలదే. 456

చ. అవనిపుఁ డెట్లు భాషితములాడు నరాధిపుఁ డెట్లు దృష్టిపా
టవమువహించు రా జెటులొడంబడు కోరి వినవ్యధూర్తతో
త్సవవిముఖుండు శంభువరదాననియుక్తుఁడు నోరఁ గన్నులం
జెవులను బంచమేఘుర్యిఁ డెడసేయక శిక్షము లూఁదియుండుటన్. 457

చ. తిమిరనివారణక్రియకు దీపము వారిధిని స్తరింపఁబో
తము చవిఁ బాపవహ్నిరవితాపభరం బడఁగింప నాతప
త్రము కలుషంబులం జెఱుప ధర్మము బాల్పడియుండుఁ గాని య
క్కుమలజుఁడు న్సుఖోద్యముఁడు గాఁడు దురాత్ముని జక్కఁజేయఁగన్. 458

వ. దమనకునకు సంజీవకుం డిట్లనియె. 459

ఉ. సాధుమధుస్పృహం డినవసాతిగమంబురుహాంతరాళసం
రోధము చంచరీకనికురుంబ మెఱుంగక పోవునట్లు త్వ

ష్ఠాధృతినానుకొన్నమనుజప్రసరం బనుజీవితేచ్ఛనచ్ఛా
ధముడైన భూవిభుని నంటుఁ దదాగతిబాధఁ గానమిన్. 460

చ. సరసులతోడి నెయ్యములు జాఱ మదాళికఠోరదుర్గమ
ద్విరదశిరస్స్ఫురత్కటకదేశముల న్వసియించి తచ్ఛల
త్పరుషతరశ్రవోనిహతిభగ్న నిజాంగకమై పొరింబొరిం
ధరఁబడి తేటి నెమ్మనమునం దలఁచు న్బిసినీవిహారముల్. 461

వ. నాకథ యట్టిద. 462

క. కడుఁగఠినుం డగుభూపతి, కడఁజేరిన నిలువనీడగలదా చెడదా
పుడమి నొకశశము వేసవి, యొడ దాపనిరాతి నాశ్రయించిన కతనన్. 463

క. నావిని దమనకుఁ డలసం, జీవకు నీక్షించి నీతిశీలా యేలా
గీవిధముఁ దేటపడఁజెపు; మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 464

చ. మడువుల నున్ననీ రివుర మందవిహారము మానె వాయువు
ల్పడమరసాగఁ బర్వతములందవము ల్దలలెత్తె నెండలం
బడుకలు వ్రస్సెఁ గూలె మృగపంక్తికిఁ బాంథులకు న్ధరిత్రిపై
నడుగిడఁ బ్రాణసంకటము నైన యొకానొకమండువేసవిన్. 465

క. వనయవసవిరహితంబగు, వనసంచారంబు బారి వారనిజాలిం
దనువెఱియం దీవ్రచరుం, డనుశశరా జొక్కనాఁడు దాత్తత్వరతోన్. 466

చ. నిలువక వచ్చివచ్చి ధరణిం జిఱుపెంచికలు న్వసుంధరం
గలసినగోడలుం జివికి గంపలఁ గాచిన వెట్టిసొఱ్ఱతీ
వలు చిగిరెంత గంటగమివాతులు గప్పినపూడుపాఁతఱ
ల్గలయొకయూరిపాడు పొడకట్టినఁ జేరఁగఁ బోయి యక్కడన్. 467

క. నేలంగలసిన యొకదే, వాలయనికటమున నారయం బొడసైహిం
తాలము గతి మెఱయుశిల, న్బొలఁగ నలశశకులాధిపుఁడు గని వేడ్కన్. 468

వ. చేరువంబోవ దూరంబుగాఁ బరపంజుకొని యున్నతచ్ఛాయం గాల్కొనంగోరి తదగ్రంబున నిల్చియుండెఁ బ్రొద్దునుం బెరుగుచుండ నీడయుం దఱుగుచువచ్చె నట్లు మధ్యాహ్నంబునకు ఛాయానుసారియై మూలంబునకు వచ్చి. 469

చ. అనలమువంటి యెండ నోడలారట మందఁగ నాత్మలోన ని
ట్లని తలఁచె న్నశం బతులితాకృతిసంపదఁ జూచి దీనిడాఁ
పున వసియించి యిట్లయితిఁ బ్రొద్దొకచాయ వసించె బండఁజే
రిన దురవస్థలం బొరయరే జనులం చదివోయి నెవ్వగన్. 470

వ. మత్పితరాజసంశ్రితుండ నగుట నేనాశ్రయంబునకుం దోడువోయినవాఁడ మృత్యు
ముఖప్రవిష్టులకు బ్రతుకులేదు. 471

క. పలువురుతుద్రులు మాయా,వులు పామరవసుమతీధవునికడనున్నం
బోలియింతు రుత్తములఁ గే,వల ముష్ట్రముఁ జంపి మెసవవా కాకాదుల్. 472

క. నావిని దమనకుఁ డలసం,జీవకు నీక్షించి నీతిశీలా యేలా
గీవిధము తేటపడఁ జెపు, మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 473

చ. విటపసమృద్ధిఁ బత్రములఁ బ్రేఁగునఁ బందిలిగొన్న కానుగుం
దుటుములు గట్టి యెండ పొడదూఱక ఘోరకఠోరజంతుప
ర్యటనగురాప మొక్క భయదాటవి రాజిలు నచ్చట న్మదో
త్కట మనుసింహ మప్రతిమగర్వధురంధర మొప్పు దానికిన్. 474

క. పులియును నక్కయుఁ గాకియు, నలయక పరిచర్య సేయునవి యొకనాఁ డ
ప్పొలమునఁ దిరుగుచు నొకచో, ములుగంపలు మెసవునుష్ట్రము న్గని తమలోన్.

క. ఎక్కడిమొగ మెక్కడిపొడ,వెక్కడిదీ పెడగమన మెక్కడికంఠం
బెక్కడవినము కనుంగొన, మిక్కొంకర మెకము ననుచు నేడ్తెఱ దానిన్. 476

క. బలిభుక్ఫేరువ్యాఘ్రం,బులు డాయంబోయి పలికె మున్నెన్నఁడు నీ
పొలమున మెలఁగవు చెపుమా, తెలియఁగ నెందుండివచ్చితివి మృగముఖ్యా. 477

క. కాననసత్త్వంబులలోఁ, గానము నీవంటిరూపు కడువెఱఁగయ్యెన్
మానిబిడాద్భుత మఱఁజెపు, మా నీవిధ మనిన నది యమర నిట్లనియెన్. 478

చ. నను విను చోళమండలమున న్వసుమంతుఁడునాఁ బ్రసిద్ధిఁగాం
చినయొకసెట్టియుండు నలసెట్టైన మారువిలాఁతి కేగుచుం
దనధనరాశి పైనిడినఁ దాల్చి హుటాహుటి నేను భానుమం
తుని కిరణాంకురంబులును దూఱనియొండొక కానఁ బోవఁగన్. 479

మ. సుషిరాస్యస్థలజాతఝాంకరణకక్షుణ్ణాశ మభ్రోచ్చల
ద్ద్రుపదాస్ఫోటనపాతిభంబుకరజోతిగ్రస్త కూలంకషా
విష మున్మూలితరూఢమూల వివిధోర్వీజంబు బాహ్యాకిర
జ్ఝషకస్థానజలంబువీచె నొకజంఝామారుతం బుద్ధతిన్. 480

క. పినపిన మెఱుపులు పొటిపొటి, చినుకులు మసమసక లెసఁగు చీఁకట్లుం దోఁ
చిన నొకరినొకరు గానక, చని రాలోఁ బసియుఁ గన్నచాయలఁ బఱచెన్. 481

క. ఆనిశిఁ బసియును నొండొక, మానిసియుం బడఁడు దృష్టిమార్గంబున క

క్లేనను గాడ్పాటునఁ జనఁ, గా నొకచో నుపరిభరముకంపలఁ దవిలెన్. 482

క. తూరుపు తెలతెలనై రాఁ, గా రువ్వున విసరుసీఁదగాడ్పులు నయ్యా
సారమును ముట్టుకొనె నేమైరో నేనెఱుఁగ నిచట నాఁగితిఁ బదముల్. 483

వ. నాపే రుష్ట్రంబు. 484

క. అని తనకథ నెఱిఁగించిన, విని వాయసముఖులు గారవించి సుహృత్త్వం
బనఘా పాయక మాతో, నొనరింపుము నెమ్మిఁ గలసియుండుద మనుచున్. 485

వ. ప్రత్యయపూర్వకంబుగా నతని నాదరించి కథనకుండనునామం బిడి తెచ్చి మదో
త్కటంబుం గానుపించి యభయదానంబుఁ బెంపుసేయించినఁ గాకవ్యాఘ్రగో
మాయువులం గలసి కొంతకాలంబు ప్రవర్తించె. 486

చ. అటఁ జటులప్రతాపభయదాశువిశంకట మమ్మహామదో
త్కటము విదాహమోహకటకశ్రమశోకపురోగరోగసం
కటమున డస్సి వేఁట లరుగం దిరుగన్వరగంధసింధుర
చ్ఛటనము నొంప వంప వడి చాలక నేలకు వ్రాలియుండఁగన్. 487

క. చరణములవ్రాలఁ బులి యక్కఱ డగ్గరి మ్రొక్కి యెంచకము ప్రణమిల్లెన్
గరటము భద్రమె శుభమే, పరిణామమె యనుచు వినయపాటవ మమరన్. 488

క. నతిఁజేసి నిలిచి దంతి, ప్రతిపక్షికుక్షిదావపావకుఁ డేర్చెన్
గతిచెపుమా యాహారస్థితి కీవని అంతుసేయ సింహం బనియెన్. 489

చ. శితనఖరాంకుశాగ్రములచేఁ బ్రతివాసరము న్మదావళ
క్షితిపులవ్రచ్చి మజ్జము భుజింతు మదంచితభుక్తశేష మా
శ్రితులకుఁ బెట్టుదుం దగభుజింతురు మీరు శరీరపాటవం
బతిశయితంబుకాదు గమనాగమనంబుల కేమిసేయుదున్. 490

క. వ్యవహారయోగ్యములు గాఁ, నవయవములు గలుగుటెట్టు లాహారము మీ
రవహితమతులయి కతిపయ, దివసంబులు ప్రోచికొనుఁడు దేహత్రయమున్. 491

క. తనువునకు నుసుఱువచ్చిన, దనుకం దనకామిషం బుదాత్తప్రీతిం
గొనితెండు పొండు మీరన, ఘనతృష్ణం గాకజంబుకవ్యాఘ్రంబుల్. 492

ఉ. తీరక పోయిపోయి బలుదెంపలఁ గంపల నేళ్ళ బీళ్ళఁ బ్రాఁ
బూరుల దారులం గడిదిపుట్టలఁ దిట్టల బోళ్ళ రాళ్ళ నీ
వారకరీరము ల్గలుగుత్రుంతలఁ గ్రంతలఁ జెట్ల గట్ల నా
హారమతిం జరించి జఠరానల మాఱకవచ్చి క్రమ్మఱన్. 493

క. తమలోనఁ బొదరుకొని యుష్ట్రము వాకిట నిల్వఁబనిచి రహి నమ్మోఁడున్
సముఖమున కరిగె నందుద,రముఁ జూపి యుభారితోఁ గరట మిట్లనియెన్. 494

క. తిరుగఁగలదిక్కులన్నియుఁ, దిరిగితి మిఁక నేమి యలసితిమి మాపల్కు
త్తరు వాహాయాహారము, దొరకదు నిప్పస్తులుండుదుమె నీమ్రోలన్. 495

ఉ. లావరి యొప్పు డంగవికలత్వము వాటిలి క్రుస్సి యిమ్మహా
గ్రావగుహానివేశమునఁ గాల్కొని దేవరయుండ నెవ్విధిం
జీవితముండు భోజనముసేయకయే మును నిస్తరించు టె
ట్లావిధ మానతిమ్ము సుగుణార్ణవ యూరకయుండుటొప్పునే. 496

ఉ. ఊరకయున్న నెట్లగు నిజోదరపూరణ మేటిజోలి యా
హారము లేదు మావలన నక్కట యే నొకమాటఁ జెప్పెదం
గోరికమీఱ నక్కథనకుం బొరివుచ్చి తదంగమాంసము
జ్జారణసేవ దేవజఠరానల మార్పుము తేర్పు మాకృతిన్. 497

వ. అనిచెప్పిన నప్పనికొప్పనియదియై మదోత్కటంబు కరటంబున కిట్లనియె. 498

ఉ. ఇట్టిదిగాదె నీకుఁ దుదినేటికిఁ జెప్పెదు ధర్మతత్త్వముల్
చెట్టులఁగట్టి నమ్ముమని చేతడియాఱకు చంపుటెట్లు దా
నెట్లు సహించు దైవ మిల నెవ్విధిమోయు ధరిత్రి యక్కటా
పొట్టకుగాఁగ నిచ్చెనఁటిపోకలఁ బోవ మదిం దలంచినన్. 499

క. ఉడుగుమిఁకను నట్లయినం, జెడితిమి నీసత్యమింతచేసె నయం బె
క్కుడబోధించినదానిం, గడచెవులం గూర్పవనుచుఁ గరటము మఱియున్. 500

క. నిలుపోపరానియాఁకటఁ, బులిపిల్లల భుజగమండముల భక్షించున్
గలుషమునకు రోయనె నీ, తులు దలపోయునె బుభుక్షితుఁడు చిత్తమునన్.

ఉ. ఏవిధి నీతిపద్ధతికి నేగుదయాపరతంత్రచిత్తుఁడై
కైవడినా మహాదురితకర్ముఁడుగా కెటులుండుధర్మసం
భావితుఁ డెట్లగు న్వినయపాటవ మేక్రియ నేర్చు గౌరవం
బేవలన న్భజించుసుఖ మేగతిఁ గాంచు బుభుక్షితుం డిలన్. 502

క. కుక్షిదరికొన్నపట్టున, వీక్షించునె దేహిరుచులు వేళలు మునిహ
ర్యక్షము విశ్వామిత్రుఁడు, భక్షింపఁడె సారమేయపలలముఁ దొలుతన్. 503

గీ. కలశజుఁడు చూడ నొకరాజు కానలోన, దండియాఁకటఁ దనమేను దానె తినఁడె
పఱపుతఱిఁ బుణ్యధనులు గీర్వాణమునులు, చేరి పీనుఁగుఁ గఱచి భక్షింపరోటు.

గీ. కఱవునకుఁగాక మున్నొక్క కాఁపుకొడుకు, దారపుత్త్రాదులవధించి తానె తినఁడె
యాపదలచోట నియమకార్యము హుళిక్కి, శాస్త్రమతమిదివలదుదుస్సంశయంబు.

క. పోషించి చంప నోహో, దోషంబని బుద్ధిదలఁచెదో సస్యములం
బోషించికాదె కోయుదు, రీషత్కల్మషము గలిగెనే యచ్చోటన్. 506

చ అమితవిరోధి వీవు నిమిషార్థము నీకు శరీరపాటవం
బమరకయున్నరాజ్య మభియాతులపాలగునట్లుగాన నా
శమునకు మూలమిచ్చెదువిచారము దూరముఁ జేసి చంపుము
ప్రియము జఠరాగ్ని నార్పుతరసంబిదు మాకు దయామయుండవై. 507

చ. మొఱయిడు 'స్వాశ్రితావనసమోనహిధర్మ'మటంచు వేదముల్
పరిజనరక్షమేని కనపాయిని దానిఁ ద్యజించి సూనృతా
చరణముఁ బూనియుండెదవు చాఁగురె జీవితవిత్తమానభూ
సురహరణాదికార్యములఁ బో గణియింప రసత్యదోషముల్. 508

క. బలసంపదవలెనో కే, వలసూనృతభాషణంబువలెనో నీలోఁ
గలతలఁపుఁ జెప్పుమని గా, సిలియేడ్చినఁ గాకిఁ జూచి సింగంబనియెన్. 509

క. మతిమీఱ మీరు నాచే, నితనికి నిర్భీతి దాన మిప్పించితి రుం
చితి రానోల్లనె నేఁ డు, ద్ధతులై వధియింపు మనియెదరు కథనకునిన్. 510

క. మతిఁ జూచునె శరణాగతు, హతుఁగా నెట్టువంటికుటిలుఁడైనను బుణ్య
శ్రుతులు పనిగొనుమదీయ, శ్రుతు లాకర్ణింపనేరుచునె మీకాఱుల్. 511

క. శరణాగతరక్షణమునఁ, దురగక్రతుఫలము దొరకు దొరకుయశోలం
కరణభృతి గలుగుఁ దొలఁగు, న్దురితంబులు చేర వొందుదుఃఖౌఘంబుల్. 512

ఉ. చేరదు కీర్తి గౌరవము చిక్కదు రాదు శుభంబు పుణ్యముల్
నీఱగుఁ బాప మంటుఁ బ్రజ నిల్వదు కొల్వదు కష్టకట్టు వీ
రారులు లెక్కగాఁగొన రహర్దివసంబు విపత్పరంపరా
భారము కొండలై పెరుగు బాపురె సత్యములేనిపట్టునన్. 513

క. కృపఁ గట్టిపెట్టి మీపా, పపుబుద్ధులఁ బట్టిపట్టి పగవుట్టి విని
ష్కపటుఁ గథనకునిఁ బొరిగొని, నెపపడి పడియుండువాఁడనే నే నకటా. 514

వ. అని ముగియంబలికిన హృదయనిర్భిన్నకాలాయసం బవ్వాయసంబు మృగపతి కిట్ల
నియె. 515

చ. చెవిఁ జొర వేనువిన్నపము జేసినమాట లొకించుకేనియున్
శివశివ యెంతవేడ్క యనుజీవులచావులఁ జూడ నిన్న రే

పసులను గొల్చుటె యిడుమపాటునకా యిటులౌ టెఱుంగ నె
ట్టివునికి సత్యమా నెచటికైనను బోయెద నేను వీరలున్. 516

క. అనఁ జనదు తగులుతగులని, తనువుం బ్రాణంబుకంటెఁ దగులెద్దియొకో
చనుతనువు విడిచిప్రాణము, చనఁబోలనివారు గలరె సమయంబైనన్. 517

క. పాటించి విడువ ముదువ, న్నీటబ్బకయున్నఁ బోవ నీకయ్యామునన్
బోటరిమృగములకు శాటికి, గూటికి నీదిరమె రాచకొలువేమిటికిన్. 518

క. నుడువులన బహుములుపందిలి, యిడి హస్తము బలుసుముంటికెనయై దినముల్
గడపుచుఁ బొమ్మను నయ్యా, గడపున్నృపుం బాయుఁ జేగగలసైన్యంబుల్. 519

క తనకొఱకుఁ గఱకురిపులం, గని యని మదలించి పోలియుఁ గన నశ్రద్ధం
గనుఁగొనక మనుజపతికిం, దనమేనిం బోలెఁ బ్రోవఁదగు భటపఙ్క్తిన్. 520

క. నీ కెవ్వరు నేఁటికిఁ గట్టా కడపట నుష్ట్రమొక్కఁడసహాయముగా
భీకరపరిపంథిజయో, త్సేకివి గమ్మని విషాదశిఖిలోమండన్. 521

వ కాకవ్యాఘ్రగోమాయువులు స్థలాంతరంబున కరుగ నుద్యోగించిన. 522

క. బహుహానికిఁ జిత్తమునం, గలఁగంబడి మాటపట్టు గలరాజయ్యుం
దలపంచియుండెఁ గేసరి, ఖలుల కసాధ్యములు లేవుగద లోకమునన్. 523

వ అటులబ్ధావకాశంబై కాకవ్యాఘ్రగోమాయువులతో నేకాంతంబుచేసి కథనకుం
బిలుచుకొని లోపలి కరిగి నిలువంబడియె నందు వ్యాఘ్రంబు మ్రొక్కి నిలువం
బడి కేసరి కిట్లనియె. 524

మ. సటులంకించుట యెప్పు డత్యవనతాస్యంబెత్తి నానాహరి
త్కటకంబు ల్వరికించుటెప్పుడు దృఢస్కంధంబునం బొందుగా
దిట మావాసముఁ జేయుటెప్పు డకటా దేహంబు సామయ్యె నాఁ
కటి కడ్డంబుగ నారగింపు మివె కాకవ్యాఘ్రగోమాయువుల్. 525

క. ఏవెంటఁ గడమపఱుపక, దేవా మము సంతరించితివి నీపాలం
జావగుట దమకుఁ దగునటు, గావున భక్షింపు వనరఁగా నేమిటికిన్. 526

క. అనిపలికి తొలఁగె బెబ్బులి, చనవున వంచకము వాయసము దోడ్తోన
ట్లనపలికె నపుడు కథనకుఁ, డనఘుం డప్పుదరు లారయక తా ననియెన్. 527

క. మృగవల్లభ యాఁకటిచే, సగమైతివి నీకుఁ గైవసముగా నన్నుం
దగదె కనుంగొన నీపా, లగుఁ గథనకుఁ డారగింపుమా చేసేఁతన్. 528

క. అనువచనము లోవెలిగాఁ, బెనురొదతోఁ గటిచి వ్రచ్చె బెబ్బులి సింహ

బున కోసఁగెఁ గథనకామిష, మునఁ దృప్తింబొంది కాకముఖులకు నొసఁగెన్.

వ. ఇట్టి మాయావు లున్నచోట సత్యంబు మూలఁబడి కల్ల వెల్లివిరియుఁ బింగళకుం
డును మదోత్కటంబునవడువునఁ గుమంత్రి మంత్రయంత్రంబునం దగులువాఁడు
గాఁడె యనవిని దమనకుండు క్షుద్రపరివారుం డగుట భూరమణున కొప్పఁజే
యుదోషో చెప్పుమన సంజీవకుం డతని కిట్లనియె. 530

చ. అమరమరాళిసంవలితమై సితగృధ్రము హంసమట్లు హం
సము పరుషశ్మశానఖగసంవృతమై కనుపట్టు గృధ్రమ
ట్లమలమతు ల్దురాత్మ విమలాత్ముని జేయుదు రల్ప లుత్తముం
దమవలె నుండఁజేయుదురు తద్ద్వయి నెయ్యది మేలుచెప్పుమా. 531

క. కీడెఱుఁగ రు మేలెఱుఁగరు, చాడికి జెవిజేర్తు రొక జనలోకవిభుల్
పాడియుఁ బంతము గలవో, వేడ దొరకుఁ గొలువ నిలువ నెవ్వారలకున్. 532

క. న్యాయం బన్యాయంబని, కూయిడి చెవి నిల్లుగట్టుకొని చెప్పంగా
నేయోజ న్వినకుండున్, మాయావులమాట లెట్టిమహిపతినైనన్. 533

క. ఏకరణి వికలితాత్ముఁడు, గాకుండుం బతి పరోపఘాతనకరణా
స్తోకన్యాయామార్గ్రికి, జీకృతముఖదుర్జనావినీతులచేతన్. 534

వ. అవశ్యంబు రాజులుచెవి పేదలనిపలికి వెండియు సంజీవకుండు. 535

క. కులిశమును రాజతేజముఁ, దలపోయ మహాసురాసదములచలములం
గులిశమునడు నృపుతేజము, పలుకులు వేయేల తునియఁబడు నెల్లెడలన్. 536

ఉ. కావున రాజు నాపెను నకారణవైరముఁ బూని ద్రోహచిం
తావశుఁ డయ్యెఁ జాలు నిఁకఁ దద్భుజనంబు మహాపరాక్రమ
శ్రీవిలసిల్ల గయ్య మొనరించెద గెల్చెద గెల్పదక్కినం
జావమరు న్దిగంతపరిషత్ప్రథచేకులు శంకయేటికిన్. 537

చ. సవనము లాచరించి కనుశక్రనికేతము భూరిదానధ
ర్మవిధు లొనర్చి కాంచుసురమందిర ముగ్రతపస్సమాధులం
దవులు మరుత్పథం బతులితత్వరసూరుఁడు గాంచుఁ బ్రాణముల్
తవతవ లేకనిల్చి జగడంబున నేత్తెఱ నూడ్చి పుచ్చినన్. 538

క. గెలిచినసిరి దొరుకునవిం, బొలిసినరంభాదియువతిభోగము దొరుకున్
దలగడ యదిగద మృత్యువు, కలనికిఁ జావునకు నేలకళవళ ముందన్. 539

చ. బలము యశంబుఁ బ్రాభవముఁ బ్రాణము రాజ్యము మూలవిత్తమున్
గలన నరక్షణీయములుగావె మహామహులైనవారికిన్

గలదొకచిత్ర మాజియుడుగ న్మృతి నిక్కువ మాహవార్థియై
మలసినచోట మృత్యు వనుమానము మాటలు వేయు నేటికిన్. 540

క. పింగళకునితో మాఱ్కొని, సంగర మొనరింతు నంతుఁ జంపుదుఁ జత్తున్
భంగమున కోర్వ ననుచుం, దం గటకట మిడికిపలికె దమనకుఁ డతనిన్. 541

క. విమతునిబల మరయక నై, రముఁ గొనుజనుఁ డెప్పడం బరాభవమందున్
సమధికబల మగుటిట్టిభ, కముతోఁ బగఁబూని చెడినకంధియు పోలెన్. 542

క. నావిని దమనకునకుసం, జీవకుఁ డిట్లనియె నీతిశీలా యేలా
గివిధముఁ దేటపడఁ జెపు,మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 543

చ. త్రిభువనకీర్తితాంబునిధితీరమున న్మనుగల్గియుండుఁ డి
ట్టిభమిథునంబు దైవగతిఁ డిట్టిభిదౌహృదలాలసాంగియై
శుభమతి ప్రాణవల్లభునిఁ జూచి ప్రసూతికి వేళయయ్యె ధీ
విభవ యెఱుంగఁజెప్పఁగదవే స్థలమెయ్యది నాకు నావుడున్. 544

క. టిట్టిభ మిట్లను నీకుం, గట్టనినీడములు గావె కంధితటంబుల్
పట్టయినచోట గ్రుడ్లం,బెట్టుము నీవనినఁ డిట్టిభిక కనలెసఁగన్. 545

క. మగనిఁ గని పలికె నేలా, తగుఁ దగదన కిట్లుపలికెదవు వనధితటీ
జగతిని గట్టనిగూఁడె, ట్లగు నీకిది యంతకొంచెమా కనుఁగొనగన్. 546

ఉ. పిట్టవు నీవు వారినిధిపెద్దలకెల్లను బెద్దవెల్లిగాఁ
దొట్టునొకానొకప్డు డతిదూరము తుంగతరంగసంఘముల్
బెట్టడఁచున్ హరించునతిభీమభుజంగములీల నెట్టుగాఁ
బెట్టుదు నూతికట్టఁ బసిబిడ్డలు గావె మదండపిండముల్. 547

క. కానకకాంచిన యీసం, తానము మనవలయు వార్ధిదరియేటకి నె
చ్చోనైన నిపుడ యొండొక, తావక మెఱిఁగింపు పెట్టెదం గ్రుడ్లచటన్. 548

క. నావిని యొఱచెలువు కనుం, గ్రేవలఁ గేవలము తేరఁ గెరలి కఠోరా
రావమునఁ దనయనుంగుం, బావని నీక్షించి టిట్టిభం బిట్లనియెన్. 549

ఉ. ఎక్కినవానికిం గుఱుచయేనుఁగు నీకసదైననైతిఁగా
కెక్కువగానె నన్నెఱుగు నీసరిదీశుఁడు నాకు వార్థికిన్
దిక్కరి మక్షికాంతరము దెల్పఁగ నేటికి గ్రుడ్లఁబెట్టు మే
దిక్కుననైన వానిదెసఁ దేఱికనుంగొనఁ దీఱ దేరికిన్. 550

వ. అనువచనంబు లాకర్ణింపంగూడక ప్రాణేశ్వరి ప్రాణేశ్వరున కిట్లనియె. 551

క. ఇష్టజనోక్తులు వినక వి, నష్టదశం బొందు దుర్వినయుఁడు మరాళో
త్కృష్టోక్తిఁ జనక కాష్ఠ, భ్రష్టంబై తెగినకచ్ఛపముచందమునన్. 552

క. అనుమాటలు విని టిట్టిభిఁ, గనుఁగొని టిట్టిభమువల్కెఁ గల్యాణీ యే
మినిమిత్తము హంసోక్తుల, విననొల్లక కమఠ మీల్గె వివరింపఁగదే. 553

క. నినుఁ గతలకాచి యనిపే, ర్కొను నాచవంబు నిజముగు న్మగువా నా
కనురాగంబున నీకథ, వినియెదఁ జెప్పు మనిన నయ్యువిద యిట్లనియెన్. 554

ఉ. కుంజకుటీవిహారములకుం జనఁ జెంచులు నిర్ఝరంబులం
గుంజరము ల్నటింప బలుగూడెపుబోయలు చాలు వేఁటసాఁ
గం జెలరేఁగి సాళువపుగ్రద్దలుగూండ్లకుఁ బుల్లుమోవనిం
కం జెఱువు ల్భయంకరముగా నొకవేసవి దోఁచె తోఁచినన్. 555

క. కేతెత్తి యినుముఁ జల్లిన, రాలనియొక కానలో మరాళీవికస
న్నాళీకమధూళీమ, త్తాళీనాళీఖురాళియగు కొలనొప్పున్. 556

వ. అది సమగ్రశరంబును సమదసారంగభాసురంబును స్వర్ణపత్రరుచిరంబును నై సంగ్రామంబును ననిమిషకులాధారంబును నమృతరసపూరసంభారంబును ననవద్యతరువిస్ఫారంబును నై సురగ్రామంబును నిర్వియుక్తరథాంగంబును నిత్యకమలానుషంగంబును నిసర్గమధురగణచందంబును నై వైకుంఠధామంబును బరివేష్టితద్విజాతంబును బావనశిఖిసమేతంబును బరమనిగమపూతంబును నై హోమంబునుం బురుడించు. 557

క. అక్కొలను నాఁడు నాఁటికి, వెక్కసమై క్రాఁచువెట్ట వేసవుల నసల్
చిక్కజలమి విరిపోయినఁ, గొక్కెరలకు జయము మీలకు న్భయమయ్యెన్. 558

క. ఆవిపినసరసిఁ గంబు, గ్రీవుం డనుకచ్ఛపము చరించు నతని క
న్నో వికటసంకటము లనఁ, గా పరహంసములు రెండుగల వనుఁగుఁజెలుల్. 559

ఉ. జాలిఁ దలంకి యవ్వికటసంకటకంబు లపారదూరయా
త్రాలసదీనతౌనతనిజాస్యు వయస్యు గుఱించి యిట్లనున్
రాలును నాఁచు జిక్కనిపురంబడియెం గొలనెట్టు నిల్వఁగాఁ
జాలుదు మెందుకేనియుచు జాలుదుమే నినుబాసి కచ్ఛపా. 560

క. ఈయిరవున నఖమాంస, న్యాయంబున నున్నమనల నయ్యోగ్యచెడుగొ
ట్టయి యాఁబడి విధికుటిలో, పాయంబునఁ జేసెఁ గంటె పాయం ద్రోవన్. 561

క. కావున నన్యసరోవర, సేవారతిఁ బోదుమా రసికవర్యా యిం
దీవుండు మనినఁ గంబు, గ్రీవుం డిట్లనియె వారికిం బ్రియమెసఁగన్. 562

క. లావును గలిగినవారలు, గావున మీతలఁపు లొప్పుఁగద నేనన్నా
స్త్రీనంటివాఁడఁగాఁగద, యేవిధమున నిలుచువాఁడ నెక్కటినిచటన్. 563

క. అతివిమలపుణ్యమానస, యుతు లమలాకృతులు సుగతియోగ్యులు మఱియా
శ్రితపక్షపాతు లకటా, హతమోహులభంగి నరుగనగునే మీకున్. 564

వ. నాకెద్ది త్రోవ యని విన్నంబోయి యున్నగడువునఁ జేయిడి కలంచిన ట్లగుటయు
మరాళంబులు గంబుగ్రీవు నూఱడించి. 565

క. జడియకు మనఘా నీకుం, గడవారమె నిన్నుఁ బాయఁగా మాచిత్తం
బొడఁబడునె యొండుమాటలు, తడయక మాపనుపుఁజేసెదవె యట్లయినన్. 566

క. తరలక యేతత్కాష్ఠాం, తర మిఱియంబట్టు నిశితదంష్ట్రల నదిమే
మిరుగడలఁ గఱచుకొని సత్వర నాకాశమునఁ బఱచెదము నేఁ డొప్పన్. 567

చ. అనఘసరోవరాంతరమునం దిడునంతకు మౌనముద్రఁ గై
కొనవలయుంజుమీ యని సఖుం గమఠాగ్రణి నవ్విధంబునం
గొని యలవానజాలిపులుఁగు ల్గగనంబునఁ బోవ ద్రోవలో
చనమహమాచరించె విదిశానగరంబు సమగ్రసంపదన్. 568

క. పరిఘలు గోటలు మేడలు, కరులు శతాంగములు హరులు కాల్బలములు భూ
సురులు భుజభవులు వైశ్యులు, చరణజులుం గలిగి యొప్పెసఁగు నవ్వీటన్. 569

క. కరిబృంహితంబు లూధ, త్వరపారశికాశ్వహేషితంబులు రథ్యా
చరదఖిలజనరవంబులు, శరనిధి ఘోషించినట్లెసఁగ విని మింటన్. 570

వ. కంబుగ్రీవుండు వికటసంకటంబులం జూచి. 571

క. ఇల విననయ్యెడు నేతత్కలకల మెఱిఁగింపుఁ డనినఁ గఱచినదంష్ట్రల్
వెలువడినకాష్ఠకాండో, ద్గళితంబై నేలఁ గూలి కమఠము పొలిసెన్. 572

క. నీవును గంబుగ్రీవుని, కైవడి సుహృదుక్తియందు గాఢాదరముం
గావింపక చెడుద్రోవం, బోవుదు వని పలికి వల్లభున కది మఱియున్. 573

క. పలికె నొకమడుఁగులోనం, గలదు ఝషత్రితయమందు ఘననీతికళా
కలితములు రెండు తక్కిన, జలచర మతిమూఢతావశంగత మరయన్. 574

క. నావిని టిట్టిభకము దన, దేవి నిరీక్షించి గుణవతీమణి చెపుమా
యావిధమంతయు వివరము, గావేడుక ననిన నది మగని కిట్లనియెన్. 575

క. మున్నొకమడుఁగునఁ బ్రత్యు, త్పన్నప్రజ్ఞుం డనాగతవిధాతయు న
శ్యన్నీతి యద్భవిష్యుఁడ, నన్నెగడు న్మూఁడు మీలనఘఘనతరముల్. 576

సీ. ఘనశిలాయుతమరుత్కపిలవిద్యుల్లేఖచండదానవహుతాశసామిధేని
సమజమస్తకనగస్వరుపాతమహిమరుగ్జలజరాగమహోదశాణచక్ర

మశ్వన్యచరణలగ్నాండుబహుసింధుపాథోరసగ్రాహిబాడబంబు
ప్రేంఖదాతపశిఖిన్యూంఖంబుదశదిశావృతమృగతృష్ణాతివృష్టిఘనము
తే. చించికాఫలహృష్టఘృష్టిప్రచండ, ఖురచతుష్కక్షురక్షోత్కృష్టపరిణతాజ్య
పాకసురభితగిరిదృషత్ప్రిసవకంబు, కటికివేసవి దోఁచె నకాలమునను. 577

క. వెలిఁబొరలు నీటఁ గొండొని, నలఁగినయూఁతీగమడుఁగునకు నొండొకనాఁ
డలసేతరగతివలగొని, వలఁగొని యొకవేటకాఁడు వచ్చెం జొచ్చెన్. 578

క. చొచ్చి యగాధజలంబగు, టిచ్చం దలపోసి వేఁట కిది సమయముగా
దచ్చపుటెండలలోఁ బడి, వచ్చినతరువాతఁ దిరిగి వచ్చెద ననుచున్. 579

క. అన్నిచుఁ డరుగుటయు ను,ద్యన్నీతిధనుం డనాగతవిధాత సము
త్పన్నమతి యద్భవిష్యుల, సన్నిధికిం బోయి ధీమసంబున పలికెన్. 580

క. తెలతెలవారఁగఁ దోరపు, వలఁగొని యొకవేఁటకాఁడు వచ్చెం జొచ్చెం
జల మివిరినఁ జుట్టులతో, నలయుక మరి మరలివత్తు ననియె న్జనియెన్. 581

క. జలమివిరిన జాలరు లీ, తలమునకద నరసివచ్చెదరు వారిచర
ప్రళయమగు నిలువవల దీ,నెలవున నొండెడకుఁబోయి నిలుతమె బుద్ధిన్. 582

వ. అనువాక్యంబు లాకర్ణించి ప్రత్యుత్పన్నమతి యనాగతవిధాత కిట్లను సఖా దూ
రంబున నేమికార్యం బుత్పన్నం బైనప్పటికిఁ బోలినతెఱంగుఁ జూచికొందము.

క. నెట్టన నొండొకకార్యము, వుట్టిన నెన్వానికి నిశితబుద్ధిగలుగు నా
దిట్టం డాకార్యముఁ గొను, గుట్టున జారద్వయమున గొల్లెతవోలెన్. 584

క. నావిని యతిధీరతమే, భావననిధి యల యనాగతవిధాత యనున్
బావనమానస యిదిచెప్పు,మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 585

చ. గొటియలమంద యాఁబనులగుంపు కృషిక్రియదుక్కిటెడ్ల దొ
డ్డిటికిటిపెళ్ళుకంప బలియించిన లోఁగిలిముల్లుపెండెముల్
తలుపులగాడికోడి యల దామెనగాడెలఁ గొల్చుగల్గి యే
కొఱఁతయు లేకయుండు నొకగొల్లత యొండొకపట్టణంబునన్. 586

చ. వన్నెలఁ బెట్టుఁగట్టుఁజలువ ల్చలువ ల్పైదచల్లుచన్నులన్
గన్నులకల్కి పూయుసిరిగందము మందమరుత్కిశోరముల్
జున్నులు రేఁప మెచ్చుముడుచు న్నడుఁజొక్కపుఁ గ్రొవ్విరు ల్సరుల్
పన్నుశిరోధివీధిఁ గనుపట్టు నయారె యొయారమేర్పడన్. 587

ఉ. పాయనిమందనుండి యడపాదడపా చనుదెంచుబోయనిన్
బోయినఁ జీరజిక్కదఁట పుణ్యములేదని మానసంబునం

దోఁగియ కహోపరస్థలముఁ ద్రొక్కియుఁ జూచినయేని నాలుగేన్
గాయలు గాయ వచ్చెలువగర్భమునం దెటువంటిపాపమో. 588

క. కని పెంచని గోడాఁడ్రిది, గననోడలు ద్దోడలు నడలు కటి నెన్నడుమున్
జనుదోయి మెఱుఁగుజిగిబిగి, యనయంబుం ద్రచ్చివేసిన ట్లొప్పెసఁగున్. 589

ఉ. వేవిన నిద్రమేలుకని వేఱొకబానకు నేర్పుతోడఁ బై
వీవడఁ బుచ్చి కవ్వమిడి మిట్టచనుంగవ రాయడింప మేఁ
దీవ నటింప నెన్నడుము దీలుపడం గటిగుల్కఁ గాచముల్
జోవలఁ బాడజల్లఁదరుచు న్వడిఁ దర్శిణిరజ్జుపాణియై. 590

చ. వెడవెడ వేడివెన్నొరయు వేనలి మస్తకసీమఁ దక్రపుం
గడవ యొకింత పయ్యెదకుఁ గాకరదోఁచును రోజమాజ్యపుం
బిడుతపికాంగనోక్తి వలపించు నెలుం గమరంగ పీటన
స్పడఁతుక చల్లవిల్చుఁ గనుపండువు జారుల కాచరింపుచున్. 591

క. అది దండపాలకుం డను, మొదలితలారి ద్రహస్యమునఁ బిలుచున్వాఁ
డెద నెఱుఁగకుండ నొండొక, కొదవయు రాకుండ వానికొడుకు న్బిలుచున్. 592

క. ఈలీలఁ దిరుగఁ నొండొక, కాల మరిగె నరుగుటయు నొకానొకనాఁ డ
య్యాలరి గొల్లెతపట్టణ, పాలతనూభవునిఁ గూడి బహురతిగతులన్. 593

క. చొక్కి నెడ దండపాలకు, డక్కడి కేతెంచె నప్పు డాతనిఁ గని తా
స్రుక్కక తర్షణి తత్సుతు, నొక్కకుసూలమున దాఁచె నుచితం బెసఁగన్. 594

గీ. దాఁచి యెదురువోయి దక్కినగతి నవ్వ, నివ్వటిల్ల వదననీరజమునఁ
గూర్చి చెట్టఁబట్టుకొని తెచ్చె లోపలి, కవదగారి నారి యత్తలారి. 595

క. తెచ్చి కుసూలములోపలఁ, జొచ్చినబోజుఁ గెగసి యొగసి చూపఁగ నపుడా
దిచ్చరి హెచ్చరికఁ బ్రియుం, గుచ్చిరతిక్రియలసొంపు గులుకుచు నుండెన్. 596

వ. ఆసమయంబున. 597

సీ. అట్టలెత్తినప్రాఁతమెట్టులు కడుగుటంబటిచాటికలతోడి పరువకాళ్ళు
నడిప్రాఁత ముతకగోణము మించుగులకించు ములుగత్తి యలిమిడి మూలికలును
కొడిదిపూసల నంటుకొలిపిన మొలత్రాడు తలచుడ్డుచీరణంబులపాదియును
నొడిసెలపాలకావడి నుచ్చుప్రాతలగుది మూఁపుపై వ్రేలుగొర్పడంబు

తే. తూఁతకొమ్ము చంకదోఁపినయెడమెట్టి తొర్లు గోవిధూళిధూసరితము
లైనకురులు నమర నాకస్మికంబుగా, మందనుండి యింటిమగఁడు వచ్చె. 598

క. ఇచ్చిన జడియక కౌఁగిటఁ, గ్రుచ్చిన యలదండపాలకున కనునపు డా

డిచ్చరికంజే కావడిఁ, దెచ్చెను బతిచేయు మొక్కతెఱఁ గెఱిఁగింతున్. 599

క. కసరెత్తి ముక్కుడుస్సిన, పసరమువలె రేఁగి పరుషభాషల నన్నున్
విసువక పగఁజాటుచుఁ బొ, మ్మసమున నన దండపాలుఁ డట్లొనరించెన్. 600

క. ఆరెకుఁ డట్లరుగుటయుఁ జ, కోరేక్షణఁ జూచి గోపకం డనుమహిళా
కారణ మేమీ తలవరి, కీరూపున నన్నె మొఱసి యిం దరుదేరన్. 601

క. ఇచ్చోటయుఁ గాక నోరికి, వచ్చిన యిట్లెంపు రేఁగి పదరుచుఁ జూడ్కిన్
గ్రచ్చెగయుఁ బోవుచున్నాఁ, డచ్చెరువిది తెలియఁ జెప్పుమా నాకనుడున్. 602

వ. తర్షణి మగని కిట్లనియె. 603

క. వెదవెడ నార్చుచుఁ బెఱికిన, పిడికాము వలకేలఁ గ్రాలఁ బిఱబిఱవెంటం
బడి యూహోయెదుముద్దుం, గోడుపం బెగఁజూచె నెందుకో నేనెఱుఁగన్. 604

క. తఱుముడుపడి మేన్వడకం, బఱిపఱి యగుతాల్మిఁ జావు పఱవెత్తి యహో
వెఱపున నిలుసొచ్చినఁ గడు, పఱిముఱిఁ జేపెట్టి కలఁచినట్లయ్యెఁ బతీ. 605

వ. అట్లు భయాతురుండై యిలుసొచ్చివచ్చిన నచ్చిఱుతవాని నతిస్థూలం బగు కుసూలంబునం దాఁచితి. 606

క. అప్పుడు కన్నులనిప్పులు, గుప్పతిలఁగఁ గెరలిపండ్లుగొఱుకుచువాఁడా
చొప్పునవచ్చి నన్నిటఁ, దప్పక వీక్షించి ప్రల్లదంబునఁ బలికెన్. 607

క. ఎచ్చరిక నెఱిఁగి వెంటన, వచ్చితి నీయిల్లుసొచ్చె వాఁడుఱుకున నేఁ
డిచ్చట లేఁ డెందరికైన్, డిచ్చటి నిక్క మనుఁ జెప్పితే మేల్గాదే. 608

క. అనియదరపైచి నన్నడిగినవానిం జూచి మెత్తగిలఁ బడకంటిన్
నినునెవ్వఁ డెఱుఁగు నెటుపో, యినవాఁడో నీకుమారు నెవ్వం డెఱుఁగున్. 609

క. తలవరివి గావె యూరం, గలకొంపలఁ జొచ్చి చూచి కనుగొందువు నీ
కుల ముద్ధరించుకొడుకుం, దలయెవ్వరిమీఁద నాఱిగెదవు నీవనినన్. 610

వ. ఇప్పు డప్పరుషభాషణంబులం బలుకుచుం బోవుచున్నాఁ డనిగాదె వెలువరించిన.

క. నిరవధికరాహుముఖగ, హ్వరనిర్గతశీతభాను, డనఁ గట్టెదురన్
బురరక్షకసుతుఁడుండన్, హరిణేక్షణ నెంతదానవని పతిపొగడెన్. 612

వ. కార్యం బుత్పన్నంబైనఁ దక్షణివలెఁ బోలినతెఱంగుఁ జూచికొందమని ప్రత్యుత్పన్నమతి పలికిన యద్భవిష్యం డమ్మాట లాదరింపక యూరకుండె. ననాగతవిధాతయు నంయు నిల్వ వెఱచి యల్పసలిలసరణంబున నొండొకసరసిజశరణంబునకుం బోయె నాయెడ 613

సీ. కాఱు మొసళ్ళనాకట్టుపుందులు చరణాంగుళంబులఁ దాఁకుటుంగరములు
కడలేనినడగట్టి పడినపిక్కలు చుట్టి చెక్కిన మొలత్రాళ్ళు చిక్కములును

జుంగులల్లాడుగోఁచులు తండుగోలల నెట్టుకొల్పినమీలపుట్టికలును
బ్రతిదినాంభోధికాఘ్రృతినల్పులై వెండ్రుకలు నిండి కాయలు గలభుజములు
గీ. చెవులవెలుములుపఱుబ్రాత చెవులనాగు, పడిగెపోగులు మెలిగొన్నపచ్చడములు
నమరగుమిగూడి జాలరు లరుగుదెంచి, తలరుమొగములతోఁ బ్రాటీవలలు గొనుచు.

ఉత్సాహ. వచ్చి తజ్జలస్థలం బవారణం గలంగి రాఁ
జొచ్చి జాలముల్విదుర్చుచోట యద్భవిష్యుఁడు
లిక్కచ్చులోనఁ గందళింపఁ నెంచుఁ జొత్తునంచు మేఱ
జిచ్చుపాటునొంద నత్తఱిం జరించె నల్లడన్. 615

క. కున్నాడి యొడలు డాఁపక, యన్నీటను జచ్చి తేలినటువలెఁ బ్రత్యు
త్పన్నమతినీతిరతియుం, డెన్నిరుపమధీరతాపటిష్ఠుం డగుటన్. 616

క. జాలరులు దానిఁ జచ్చిన, వాలుపగా నిశ్చయించి వలెనవక సరి
తూ్కాలమునకుఁ ద్రోచి సము, ద్వేలగతిం దిక్కులంబు బ్రీలఱలీలన్. 617

క. దుముకులు వైచుచు నాఁడూ, సమయంబుల జలముమెత్తి చల్లుచు వలల
శ్రమలీలవైవ నయగుణ, విముఖుఁడు దొలుదొలుత యద్భవిష్యుఁడు చిక్కెన్.

క. చిక్కిన లగుడంబునఁ దల, వ్రక్కలుగా మోఁది చంపి వైచిరి మఱియుం
బెక్కుఝషంబులఁ బట్టిరి, యక్కలసము మాని తనిసిరది సందగుటన్. 619

సీ. కైవర్తకశ్రేణి కనుబ్రాఖి యొకదొడ్డమనికి ప్రత్యుత్పన్నమతి వసించె
మతిబలంబున ననాగవిధాతయు నొండుకడకు బోవుటఁ జేటుఁ గానఁడయ్యె
విమతి గావున యద్భవిష్యుఁ డేమియు లేక పొలిసి జాలరులకు భుక్తియయ్యె
నతిమూర్ఖునకు నపాయము రాదె యిట్లని వరునకుఁ జెప్పి తావలము లేమి
గీ. నంబునిధితీరమునఁ గులాయం బమర్చి, కొని కలంగుచుఁ డిట్టిభి గ్రుడ్లఁ బెట్టి
పొదిగె నేమఱుపాటు లేకదనఁబదన, కలుచపడకుండ నొండొంటిఁ గలపికొనుచు.

క. టిట్టిభకాహంకృతికిం, గట్టల్క జనించి కడలికడ నొండొకచోఁ
బెట్టినగ్రుడ్ల హరించెం, బిట్టటఁ వీక్షించి టిట్టిభిక గాఢార్తిన్. 621

చ. కనుఁగవ బాష్పవారి దొరుగ న్వరుఁ గన్గొని దూరి యప్పుడి
ట్లనియెఁ బయోధితోఁ గలహ మావిహగంబున కెంతలేదు పొ
మ్మనక చెనంటివై భవదహంకృతినమ్మి ప్రసూతివైతి ని
వ్వననిధితీరభూమినిదె వాఁడె హరించె మదండపిండముల్. 622

క. జలనిధి యుత్కృష్టంబని, తెలిసియు నీ వలఁతి వగుటఁ దెలిసియు బ్రజ్ఞా
బలముఁ దుదఁ జిదిమి యకటా, వలవంతంగంటి గౌరవము వీడ్కొంటిన్. 623

క. సైకతనఁ దనకు వాటిలె, నీకొఱియ యనుచుఁ జిత్త మెరియంగా శో
కాకులమతిఁ బతిదూఱిన, నాకంతక్రోధవివశమై ఖగమునియెన్. 624

ఉ. ఇంతగురంతచింతదగునే నను నెవ్వనిఁగాఁ దలంచితో
యింతి మదీయశక్తియసుదేవసుదేవదురాసదంబు నేఁ
డింతకుఁ జొచ్చి వారినిధి యేపున మ్రుచ్చిలిగొన్నగ్రుడ్ల గ్ర
క్కింతు భవద్ఘనార్తిఁ దొలగింతు ధరింతు యశఃపరిష్క్రియన్. 625

చ. అని నిజదార నూఱడిలునట్లుగఁ బల్కి వయోవయోమణు
ల్దనుఁ గనుగల్గి కొల్వఁ జని తత్పతగాగ్రణి గాంచె ముందఱన్
ఘనబలఘాతిహేతిభయకంపసమాగతమేనకాసుతా
వనకరణప్రహృష్టహిమవన్నగముద్రుఁ బయస్సముద్రునిన్. 626

వ. కని తత్పారావారతీరంబున. 627

సీ. తనతల్లి కగ్గొనర్చినపాప రామాత కడుపునఁ గడిఁది చిచ్చిడినవాని
గజకచ్ఛపాహృతిగ్రాసచర్వణతృప్తి వెలుఁగొందుజాఠరానలమువాని
ముఖసరిద్విటమధ్యమున నసాధు నిషాదఘోరవాహిని నుంచుకొన్నవాని
లావుపెంపునఁ గులగ్రావపక్షచ్ఛేదినిశితాసి వేఁడి మానిచినవాని

గీ. నెల్లజగములు దనలోన నిముడుకొనిన, నిశిచరారంభసంరోధినిజశిరోధి
దివ్యమణిబోలెఁ దాల్చి వర్తించువానిఁ, బరమకారుణపూర్ణు సుపర్ణుఁ గనియె 628

క. కని మ్రొక్కి నిలువ వినతా, వనితాసమ్మదవిధాయి వచ్చినకార్యం
బనుచరముఖ్యా నాతో, ననురాగం బొప్పఁజెప్పుమా నా కనుడున్. 629

మ. పలికెం డిట్టిభ మోవిహంగకులదీపా కోప మేపార న
జ్జలధిగ్రామణి నీఘటుండనని నిచ్చల్మే ప్రశంసింపఁగా
సిలుగుల్సేసిగణింప కేడ్తెఱ హరించె న్మత్ప్రియాండంబు ల
గ్గలమే దేవర కన్నసాగర మెఱుంగంజెప్పఁడాలావునన్. 630

క. కాకున్న నింతగర్వం, బాకడలికి నెట్లుకలుగు నని టిట్టిభ ము
త్సేకత వినిపించిన రోఁ, షాకులితస్వాంతుఁడై ఖగాధిపుఁ డనియెన్. 631

క. ఏమేమీ నాసుభట, గ్రామణివని నీవు పల్కఁగాఁ డిట్టిభశం
కామగ్నుఁడు గా కబ్ధి, స్వామి మహాహమిక నిట్టివాఁ డయ్యెగదా. 632

ఉ. ధీరగరుత్సమీరణహతి న్సలిలంబులఁ జల్లి దృష్టదు
ష్టోరగకోటిజీవితము లూడ్చి తిమింగిలతద్గిలాదివా
శ్చారములం ఘనజ్జఠరజజ్వలనార్చులవ్రేల్చి వార్ధిని
స్సారముఁజేసి గ్రమ్మఱ నొసంగుదుఁ ద్వద్వనితాండపిండముల్. 633

క. పలికాయుధభీషణుఁడై, పెలసిన నాలావుఁ గనఁడొ వినఁడో నన్నుం
గొలిచినవాఁడని నిన్నుం, జలియుఁడొ సాగరుఁడు చూచితే తలక్రొవ్వెన్. 634

క. అనియలుక మొలకలెత్త, న్వనరాశి న్గాసిసేయువాఁడై వినతా
తనుతాపహర్త చనఁగాఁ, గనుసన్న న్మాన్చి దైత్యఘస్మరుఁ డనియెన్. 635

క. మామహిళాజనకుఁ డు మా, మము దుల్లసితకేళిమందిర మాత్త
గ్రామణిమణి నీరాకరుఁ, డా మేటిం జెఱుప నుచితమా నీకయగన్. 636

క. పలుకులనె చక్కఁజేయం, గలఁగఁజహాం జేలకడలి కడవాఁ డా గో
ష్ఠలిగోరఁ బోవుదానికి, వలె నా కన లుడుమనుసిన వడి నమ్రుండై. 637

క. ఉరగాంతకుఁ డనియె మహా, పురుషా నను గౌరవమునఁ బొందింపం దే
వరకుఁ దలఁపున్న మత్కం, ధరనెక్కి పయోధి కరుగుతడ వేమిటికిన్. 638

చ. కడుపునకా మహామహులఁ గాచుట గొల్చుట గౌరవంబునం
గడుఁబొడవై సుఖించుటకుఁగాక సముద్రునిచే లఘుత్వముం
బడసితి వ్యర్థమయ్యెఁ దలఁప న్దనజన్మము దేవ యెట్టియె
క్కుడు తనమేడలావు దనకు న్దలపంచుకొనంగ నోఁచితిన్. 639

మ. అడరంగాదు సముద్రుఁ డిందిరకులాయంబంచు వారించితు
క్కడఁగం దేవర కేనుగానె తగులాయం బస్మదీయేప్సితం
బడుగం జెప్పితి సంఘటింపుము మదీయస్కంధసంవాసివై
వడి విచ్చేయుము ముఖర్వనిర్వహణగర్వగ్రంధికి న్గంధికిన్. 640

క. అని విన్నవించి వినతా, తనయుఁడు నికటమున నిలువ దనుజారి కన
త్కనకగిరిహేళివోలెన్, ఘనతం దత్కంధరమెక్కె ఖచరులు మ్రొక్కన్. 641

వ. ఇట్లు గరుడారూఢుండై గగనంబున కుద్గమించి నిలింపులు గుంపులై కొలువ సుర
స్సద్మంబునం బద్మయొప్ప నప్పరంధాముం డేతెంచి. 642

మహాస్రగ్ధర. కలితాత్రిప్రీతిరీతిం గనియె బహుజలగ్రాహనిర్గాహధాటీ
చలపాతోత్పాతమీనా చరితసితమహాశ్చామరగ్రామపూజా
ఫలరేఖాపట్టభద్రుం బలరిపునగరప్రాంతవిశ్రాంతగంగా
లలనాసంశ్లేషభంగాలఘుకరనికరోల్లాసముద్రు న్సముద్రున్. 643

క. కని కదియఁబోవుటయు న, వ్వనరాశి మహాపతంగవల్లభకంతా
సనవర్తి నాదిమూర్తిన్, ఘనకీర్తి హృతాశ్రితార్తిఁ గని ముదమొదవన్. 644

క. అకలంకరత్నములుగా, నకలుగ జగదేకమోహినులు వాహినులు
త్సుకలీల వెంటరాఁగా, మకరారిం జేరి సంభ్రమంబున మ్రొక్కెన్. 645

వ. మ్రొక్కి నిలువంబడి కరంబులు మోడ్చి యిట్లని స్తుతియించె. 646

దండకము. శ్రీవారిజాతాలయానర్తకీప్రాశ్వరంగస్థలత్కౌస్తుభ ద్యోతముక్తామణీదామ కస్తూరికాసౌరభోదార పాటీరచర్చోల్లసద్వక్ష, దేవాంబుజోన్మీలనాభీల నిర్గ్లాన దానజ్వలద్దానవానేకపధ్వంసనాపార్యహర్యక్ష, ధాత్ర్యంబరౌక స్స్వరధ్యక్షవై శ్వానరార్కేన్దుపాథోనిలాత్మేశ మౌళిస్ఫురత్పాదుకాధ్యాసి నిష్పృష్టసంసార గంధప్రబోధ ప్రకాశార్యచేతస్సరోనిత్య సత్యాధినాథాపచిత్యుజ్జ్వల స్వర్ణదీనా ర్మరంధ్రప్రభాభాసుర స్వర్ణమంజీర హంసస్వనత్పాదకంజాత, ధాత్రీధరారాధ నాహంక్రియామర్ష దేవర్షభ స్పష్టనిర్దిష్ట దుష్టోపలాసార సంరోధిగోవర్ధన చ్ఛత్ర నిర్భీక గోగోపసంజాత, గోపాంగనాపాంగకాంతిచ్ఛటాచంద్రికా ధౌతసద్విభ్ర మభ్రూలతా కల్పకల్హారసంకాశనేత్రస్ఫుర చ్చంపకోల్లాసనా సారుణోష్ఠాలకాలం కృత ప్రస్తకకస్తూరికా బిందుసౌరభ్య విభ్రాజిరాజాస్య, తాపత్రయారాతి షడ్వ ర్గపంచేంద్రియాశా మృషాదోషసంసార దూరాదిమోపాస్య, వాచాలకేయూర పారంపరీరమ్యసమ్యగ్రమాపాణి సంస్ఫాలనంబు ల్మహాయోగయుగ్జ్ఞాన సాంతస్థలీ ఖేలనంబు ల్సదావర్ధిత ప్రాణిసంమోదము ల్ఖేదవిచ్ఛేదము ల్భుక్తిముక్తిద్వికశ్రీ దము ల్కల్మషత్రాసనిర్భేదము ల్నిమ్నమహాపాదము ల్మౌళిం గిలింతు-భార్యాసుతభ్రాతృ మిత్రప్రియప్రేష్య దృగ్భీషణగ్రాహ సందోహదుర్గాహ సంసారనీరాకరభ్రంశితా లంబ సంతారక ల్దుఃఖనిస్తారక ల్జంభవైరిస్ఫుర త్కామహాకారక ల్భూర్భువ స్స్వస్త్రియాధారక ల్రక్షితప్రాణిసంఘ ల్భవజ్జంఘ లర్చింతు, సౌందర్యలక్ష్మీవిహారా లయద్వారబహిర్లగ్నరంభాధరాజాతముల్ పానవిధ్వంస నారంభకేళీకళాసేవితముల్ గాంచనాచ్ఛాదనాచ్ఛాదితంబు ల్శుభాపాదితంబు ల్మనోజ్ఞ ప్రభాచారువుల్ దావకీనోరువు ల్గొల్తు, సంవర్తవేళావినిక్షిప్తవిశ్వప్రపంచస్థితి న్భాసురస్వాకృతి చ్ఛిన్నమారాభిచార జ్వలత్కుండకాండాయతి న్నాభిశోభాసనాభిం ద్వదీయం ప్రశంసింతు, నస్మత్స్వతాక్రీడనాగారము న్కౌస్తుభశ్రీపరిస్ఫారసందీప్తరాజన్మణీ నీలభూభృత్తటీ తుల్యవిస్తారము న్సారకస్తూరికాసౌరభోదారమున్ హేమవస్త్రో త్తరీయ ద్యుతిస్మేరము న్దావకశ్రీమహావక్షము న్భూమి నీళాపరీరంభసంభావనాద క్షము న్సంస్తుతింతు-న్సరోజాతచక్రాసి కౌమోదకీధుర్యము ల్దుష్టశిక్షావిశిష్టావనస్థై ర్యము ల్రాధికోరోజ మాద్యద్రథాంగద్వయీనీడము ల్రత్న కేయూరసంపీడము ల్దీననిర్భీతిదాన క్రియాశస్తము ల్దేవ చ్చతుర్హస్తము ల్ప్రస్తుతింతు, న్సుధాంశూద్గ తజ్యోత్స్నికా విభ్రమభ్రాంతికృన్మందహాసద్యుతి శ్రీకముం గుందబృందప్రతి స్పర్ధిదంతాంకురోత్సేకముం జంపకాకారనాసామణీకుండలాలంకృత శ్రోత్రకం దర్ప సందర్పణభ్రాజిగండస్థలాసేవితము న్నిర్ణిరుద్ధానుకంపామృతస్నిగ్ధ చక్షుస్సరో

జాతము న్నీతరోచిస్సుఖంబు న్ముఖంబుం ద్వదీయంబు వర్ణింతు, నభ్రంకష ప్రాంజన గ్రావ శృంగాగ్ర జాగ్రన్మహోగ్రాంశు ధిక్కృన్మహారత్న కోటీరముం దుందిలేందిం దిరాఖర్వగర్వాతిరిక్తావహన్వ్యగ్రముం దారసుచ్ఛత్రగామోది కేశాళివిస్ఫారము న్రత్న రక్షాకరగ్రస్తము న్దానక శ్రీమహామస్తముం బ్రస్తుతింతు, న్జగన్నాథ యాలోలక ల్లోలమై తాలుమూలాయుతశ్వభ్రమార్గంబునం బల్మి జిమ్మించి యొక్కుమ్మడిం గాప శ్చోరముద్వారపూరంబు వారంపుఘాకార తన్వేదహృద్రాక్షసు న్రోయ నీవాయ తాక్షేప మేపారఁగా దంష్ట్రికావైఖరిం జాపరీతి న్మహాసీనభావెం బ్రకాశించు వార్లే ఖభావిక్షమాధార రామత్రయప్రక్రియం దెల్పఁగా, హవ్యభుక్క్రవ్యభుక్కూట రక్షు ల్మదీయాజ్ఞ నస్మన్మణు ల్మిగ్గఁగాఁ జేయవాతాశరజ్జుభ్రమ న్మందరగ్రావశాణం బునన్నం దదాఘారభూతాశ్మ రూపంబునం గచ్ఛపచ్ఛద్మత న్మున్ను నాలో బ్రవ ర్తింపవే, దేవ చక్షుశ్ప్రయోతాస్పది తేజోహిరణ్యాక్షు సాక్షాత్కృతిప్రౌఢ నిర్ఘోష రోషానలోద్దామ రోమాగ్రటంకంబులం దారకావ్యక్త ముక్తాఫలంబు ల్దోలు లోర్వివ ధావక్షుగాంతర్గతగ్రావము ల్గజ్జలోదారలీల న్రొదాలింప ఘోణాగ్రసంకల్పిత శ్వభ్రమేకీభవన్మజ్జఁ బొక్కటం గ్రుక్కఁగాఁ బట్టనాయామదంష్ట్రాసురంగంబు ల న్సర్వదిక్కుడ్యము ల్వ్రియ్యదీపించు నయ్యాదిఘోణిం బ్రశంసింతు యుష్మద్విష ద్దైత్యధారాధరస్రస్తని స్తంద్రవిస్రాస్రవార్వ్యాప్తికి న్మర్త్యకంఠీరవాభైరవారావము నోర్విసురాగాయితప్రోక్షణాక్షీణదీప్తు ల్ఛవద్ఘోరనాసాపుటీనిర్గతశ్వాససముల్లర్గలు న్మిం చులు న్గాడ్పులుంగా, సుపక్ష్మాస్థలిన్ విశ్వదాస్థానిలీలన్ బలీంద్రేంద్రజాలైకదా నాంబుధారాప్లుతిం ద్వత్కళాతేజ మావామనాకారబీజం బహో దివ్యధాత్రీజతం బొంది యత్యద్భుతస్థూలపాదత్రయి న్విష్టపత్రీకముం గప్పవే, చండవేదండశుం డాసముద్దండ దోర్దండఖండేందువిస్ఫారపారశ్వధక్రూరధారాహతాశేషరాజన్యగా త్రస్రవద్రక్తగోదస్వినిం ద్వత్పదాంభోజసంభూతమున్మగ్రహాన్వీతను న్నంబుజా టాటవీసంగమం గంగకు న్నిత్యసాపత్న్యవాదంబు గల్పింపవే జామదగ్న్యుండవై, మైథిలీశుల్కరూపాత్మ బాణాసనద్రోహి గాధేయసంకల్పసంపాదనోత్సాహిని న్సా హిని న్సొంపు దెంపారఁగా నొంపనూహించు శంభున్మహారోషసంరంభు జ్యాకృష్ట నిర్భిన్నతత్కార్ముకోద్భూతకల్పాంతగర్జా సముజ్జృంభితధ్వానసంత్రాసయుక్తాగజా శ్లేషసంపత్తిచేఁ దేర్పవే రాము రాజాన్యసుత్రామశేషాయతేషామిళల్లాంగలత్రోటి కోటీసముత్పాట నత్రాసితం జేసి దుర్దాంతకాంతారనీపద్రుమధ్యక్షమాధావదుష్ణాంశు జాతన్మణీబంధవైదూర్యనాళస్ఫురద్వారిజాతం గలంగింపవే సీరివై, కంజసూతి ప్రసాదప్రభావంబునం గావరం బెత్తి ముల్లోకము ల్హల్లకల్లోలము న్సేయు పూర్వా

నవవ్రాతము న్దిగ్గయాన్వితము న్భూరిమాయాకళాన్వితమున్ శౌర్యసంవీతముం జంప
నానాసురశ్రేణి బాలింపనై లింప విద్విట్పురస్థాంగనామానభంగంబు గావించి తట్ల
యిన సర్వజ్ఞతాభూతియు న్స్వారజిత్త్వంబు నిర్ధర్మరాజత్వముం బొందునే, ఘోర
దుర్ధీకరభ్రూకుటీమాత్రదూరీభవల్లోకము న్గర్వదుర్లోకమున్ శార్వరానీకమున్ శా
తధారాకఠోరక్షురప్రప్రతీకాశపాదాగ్రసంక్షుణ్ణముంజేసి గంధర్వవిఖ్యాతి దీపిం
పవే, విశ్వరూపా జగద్దీప నీమస్తకం బంతరిక్షంబు నీ నేత్రము లోమసూర్యాంశు
వుల్ దావకశ్రోత్రము ల్దిక్కు లుర్వీసురక్షత్రవిట్ఛూద్రజన్మస్థలంబు ల్భవదీ
యాస్యబాహూరుపాదాబ్జము ల్నీవు విష్ణుండ వంభోజగర్భుండవు న్నీవ నీవే కదా
శూలి వింద్రాదిగీర్వాణులు న్నీవ సర్గస్థితిచ్ఛేదనాదిక్రియ ల్నీవ నీకుక్షిలో నుండు
విశ్వంబు నీవిత్తు విస్తారము ల్నీ న్బ్రశంసింపనే వాగధుంబు ల్త్రిలోకైకరక్షా
శరన్నీరజాక్షా కృపాసాంద్రవీక్షా హృతస్వర్గివృక్షా పరబ్రహ్మమూర్తీ విధూతాశ్రి
తార్థి మునిస్వాంతవర్తీ జగత్పూర్ణకీర్తీ విపత్కాలమిత్రా నతాంభోజమిత్రా సము
ద్యచ్చరిత్రా సురస్తోత్రపాత్రా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః. 647

క. అనిపొగడి మగుడమగుడ, న్వనరాశిపలాశిశాసివరచరణముల
న్దనశిరము మోపి వినయం,బున నిలిచి కరాంబుజముల మోడ్చి సభక్తిన్. 648

క. విన్నవించె వేదవిద్ధ్యేయతాపకా, గమనకార్య మెద్ది గారవమున
నానతీవె యనిన నాపగావల్లభు, దిక్కుఁజూచి వాసుదేవుఁ డపుడు. 649

క. నారాకకుఁ బనివిను మో, నీరాకర వైనతేయునికి నీవెఱుఁగం
బోరానిభటుఁడు టిట్టిభుఁ, డీరస మిప్పక్షితోడ నెవ్వరి కమరున్. 650

క. చన దండపిండములఁ దె, మ్మనుడుఁ బ్రణామంబుఁజేసి యబ్రాసివెసం
గొనితెచ్చి యిచ్చెనాలో, వనరాశిం బాసి భక్తవత్సలుఁ డరిగెన్. 651

క. వినతుని లావణ్యక వై, రముఁ బూనినవాఁడు వారిరాశిక్రియుఁ దై
న్యముఁ గాంచుననుచు శాత్రవ, దమనకుఁ డగుదమనకుం డతని కెఱిఁగించెన్.

వ. ఎఱిఁగించిన నప్పలుకు లాదరింపక సంజీవకుండు దమనకున కిట్లనియె. 653

క. కలనికిఁ బింగళకుం డెటు, వలె నుండఁగఁబోదు ననిన వాఁడురుదంష్ట్రిల్
వెలువడినవదనముం బెడ, తలవాలమునుండ వానతిఁ బొమ్మనియెన్. 654

క. అని గుఱుతుఁ జెప్పి యద్ది, క్కున నిలువక వచ్చి కరటకునిఁ గదిసి యుపా
యనములను మిత్రభేదము, నొనరించితి ననుచు నాతఁ డుబ్బుచుఁ జెప్పెన్. 655

క. అప్పుడు గగనమున మొగుల్, గప్పి మహిం జఱచి విసర గాడ్పులు ఱొప్పెం
గప్పలు వడిగం ద్లురిలెం, గుప్పలుగొన సోనవాన గురియం దొడఁగెన్. 656

వ. అయ్యవసరంబున. 657

ఉ. జేవురుసోఁకకన్గొనలఁ జిప్పిల నూర్పులవెంట నుజ్జ్వల
త్పావకకీలలో లిఁ గనుపట్టఁగఁ గొమ్ములు వంచి కానన
గ్రావములం బ్రతిధ్వనులు గ్రాల ఖణిల్లన ఱంకెవైచి సం
జీవకుఁ డాగ్రహం బడర సింహము పైఁబడియెన్ మహోద్ధతిన్. 658

క. సంజీవకపింగళకుల, ఖంజపరాక్రమము లడరఁగాఁ గయ్యము సే
యం జొచ్చి రపుడు మహీభృ, త్కుంజరఫణిఘోణికూర్మకులపతు లదరన్. 659

క. తొలఁగకఁ గలఁగక వృషభం, గళకము లప్పాటఁ బోరఁగాఁ జిత్తమునం
గలఁగి వెలవెలని మొగమునఁ, దలఁ గదలిచి కరటకుండు దమనకుఁ బలికెన్. 660

క. అతిహీనమానసా నీ, కతమునఁ జేటయ్యె నేలికకు నీ వేదు
ర్గతి కేఁగెదవో యెఱుఁగ, న్మతిమంతుం డంద్రు నిన్ను మతు లేవియొకో. 661

సీ. సాంత్వనం బుచితంబు సాంత్వనత్యాగికిఁ బరమదుర్భరపరాభవముగలుగు
వరుసఁ దక్కటివి యెన్నిరిగాని సామంబు ముఖ్యంబు దక్కినవమూఁడు బుద్ధిఁ
దలఁప సంఖ్యామాత్రఫలములౌ నూనె దీపమున నాతపమునఁ బ్రచురరత్న
దీప్తిఁ జీఁకటివోలెఁ దీవ్రారితిమిరంబు సిద్ధసామజ్యోతిచేత విరియు
తే. నట్టిగావున నగ్రాహ్యమైనదండ, మధిపతికి గ్రాహ్యముగఁ జేసి యనియొనర్చి
తకట నీబుద్ధిగాల నీయభినయంబు, గాల నీనేర్పు నీతీర్పు నేలఁగలియ. 662

చ. శ్రవణయుగాంతరావరణచక్రము లగ్గలఁబట్టుఁ దోరపుం
జెవుడు కనీనికావసథసీమకు నుమ్మలి కాడు దృష్టిపా
టవము పురుక్తి నాలుకకు డాసినచుట్టము పాయుసత్యపుం
దెవులున వైద్యసాధ్య మెడద్రెవ్వక యెవ్వనినాశ్రయించినన్. 663

చ. తలుచొకయించుకేని పరిధానమిషం బతిలాభకార్యముల్
చెలుచు నరాతిజాతి కెడసేయక వాకొను మర్మకర్మముల్
గులుచలఁ బట్టఁజూచు విభు కూర్చినచోటన కీడు సేయు మే
ల్మఱచునయారె రాజుఁ జెడు మంత్రి విషజ్జలరాశి ముంపఁడే. 664

చ. కలహము నిత్యకృత్య మపకారము పెట్టనిసొమ్ము సత్యపుం
బలుకు జపం బకార్యవిధి ప్రజ్ఞ యనాదరణంబు సద్వ్రతం
బలుక కులాగతక్రియ యహంకృతి కీర్తి సుహృత్తిరస్క్రియా
బలము బలంబు నీతి కెడఁ బాసి నినుం బురుడించు మంత్రికిన్. 665

చ. వడిచెడి యూఁగుపల్లెటికి వైచినఁ గూరవిషప్లుతాన్నముం
గడుపునఁ జేరనీక మహిఁ గ్రక్కిన గాడిన ముల్లువుచ్చినం

గడుసుఖ మిచ్చినట్లు కొఱఁగానియమాత్యునియోగి పెన్నన
ల్విడిచి సుఖించుభంగిఁ బృథివీపతి వీడ్కొని మేల్గొనందగున్. 666

వ. ఆత్మభూత్యర్థంబు రాజు వివిక్తంగాఁ జేసి యొక్కరుండవయుండం బ్రారంభించి నాఁడవు రాజు లాక్షిణ్యవిరాజులగు దెలుంగవే సహాయసంపత్తిఁ జేసియాతని నభియాతిజాతి విభీతిరీతిం జెప్పలుఁచుఁగాదే యని కినిసి పలికి మఱియుఁ గరటకుండు. 667

క. తన బ్రదుకుకొఱకుఁ గా దుర్జనుఁడు నృపాలున కనీతిచాలు శతంబుల్
వనిఁబూని కఱపుఁ బిమ్మటఁ, దనకీ డెఱుకపడఁ బతికిఁ దాఁ బగతుఁడగున్ 668

గీ. పతికి నభివృద్ధి దనకు శోభనము నైన, బుద్ధి బోధించునాతఁడు వో సుమంత్రి
పతికిఁ జెట్టయు దనకు నాపదయుఁ జేయు, బుద్ధి బోధించునాతఁడు వోకుమంత్రి.

క. అతిరోషుండయి శాంత, స్థితికి మతిం గపటమూఁది చెలిమికి సుఖసం
గతుఁడై విద్యకుఁ బరుషు, ప్రతుఁడయి యంగనకు నాసపడఁ జనదెందున్. 670

క. కడుఁ దేజ మొసఁగి దయతో, నొడయఁడు దనఁ బెంపుఁ జేయ నుబ్బున భీతిఁ
నడచుట శోభనకారణ, మడఁకువ భూషణము గాదె యనుజీవులకున్. 671

వ. నీయనుష్ఠానంబున నీతండ్రియు నిట్టివాఁడని యూహింపంబడుచున్నాఁడు. 672

క. జనకాచార మవశ్యము, తనయుం బ్రాపించుననుట తథ్యము ఘరలో
ఘనకైతకకంటకములు, దనరం దత్ఫలకులంబు దాల్చుటలేదో. 673

క. ఇంగిత మెఱుఁగనివాని న, యాంగము బోధింపఁ ద్రాస మయ్యెడు మును దు
స్సంగతి నూచి ముఖాఖ్యప, తంగము కపిచేతఁ బోవదాదుర్బోధన్. 674

క. నావిని దమనకుఁ డినసం, భావితుఁ గరటకునిఁ జూచి పలికెం జెపుమా
యీవృత్తాంతం బన నయ్య, కోవిదుఁ డాయనకుఁ గరటకుం డిట్లనియెన్. 675

ఉ. అంతనితాంతశైత్యకరమై కరమొప్పవహించి మించుహే
మంతము సేవమానజసమానబకౌఘవశీక్షితాఖిలా
శాంత ముపాంతకాంతమిహికార్తజగజ్జనవర్ధితవ్యథా
కాంతము కృష్ణసారమదగంధనృపాలనిశాంత మెంతయున్. 676

సీ. స్వవసువిశ్రాణనస్వపితవాసరముల కాయామమదవీయమై చనుటకో
హిరానుషక్తిఁ జెన్నారుతమ్ముల కతిశ్రాంతిగాఁ గలదని చింతిలుటనో
తనరాక మనులోకమునకుఁ బాటిలినశీతార్తి యనుక్షణంబు గాంచుటకునో
సకలసస్యాభివృద్ధికి గభస్తిస్థాతృజీవనం బవనిపైఁ జిమ్ముటకునో
తే. పగలురుచివాసి యొకమూలఁబడి సమస్త, సత్రములఁ జేరి యాత్మతేజమున రేలు

వెలుఁగు శిఖియున్నకడ కేగవలసెననియు, భానుఁడకాలమునమందభానుఁడయ్యె.

చ. సదవనవైభవంబు పరచక్రనిషోధ్యతనంబు నిస్తులా
భ్యుదయము మనూనదానవిధియుం బరిపూర్ణకళావిలాససం
పదయును గల్గిరాజు గనుపట్టె ననంతపదప్రవిష్టుఁడై
యధిగత మూర్జితప్రసవమై కొమరొందె ధరిత్రి యెంతయున్. 678

మ. ప్రతిదిగ్దీప్తతమస్సమగ్రరుచిమూర్వ్యాచర్వణాఖర్వముల్
హితగంధామృతముక్తతర్షములు భూయిష్ఠస్వమర్త్యాశ్రయన
వ్రతము ల్పొందె నఖండపాండురతుషారక్షీరపూరంబు లు
ద్ధతహేమంతగవాధిపోద్యమముచేత బ్రాజగోజాలముల్. 679

క. అతిశీతలవిమలవిధూ, న్నతపాదాక్రాంతతీర్ణనరలోకారా
ధితగాక యునికి చిత్రము, ఖతలాగతయతితుషారగంగ దగంగన్. 680

చ ఒకత్రుటికాలమేనిఁ బనికొగ్గక మీఁదులు చూచుచుక్కబం
ట్రకు మడిఁ జేనఁగల్వల కొడంబడ ఘాసము లూడ్చుకూలికాం
డ్రకు నెడసేద్యపుంబనుల డస్సిపడుండఁదలంచు పెద్దయి
ల్లకుఁ గలిగించె దైర్ఘ్యవికలస్థితి వాసరసంతతు లూఱటన్. 681

సీ అహరాస్యజటిలనీహారధారాసారశైత్యాపనోదనోత్సాహముననొ
మలయశైలాగతానిలఖాద్యమాద్యదర్వాఖర్వగతిరేఖ నరయుటకునొ
బహుధర్మయుతసుతప్రణిపాతపూజనస్వీకారసంభ్రమోత్సేకముననొ
మందేహదేహసంబంధశోణత్రాణరాక్షసత్రాసదారంభముననొ

తే. మారుతప్రియుఁడాసి పటీరవనము, దాసి శమనుసముల్లాసిఁ జేసి పలవి
కాసి పుణ్యవతీడాసి రోసి వాసిఁ, దిమిరములశాసి వర్తించె దినకరుండు. 682

ఉ. తోషణశౌరశైకవసతు ల్సతు లత్తఱి భగ్నసైంధవ
ద్వేషివిషాణగర్భరుచివిస్ఫురితాగురుదారుఖండసం
పేషితనూతనైణమదమిశ్రఘనస్తనదత్తనిర్భరా
శ్లేషణలీలఁ దేలుదురు శీతభయార్తులఁ బ్రాణభర్తలన్. 683

ఉ. భోగులు పుచ్చిరద్దినసముల్ పృథువహ్నిహసంతికాదిదృ
క్షాగతులం గురంగమదసమ్మిళితప్రతినవ్యదివ్యకా
లాగురుచందనంబుల మహోయమళీభవదంశుకంబులన్
రాగరసైకవీటికల రాజముఖీపరిరంభణంబులన్. 684

సీ. నిర్ణిద్రదోషఘూర్ణితమనస్కులభంగి దృఢరవంబుగ నొండ్లు దీడితీడి
ధృతిబలోద్ధతవిరోధిత్రాసితులలీల వారక వడవడ వణఁకివణఁకి

యనవిశ్వస్నికటవర్త్యనుజీవులో యనఁ జేతు లంసములపైఁ జేర్చిచేర్చి
యాఘీరపల్లభుఁ లన దలవాకిళ్ల నొకట యావులగుంపు లొత్తియొత్తి
తే. సాగుబడి నాటికి క్ష్మరజాతిపోలెఁ, గటికినిష్వాసుప్పులఁ గదిసి కదిసి
చాలిచి తపఁ వంతు వోలిన చలికతమున, నాకుఁత నొంది రిలలోనిలోకులెల్ల. 685
క. శాకపుసరకులుఁ బోకలు, నాకులు గొంగళ్లు గుడుపుటంబరములు శుం
ఠీకాలాగురువు ల్గోనఁ, గైకోనఁ బ్రియమయ్యె శీతకాలమునందున్. 686
ఉ. ఆరికకూడు పుచ్చవరు గావులవెన్నయు దోసగింజ సం
బారపుటాంబురంబు తనిమజ్జిగ మాకొనకంపుతోడఁ దం
డారగఁ బట్టి రెడ్డిమడియ ల్మలుగోలలఁ బూని యొడ్లకో
పేరులు నైచి దున్నుటకు నేగిరి కోంఢ్రకు సాలివచ్చినన్. 687
సీ. చవులవేడబములు చాలించి తలసారె దఱక చప్పిళ్లు ద్రావువారు
కాయసంధుల మహోగ్రగ్రంథు లొదవినఁ బెట్టిదంబుగ నూఁలఁ బెట్టువారు
తసభూము మఖిలగాత్రచ్ఛిద్రములఁ బ్రాఁక నుబ్బలఁ బడి మూల్గుచుండువారు
భీసిగ్గు గాదొకో చేరమాకాటది యున్నఁ జెల్లెలి వావి యనెడువారు
తే. కోరి వాలుమతైలంబుఁ గ్రోలువారు, కుములుకుంపటిశాకముల్ గోరువారు
నైరి యొకకొంద ఱచ్చలినలసవాఘ, వానిధాటివిహారంబుఁ బూనుటయును. 688
వ. ఇట్లాభీలంబైన చలికాలంబున. 589
క. ఒకగహనంబున నొకచో, నొకశీతార్తప్లవంగయూథము ఖద్యో
తకముల శిఖియని కావఁగఁ, బకపకసూచీముఖాఖ్యపతగము నగుచున్. 690
క. ప్రతికీశశ్రుతిపుటసం, గతమై యటసహజసహ్యాగా దిది శీత
చ్యుతిదీన నగునె యని వి,శ్రుతవాచారభటిఁ జెప్పచుఁ న్వాలదిరుగున్. 691
క. ఈరీతి పులుఁగు పిలుని, పేరఁట మేతెంచి చెవులు బీఱువడ న్వే
సారక చెప్పఁగ నందొక, కూర్మిరప్లవగంబు పండ్లుగొఱుకుచుఁ గినుకన్. 692
క. వడి నొడిసిపట్టికొని కూ, యిడ నుప్పర మెత్తియెమ్ము విరియఁగ శిలతో
నడిచిన నెపుడో ప్రాణము, విడిచె వృథాబోధకుండు వీఁడేడిగాఁడే. 693
వ. ఇట్టికథ యయ్యెడునని నినుబోధింప వెఱచెద నైనవినుము. 694
క. అలఘుతరప్రజ్ఞాసన, బలముల నెవ్వాఁడు గోత్రభరము వహించుం
బలుకులు వేయేలనిజం, బలయుత్తము నోఁచి కాంచినది తల్లిగదా. 695
గీ. దేశకాలాంతరంబులఁ దీలుపడని, బుద్ధిసౌందర్య మొక్కఁడ దద్భుతము గాక
గాత్రసౌందర్య మేరికిఁ గలుగదనిన, దానివిని విన్నవై యుండె దమనకుండు,

ఉ. వేసటతోడిపొల్పు తను వేసనభానము సోష్ణదీర్ఘని
శ్వాసము గద్గదస్వరము శంకితదృష్టికపోలహస్తవి
న్యాసము వాడుమోము పదనంబు స్వయంకృతఘోరకల్మష
త్రాసితపక్షణంబు లని తత్త్వవిధిజ్ఞులు సెప్పిరేర్పడన్. 697

క. ఈరీతి నుండనేల మ, హారమణున కిట్లొనర్పనేల విచారం
కూరకయుండక జిదిమితివని, రారాపున వాని నక్కరటకుఁడు మఱియున్. 698

క. అనయము నుండగు మనుజుఁడు, తనవారిం జెఱచి పిదపఁ దానుం జెడుఁ బో
మను దుష్టబుద్ధిమాటలు, విని తజ్జనకుండు ధూమవేదనఁ దెగఁడే. 669

క. అనిపలికిన నితికథా, ఘనుఁ గరటకుఁ జూచి పలికె దమనకుఁడో స
ద్వినయార్ణవ యెట్లికథ, విననిష్టం బయ్యెఁ దెలుపవే నాకనుడున్. 700

క. కరటకుఁ డిట్లను నొండొక, పురమున వర్తించు ధర్మబుద్ధియనంగాఁ
బరఁగు నొకసెట్టివానికి, సరిచుట్టము దుష్టబుద్ధి సఖుఁడై తిరుగున్. 701

క. వానికి వానికి బ్రాణస, మానమహామైత్రి పెరుగ మఱి యందు మనీ
షానిధికి ధర్మబుద్ధికి, దీనారసహస్ర మొక్కచెనఁ గనవయ్యెన్. 702

క. కానంగనైన సొంపు ని, ధానమున మొలకలొత్త నవ్వార్త సుహృ
న్మానసమున డాఁపనేరక, పూని సఖుండనుచు దుష్టబుద్ధికిఁ జెప్పెన్. 703

ఉ. చెప్పిన నద్దురాత్మకుఁడు శింగఁడు బూరఁడునై సుహృత్తముం
దప్పక చూచి పూర్వసుకృతంబున గాంచినసొమ్ము నెమ్మినై
నిప్పొలిమేర కేసరమహీరుహమూలమునందు డాఁచిపో
నొప్పనొరుల్గనుంగొనరె యూరికయో కొనిపోవఁ జూచినన్. 704

గీ. ఇతరు లెఱుఁగనేల యింటికిఁ గొనిపోవ, నేలనేల యరసి యెఱుఁగకుండఁ
గుండబాఁతి యింతకుండనె చనుటొప్పుఁ, దగ నొనర్పు మనల ధర్మబుద్ధి. 705

ఉ. వంచనసొమ్ముఁ బుచ్చుకొనువాఁడయి వీఁడిటులాడుచున్నవాఁ
డంచు మనంబునం దెలియ కాతని నిక్కము నెయ్యఁగా విచా
రించి యొకొన్ని పుచ్చుకొని వృక్షసముజ్జ్వలమూలమందు న
క్కాంచినసొమ్ముఁ బాఁతి చెలికాఁడును దాను బోయి రిండ్లకున్. 706

ఉ. పోయి నిశీథమైనఁ జెడుపోకలకోమటి దుష్టబుద్ధి యా
రేయి గృహంబుఁ బాసి నగరీజనులం గనుబ్రామి యొంటి నా
చాయకు నేగి కూడుబలిఁ బల్లి పెకల్చి ధనంబుఁగొంచుఁ బే
రాయపుసొంపునం జనియె నచ్చతురత్వర నొంటి నింటికిన్. 707

గీ. అతఁడు గొన్నిపూఁట లరిగిన నింటికిఁ, బోయి తాను ధర్మబుద్ధి కనియె
పెరుగఁ జూడవలదె దీనారభాండంబు, సురిగె నేమొ దిగులుసొచ్చె నాకు. 708

క. అని వెరవుఁజూపి పిలిచిన, ననుమానము పుట్టి తాను నాతఁడు జోడై
చని ధర్మబుద్ధి వినిహిత, ధనభాండముఁ గానఁడయ్యెఁ దరుమూలమునన్. 709

ఉ. కానక మానసంబు కలఁగంబడ నిట్లను ధర్మబుద్ధి య
య్యో నిను సద్వయస్యుఁడని యొండొకచిత్తములేక నమ్మి యి
వ్వో నిడి చన్న నాధనముఁ జోరునిచాడ్పునఁ బుచ్చుకొంటి వి
స్సీ నరభోజనుండయినఁ జెట్టఁదలంచునె విశ్వసించినన్. 710

ఉ. పూని మదీయవిత్త మిటుఁ బూచ్పుతటిం బరికింప నక్కటా
యేనును నీవకాని యొరులెవ్వరెఱుంగరు నీవుదక్క నో
హో నిజమాఁ బరులొప్పరయ రర్థముఁ గ్రమ్మఱఁ దెమ్ము దొంగవే
రానకుఁ బాలుపడ్డ నగరా నగరాలుసురాత్మ నావుడున్. 711

క. విని దుష్టబుద్ధి బుద్ధిం, గనలుచు నధర్మబుద్ధి గనుఁగొని పలికెం
గనినాఁడవో వినినాఁడవో, చను నే నామీఁద నిట్టిపడి మోపంగన్. 712

క. నీసఖ్యమునఁ జరించిన, దోసము మోసము న నేఁడె తోఁడనకలిగెం
బోసరమొ నోరికొర్వో, నేనో యిట్లాడ నెవ్వరికి నీడేరున్. 713

ఉ. ముచ్చుదనంబు నాపయిన మోపక నుండిన సెట్టిబిడ్డవే
వచ్చెనె నీకుఁ గూడుఁగుడువం గులకామిని ప్రక్కఁబండెదే
క్రచ్చఱఁ గన్నసొమ్ము తిరుగంబడినం గొనకున్న సెట్టిరా
రచ్చకునంచు నీడ్చి పదరంబడి వాఁడు సుహృచ్ఛిఖామణిన్. 714

వ. ఇట్లు ధర్మబుద్ధి నీడ్చుకొని చని నగరంబడి ధర్మంబున కొప్పి పిన్నపెద్దలం గూడబెట్టిన ధర్మవేదు లుభయవాదుల నాలోకించి తమకింపక అంతుసేయ కడ్డంబుసారక యిరువురు గలసి పలుకక యొకరొకరిపూర్వోత్తరంబులు తెలియునట్లుగా మీమీసుద్దు లుగ్గడింపుఁడనుటయు నంత ధర్మబుద్ధి కృతాంజలియై సభవారి కిట్లనియె. 715

క. ఈతఁడు నాతోఁ జెలికాఁడై తిరుగం బెద్దకాల మరిగె న్వానుఁడీ
భూతలమున దీనారస, మేతవినిక్షిప్తభాండ మేఁ గనుఁగొంటిన్. 716

క. కనుఁగొని నిక్కము చెలికాఁ, డని పెద్దయు విశ్వసించి యీకథయే నీ
తనికి నతిగోపనంబుగ, వినిపించితి నావివిక్తి వీటింబోవన్. 717

క. వినిపించిన నాతఁడు నా,కనురక్తునిపగిది ననియె ననఘా యేత
ద్ధన మూరియొద్ద నేటికి, నినువేఁడెద నలయు నిచట నిక్షేపింపన్. 718

క. అని తరుమూలముఁ జూపిన, మనమున నద్దుష్టబుద్ధిమత మెఱుఁగక చె
ప్పినయట్ల సేసిపోయితి, తనయింటికి నీతఁ డంతఁ దానుంబోయెన్. 719

క. కతిపయదివసము లరుఁగఁగ, నితఁడు నను బిలిచి పలికె నిష్టసఖా నా
మతినతితాపము వొడమెడు, నతులగతిం జూడఁబోత మావిత్తంబున్. 720

క. అనపలికి నన్నుఁ దోడ్కొని, చని తరుమూలమునఁ జూడ సంగుప్తధనం
బునిచినచో లేదయ్యె, న్ననసెరియం జొచ్చె దైన్యమగ్నుఁడ నైతిన్. 721

క. సొమ్మున్నది నీయొద్దం, దెమ్మని నే నదరవైచితే నీతఁడు న
న్నమ్మాటలాడి త్రిప్పెం, డిమ్ములనుం జొచ్చి యాచ్చితెచ్చె న్సభకున్. 722

వ. ఇంతియ యని ధర్మబుద్ధి యూరకుండె నప్పుడు దుష్టబుద్ధి ధర్మాసనస్థులకుఁ బ్రణా
మంబు లాచరించి యిట్లనియె. 723

చ. ఎనసినచెల్మి నుండుటయు నెక్కటిపాటుఁ దదర్థభాండమున్
గనుటయు నాకుఁ జెప్పుటయుఁ గప్పుటయుం గల దంతనిండ్లనుం
జనియొకనాలుగేనుదివసంబులు వోవఁగ వచ్చిచూడఁ బోఁ
తినకడ సొమ్ములేదు కనితీసికొన న్మహిజంబుసాక్షిగాన్. 724

క. నావిని ధర్మాధికృతుల్, వావాదంబేల యేనువారము లెడ మీ
కేవివరము నాఅవనాఁ, డావిస్మృతబుద్ధిఁ దెలుపుఁ డరుగుఁడు మనుచున్. 725

వ. అనువచనంబులు విని దుష్టబుద్ధి. 726

క. అవకాశ మేమిటికి వ్యాట్టివివాదం బింక నేమిటికి శుద్ధాత్ముం
డవు నితఁడని నన్నందఱు, దగఁ బొగడఁగ సాక్షిఁ దెలిపెదనుమీపాలన్. 727

క. నా విని ధర్మమువారలు,నీ వెవ్వరి సాక్షిఁ దెలుపనేర్తువు చెప్పుమా
వావాద ముడిగె నన మా,యావాదనశాలి వారి కతఁ డిట్లనియెన్. 728

క. ఏపాదపమూలంబున, బాపురె దీనారపూర్ణభాండ మహోని
క్షేపింపఁబడియెఁ దెలియఁగ, నాపాపవిభుఁడు సాక్షి యగు మీ రడుగన్. 729

క. అనుదుష్టబుద్ధిపలుకులు, విని యచ్చెరుపాటు గదుర విద్వజ్జను లే
దినమునకు నేమిప్రొద్దునఁ, జనుదెమ్మరసెదము గాక సకలం బనుచున్. 730

క. చని రంతధర్మబుద్ధియుఁ, జనియె గృహంబునకు వానిజాడనె తోడ్తో
జనియెఁ బ్రతివాది యాలో, దినకరుఁ డపరాబ్ధి వారిఁ దెప్పలఁదేలెన్. 731

గీ. సంజచివురించెఁ జీకట్లు సందడించెఁ, గలువ సొంపెక్కెఁ జక్రవాకములు స్రుక్కె
జలజములు వాడె దిశలఁ దేజంబు వీడె, ఘూకము ల్మించె విహగముల్గూండ్లఁ జేరె.

వ. అప్పుడు దుష్టబుద్ధి యేకాంతంబునఁ దనతండ్రి యడుగులంబడి యిట్లనియె. 733

ఉ. చోరుఁడెదుష్టబుద్ధి యతిశుద్ధుఁడుగా కని భూరుహంబుచేఁ
బౌరులు గుంపులై విన సభం బలికించెదనంటి వచ్చితిన్
జేసెడుమాటమాత్రమునఁ జేకొను మస్మదభీప్సితంపుదీ
నారసహస్ర మెప్పటికి నందనులాభముతండ్రిఁ బొందదే. 734

క. తరుకోటరమున నీ వొక్కరుఁడవ వసియింపు మొరులు కనుఁగొనకుండం
బరిషజ్జనము రయంబున, నరుదెంచినఁ బలుకుసభ్యుఁ డని నిన్నడుగన్. 735

వ. అనినం గొడుకునకుఁ దండ్రి యిట్లనియె. 736

క. చెడుబుద్ధి నీకుఁ బుట్టెం. జెడితివి నన్నుం గృతఘ్న చెఱిచెద యూఁకో
నోడఁబాటుగాదు చిత్తము, వెడఁగులపని పంపుసేయువిటేఁడి గలఁడే. 737

క. మొదల నపాయం బెన్నుట, పిదప నుపాయంబు లెక్కఁబెట్టుట తగునీ
నిద గొదలఁ గాదె మున్నొక, ముదికొక్కెర యనుఁగుసుతుల ముంగిసకిచ్చెన్.

గీ. అనిన దుష్టబుద్ధి జనకు నిరీక్షించి, యిట్టు లనియె నకుల మేకతమున
బకపికార్భకముల భక్షించె బకమేమి, సేసె నంతవట్టుఁ జెప్పవలయు. 739

వ. అని యడిగినఁ దండ్రి కొడుకున కిట్లనియె. 740

మ. కలదభ్రంకషభూజరాజిశుకపాకగ్రస్తశస్తస్వరు
త్వేదృగ్వాక్యము కూలముద్రుజఝరీభంగాంగసంఘర్షజా
నిలఘోషప్రతిఘోషితద్విరదవిద్విడ్జృంభ ముగ్రద్విపి
స్థలకృత్కీలదరీనికాయ మొకకాంతారంబు దుర్వారమై. 741

ఉ. ఆవిపినంబునం దొకమహామహిజంబున నగ్రశాఖపైఁ
దా వసియించి యొక్కబకదంపతి పిల్లలఁ జేయుఁ జేయ నా
శీవిష మాసమీపబిలసీమమున న్వసియించియుండి వా
పోవఁగ నన్నిటి న్మెసవిపోవు సమాసమ నివ్విధంబునన్. 742

క. ప్రతిసంవత్సరమును నీ,గతిఁబిల్లలఁ బాముపాలుగావించి మనో
గతి బకమిథునము పొగులుం, బ్రతికృతిఁ గానక యలంతఁ బగలు నేర్పులన్. 743

వ. అట్లుండఁ గొండొకకాలంబునకుఁ దననాతికిఁ బ్రసూతిసమయం బగుటయు భుజగభయానకం బగుబకంబు తిక మెకంబై సంతతిసంభరణంబునకు విరోధిసంహారణంబునకు నుపాయంబుఁ గానక తానకంబుఁ బాసి ప్రియసఖుండు నాపజ్జయాభిముఖుండును నగుకర్తరీపాణినామకుళీరకుం జేరంబోయి కాయం బడచిపడ బుడిబుడికన్నీరు గ్రుక్కుచుఁ జిక్కుకొన్నకంఠంబునఁ దనకుఁ బాటిలినచేటుపాటు ప్రసంగించి శోకించి పుత్రత్రాణవిధేయం బగున పాయంబుఁ జెప్ప యాచత్వారా

వారతీరంబుఁ జెప్పవె చేయుము నన్నిఁడేయుము నీవని కనికరం బొలయఁ బ్రార్థించిన
బకంబునకుఁ గుళీరం బిట్లనియె. 744

క. భువనవిహారివి నవలా, ఘనమును లావును గొఱంతగా చెన్నటికిన్
దివిరినవిధి యింతు ననిమిష, నివహము నీయంతవాఁడు నెగు లెట్లొందెన్. 745

క. శోకార్తులకు నుపాయము, లేకరిణిం దోఁచు ధైర్య మెవ్విధిఁ గలుగున్
రాకడనశోకదలకు జన, మేకొమరున దొరకుఁ గడఁక లెటువలె నొదవున్. 746

క. ఐనను దీనికిఁ దగుతెఱఁ, గే నొకటిఁ గింతుఁ జేయు మిది భవదీయ
స్థానతరునికటగతకా, దే నబిలంబునకు నకులదృఢబిలమునకున్. 747

క. ఎనత్రెన్యకుండ మీలం, దడనైవుము వాని నెల్ల భక్షింపుచు నె
వ్వడి నేఁగి ముంగిపామున్, బడలుపడం గఱచిచంపుఁ బగ నీ కణఁగున్. 748

క. చనుమని యాహారంబిడి, పనిచిన నప్పులుగు చనియెఁ బయనంబైతె
ద్వనిత యొకకొన్నినాళ్ళను, గొనబై యప్పొట నూఁట గ్రుడ్లంబెట్టెన్. 749

గీ. పెట్టి ముదిసుడ్లుచదకుండఁ గట్టుగాచి, ముంగుటయు నైరకొని కొన్నిపూఁటలపను
బికిలడింభంబు లాలోన బకవిభుండు, రెయెండ్రి చెప్పినగతి మీలనిండవైచె. 750

గీ. కవ్రుచుగాలివాఁ గవిఁ బొసి వెలువడి, వరుసమీల దినుచు వచ్చివచ్చి
పాముజంపి పాదపముఁ బ్రాకి బకశిశు, ప్రకరభుక్తిఁ దనిసి నకుల మరిగె. 751

ఆ ఒకఁడు సేయఁబోవ నొకఁడగు నీబుద్ధి, గూల నన్నుఁజెఱుపకుము దురాత్మ
చెడిన నీవ చెడుము చెప్పకు మీమాట, యర్ధభాండ మొల్ల నన్యమొల్ల. 752

క. అని ముగియుంబలికిన నా, ననమున దైన్యంబుదేఱ నందనుఁ డాసె
ట్టనకాళ్లమీఁదఁబడి యిఁక, వినునావచనంబటంచు వేఁడుకొనంగన్. 753

తే. మోసపోవనివాఁడయ్యుఁ ముదుకఁడయ్యు, విధివశంబునఁ జెవివేఁలవేఁ పెట్టి
యర్ధరాత్రంబునం దేగి యడగియుండె, గూబచందాన నలవృక్షకోటరమున. 754

వ. అంతఁ గొంతప్రొద్దునకుం బద్మబాంధవుండు పూర్వపర్వతశిఖరసింహాసనం బెక్కె-
నప్పుడు పిన్నపెద్ద లుభయవాదుల రావించి వృక్షసమీపంబునకు వచ్చి యర్చించి
యయ్యిరువురిలోన వంచకుం డెవ్వఁడు చెప్పుమని ప్రాంజలులై నిలిచిన. 755

క. ఎలుగొందఁగఁ దరుకోటర, తలమున నద్దుష్టబుద్ధితండ్రి మహాని
ర్మలధర్మబుద్ధి సుగుణో, జ్వలు వంచకుఁ డనియె నెల్లవారు వినంగన్. 756

క. అందఱు నమ్మాటకు వెఱఁ, గందిరి యలదుష్టబుద్ధి యానందమునం
జెందినటియించెఁ బౌరుల; ముందరఁగరతాళగతులు మొరయ న్నెరయన్. 757

ఆ. ధర్మబుద్ధి వగచి తలయూఁచి తనలోన, ననియె నేఁడు సత్యమణఁగె ధర్మ
మనని వెల్లివిరిసె నసృతంబు చూచితే, నిర్నిమిత్త మిట్టినిందపుట్టె. 758

క. తరువులు సాక్షులు పలుకునె, నరులడిగిన మనుజభాషణంబుల నిదిపో
యరయను పరామర్శింపం, గరము ప్రయత్నంబు తోడఁ గల దిందనుచున్. 759

క. ఆకుజఘనకోటరమున, నాకులములు వైచి యనలమంటించిన న
స్తోకతరకీలసంయుత, మై కీలలు ప్రబ్బికొనియె నభ్యంతరమున్. 760

క. పొగ నుడ్డుకుడిచి మంటలు, న్సగమురుగం గాలి యేడ్వఁగ నన్నగమున్
డిగనుఱికి దుష్టబుద్ధిం, దెగితిట్టుచు బిడుగుబడుగు దేహము విడిచెన్. 761

వ. అప్పుడు రాజపురుషు లద్దుష్టబుద్ధి సరీక్షించి. 762

సీ. చెల్లసెల్లముల కీక్షింప నిచ్చిన సొమ్ము మగుడ నీలేనికోమటి గులాము
చేసేత విశ్వసించినవారి పెచ్చుసచ్చములఁ గీడ్పఱుచునై జాతిత్రొండ
తెగిగంటిలేనిపోటుగ నొడ్లయెద్దుల గిద్దెఁ బొడుచు వేగినబిగాది
బూసంబుదరిపి సేర్పున నమ్మికొనుటకుఁ గరవుఁ గోరెడు దోసకారిబుడుగ

తే. యప్పనెపమున నూఱాలు లడిగి పుచ్చు, కొని నయంబునఁ దీర్పక కోఁకపోఁక
సరకుసప్పుట సరిచెప్పి యరగఱాచు, చెడగరపుడొక్క-పొంరోరిసెట్టికుక్క. 763

వ. అనితిట్టి సొమ్ము ధర్మబుద్ధి కిప్పించి దుష్టబుద్ధిం గొఱఁతిబెట్టిరి దుష్టబుద్ధి యగు
వాఁడు తనవారినిం జెఱచి తానుం జెడు నిట్లు రాజానుం జెఱచి తరువాత నీవునుం
జెటునొంపెద వనిపలికి కరటకుండు వెండియు. 764

చ. కడుఁ జెడుకార్యము ల్దమనకా మనకా భయమయ్యె నేఁడు నీ
నడవడిఁ జూచి నమ్మదగునా నినుఁ జిల్వకుఁ బాలుఁబోసి ముం
గడపసియింపఁజేసి చిరకాలము పెంచిన మేలెఱుంగునే
కఱఁగి బడల్పడం గఱచుఁగాక కృతఘ్నులె దుష్టమానసుల్. 765

క. తెలియనినరుఁ దెలుపఁగనగుఁ, దెలిసినమానవుని వలదు తెలుపఁగ మదిలోఁ
దెలిసియుఁ దెలియనికఱటికిఁ, గలితిన మెఱుఁగింపఁ గమలగర్భునివశమే. 766

క. పతి కిట్లొనరించిననీ, కితరు లనం దృణకణంబు లెలుకలచే భ
క్షితమయ్యె ననుపత్రాసను, కతవినవే మున్ను దమనకా నీ వనుడున్. 767

క. దమనకుఁ బలకకరటకుఁ డిక్కముగంబై యెట్లు నీతికోవిద యిది స
ర్వముఁ జెప్పుమనిన నక్కథ, యమలమతిం జెప్పఁదొడఁగె నతఁ డాతనికిన్. 768

చ. వినిచి కవేరజాతటమున న్మహిసారపురంబునం గృత
ఘ్నునిచెలి మందభాగ్యుఁడను కోమటి పత్తిలు విక్రయింపనుం
గొనఁ దిన లేమిఁ బూటికిని గోఁకకు నీడిరమై కృశింపుచుం
గనుఁగవఁ బ్రాణము ల్నిలిపి కాఱయగాఁగ నతండు నిచ్చలున్. 769

ఉత్సాహ. కోరి త్రొక్కఁ గ్రొత్తపెండ్లికూతుఁ గృష్ణఁ జూచి యో
వారిజాయతాక్షి భాగ్యవంతుఁ గాంతుఁ గాని వి
ద్యారణప్రవీణుఁ గాంచ కట్టిముత్సుతుల్వని
చాటుపైరి మాడుమంచు సాధ్వికుంతి వల్కెడే. 770

వ. అని తలంచి. 771

క. అతఁ డొకనాఁడు ధనార్జన, మతిఁ జనుచుం గతినలోహమయతులసుహృదా
యతనమునఁ బెట్టితిరిగెం, గతిగలిగెడునను చుఁ దిరుగగలచోట్లన్. 772

చ. సరకులకేఁగి వేసరెఁ బసారముఁ బెట్టిన సెట్లఁ గూడి వే
సరె నడుగానఁ గానక యజస్రము గూలికిమూటమోసి వే
సరె మఱియుష్వఁ గూరయును సంగులగొందుల విల్చివిల్చి వే
సరె నొకత్రోవయు న్ఫలముసంగదు సెట్టిన భాగ్య మెట్టిదో. 773

ఉ. అల్లన మందభాగ్యుఁ డగునాతఁడు వేవిధులం గృశించియున్
పల్లము పచ్చనాక పసివాడినమోమునఁ దా నివృత్తుఁడై
తెల్లముగా సుహృత్తులు దెప్పవి వేఁడిన పంచనామతిం
గల్లలఁ బల్కె నాతఁ డెలుక ల్దినెఁ ద్రాసని యాసపెంపునన్. 774

క. ఆమాట కలకిరాటు, గ్రామణి దలయూఁచి యట్లగాకున్న సఖా
యీమాడ్కి నాకుఁ జెప్పదువే మిగుల నపూర్వమిదిసుమీ యేమాయెన్. 775

క. అని వెగటుదోఁపమండ,న్మనుపటిపలెఁ దన్ని వేళమున వర్తిలుచున్
దనలో రోయుచుఁ గతిపయ, దినములు గ్రమియించి కలఁకదీఱినపిదపన్. 776

క. బదుగుంగోమటి తుకతుక,నుడుకుచుఁ దులదక్కె ననుచు నున్నాఁ డొయిసీ
గుడిఁ ద్రిప్పినకపటాత్ముని, దడయక గుట్టయినఁ ద్రిప్పెదం జేసేతన్. 777

క. అనితలఁచి యలకృతఘ్నుని, తనయునిచే నొక్కనాఁ డతఁడు నూనియను
న్నను కగునుసిరికపిండియు, జనవునఁ బట్టించుకొని ప్రజల్వీక్షింపన్. 778

క. స్నానవ్యాజంబునఁ జని, వాని నొకానొకసుహృన్నివాసంబున నా
లోనిడి క్రమ్మఱుటయుఁ జిం, తానతుఁడై వాని కాకృతఘ్నుండనియెన్. 779

శా. అయ్యా లెవ్వెఁ గదయ్య నీపిఱుఁద రాఁడాయె న్మహాసాధ్వసం
బయ్యెం జెప్పఁగదయ్య నావుడతఁ డత్యార్తుంబలెం బల్కె నే
నయ్యేట న్సలిలంబులాడఁగఁ దటన్యస్తాంఘ్రి నాహూద్ధతం
బయ్యె న్నీసుతుఁ గ్రద్దదన్కొనిపోయెన్ భీతివాపోవఁగన్. 780

క. ఏను వితాకుఁడనై నీ,తో నీచెడువార్తఁ జెప్పఁదుం గాకనుచు
న్వే నిలువక వచ్చితి నన, నాననము వాడ నాతఁ డాతని కనియెన్. 781

ఆ. చేఁపజెల్లగాదు చిట్టెల్కయును గాదు, పిట్టగాదు కోడిపిల్లగాదు
కొట్టిజుట్టుఁబట్టుకొనిపోవఁ బసిబిడ్డ, లేద నీలగ్రద్దలేదఁ జెప్పుమా. 782

క. వినసంగతిగాదు సుతుం, గొనితెచ్చిన నతఁడు గ్రద్దగొనిపోయిన బా
లునిఁ దేనగు మూషకములు, దినిపోయిన యినుపత్రాసుఁ దేబొగ్గె నగున్. 783

క. ఇనుపతుల నెలుకదినఁగాఁ, గొనిపోవఁగరాదె గ్రద్దకు న్సఖ యుష్మ
త్తనయుని నీమాటలకుం, బెను వింతలె తెలియ నెప్పటికి నామాటల్. 784

క అని మాటమాట సరిప్రచ్చిన వంచకుఁ డెఱిఁగి యతనిచేతికిఁ దులని
చ్చె నతండును దాఁచినత, త్తనయుఁ గృతఘ్నునకు సుహృదమ్మున నిచ్చెన్. 785

క. ఇదినీకు నిదర్శనముగఁ, గద నినుఁ బెనమ్మరాదుగద యేమనిచె
ప్పెద వొప్పుగులుక నయగుణ, మనిలే దొట్టుయున సత్యమైనన నీకున్. 786

ఉ. ఆదర మొప్ప నుత్తముఁడై మనువాఁ డుపదేశికిం దృఢా
హ్లాదము సంఘటించుఁ బరమాదరణశ్రవణంబు పెంపునన్
ఖేదకలేమి నన్మదుపదేశ మృదూక్తిశతంబు లక్కటా
సూదులువోలె నీచెవులు సోఁకిన నోర్చు సహింపకుండుటన్. 787

క. ఘనగుణములఁ దనుగుణముల, జనుఁ డమరు న్సాధ్వసాధుసంపర్కముచే
వనజనపదపథికుం డగు, ననిలుఁడు పోలెన్ శుభాశుభామోదములన్. 788

వ. కార్యాకార్యవిచారంబు చాలనిగురునయినఁ బరిహరింపవలయునని పలుకుచు దమనకుం బరిహరించుకొని కరటకుండు రాజనికటంబున కరిగె దమనకుండును దోడన చనియె నంతఁ బింగళకుండు సంజీవకుం జంపి విన్ననైన మొగంబున దమనకు నాలోకించి. 789

చ. ఇలఁగల జేని కే మిగడియింపఁగరాదు హితత్వసత్యని
శ్చలగుణశాలి యైనభటసత్తము నొక్కనిఁ గూర్పరాదు గా
కలవున నిట్టిబంటు వెగటాయె వృథా మతిలేక నీదురు
క్తులు విని చంపితి న్విగతదోషుని నమ్మహనీయభాషునిన్. 790

వ. అనినఁ బింగళకునకు దమనకుం డిట్లనియె. 791

ఉ. వంచకులం బడల్పఁ జిచివైచుట సత్పురుషవ్రజంబు ర
క్షించుట విత్తమాశ్రితులఁ జేర్చుట భూప్రజపై దయాగుణం
బుంచుట రాజచిహ్నములువో యభిషేకముఁ బట్టబంధముం
గుంచెయు మంత్రతంత్రబలగుప్తియు బంటికి లేకపోయెనే. 792

క. అరిమరణంబునకేలా, పరితాపము నొంద విరసభావముగలచోఁ
బరులేల యగ్రజునోస్, దరుసైనను జంపుదురు మొదల్ రాజన్యుల్. 793

క. వైరముపుట్టినఁ బోరక, శూరులు నిర్జరులు రాక్షసులఁ జంపరె యే
వ్వారికి నిది వింతయె బ్రం, దారకులును వారు నన్నదమ్ములు గారే. 794

క. విరసించినఁ దోరాజులు, పరమున నెవ్వారినైనఁ దునుముదు రలుకన్
గురు నగ్రజు ననుజు న్మో, హరమున వధియింపఁ డో లుహరిసుతుఁ డెరయన్ 795

చ. పరుషసుముల్ల సన్మధురభాషిణి హింసయు ఖండసత్కృపా
నిరతవసువ్యయవ్యసన నిత్యఘనాగమకోపసుప్రసా
దరనయసత్యసత్యపరితాపదసౌఖ్యదవారకామినీ
స్ఫురణనసత్యదాప్తిఁ బొలుచు న్నృపనీతి యనేకరూపమై. 796

వ. అనియిట్లు దమనకుండు బోధించినఁ బశ్చాత్తాపంబు మాని మృగరాజు ప్రాజ్యరాజ్య
సుఖంబు లనుభవింపుచుండె. 797

క. అని వినిపించినగురునిం, గనుఁగొని నృపపుత్త్రు లనిరి కమనీయగుణాం
బునిధీ రెండవతంత్రం, బనురక్తిం దేటపఱుపు మని యడుగుటయున్. 798

మ. ప్రతిబాధీకృతకామకాముకజభుక్ప్రిధ్వంసనారంభణ
వ్యతిషంగవ్రతసత్త్వసత్త్వరవరవ్యాపారపూర్ణేభన
న్నతసంకల్పవిశేషశేషరచితామ్నాయోక్తిపద్యప్రతో
ద్గతలోమాంచవితానతానవపరాజాధాటీభిషక్పుంగవా. 799

క. వనజభవజనకమేధా, వినుతనిస్త్రైకదివ్యవృషభజగత్పా
వనపంచతత్త్వమయవి, ధ్వనలోచన సర్వభూతహితసంచారా. 800

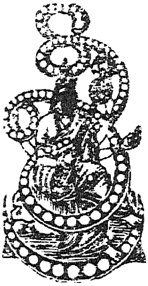
మాలిని. అవనలయకరాత్మా హారిపయుక్షిప్తవక్త్రా
వివిధనిగమవేద్యా విశ్వసర్గోపపాద్యా
భవతిమిరపతంగా పర్వచంద్రోపమాంగా
హవిరశనబలిష్ఠా హార్యకల్పాజినిష్ఠా. 801

గద్యము. ఇది శ్రీవేంకటనాథకరుణాలబ్ధసరససాహిత్యనిత్య కవితావిలాస సకలసుకవి ప్రశంసాభాషణోల్లాస రాజకులపారావారపర్వశర్వరీరమణ నీతిశాస్త్రమార్గ పరిశ్రమణధైర్యపర్యాయధికరీకృతసమీరసర్వతసర్వరాజకుమార నిస్సహాయప్రబంధ నిర్మాణభోజభూదారసుధామధురభారతీసనాథ వేంకటనాథప్రణీతం బయినపంచ తంత్రంబున మిత్రభేదం బనునది ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

పంచతంత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

గౌరీవక్షస్తన
భాగాభిజ్ఞాననిశ్చలచపలాసం
భాగభ్రమరవ్యపత్యస
మాగమసురసింధుసూపహరిహరనాథా. 1

వ. దేవా సుహృల్లాభాభిధాన ద్వితీయతంత్ర మాకర్ణింపు మధీతనీతిశాస్త్రి మర్త్యం
డవిష్ణుశర్ముండు సుదర్శనకుమారుల కిట్లనియె. 2

క. సాధించెఁ గార్యముల ధన,సాధనములు లేక సారసౌహార్దసమా
రాధనమున మున్నార్జిత, మేధాభృతిఁ గాక కూర్మమృగమూషకముల్. 3

క. నా విని రాజకుమారకు, లావిప్రునిఁ జూచి పలికి రదియెట్లు నయ
శ్రీవిభవ తెలుపు మన వి, ద్యావారిధి వారికద్ధరామరుఁ డనియెన్. 4

క. శతమఖవనసఖవిటప, స్థితిసుహితారోప్యనగరిచేరువఁ గలద
ప్రతిమం బొకబూరుగు లఘు,పతనకుఁ డనుకాకి దానిపై వర్తించున్. 5

సీ. వసుధ నెవ్వనిసదన్వయకర్త జేజేలతేనికిఁ గుల ముద్ధరించుకొడుకు
పితృకార్యములు సమర్పింతు రెవ్వానికి నాదిత్యరుద్రవస్వగ్రభుక్తిఁ
బొదలు నెవ్వనిగృహంబున మనోహరభారతీభారవహముఖద్విజకులంబు
పథికసంతతి కేరుపఱుచు నెవ్వనికంఠమిశ్రితారావంబు మేలుగీల్లు

తే. ప్రజ్ఞ పెంపున నెవ్వానిబలమునకును, బ్రహ్మకొడుకైన లెక్కఁ జెప్పంగచాలఁ
డతఁడు నగరోపకంఠచైత్రాగ్రవర్తి, పక్షిమాత్రుండె వాయసపరివృఢుండు. 6

క. ఆకాకి నాకపథమున, నేకాకిత మేఁతలాడ నీరము గములం
గీకామండల మగుసర, యూకాననమునకుఁ బోవనున్నెఁడ నటకున్. 7

చ. వెడవెడఁ జంకఁ జిక్కమున వ్రేలెడుచద్దియు సందిలోహపుం
గడియము క్రూరదృష్టిగలకన్నులు నల్లని మేను మూఁపునం

బడిశము జుంజుఱుందల తపారముజేసురుబొట్టు మేఖలం
గొడవలి గల్గివచ్చె నొకక్రూరకిరాతుఁ డమంధరత్వరన్. 8

క. వచ్చిన వాయసపతి దన,యిచ్చ న్వెఱబొమ్మవంటియితఁ డెందులకై
యిచ్చటి కేతెంచెనొకో, యచ్చెరు వనుచుండ నద్దురాత్ముం డచటన్. 9

క. పులుగుడిసెఁ బన్ని వల శా,డ్వలధరణిం బొఁదువఱచి ప్రసూనకన్ను
ల్గలపులుఁగుదీము మిడి య,గ్గలపుఁదమి న్దాచియుండఁగా దైవగతిన్. 10

శా. చిత్రగ్రీవుఁ డనంగనొక్క విహగశ్రేష్ఠుండు సత్కృత్యక
త్పత్రివ్రాతమువెంట గుంపుగొనిరాఁ బైఁబోవుచున్ శాడ్వల
క్షేత్రస్థేమము దీమము న్గని నభఃక్రీడాపరిత్యాగియై
ధాత్రి న్వ్రాలె ననాయ మధ్యమునఁ బత్రధ్వానము ల్బోరనన్. 11

క. పులుఁగులఁ బినుఁగు కిరాతుఁడు, వలఁదవులఁగఁ దిగిచి తగ్గి వగ్గరపగ్గం
బలఘుతరకీలమున సం,చలనముఁ గావింపుచుండె చలసినభంగిన్. 12

వ. అంతఁ బతత్రిసుత్రాముం డనుజీవులఁ గేవలయత్నంబునం బిలిచి దుష్కర్మానుకూ
లంబున నిందఱ మిజ్జాలంబునం జిక్కితి మీయుపాయంబున కొండొకయుపా
యం బూహించితి యేకపద్యాభిమానంబున నిందఱ మిజ్జాలంబుం బతత్రజాలం
బునం బెట్టుకొని దూరం బరుగుద మప్పటికి నొకగతిలేకపోయెడునోటు నిర్విలం
బంబున లెం డనిచెప్పిన నొప్పుకొని యప్పులుఁగు లొక్కయూఁకున దెప్పరం
బుగా నుప్పరంబున కెగసిన నున్మూలితకీలంబై జాలంబు వెంటరాఁగొని యాయుర్బ
లంబున గగనమార్గంబునం బఱచుచుండె. 13

క. ఆవిధి విధమూఁడక పడిఁ, బోవఁగ నిదియననుభూతపూర్వం బనుచున్
ధావనమున వనమునఁబడుఁ,బో విహగములనుచు బోయ వోయె న్బిఱుఁదన్. 14

ఉ. ఎప్పుడు నేలవ్రాలు శ్రమ మేర్పడ ఱెక్కలునొచ్చి పెచ్చుగా
నప్పుడ చిక్కు నిప్పులుఁగు లన్నియు నా కని నిశ్చయించి వాఁ
డెప్పటిభంగి వెన్దగిలి యేఁగుచునుండ విహంగమంబు లా
చొప్పన జాల మెత్తుకొని చూడఁగఁజూడ నదృశ్యమాటయున్. 15

క. అతిలాఘవమున వల లఘు, పతనుఁడు న్దత్కపోతపతివెంబడిన
భ్రతలంబునఁబఱచెం బ,క్షతిఝంకృతు లఖిలదిశలఁ గ్రందుకొనంగన్. 16

క. జాలగ్రాహి విహంగము, జాలముఁ బరికింపలేక జాఱినిజాలిం
దూలుచుఁ గ్రూరకిరాతుఁడు, ప్రీలినచరణములతో నివృత్తుండయ్యెన్. 17

క. ఆవడువున నలచిత్ర,గ్రీవుఁడు దూరంబు నరిగి భృత్యుల నటుసం

భావించి పలికె నోహో, ధావన మఱియిచట వ్రాలుదమె యిందఱమున్. 18

చ. సకలపథీనమానసుఁడు శాంతిసమగ్రుఁ డజాతశత్రుఁ డం
తకనిభపత్త్యుఁ డిష్టజనతాఘనతాపవిఘాతి సర్వమూ
షకములసార్వభౌముఁడు రసజ్ఞుఁడు ప్రాణముప్రాణ మాహిర
ణ్యకుఁ డిటనుండు నాయనదయామతి *నివ్వలనంతఁ బొందుదున్. 19

చ. నిలువుఁడు నా విహంగములు నిల్చె బిలస్థలభూమి నంత న
క్కలకల మాలకించి పొడకట్టి యనాయగుణావృతాంగుఁ గే
వలసఖు జీవితప్రతిము వారితమత్సరు వీతరాగుని
ర్మలుఁ బతగాగ్రణిం గని హిరణ్యకుఁ డనుప్రవిమిశ్రితాత్ముఁడై. 20

చ. పలికె సఖా యఖండనయపారగతుండవు దీర్ఘదర్శివే
వలన విపత్తిఁ జేట్పడనివాఁడవు నిత్యసుఖానుయాయి వి
య్యలమట నీకు నెట్లొదవెనయ్య విధాతకుఁ బాఁడిలేదుగా
వలయుఁ గదయ్య కర్మమెటువంటిది చూడఁగదయ్య యక్కటా. 21

క. అనిపగ మహిరణ్యకుఁ గనుఁ, గొని చిత్రగ్రీవుఁ డనియె గూర్మిసఖా నా
యనుజీవు లలసి రేను, న్వనటం బెగ్గిలితి నలుకు పలుఁ గేవలమున్. 22

క. ఏవాసరమున నెద్దెస, నేవయసున నెట్టికర్మ మేమఱఁ డెవ్వాఁ
డావాసరమున నద్దెస, నావయసున నట్టికర్మ మతఁడుభుజించున్. 23

క. కలకాలము లే దలమట, కలకాలము లేదు సుఖము కాయము మానం
గలిగిననటు గొన్నాళ్ళీ, యిల నిటు గొన్నాళ్లు దీనికేలా వగపన్. 24

క. దైవికములైనపనులకు, వావిడుపఁ డవార్యధైర్యవంతుఁడు నయరే
ఖావిభవయెప్పుడటువలెఁ, గావలెనటు కాకపోదు గా యని తెలివిన్. 25

వ. అనుచిత్రగ్రీవునకు హిరణ్యకుం డిట్లనియె. 26

క. వేసటనొందక లఘువి, న్యాసంబున నూఱుయోజనము లరిగి సుఖ
గ్రాసమునఁ బొదలివత్తు వ,యో సఖ నీకెట్లుమోస మొదవెం జెపుమా. 27

క. అక్కట యాపల్లతలం, జిక్కక నయసరణిఁ ద్రొక్కుచిత్రగ్రీవుం
డెక్కడ యీనిర్బంధన, మెక్కడఁ గాలముఁ దరింప నెవ్వారునలఁతుల్. 28

క. ఆపత్సంపద లలఁతులఁ, బ్రాపింపవు ఘనులగాని ప్రజ్ఞంబొడవై
చూపట్టుచంద్రుఁ †డారెం, డోపతగాధ్యక్ష కలవె యుడుసంహతికిన్. 29

* వల్లవంత = వలనవలని బాధ. † ఆరెండు = ఆపత్సంపదలు రెండు.

చ. ఉరువిహంగప్రజంబునకు *నోదము దంతికి ముంగుచిల్వకుం
బరుషతమోగ్రహగ్రహణబాధ సుధాంశున కంశుమాలికిం
బరమదరిద్రతాప్తి మతిమంతులకుం గలుగంగఁ జేసె నె
వ్వరు నవలిందునందు బలవంతుఁడు పో విధి నాకుఁ జూడఁగాన్. 30

ఉ. గగనమునం జరించుపతగంబు లగాధసముద్రవారిలోఁ
దగ విహరించుమీలు వలతంత్రములం బడిచచ్చు నవ్విధిన్
దెగిచనస్థానశక్తిగలదే వల దేర్పడఁ జింత దీనికిన్
తెగు నెడ కొంతదవ్వయినఁ దెచ్చుఁ గదా విధి దేహధారులన్. 31

క. అని †యాఖులేఖపతి నె, మ్మనమున నస్తోకశోకమగ్నుండై వ
చ్చిన నచ్చెలికానిఁ దగు, లౌకికనయనాయాంశ మెచ్చి కొలుపుచునుండెన్.

వ. అప్పుడవాత్యధుర్యతుహినగ్రావుండగు చిత్రగ్రీవుండు సుహృల్లోకశరణ్యుండగు
హిరణ్యకున కిట్లనియె. 33

క. పరహితచరితాయస్త, త్పరివృతబంధములఁ బోలెఁ బరిచరబంధో
త్కర మేలనలుక విప్పుడు, పరివారము లేని భూమిపతి పూజ్యుండే. 34

క. సిరి గూడదు కూడినఁ బదు, గురుగలవాఁ డవఁ జిపుచ్చుకొనుఁ బరపీనల్
నరకుగొనదు సిరిదక్కదు, పరివారము లేని రాజు బ్రతుకును బొడవై. 35

వ. అనునప్పలుకుల కలరి హిరణ్యకుండు. 36

క. హితభృత్యులతో నేభూ, పతిక లఘుస్నేహసంవిభాగము లమరున్
బ్రతివాసర మతఁడు బలా, ఢ్యతుఁడై పాలించుఁ జువ్వె త్రైలోక్యంబున్. 37

క. పరివారము పట్టువనా, దరలేశము లేని భూమిపతిఁ డభివృద్ధిం
బొరయఁడు సంతతి కెడసిన, పురుషుని వంశంబు వృద్ధిఁ బొందిన భంగిన్. 38

చ. అదనను జీవితం బిడమి యాదరమాడుట లేమి నేరము
ల్వెదకుట నిచ్చలు న్బరిభవించుట కింకరసంఘంబు నె
మ్మది కెనసవ్యవాట దయ మానుట ‡పిమ్మటినాడికోల్మ సీ
పదవికిఁ బాసి యొంటిపడు బాటులఁ బొందు నృపాలుచిహ్నముల్. 39

ఆ. సైన్యధాన్యబంధుసమృద్ధుల నెవ్వఁ, డోర్పు గలిగి పుడమి నుల్లసిల్లు
నతఁడు సూవె నీడజాధీశ వసుమతీ, హిమమయూఖపదన కింటిపుగఁడు. 40

క. అని పలికి జాలగుణము, ల్దునియలుగాఁ జేసి ఖగపతుల వెడలించెన్

---

* ఓదము = ఏన్గులు కూలుటకై ముఱుఁగుపుచ్చిన గొయ్యి. † ఆఖులేఖపతి = మూషకేంద్రుఁడు. ‡ పిమ్మటినాడికోలు = నున్న మొగముచాటైన తర్వాత భాషించుట.

జనితాద్భృతి మూషకపతి, ఘను లాప్తులసేగి కోర్వఁగాలేరుగదా. 41
శా. చిత్రగ్రీవునిఁ గౌఁగిలించుకొని తత్సేనందురంతాద్భృతి
చ్ఛత్రచ్ఛాయఁ బ్రహృష్టుఁజేసి యభివృద్ధి న్పొందఁగావించి యో
షత్రిగ్రామణి పోయిరమ్మనిన బాష్పచ్ఛన్ననేత్రంబుతో
నత్రాలం దనుఁదానవీడుకొనిపోయెం బక్షియాలోపలన్. 42
క. జాలమునఁజిక్కి విహంగమ, జాలము బ్రతికించి కొలముసాముల హేలా
లీలం గలపుటఁ గనుఁగొని, యాలఘుపతనకుఁడు మూషకాగ్రణికనియెన్. 43
సీ. పదఘరాధిపభేద కరము నీకరము నీవివరంబుబహుమార్గవిశ్రుతంబు
రాజశేఖరకుమారక మనోహరము నీచర్య నీసన్మానసం బుదాత్త
మవిరళసుగతిహేతువు నీవినీతత్వ మలరునీగుణముసర్వానుకూల
మతివృద్ధిమహిమఁ జెన్నారు నీయాకార మిష్టకార్యముల నీయోగి వెరుగు
తే. నీకరుణ లక్ష్మిపాటిల్లు నీదసజ్ఞ, సత్యభారతి నిలుచు నీసన్నిధాన
మభిమతార్థంబు లొసఁగు నిన్నభినుతింప, శక్యమే నాకు మూషకక్ష్మాకళత్ర. 44
క. ప్రతిలేనికరుణ నీదజ, పతిస్మృతికింబాపి సుగతిఁబడసితి నీసం
గతిగాదే యీయాప, ల్లతలంటినసుమ్ము బోటులకుఁ గృతకృత్యా. 45
క భవదీయస్నేహము నా, కవిరళతేజోవిధాయి యగు నెయ్యుఁడవై
తనరవలేక మహిషిప్రవరా వర్తింపు మన హిరణ్యకుఁడనియెన్. 46
క. కయ్యమునకు నెయ్యమునకు, వియ్యమునకు సమతవలయు వేఱొకఁడైనన్
గయ్యముగెలువదు నిలువదు, నెయ్యము వియ్యంబు పొసఁగనేరదు మొదలన్.
క. బలహీనుఁడ నేను మహాబలుఁడవు నీ వఘముఁజెట్లు బలవంతునితోఁ
జెలిమియొనరించు జెపుమా,తలద్రివ్వక మ్రింగఁజూచెదవు వెలువడినన్. 48
క. అమరదునీపొత్తు వృథా,భ్రమఁబెట్టకు భోక్త వీవు భక్ష్యము నే నం
చుమొగంబోడక పలికినఁ, దపకింపక మఱియు లఘుపతనకుఁ డనియెన్. 49
క. బలవంతము కాకము నే, బలహీనుఁడ ననుచు విడిచిపలుకకు ప్రజ్ఞా
బలమున నధికుఁడ విదివో, బలము శరీరస్థమైనబలము న్బలమే. 50
క. తలద్రివ్వక మ్రింగెద వని, పలికెద వేనట్టి దుస్స్వభావుఁడనే నీ
కలిమిపరాపత్తిదప, జ్వలనఘనాఘనముగాదె సాధుచరిత్రా. 51
క నీవంటియుత్తముఁడు సుఖ, జీవితుఁడై యున్న నేనుజిరజీవిఁ జామీ
సేవింపఁగలుగఁ జిత్రగ్రీవుఁడు విపదంబునిధిఁ దరించెనొ లేదో. 52
చ. పరుషవిశృంఖలాలపనపంక్తుల సాధుమనంబు లీక్రియం
భారయఁగఁజేయ నెవ్వరికిఁబోల దహో ఖచరాపగాపహో

ఘనపరిరంభసంభ్రమణతత్పరతుంగతరంగహస్తసం
స్తరశరధిం దృణాగ్రశిఖితప్తముగా నొనరింప నేర్చునే. 53

క. అనులఘుపతనకుపలుకులు, విని మూషకరాజు పలికె వెఱ్ఱీ నీతో
ననుబోటి యలఁతి నెయ్యం, బొనరించినఁ దగునె లేరొకో బలవంతుల్. 54

క. తనగుణముఁ బూనియున్నాఁ, డనిపగతుని నమ్మఁబోల దనిశము మదిలో
ననలశిఖాతప్తోదక, మనలుని పైఁ జింది చల్లనార్చునొ లేదో. 55

క. పోలినదిపోలు నెచోఁ, బోలని యదిపోల దంబుపూరంబునఁ బోఁ
జాలునె శకటములీల, న్నేలం బోతములు నేర్చునే యేఁగంగన్. 56

క. మోసంబూరకతలఁచుం, జేసిన మేల్మఱచు విశ్వసించినఁ జెఱుచున్
నాసత్త్యము దుష్పురుషుం, డోసుగుణా వినుము చూడ ముత్తమునొకనిన్. 57

వ. సుజనశబ్దంబు పురాణోక్తంబు గావిచారించెద నిష్ఠుండయ్యును బహుసుకృతోపలా
లితుండయ్యును దుర్జనుం డంకగతప్రాకారోరగంబు చందంబున భయంబుసంపాదించు
చుండునని వెండియు. 58

క. పరపురుషచింత యంతః, కరణంబునఁ గలిగి మగనిఁ గరఁగింపు తలో
దరికరణి హృదయకలుషము, మఱుఁగిడి ఖలుఁడాడు మధురమధురతరోక్తుల్. 59

క. నేరములొనరించిన నుప, కారము సేయుదుము నొవ్వఁగాఁ బల్కినఁ గై
వారము మఱవము మే మను, వారలకున్ ఖలుల కొండ్రనై గుణులుగారే. 60

ఉ. కావున నిన్నువంటిబలగర్వసముగ్రులతోడిమైత్రి దుః
ఖావహ మేఁగుమన్నఁ గరటాగ్రణి పక్షిశిఖామణి మూషకో
త్తమ విలచిత్తుఁడై పలికె నద్దిర మాటలఁబోలిఁ బన్ననే లా
విను లక్షణయైనపదల న్నినుమూషకలోకవల్లభా. 61

క. చెలిమికి దూరస్థుఁడవై, తొలఁగిచన న్మదిఁ దలంచెదో యది నాతోఁ
గొలుపదు త్రివ్వెద ధరణిఁ, దలవివరముఁ ద్రవ్వినల్లఁ ద్రావెదఁ బిదపన్. 62

క. అనలమునఁ గాఁచిలోహము, నెనయించినకరణి వేఁడి నేనియుఁ బ్రజ్ఞా
ధనులఁ దమఁ గూర్చికొమ్మను, మనువచనము వినవె యదియు మత మెవ్వరికిన్. 63

క. ఖలుఁడు సుఖభేద్యుఁ డతిసు, త్కులశగతి సజ్జనుండు గాఢాగ్నిశిఖా
కులతప్తకనకఘటముం, బలె దుర్భేద్యుండు చక్కఁబడఁడు మృదూక్తిన్. 64

తే. అట్లుగావున నినుబంటి యనఘచరితు, వెఱపునిసైన సఖునిఁగావించుకొనఁగ
వలయు మేల్లోప నావంటివాని కనిన, సమ్మదంబంది మూషకస్వామిపలికె. 65

క. అరివలెనుండుట క్రియలం, బరమాప్తసూక్తిఁ జేటపఱుచుట యదివో
యరయ సుహృల్లక్షణమో, కరటా నీయందుఁ దోఁచెఁ గదయీసరణుల్. 66

క. మతిశంకలేక మూషక, పతివివరము వెడలి కరటపరివృఢుతో న
ప్రతిసుగుణరత్నఖనితోఁ, గతకల్మషుతోడఁ జెలిమికాఁడై యుండెన్. 67

వ. అట్లు కృతసఖ్యుండగు నయ్యుందురుముఖ్యుండు విందుఁబెట్టి వీడ్కొలిపిన దరిద్రునకు నిధానంబునుంబోలె సుహృల్లాభంబుఁ గనుట కలరుచు సింహవ్యాఘ్రగజగవయ గండభేరుండ ప్రముఖజంతు సహానంబులగు గహనంబుల విక్రమించి సారంబులగు నన్యాహారంబులఁ దెచ్చియిచ్చుచు నచ్చిక బుచ్చికలడరఁ గొంతకాలంబుఁ గడపి యొక్కనాఁడా వాయసపరివృఢుండు హిరణ్యకు డాయంబోయి యిట్లనియె. 68

ఉ. పోయెదనిప్పుడన్యవనభూమికిఁ బ్రాణసఖా ప్రమోదసం
ధాయక నన్నుఁబంపుమనినన్విని ధైర్యము ప్రస్సి వెల్వలం
బోయినమోముతోడ బలిభుక్ప్రవరుఁ బురుసార్థసంగ్రహో
పాయ సుహృద్విధేయుఁ గని పల్కె హిరణ్యకుఁ డార్తచిత్తుఁడై. 69

చ. ఇటు నను డించి యేమికతమేఁ గెదు చెప్పఁగదన్న యెట్టు లె
క్కటి నిజరింతువన్న తృటికాలము నిన్నెడఁబాసియున్కి దు
ర్ఘటముగదన్న నాకడనుగల్గిన యీధృతి యెందుఁబోయె ని
ప్పటికి విచిత్రమన్న విధిభద్రవిరోధి గదన్న యెన్నఁగాన్. 70

చ. అని కనుదోయి చెమ్మగిల నాకృతి విస్మృతినొంద మూర్ఛవో
యిన బలిభుగ్విభుండు చలియించి గరుద్వ్యజనానిలంబునన్
దనువిడిఁ దేర్చి యోపరమధార్మిక నిన్నెడఁబాసిపోవ నే
ర్తునె సకలార్థసిద్ధిఫలదుండని చూతుఁగదయ్య నిన్నిటన్. 71

ఉ. నాపయనంబు విన్ము కరుణావరుణాలయ వృత్రశాత్రవా
సాపురకాననోర్వి నొకసారసరోవరమొప్పు నందు వి
ద్యాపరమేష్ఠి మంథరకుఁ డన్కమఠాగ్రణి మత్సఖుండు సౌ
ఖ్యావహుఁ డుండు నప్పరహితార్థిఁ గనంగొని సాదరంబునన్. 72

ఉ. అతఁడు నాకుఁ బ్రీతివశుఁడై యొనరించు ననూనమానవమాం
సాతిభుజక్రియన్ బలసమగ్రుఁడనై చనుదెంతుఁ గ్రమ్మఱన్
నీతిధురీణ నన్ననుపు నీ వనఁ గన్నుల శోకబాష్పధా
రాతతు లుప్పతిల్లఁగ హిరణ్యకుఁ డాతనిఁ జూచి యిట్లనున్. 73

చ. ఉడుగనిపంత నింతతప వ్రాఁటలేక పరాకువోవ్రె మే
నడిచిపడంగనున్కిఁ గహనాంతరచింత జనించె నంఘ్రులి
న్వాఁడపున నూదసైఁపవు కృపానిధి మందరకాంపు డుండు న
క్కడకరుదెంతు నింపఁడరఁగా ననుఁబోడ్కొనిపోమ్ము నావుడున్. 74

వ. లఘుపతనకుం డిట్లనియె. 75

ఉ. కాదన నేలవచ్చెదవుగాక సఖా వెఱఁ గావహిల్లె ని
ర్వేదము నీకు నెట్టులొదవె న్వివరింపుము నావు డాత్మసం
పాదిహిరణ్యకుం డనియె బల్కుల కింపెడలేదు నెవ్వడిం
బోదము పోయి యావ్విపినభూమి సమస్తముఁ దెల్పిచెప్పెదన్. 76

క. నావుడు దత్ప్రతిభాషావర్గం డగుచు వాయసస్వామి నయ
శ్రీవిభవు మూషకాగ్రణి, వే వాతన్గఱుముకొని దివిజమార్గమునన్. 77

వ. కఱచి యగాధశరంబగుతత్సరోవరంబున కరిగితీరంబున హిరణ్యకు నునిచిలఘుపతన
కుం డుదారస్వరంబునం బిలుచుటయు సందర్శనకుతూహలంబున మందరకుండచ్చెం
దమ్మికోలఁకు వెలువడి ప్రత్యుత్థానం బాచరించి వారిచరతరసాహారంబున విముక్త
మార్గశ్రములం గావించి స్వాగతాదికార్యంబులు వేఱువేఱనడిగినలఘుపతనకుం డుకమఠ
పరివృఢు నాలోకించి. 78

చ. అనుదినదూరితాఖిలశతాకమతా యితఁ డాఖులేఖరా
జనుఁగుసఖుం డుపాయసఖుఁ డార్తశరణ్యుఁడు పుణ్యుఁ డిట్టియి
మ్మనుపథవర్తి వంత నడుమం బొడమం బొడ వేఁది యిల్లువీ
డ్కొనియిటకేగుదెంచె నినుఁగూర్చి సుఖస్థితినుండు నాతఁడై. 79

క. క్షణభంగురములు కపట, ప్రణయంబులు ప్రాణపతనపర్యంతంబున్
గుణవికలత శశశృంగము, ప్రణుతమతీ యిట్టిసాధుపథగాములకున్. 80

క. చావునకుఁ బాపెఁ జిత్ర, గ్రీవుని నిటువంటిపుణ్యకృత్యము లాహా
యే వేళ నెన్నిసేసెనొ, కో వేడుక నీహిరణ్యకుఁడు మందరకా. 81

వ. అని లఘుపతనకుం డుత్కర్షించిన నాశ్చర్యధుర్యుండై కమఠవర్యుండు హిరణ్యకున
కిట్లనియె. 82

చ. వినులనీచరిత్రములు వింటిఁ గృతార్థుఁడనైతి సత్యభా
షానిధి యోగిమానసముచాడ్పున నిర్మలమైననీమహా
మానస మెట్లు దుఃఖగరిమ న్భజియించె విచిత్ర మివ్విధం
బే నిటవిందుఁ జెప్పఁగదవే యన నాయన కాతఁ డిట్లనున్. 83

ఆ. అనఘ సఖ సఖుండ వగునీకు మామక, వ్యథనకథన మభినయంబొనర్చి
సరసతావకాశ్వాసనభాషితంబుల, గాఢసమ్మదంబుఁ గాంతు నేను. 84

సీ. విను మహిశారోప్యమను పట్టణము సర్వసౌభాగ్యవిలసనాస్పదము గలదు
దానిచెంగట వసుంధర బొక్కయొనరించుకొనియేను గౌరవంబున సుఖింతు
నటకుఁ జూడాకర్ణుఁ డనుతుచ్ఛసన్న్యాసి చనుదెంచి యేనుండుమునికిలోను
గాఁ గట్టిమఠము భిక్షమునుదినము ధరాత్రిదశులవ్వీటఁ బెట్టుచుండుగాన

తే. నెట్టుకొని పెద్దగాలంబు నిలువవలసి, స్నానమొనరింపఁ డోంకారజపముఁ దడవఁ
డాంతముగఁ జూడఁ డంతవేదాంతవిద్య, కడుపుకైలాస మరయ నక్కష్టయతికి. 85

క. నక్షింధరుఁ డగునలయా, భిక్షుఁడు వేసరక తిరిగి భిక్షించినయా
భిక్షము భక్షింపుచు ర, క్షాత్ముండై కేలఁ గోల నదలింపంగన్. 86

క. ఆయతికూరిమిసఖుఁడు క, థాయుతశతహాసుఁడు బృహస్ఫిక్కనువాఁ
డాయెడ కేతెంచె నుతా, మ్నాయా యొకనాటిమట్టమధ్యాహ్నమునన్. 87

క. ఇచ్చిపురాణోక్తకథల్, నెచ్చెలి వినుచునుచు నాతనికి రసభారల్
పిచ్చిల వినిపింపఁగవిన, కచ్చెనఁటి పరాకుఁబోలె నటు మొగమయ్యెన్. 88

క. అనుటయుఁ గథనుండాయతి, మొగమూఁచి పలికె మాఱు మొగమైతివయో
తగు నే నీతో రసవు,ష్టిగ నెరపు మెఱసికథలఁ జెప్పుచునుండన్. 89

శా. నాకీచందముఁ దెల్పిచెప్పు మని విన్నంబోయినం బల్కెఁ జూ
డాకర్ణుండు సఖాసుఖంబెలుఁగ కింప్లం భిక్ష భిక్షించి యం
టాకుంబొత్తికఁ బెట్టి తెచ్చి మఠమధ్యం జేర్చి తిం జూడు నేఁ
డీకొండాటపుటెల్క యుల్కెలుఁగ కిక్లీపార భక్షించెడున్. 90

క. నా కెక్కడిదిపరాక, స్తోకంబగు నలుక నెలుకఁ జూచెద నని చూ
డాకర్ణుఁడు వల్క బృహ, స్ఫ్వి కాకర్ణించి యుల్లసిల్లుచుఁ బలికెన్. 91

క. ఇక్కలుఁగున నిమ్మూషక, మెక్కటి మొలఁగుటకు వలయు హేతువుగలుగన్
బొక్కలగములై యుండుట, నిక్కనమిట్లొంటినుండ నేయుండుదువుల్. 92

క. ఒలువనితిలలను నొలిచిన, తిలలీ నబ్రాహ్మణసుమతీసురభార్యా
తిలకమునం దొకకార్యము, తిలఘాతిని యూహ సేయదే పూర్వమునన్. 93

క. ఆకరిణి జాంగలంబున, నేకాకితిఁ దిరుగు నెలుకయెడ నూహింతుం
గాక యొకకార్యమనఁ జూ, డాకర్ణుం డనియె నాదృఢప్రజ్ఞునకున్. 94

క. ఒలువనితిలలను నొలిచిన, తిలలీనబ్రాహ్మణసుమతీభార్యా
తిలకమునందేకార్యముఁ, దిలఘాతినినిశ్చయించె దెల్పవె యనుడున్, 95

వ. బృహస్ఫిక్కిట్లనియె. 96

క. తొలుత నొకానొకభూసుర, నిలయము కడుఁబసతి యగుట నివసించితి న
న్నిలయాపణప్రాగ్దపాదుపునఁ, గులభామం బ్రీతిఁ బిలిచికొని యిట్లనియెన్. 97

క. బాలాబుగసంతర్పణ, కాలంబిది యదనుగూడఁ గావింపు శుచి
త్వాలంకృతవై చరువన, లీలావతి పతికిఁ గొలుచుతే దనిచెప్పెన్. 98

క. చెప్పినయజమానుఁడు సతిఁ, దప్పకవీక్షించి పలికెఁ దన్వి గృహమం
దెప్పుడుఁ దఱుగగు కొలు చిట్లొప్పనె లేదని విలాసయుక్తులు నెరపన్. 99

క. సంచయముచితంబగు నతి, సంచయ మనుచితము సర్వజనులకు నెందున్
సంచయాలోభంబున నొక, పంచక మారూఢచాపనశమునఁ దెగదే. 100

క. నావినివాతెరపై నొఱ, పై విన్నాణంపునగవు లత్తమిల న
జ్ఞానతి పతిఁగనుఁగొని తన, కావిధ మెఱఁగింపు మనిన నతఁడిట్లనియెన్. 101

చ. అవహితబుద్ధి విన్ము మధురాధర యామిషగంధదిక్కణం
బవునొకపక్కణంబున మృగావ్యతిలిప్సుడు మాఱిపుల్కస
ప్రవరుఁడు గ్రాలు నాతఁడు ప్రభాతమున న్మృగఘోషభీషణా
టవిచొరఁబాఱి చేరి యచటం గిరిమేషము నేసె నెక్కటిన్. 102

క. వాలికతూపుల నేలం, గూలినయలకొండగొఱియఁ గొని తనియక నా
శాలంపటుఁ డొక్కఁడయా, భీలాటవిలోన నిర్లపితుఁడై తిరుగన్. 103

వ. ముందరనొకశాద్వలంబున. 104

ఉ. క్రమ్మి చతుష్ఖురిం జమురు కాలువలై ప్రవహింప రోమపుం
గుమ్మెలఁ బార్శ్వభూజములు గూకలు ప్రత్తులుగా ముఖంబునం
దుమ్ములు రేఁగ మైమఱచి దున్నుచు ముస్తలఁ దెల్చి కుంజముల్
గొమ్ములఁజిమ్ముదాని నొకఘోరవరాహముఁ గాంచియాత్మలోన్. 105

క. కలముంబోలినయీయాయే, కలము మదాహారమునకుఁగా దైవంబీ
పొలముతలఁజూపెఁ బొమ్మని, యలరుచు వాఁ డప్పుడమ్ముహాకిటి నేసెన్. 106

ఉ. ఏసిన బద్ధరోషమున నేకల మేత్తెఱఁదూఱిపుల్కసా
గ్రేసరు మోరనెత్తితలక్రిందుగఁద్రెళ్ళగవైచి వజ్రధా
రాసునిశాతదంష్ట్రికల వ్రచ్చి యచేతనుఁజేసి నొప్పిచే
గానిలి ప్రాణముల్విడిచెఁ గన్నరమూసి ధరిత్రిన త్తఱిన్. 107

వ. ఇట్లున్న మృగనరశవంబుల గాలివాఱఁ గాలప్రేరితంబై దహ్యాకనామధేయం
బొక్కజంబుకంబువచ్చి కొండగొఱియ రెండుదినంబులకు నేకలంబు పదినాళ్ళకు

నరుఁడు నాల్గుపారంబులకుం జాలుఁ గృతసుకృతవిశేషంబునం గాక యీబహు
సంచయం బెవ్వరికినని తలంచి హాలాహలాభంబగు లోభంబునఁ గొంచెపడునని
యెంచి యింటియొటిని గంటిపెట్టంజాలక పండ్లయూటలు ద్రావుచుఁ గొండొకతడ
వుండి మంచుదండియాఁకటిచిచ్చునకుం గాక యబ్బక్కనక్క యెక్కిడిన శరాస
నంబుంగడిసి నేఁడీసనుఃప్రతిబంధంబునఁ బ్రొద్దుఁబుచ్చెదం గాకయని నిశ్చయించి.

క. ఆపిసినినక్క చాపము, కోఁపంగిట నిఱికి నరముఁగొఱికినరభసం
బేపార మిడిసి మర్మని, రూపణ మొనరింప నక్క రోజాచుఁగూలెన్. 109

క. అతిసంచయపరు మిదిపో, రతిభోటీ పలుగు దాఁపురంబన నగుచుం
బతికి సతిపలికె దాఁప, న్గతమేమీ ధాన్యమొసుఁగు గాలేదింటన్. 110

గీ. తోలుఁదిలలు గ్రమ్మితైలంబుఁ దివిచిధూ, తాఘవిసరకృసరమాచరింతుఁ
బుడమివేలుపులకు నిడుమున్న నవ్విప్ర, సింహుఁ డబల నట్లచేయుమనియె. 111

క. నానియఁదివియుటకై తిలలాసీరజనయన దెచ్చునప్పు డొకకాల
జ్ఞానిహలికాలయాగ్ర, స్థానంబుననుండి చేట జడియన్ద్రావలెన్. 112

క. బ్రాలినఁ జెల్లాచెదరై, నేలందిలోలికె వంతనిక్వాణఁగున న
న్నిలాలక చూచునెడన్, వాలింపక సతికిఁ బ్రాణవల్లభుఁడనియెన్. 113

క. కలికి యున్నస్టె యీక్రియ, నొలికినతిలలెత్తి దంపు మోర్పన నన న
క్కలకంఠి యట్లచేసె, న్లలి భీతిప్రీతులగ్గలములై పెరుఁగన్. 114

క. ఆమహీసురశరణమునకుఁ, గామందకి యనఁగ నొక్క గానులది సుతుల్
నేమింపఁ జేపగంపం, గోమలగతి నువ్వులమ్ముకొన నేతెంచెన్. 115

క. ఏతెంచినఁబలుకులసరి, నాతీ మడినువ్వులిత్తె నా కనివిప్ర
స్త్రీతిలకము మదలించిన నాతిలలది యంటునడియె ననియూహించెన్. 116

వ. అట్లు బుద్ధికౌశలంబున నేను నిర్ణయ్యజియ యొలుకచోట నిక్షేపంబుగలదని నిశ్చ
యించితినని చెప్పి ఘాలకుద్దాలంబుల నామొలంగు కలుఁగుఁ ద్రవ్వి నాచేతఁ జిరస్థా
పితంబగు ధనంబుఁ బుచ్చుకొనియె నదిమొదలు పొదలుటతే కచ్చోటనాహారా
పపాదనంబునకుం గాక వితాకుండనై యుండు నాకంటికి మిడికినడిఁకి యునికిపోసం
గక మఱియుమఱియు భిక్షాపాత్రంబునలగొనుచుండితి నట్టి నన్నుంగనుంగొని
చూడాకర్ణుం డుపాలంభగంభీరభాషితంబుల నిట్లనియె. 117

క. అతిరక్షితార్థమంతయు, నితరులపాలయ్యెఁ జెడుగు పెలుకా నీయు
ద్ధతిమాన వికనిదేమీ, గతవిభవులు సాధుతరులు గారా పుడమిన్. 118

క. ధనముడిగిన నుడుగమునే, తనుజనితంబైనదుర్మదము నేఁడనుచున్

గన లునికిఁ గనికరంబటె, తనపదిలినకోలచే నతఁడు ననువ్రేసెన్. 119

క. వ్రేసినవ్రేటు దురంత, త్రాసంబున నోహటించి తప్పించుకొనన్
రోసంబున న న్నాస, న్యాసి నిరీక్షించి మఱియు నపు డిట్లనియెన్. 120

క. అర్థమునఁ బండితుండగు, నర్థమునం బలసమగ్రుఁడగు నర్థమునన్
బార్థివుఁడగుఁ బుణ్యుండగు, నర్థమునను భువనపూజ్యుఁడగు నరుఁ డెందున్. 121

గీ. అన్వవాయవృద్ధు లాచారవృద్ధులు, శౌర్యవృద్ధు లిద్ధసత్యవృద్ధు
లాగమార్థవృద్ధు లఖిలార్థవృద్ధులు కొలుతురర్థవృద్ధుఁ గోరి వేడి. 122

చ. వినఁ డని రోయ రంధుఁడనిపిఁగరు తుందిలుఁడంచు గేలిఁ గాఁ
గొనరు వికర్ణుఁడంచుఁ దగఁగూయరు వాకునుఁడంచుఁ బోరు దు
ర్జనుఁడనిపాయ రజ్ఞుఁడనిమానరు నిష్ఠురరోగపీడితుం
డనరు కునిష్ఠుడంచుఁ జెడనాడరు భోగిను లర్థవంతునిన్. 123

చ. కనకముఁగూర్చి యెన్నఁబడుఁగాదె సమస్తగుణంబు లర్థమె
వ్వనికి వసుంధరం గలదు వాఁడె కులీనుఁడు వాఁడె పండితుం
డనఘుఁడు వాఁడె వాఁడ సకలార్థవిధిజ్ఞుఁడు వాఁడ వక్త వాఁ
డ నయపరుండు వాఁడ ప్రకటప్రియభాషణుఁడుం బ్రసిద్ధుఁడున్. 124

క. కలవానికిఁ జుట్టంబులు, గలరు హితుల్గలరు భటులు గల రఖిలంబున్
గలదు మఱి లేనియట్టిది, కలవానికి నీడుజోడు గలదా జగతిన్. 125

క. చిట్టడుగులేనియిల్లును, జుట్టంబులులేనిచోటు శూన్యము శూన్యం
బెట్టునుదుర్జనహృదయము, కట్టా మదిసర్వశూన్యకము లేమి సుమీ. 126

క. ధనహీనుఁ డధముఁ డల్పుఁడు, ధనహీనుఁడ మూఢుఁ డప్రధానుఁడు ధర న
ద్ధనహీనుఁడు తలపెట్టిన, పని గ్రీష్మసరిజ్జలంబు పగిది నడంగున్. 127

వ. అని భిక్షుకుఁడు నన్నధిక్షేపించిన రోసి నివాసత్యాగంబు చేసివచ్చితి నిన్నుం
డాసితి. 128

క. త్రిదశవిమానారోహణ, మొదవిన నవమానధరణి నుండుట కష్టం
బదియెఱిఁగి నీతివిద్యా, విదుఁ డభిమానస్థలంబె వెదకుం బుద్ధిన్. 129

క. యమయాతన యవమాన, క్షుమబాధ యిఁకెద్ది దానిఁ గడచనవిద్యా
గమసౌఖ్యాగమవిత్తా, గమశూన్యంబైనచోటఁ గాదు వసింపన్. 130

క. పరదేశం బెఱుఁగక తగు, నిరగరిక న్విడువనుడువఁ గలిగి నడుమఁ జే
దరికము వాటిలి తిరియు, న్దిరిగిన ననుబోఁటి కమరునే యింతైనన్. 131

ఆ. వెల్లివిరిసెఁ బెంటివిద్యలు మగవిద్య, లడుగునట్టెఁ గ్రిందు వడిరి బుధులు

హీనజాతిపురుషు లెచ్చిరి యాచింపఁ, బోవు రెట్లు నేఁటిభూమిపతుల. 132

శా. ఏల త్రుందనతాన లేమయిన లేవే యంచు బోధించు నే
నూలం బెట్టఁగఁ జాల మూఢనృపుఁ డోహో నామహాసాహితీ
శీలంబు ల్సెవులాడ సామ్ముసిలు నొచ్చుం జచ్చుఁ దత్కాల్మషం
బేలా యంజలిచేసి మ్రొక్కెదఁ బదార్థచ్ఛాని శాచారికిన్ 133

క. అనుచితభాషణముఖరా, వనులమొ విటగాయకులమొ నటులమొ గాథ
స్తనసంభరనమ్రవధూ, జనులమొ మమ్మేల రాజు సంభావించున్. 134

ఉ. కోరినగద్యపద్యములు గూరిచి యిచ్చెద నంటినేని ని
స్సారము లంచు విత్త మిడఁజాలక కేరడమాడు లోభి యా
నేరుపు నేర్పు గాదు తను నిందలఁ బెట్టు రసజ్ఞుఁడైనయు
ర్వీరమణుండు గల్గినఁ గవిత్వము సర్వఫలంబు లీదొకో. 135

చ. పలుకులు శబ్దసద్గశతపత్రభవంబులు జాతవర్ణముల్
బలుకడుపుల్ నిరుక్తికలు ప్రజ్ఞ లనర్థకము ల్విచారముల్
వలవనికీవి నవ్వుఁ బెఱవారి నెఱుంగక తిట్టికూళ తే
పాలుపునఁ దప్పులొప్పులనఁ బోదురొకో సుకవిప్రబంధముల్. 136

చ. మెఱసి బహుప్రశంసతను మెచ్చుట మెచ్చుట యొచ్చమంటి పా
డఱిమితి నెన్ను టెన్నుట నిరక్షరకుక్షు లధీరశిక్షితుల్
కఱటులు భూరుహోష్ట్రపశుకల్పులు మత్కృతిఁ బ్రస్తుతించినం
గఱగఱఁ బోవనాడిన నుగల్గవు నామది మోదఖేదముల్. 137

క. పరిహాసకులకు నటులకుఁ, దరుణులకును లంజెదారితమ్ములకుం గా
పురుషులకు గాయకులకుం, బొరయింతురు రాజు లీరుపొ సరసులకున్. 138

ఉ. ఏపున సంచితార్థము పరేంగితభావ మెఱింగి యీఁగి మే
లై పొగడొందనిచ్చి నెఱయన్నఱచు న్నెఱదాత యిట్టిచో
చాపయిత్రప్రబోధవశతం బొరయుంబి యనంతరంబు సం
తాపము నొందువాఁ డధమదాత వృథాలపితంబు లేటికిన్. 139

ఉ. దాతలు దాతలం డ్రదియతథ్యము లోకమునందు లేఁడు పో
దాత యతండు గల్గిన నుదాత్తత దానకలార్థులంగు నే
లా తులతూఁగకుండు నచలస్థితి నింత యెఱింగి యే నహో
దాతబుణానుబంధము గదా యని చిత్తమునం దలంచెదన్. 140

క. తలలెత్తి మాటవెఱతురు, వెలవెలనై మాఱుపలుక వెఱతురు నెఱయం

జలియించిపలుతు రిసీ, కొలప గతులు గారె యాచకులు లోభులకున్. 141

క. చరణములుఁ బడఁకు భీతిం, బరవశమౌ నొడలు రొంపదు నెలుఁ గాహా
మరణమున నెట్టి చిహ్నము, లరయ న్యాచకుఁడు దాల్చు నచ్చిహ్నములన్. 142

వ. అట్లగుటఁ జింతించి యాచకత్వంబునకుఁ జిత్తం బొడఁబాటుగాదు దారిద్ర్యంబునం బ్రజ్ఞాహైన్యంబు వాటిల్లుఁ బ్రజ్ఞారాహిత్యంబున సత్వక్షీణంబగు సత్వభ్రంశనంబునఁ దిరస్కృతి వొడముఁ దిరస్కారంబున సఖర్వనిర్వేదనం బావహిల్లు నిర్వేదనంబు శోకంబు దెచ్చు శోకంబు బుద్ధిబాధకంబగు బుద్ధినాశకారి కావున నిర్ధనం బఖిలవిపదాస్పదంబని పలికి మఱియును. 143

చ. సముచితభాషణంబులకుఁ జాతురి సాలక యున్న మౌన ము
త్తమము పరాంగనాగమనతత్పరుఁ డయ్యెడు దానికంటె షం
డమతము మేలు చాడికి నొడంబడియుండెడి ప్రత్తికన్నఁ బా
వుమిగుల లెస్స యాన్యవసువుల్గొనుకంటెను భిక్ష మొప్పగున్. 144

క. దీపమునఁ దమము రోగ, వ్యాప్తిఁ జెలునంబు హరిహరాఖ్యానము చేఁ
బాపములై యాచ్ఞావిధి: వేపాయు గురుత్వ మతులవిజ్ఞాననిధీ 145

చ. అలఘులఘుత్వమూలమగు నర్థిత కంజలిఁ జేసి మ్రొక్కి పి
డ్కొలిపి నృపాలురం గొలిచి కూర్చెద భూరితరార్థ మంచు నేఁ
దలఁచితి నేని పట్టియలఁ తింబడు టొక్కటి నిర్దయుక్షులు
ల్దులువలు హీనమర్త్యఫలదుర్భరవల్లభు లీరు విత్తముల్. 146

క. తానీఁ గొఱమాలినమౌ, హీననరాధిపుఁడు భాగ్యహీనుఁడను స్వ
స్థానార్థులసుభటులవి, ద్యానిధులన్ హాలహాలాంఛమగు లోభమునన్. 147

వ. అట్లగుట రాజసంశ్రయంబును గూడదు ప్రేక్ష్యభావంబు మృత్యుద్వారంబు రోగియుఁ జిరప్రవాసియుఁ బరాన్నభోక్తయుఁ బరగృహశాయియు జీవన్మృతులని చెప్పి హిరణ్యకుండు వెండియు. 148

క. సంతుష్టివశ్యసంగు, ప్రాంతఃకరణునకు వెఱచు నతిశయతృష్ణా
క్రాంతములు భీతిచింతా, సంతాపక్లేశరుజలసంపాదింపన్. 149

ఉ. వీతఖలీనమై యతులవేగమున న్మనగాలు ద్రొక్కు తృ
ష్ణాతురగంబు నెక్కి యలసస్థితిఁ జేట్పడకుండు వానికిం
జేతెడునేల మేరుగిరి సింధువు వత్సపదంబు దూరతృ
ష్ణాతనుఁడైనవానికి నిజాంకగతార్థము దవ్వు పెద్దయున్. 150

క. ఆశాశృంఖలఁ బడినా, నాశాభూములఁ జరింతునదిపో యాసుఖ

శ్రీశోభితుఁడై నిలుచును, ధీశరధీ మనుజుఁ డొక్కదెస యరుదేరన్. 151

క. పొట్టకుఁగా బట్టకుగాఁ, జెట్టాడుం దెలివిలేని జీవి నిజంబా
నొట్టపు శపథంబవుఁ దనుఁ, బుట్టించిన దేవుఁ డిచ్చుఁబో కర్మగతిన్. 152

క. కూరలు నారలు చాలవె, పూరింపన్ మ్రుత్త మేలు పొట్టకు మఱి యే
నీరైనఁ జాలదే పన్నీరేటికి నింగిఁగీల్కొనినచిచ్చార్పన్. 153

ఉ. ఊయెలమంచము ల్పసిఁడియుప్పరిగ ల్గపురంపువీడెము
ల్హాయనిపుట్టము ల్రుచిరమండనము ల్గడలేని క్రొవ్విరు
ల్గాయనగాయక మధురగానసుఖంబులు గన్న గాని సీ
పోయవె యన్నమాత్రమునఁ బస్తనుజీవికిఁ జక్రవర్తికిన్. 154

చ. ఒకరునికిచ్చు నిచ్చి తిరియున్ మఱియొక్క. తఱిన్ మహాగ్రహుఁడై
యొకరునిఁ జంపుఁ జంపిపొలియున్ మఱియొక్కనిచే బలాఢ్యుఁడై
యొకరునిఁ ద్రోయుఁ ద్రోచి మఱియొక్కనిచేఁ బడు నేల నొడ్డ నొం
డొకరునిఁ గొల్చు మానవుఁ డొహో సుఖవృత్తి విపత్తివృత్తులన్. 155

వ. అట్లగుట మేలుగీళ్ళు దేహధారులకుప భోగ్యంబులుగదాయని తెలిసి మదింబదిలంబు
సేసికొని యిచ్చటికివచ్చితినని హిరణ్యకుండుచెప్పిన మందరకుండతని నాలోకించి.

క. నెలవునఁ బూజ్యంబులు నఖ, ములు దంతంబులు శిరోజములు గాంగతిన్
నెల వెడలియుఁ బూజ్యంబులు, పులిగోళ్లును దంతిదంతములు చామరముల్. 157

క. హరి పెంపు నడయుఁ గరి పె, ద్దరికముఁ గను సజ్జనుండు తగఁ బూజ్యుండౌ
నిర వెడలియు నిర వెడలినఁ, గరటము చెడుఁ గుజనుఁ డీల్గుఁ గడచను మృగముల్. 158

క. అరివిదళన పరుషుండగు, పురుషుం డెచ్చోటనయినఁ బూజ్యుఁడుగాఁడే
ఖరనఖరవిజితకరిహరి, తిరముగ మృగరాజ్యమేలదే పెఱయడవిన్. 159

క. కదలనినీటికి మీనము, లెదురెక్కనె యుఱిదిఁ బాఱు నేటికిఁ బోలెం
బదవి నిరుద్యోగులఁ బొం, దదు సోద్యోగులనకాని ధార్మికముఖ్యా. 160

క. తనపుణ్యపాపవశమునఁ, దనివిసనన్ వచ్చు సంపదలు నాపదలున్
ఘనతకు నుబ్బక హీనత, కను తాపంబంద కుండునది సుజనునకున్. 161

క. శకటగతచక్రభంగి, న్నికరములై తిరుగుచుండు సుఖదుఃఖము లిం
తకు ఖేద మంద నేటికి, నకటా సంతోషయుక్తుఁడగు టొప్పుఁగదా. 162

మ. సతతోత్సాహపరుం క్రియానిపుణు భాస్వద్దీక్షసూత్రుం గృత
జ్ఞతము న్సత్యధురంధరు న్మధురభాషావేది సౌహార్దభా
సితు నారంభవిజృంభమాణుఁ గరుణాసింధు న్శుచి న్శాంతు ని

ర్జితకాముం దనుఁ దా వరించు సిరి నిర్ణిద్రానురాగంబునన్. 163

క. అవివేకి నలసు విగత, వ్యవసాయున్ హీనుఁ గుటిలవర్తను నఘముం
గువిచారుఁ జేర దిందిర, యువతీమణి వృద్ధుఁ గవయు నొల్లనిభంగిన్. 164

క. సరసప్రజ్ఞోత్సాహ, స్ఫురితుఁడ వీ వెచట నున్నఁ బూజ్యుఁడవు గుణా
కర మూషకకులశేఖర, యురగేంద్రుఁడుఁ గాను నిన్ను నుత్కర్షింపన్. 165

చ. అడఁగని లేమిఁ బొట్టుపొలయ్యును ధీరుఁ డొకానొకప్పుడున్
విడిచి చరింపఁ డగ్రపదవిం గృపణుం డసమానసంపదం
బొడవయి యుండియుం దపయఁబోఁ డదియెవ్వరికేది మార్గ మా
నడవడి వా రొకింత విడనాడరుగా గడతేరునంతమున్. 166

క. ధనవంతుఁడనని మదమున్, ధనహీనుఁడ నని విషణ్ణతం బొందవు హ
స్తనిహతహేలాకందుక, మనఁ బాతోత్పాతములు జనావళికగుటన్. 167

సీ. జలధరచ్ఛాయయు ఖలమైత్రియును నవసస్యంబు యువతియు జవ్వనంబు
సంచితార్థంబు నీషత్కాలభోగ్యము ల్గావున వలవంత గా దొకింత
తెలు పంచగమికి నెమ్ములకుఁ జిత్రితకీరములకుఁ బచ్చదనంబు గలిగె మొదల
నే వేల్పువలన నద్దేవదేవుఁడు పోషకుఁడు సువ్వె మది నేల కుతిలపడఁగ
తే. జనుఁడు బ్రతుకు నూఱుసంవత్సరములంత, కాల మెవ్వఁడుండు మేలుతోడఁ
గౌతుకమునఁ గొంతకాలము చను మహా, కష్టవిష్టిఁ గొంతగాల మరుగు. 168

వ. దానతుల్య యాగవిధియును సంతోషసమం బగుసుఖంబును శీలసదృశం బగుభూషణంబును నారోగ్యసదృశం బగులాభంబును లేదుగదా! యిమ్మాటలటుండె మదీయ స్నేహంబునఁ గాలం బపనయింతురుగాక యని మందరకుండు హిరణ్యకు నాశ్వాసింపుచుండె నప్పుడు లఘుపతనకుండు. 169

క. శమితశరాకమతాని, ర్గమనప్రమదంబు హృదయగతచింతాశ
ల్యముఁ బెఱికివైవ నీమై, త్రి సునోజ్ఞవిశల్యకరణి ధృతినూహింపన్. 170

క. ధరలో సత్పురుషులు స, త్పురుషాపద్ధరణహేతుభూతులు గారే
కరులుబ్బలిలోఁ జిక్కినఁ, గరులెత్తఁగఁ జాలియుండుఁ గాదే పుడమిన్. 171

క. నిధిసాధకుఁడు ఘనాంజన, విధినిక్షేపంబుఁ జూపువిధమున సుజనుం
డధికాపదార్తులకు హిత, మధురోక్తి నఖండసౌఖ్యమహిమ ఘటించున్. 172

మ. కరనీశేరుహమూర్ధిపాఁపఁ బ్రతిపక్షత్రస్తుఁడై వచ్చి కా
తరబుద్ధి న్మనుజుండు మాటుసొర నాస్థన్నిస్తులార్థాభయా
చరణప్రక్రియలం గృపామతిఁ దదాశాభంగవైముఖ్యముం

బోరయం గోరనివాఁడువో పురుషుఁ డొప్ప న్వానిఁ గీర్తింపగాన్. 173

చ. విటపసమృద్ధభూజముల వీవలుల న్విరుల న్మరందలి
ట్పలివియత్ప్రదేశమునఁ బత్త్రులు వారిమరాళమండలం
బెటువలె నాశ్రయించి బలమెవ్విధిఁ గైకొనునేమి నిట్టిచో
నటువలె నిన్నుఁ జేరి ముదమందెద మోకమతాన్వయాగ్రణీ. 174

వ. అని లఘుపతనకుం డనేకప్రకారంబుల మందరకు నుత్కర్షింపుచుండె నాసమయం
బున. 175

మ. చకితస్వాంతముతో మహామహిరజశ్ఛన్నప్రతీకంబుతో
వికసద్వక్త్రముతో బృహద్గతిజనిర్వైకనిశ్వాసవీ
చికతో బమ్మెరపోకతో నటకుఁ గశ్చిల్లుబ్ధకక్షోభ మెం
డొకకాంతారమృగంబు భిన్నఖురటంకోదగ్ర మేతెంచినన్. 176

క. మ్రానికిఁ బొఱియకు సలిల, స్థానమునకుఁ గాక వివరసజ్జలచరముల్
లోనెరసినభీతిఁ బసిం, దానిఁ గనుంగొని యథాయథముగాఁ బఱచెన్. 177

క. క్షితిజాతాగ్రస్థితలఘు, పతనకుఁ డద్దిక్కు లెల్లఁ బరికించి యుప
స్థితమైనది కించిద్భయ, మతిభయ మిచ్చోటఁ గలుగదని తెలుపుటయున్. 178

వ. హిరణ్యకమందరకులు బహిర్నిర్గమనం బొనర్చి వెగడుపడియున్నమృగంబు నూఱ
డించి యాతిథ్యం బొనరించి చిత్రాంగదుం డనునామం బిడి ముఖ్యసఖ్యంబున నల
రించి భీతికి హేతువెద్ది చెప్పుమని యడిగిన నది మృగయుత్రస్తం బనిచెప్పె నమ్ము
వ్వురు నతం డొక్కరుండునుంగూడ నలువురై యన్యోన్యస్నేహవ్యామోహంబునఁ
గొంతకాలంబు గడపి రట నొక్కనాఁడు. 179

సీ. ఆహారవాంఛఁ జిత్రాంగదుం డడవికి బఱచి యొండొకకుంటఁబడియచోట
నలఘుసధీవరయంత్రవాగురఁ దగుల్కొని భీతినంగము ల్వడఁక గోడు
గుడుచుచుఁ దోసీడ్చుకొనుచు శుష్యద్గ్రీవమై వచ్చుచుండ వృక్షాగ్రవర్తి
యగుచు దూరమున వాయసనాథుఁ డచ్చోటఁ గని నుఱిక్కియెటువంటికష్ట మొదవె
తే. నేమిసేయుదు ననుచు నహీనవేగ, కలన ఱెక్కల పటపటాత్కార మెసఁగ
నరిగి బాష్పనిరుద్ధాక్షుఁ డగుచు సఖుని, గదిసి యిట్లనుఁ గంఠగాద్గద్య మడర.

మ. చెలికాఁడా పదబంధ మేవలనవచ్చెం జెప్పుమా నివ్వెఱం
గలఁగె న్మానసమన్న నాతఁడను బల్కం దాల్మి లే దెంతయుం
దెలియం జెప్పెదఁ బిమ్మటం బ్రతుకుఁగం టేఁ గ్రమ్మఱం బోయిని
ర్మలహృద్ధాము హిరణ్యకుం బిలిచి తెమ్మా బంధవిచ్ఛిత్తికిన్. 181

చ. మనుపఁ బ్రియంబయేనిఁ జనుమా యన నాయన నిశ్చితత్వరం
జని నిరవద్యహృద్యగుణసారు హిరణ్యకుఁ జేరి చూచితే
చెనఁటివిఘాతచేత మునుఁ జిత్రమృగాగ్రణికృత్తివాగురా
భినిహతపాదుఁడయ్యె నినుఁ బిల్వఁగవచ్చితిఁ దత్ప్రశాంతికిన్. 182

క. నావిని మూషకపతి దుః, ఖావేశితహృదయుఁడై సఖా పోవలయుం
బోవలయు జాగుసేయక, వేవేగ న్నన్నుఁ జేర్పవే నీవచటన్. 183

వ. అనిపలికిన నతని మృదురీతిం గఱచుకొని చని వాయసకులవల్లభుండు నికటం
బున నిలిచిన రుగ్ణునకు నౌషధంబును దృషితున కుదకంబును క్షుధార్తునకు మృష్టా
న్నంబును నగాధజలపతితునకు నోడయు దరిద్రునకు నిధానంబునుంబోలె నుప
స్థితుం డైన హిరణ్యకుం జూచి చిత్రాంగుం డిట్లనియె. 184

క. మృగయుభయంబునఁ జీకా, కగుచున్నది మది భుజంగమాకృతిఁ గాలం
దగిలినయురిగొలికి భయా, ర్త్వగచిత్రగ్రీవుఁబోలెఁ దగు ననుఁ బ్రోవన్. 185

క. మందరకుండును గరటపు, రందరుఁడును నేను నీపరాయత్త స్థై
లంబెదమని తలపోయుదు, మందెక్కుడిశంక నీదయకుఁ బాత్రంబున్. 186

క విచ్చలవిడి వాగురికుఁడు, వచ్చినఁ బ్రాణములమీఁద వచ్చును గృపనేఁ
డిచ్చెట్ట మాన్పు మనవుడు, నచ్చకితునిఁ జూచి మూషకాగ్రణి పలికెన్. 187

క. తెఱవకు వాగురదునియుం, గొఱుకుటయన నెంత నీతికోవిద నీకే
తెఱఁగున నీదుర్దశ దై,వపరమై చనుదెంచెఁ దేటపడఁ జెప్పవనా. 188

క. అనిన నిది నేఁడ కాదట, మునుగలదన నతనిఁ జూచి మూషకరాజో
యనఘా నీతొలుతటికథ, విన నిష్టంబయ్యెఁ దెలుపవే నాకనుడున్. 189

ఉ. రంగదుపాయపారగుహిరణ్యకుఁ గన్గొని యొప్పఁ బల్కెఁ జి
త్రాంగదుఁ డిత్తెఱంగుఁ దెలియ న్విను మాఱవమాస మేరుమం
డంగ సుగంధనై జననిడాఁపునఁ బర్వి యఖర్వపర్వత
ప్రాంగణశాద్వలస్థలిఁ బచ్చికమచ్చిక మేయ నాయెడన్. 190

చ. వరనుతకీర్తియాత్కలమునాఁ గటకంబునఁ బుష్కరుండు భా
స్కరకులుఁ డొక్కనాఁడు తెలిగన్నులయన్ను లొయారమొప్పఁ జా
మరము లిడంగ దివ్యమణిమంటపమధ్యమృగేంద్రపీఠి నం
బురుహవిరోధి పూర్వగిరిఁబోలె రహిం గొలువుండె నుండఁగన్. 191

మ. తుటుమై యొక్కటఁ గూడి కూడెపుఁగిరాతు ల్మను వీక్షింపఁగా
నటకాలోన హుటాహుటిం బఱచి పచ్చాకుల్ దృషత్స్థానము

గ్రిటిదంష్ట్రి గ్గరిదంతము ల్సనరము ల్డేగ ల్సివాశృంగముల్
చిటుకల్త్వైచిన మ్రోఁగువారునములుం జేకానుక ల్సేయుచుఁ. 192

గీ. మ్రొక్కి చేమోడ్చి మాయున్న చక్కిఁ జెప్పి, యెన్ని హరులెన్ని యేనుగులెన్ని పందు
లెన్ని పులు లెన్ని మనుబిల్లు లెన్ని లెళ్లు, చెప్పఁ జిత్రంబు వేఁట విచ్చేయుమటకు 193

సీ. కొనవెంట్రుకలబట్టి కూపెట్టి సింగంబుఁ బట్టి తేకున్న నీబంటఁ గాను
నెలవారసిలసొమ్మ సిలవైచి శరభంబుఁ బరిమార్పకున్న నీబంటఁ గాను
గండ్రగొడ్డటన వక్త్రంబుఁ జించి గజంబుఁ బడఁద్రొక్కకున్న నీబంటఁ గాను
గండభేరుండపక్షుల నెత్తుట భూతబలిఁ జల్లకున్న నీబంటఁ గాను
తే. గబ్బిబెబ్బులి డాకాల ద్రొబ్బి విరియఁ, బ్రామి రూపార్పకున్న నీబంట గాను
లావిగవిఁ జొచ్చి యచ్ఛభల్లములగముల, బడలువాపకయున్న నీబంటఁ గాను. 194

వ. అని మృగారాతు లక్కిరాతులు పంతంబులు పలికి మృగయావినోదంబునకు
మోదం బాపాదించినం బుష్కరుం డలరి వేటసన్నాహంబు వీటఁ జాంటించిన. 195

సీ. అడంగించుఁబో యిమ్మహాసారమేయంబు జముఁ డెక్కు కాసరస్వామినైనఁ
గూల్చుఁబో యమ్మహాకుర్కురం బర్ధిశముద్దులాయము కాలు మొసలినైనఁ
గఱచుఁబో యిమ్మహాకౌలేయకము విషగ్రీవు పేరెకిరింతగిత్తనైనఁ
బట్టుఁబో యిమ్మహాభషకంబు తొలుసంజ గన్నమానిసి వాత్మైకంబునైన
తే. ననఁగఁ బులిగాఁడు చిలుకుటమ్మచ్చపచ్చి, మిరియమురిద్రాడు కాత్రేఁడు మెఱుపుదీగ
పిడుగు కలగూరగంపను పేళ్ళనలరు, నిడుదకుక్కల పట్టుపట్టెడలఁబట్టి. 196

గీ. పరుసుకరసానఁ దీటినపందిపోట్లు, భూరిభుజపీఠములయందుఁ బొందుపఱిచి
పరికరంబులఁ గొనుచు భూపాలునగరి, యేలుబడి వేంటకాండ్రు మున్నేచినడవ.

క. ఏలలఁ బాడుచుఁ దగ విలు, గోలలఁ గొని నల్లప్రజలు గుములై నడవ
న్నీలాంబరుఁడై విభుఁ డు, ద్వేలాశుకశావిరాజి తేజీ నెక్కెన్. 198

క. ఎక్కినఁ ద్రొక్కనిచోటులఁ, ద్రొక్కుచు గుఱ్ఱంబు నడవ దూరము లగుమా
యిక్కలకు వచ్చె నరపతి, పక్కణవాస్తవ్యసమితి పథ మెఱిఁగింపన్. 199

తే. వచ్చి మాయున్న పొలమెల్ల వల్లెవైచు, చందమునఁ జుట్టుకొనినఁ బోసందులేక
చలితచరణంబులును బరాసన్నదృష్టి, గలిగియుండెతి మచటఁ గాకవులకరణి. 200

వ. అంత. 201

క. పవికల్పప్రదరంబున, నవనీపతి దుప్పిదుప్పారనఁ బడనేసెన్
నవలాఘవ మేర్పడ రా, రవబాధకు మొదలుగారె రాజులు దలఁపన్. 202

క. శిఖిధూమశ్యామలములు, ప్రకరగరుద్విసరభాసురము లుద్యజ్జ్వా

ముఖరితములు రాజశిలీ, ముఖములు బహుపుండరీకముఖముల వ్రాలెన్. 203

క. తారలుచెడ నుడ్డీనో, దారగతు ల్నెఱపి గగనతలమున జవన
ద్భేరుండము లాస్యముల న,పారము గాఁ గొనియె రాజబాణఫలంబుల్. 204

క. తులలేని శైత్యములఁ జెలు, బిలముల బురడించు దొనలఁ బెరిగిన శరముల్
పొలములు లావుంబులగళ, ములు మోవఁగఁ దుండషండములఁ బూరించెన్. 205

క. నిరవధిక దానవిద్యా, పరఘునుఁ డాఘనుఁడు దాత ప్రజ్ఞాని వనే
చరమృగ చరజాంగకముల, శరధిపృషత్కముల సరభసంబునఁ గప్పెన్. 206

క. సమయించె ఖడ్గముల ఖ,డ్గములం గ్రూరాచ్ఛభల్లగణముల జగతీ
రమణుఁడు దుర్గాహవన, క్షమఁ గ్రూరతరాచ్ఛభల్లగణములఁ గప్పెన్. 207

వ. అయ్యాఖేటనంబు శాసితపశుప్రకరంబు గావున యజనవాటంబును ధ్వనిప్రధానంబు గావున సుప్రబంధంబును భంగదుర్నిరీక్ష్యంబు గావున బయోనిధానంబును నఖండ ధర్మసంపన్నంబు గావున గృతయుగంబును నిరూఢ ఋశ్యశృంగంబు గావున విభాండకాశ్రమంబును శిథిలీకృతాచ్ఛభల్లంబు గావునఁ బ్రభగ్నసంగ్రామంబును గుంతీప్రవిహారయోగ్యంబు గావునఁ బాండురాజార్జనంబును నష్టసింహబలంబు గావున భీమసేనోత్సాహంబును నపాస్తసింధురాజంబు గావున ఫలితార్జునప్రతిజ్ఞయు నికుంచితపంచకంబు గావున రాజనగరంబును నిశ్చేష్టితగవయంబు గావునఁ గుంభకర్ణసంరంభంబును సప్రకాశితపుండరీకంబు గావున శిశిరకాలంబును ననుకరించె నప్పుడు. 208

క. పోలములు వెదకి పక్కణ, పాలురు తఱుముటయుఁ దల్లి ప్రజ లుద్ధురజం
ఘాలురు గావునఁ బరచిరి, ఫోలేకం దగులుపడితిఁ బో వారలకున్. 209

క. నను నంతఁ జిత్రవర్ణుఁడు, గనిఁ జంపక తెచ్చి పతికిఁ గైకానుకగా
నొనరించిరి శబరసుతు, ల్విను రాజవ్వేటమీఁద విరిగె న్దిరిగెన్. 210

వ. తిరిగి మహామహీశాకటకం బగు కటకంబునకు వచ్చి రాజు యువరాజునకు నన్నిచ్చె నిచ్చిన నచ్చెలువుండు నన్నుఁ గన్నవందనుకంటె నగణ్యకారుణ్యంబున రక్షించె నట్లు కుక్షిం ద్రక్షితుండనై యుండి యంతఃపురంబున వాసగృహంబున యువరాజొక్కరుండు పవ్వళించియుండ నేనును దత్సమీపంబున నుండితి నయ్యర్ధరాత్రంబున. 211

క. ప్రతిగర్జత్కేసరిదై, యతికంపజ్జంతు హృదయమై నిర్భిన్న
శ్రుతిహృత్పుటమై విద్యు, ద్ద్యుతివాంతధ్వాంత మగుచు నొకయుఱు ముఱిమెన్.

మ. తనకర్ణంబుల కెంతయుం ఘననినాదం బూర్జితామోదకం
బొనరింప న్ముఖమెత్తి వానతఱి యయ్యోధ్యపర్వతాధిత్యకా

వనుల న్నద్వనులం గులప్రభులతో వర్తింతుఁగా యందు బా
ష్ప నిరుద్ధాక్షుఁడనై సఖా మనుజభాషం బల్కితిం బల్కినన్. 213

చ. విని యువరాజు ద్రాసరసవిహ్వలుఁడై సదనంబు నద్దెస
ల్గనుఁగొని. యేను నీమృగముకాని యొరుల్విహరింప రిందుఁజె
ప్పను వినఁగూడునే మనుజభాషల నిప్పుడు నద్భుతధ్వనిం
బనివడి మ్రాసె వేగి తెలుపందగునీతెఱఁగెల్లవారికిన్. 214

క. అనితనువు వేఁగ వేగినఁ, దన కాపుష్కరనరేశుతమ్ముఁడు నెమ్మిం
గనుఁగూర్కు వెఱచి యొకలా, ఘన నంతయు దైవచింతకుల కెఱిఁగించెన్. 215

క. ఎఱిఁగించి మృగము లెక్కడ, తరి నేతన్మనుజభాషితము లెక్కడ నే
తెఱఁగో యే ముత్పాతమొ, వెఱఁగయ్యెడు ననిన నవ్విద్వత్సింహుల్. 216

క. యువరాజుఁ జూచి ధరణీ, ధవనందన యేలవెఱచెదవు మృగజాతుల్
పవలూరకుండి నిశనవ, నవభంగి న్మనుజభాషణంబులఁ బలుకున్. 217

క. నరసంచారవిహీనో ర్వర నని చెప్పుటయు భయము వదలి నృపాలా
వరజుఁడు నను విడిపించెను, గరుణాపరుఁడై దురంతకాంతారములన్. 218

క ఇదినాకు నేఁడకాద, న్మొదలం గలదనుచుఁ దెల్లముగ మృగము జగ
ద్విదితుఁ డగు నెయ్యునకు నా, ర్తదశం దడిలేని నోరఁ దనకథఁ జెప్పెన్. 219

క. అతివేలచింత నంతట, నెతమదిలో నెరసి సరసి వెలువడి మంద
స్థితి చాయఁ జూచుకొని య, ప్రతిమదయాశరధి మందరకుఁ డేతెంచెన్. 220

క ఏతెంచిన భీతి విని, ఖ్యాతహతిం గృతినగంబు వ్రయ్యలుగాఁ జిం
తాతంతుబద్ధమానసుఁ, డై తత్తర మెసఁగ మూషకాగ్రణి పలికెన్. 221

చ. అరయ నుపాయపారగుఁడ వయ్యు నయోదధివయ్యు సంతత
స్థిరమతివయ్యుఁ గానిపనిఁ జేసితి నన్మసఖా మృగంబు ని
క్కరటము నేను నెప్పటికిఁ గాల్గలవారము చిక్కు మేరికి
ట్లురుగతి నీకులే దిచటికుద్ధురుఁడా మృగయుండు వచ్చినన్. 222

చ. అతివిమలాత్ముఁడైనసఖునందును బెంపొనరించు ధారుణీ
పతివరునందు భూరిగుణబంధుర మైనకళత్రమందు ను
న్నతనయతత్వశాలి యగునందనునందు మనంబు సొన్పి యా
గతబహుదుఃఖము ల్దొలఁగఁగాదె విచారధురీణుఁ డుర్వరన్. 223

చ. అను నెడ వేఁటకాఁ డదయుఁ డప్పు డుపస్థితుఁడైన దైన్యమా
ననమున మోసులెత్త మృగనాథుఁడు జెగ్గిలినన్ హిరణ్యకుం

డనునయవాక్యము ల్తెలియ నాత్మజ మంత్రిపరీతవాగురం
దునియలు సేసి మందరకు దూటి యథాయథలయ్యె నయ్యెడన్. 224

క. జలచరుఁడు గనవరత్వర, నిలబోవం జేవలేక యెప్పటిచో ని
ర్గళితగమనేచ్ఛఁ గచ్ఛప, కులనాథుఁడు శిరము ముడుచుకొని యుండుటయున్.

క. సరిసరికిఁ బాసి గాఢ, త్వరఁబఱచినమృగముఁ జూచి దారుణచింతా
పరితప్తుఁ డగుచు మృతయుఁడు మరుగుచు నచ్చో ముహూర్తమాత్రము నిలిచెన్.

వ. అట్టుండి ముందర మందరకుం గాంచి పట్టుకొని త్రాటంగట్టుకొని వింటికొప్పునం బెట్టుకొని విన్ననైన మొగంబునం దిరిగి యరుగుచుండె నప్పుడు హిరణ్యక లఘుపతనక చిత్రాంగదు లంతంత ననుసరించి చనుచుండి రందుందురు పురందరుండు తనలోన. 227

ఆ. అంబురాశిపారమైనను గనవచ్చు, నిశ్చయింపవచ్చు నింగిపొడవు
బ్రహ్మ మిట్టిదనుచుఁ బలుకంగనగు సుహృ, ద్విరహ మింతయనుచుఁ దెలియరాదు.

తే. అదియ సువ్యక్త మది నిజప్రాణతుల్య, మదియ నిర్వాచ్య మట్లుగాదయ్యె నేని
జననిపై భార్యపైఁ దనూజన్ములపయిఁ గలిమిపై మైత్రిపైఁ బోలెఁ గలదె మమత.

సీ. కర్మచేష్టితములు గాలాంతరావర్తితము లగు మేలుగీళ్ళమర నైనఁ
గనుఁగొంటి మరిసమాగమవియోగములేల చెనఁటివిధాత సృజించె మొదలఁ
బృథులశోకారాతిభీతిఘాతిప్రమోదసంపాదిప్రీతివిస్రంభభాజ
నము మఱిరెండక్షరములఁ బూర్ణంబైనమిత్రశబ్దము మేర మెఱసి విడిసి

తే. యెట్లునిలువఁగూడు నెబ్భంగి రుచియించుఁ, గూడు కంటికెట్లు కూర్కువచ్చు
నని హిరణ్యకుండు దనలోన దుఃఖించి యపుడు పలికె వాయసాధిపతికి. 230

క. ఈయధముఁ డెంతదూరము, పోయెడునో యెంతదవ్వు పోదము సర్వో
పాయములఁ గానలోపల, నీయెడ విడిపించుకొంద మిమ్మందరకున్. 231

క. నావిని లఘుపతనకుఁడును, లావుపసం బోర నలఁతులము మందరకుం
జేవడువున విడివడు నీ, చేవినికి దిక్కు చెప్పవే వెరవనినన్. 232

సీ. అశ్రుమిశ్రితనేత్రుఁడైనహిరణ్యకుఁ డనియె నిప్పాపాత్ముఁ డరుగుత్రోవఁ
గలదు చెందామరకొలను దత్తటమున మృగముఖ్య చచ్చినపగిది నుండు
నేమించి యాదల నిలిచి లోఁజెవులను ముకుగోళ్ళఁ బొడుచున ట్లొకట గన్నుఁ
గ్రుడ్లూడ్చి మెసవులాగున నుండు ముండినాపూఁట కచ్ఛపనాథుఁ బ్రోవ

తే. వేగఁ గేడించి యన్నిచు వెనుకఁజేసి, యరుగుమచ్చక్కికనికూర్చి యనుచుటయును
ఖగమృగాధ్యక్షు లరిగి రాఘనులపజ్జ, నంత నంతట దానును నరుగుచుండె. 233

సీ. చిత్రాంగదుండు చచ్చినవానిగతిఁ బురస్సరణసరస్తీరధరణినుండె

వానిమస్తకమున వ్రాలి వాయసకులాగ్రణి కనుగ్రుడ్డులు గఱచి పెఱికి
కొని తినువానిలాగునఁ గావుకావున నఱచుచు ముఱియించునంతలోన
వరుగుచున్నకిరాతుఁ డగ్రభాగమునఁ జిత్రాంగదుఁ గని మేనుపొంగ నురక

తే. కలిగెఁ దెకతేర నేతన్మృగం బనుచును, మందరకు డించి కాకి బల్మఱు నదల్చి
కొనుచుఁ జనుచోట మూషకకులవిభుండు, కూర్మివల్లభుబంధము ల్గొఱికివైచె. 234

క. కొఱికిన మందరకుఁడు దె, ప్పరపునఁడింబఱచి సరసిఁబడె మూషకరా
జొరికె మృగవాయసంబులు, తెరఁగొప్పఁగఁదేచి రెండుదిక్కుల కరిగెన్. 235

తే. అట్లు విఫలప్రయత్నుఁడై యడవిఁబాసి, విన్నబాటునఁ జనియెను వేఁటకాఁడు
కమఠమూషకమృగమహాకరటవిభులు, గాఢతరమైత్రిఁ బొదలి రత్యంతనందు.

వ. సుహృల్లాభంబున సాధింపరానికార్యంబులు గలవే యని సుదర్శనకుమారులకు విష్ణు
శర్మం డెఱింగించె నెఱింగించిన. 237

క. విని రాజకుమారకు లన, ఘు నయాంశవిలాసదివిజగురు నిజగురునిన్
గని మూఁడవతంత్రము పా, యనిధీ మాతోడఁ జెప్పుమని యడుగుటయున్. 238

మ. అతికారుణ్యకటాక్షసర్వభువనైకాధ్యక్షరాధాసుత
ప్రతిపక్షప్రియచర్యకల్పకనిశారాడ్ధుర్యచక్రత్రిశూ
లతిరోభూతరవిప్రభూతశుభలీలాపూతరూఢాంధకా
హిత తేజోవిభవప్రచారణదయాహృష్టస్ఫురద్వారణా. 239

క. మాయాతీతమహోన్నత, కాయభటీకృతమరున్నికాయతపస్వి
ధ్యేయ నిజభక్తరక్షో, పాయ విభూతిప్రధానపాండిత్యనిధీ. 240

మాలిని. నిరనుమితమహాత్త్వా నిశ్చలానందతత్త్వా, నిరతసుఖితలోకా నిత్యపుణ్యావలోకా
గరుడవృషపతాకా ఖండితానన్యశోకా, మరణజననదూరా మానిచేతోవిహారా.

గద్యము. ఇది శ్రీ వేంకటనాథ కరుణాలబ్ధ సరససాహిత్య నిత్యకవితావిలాస సకలసు
కవిప్రశంసా భాషణోల్లాస రాజకులపారావార పర్వశర్వరీరమణ నీతిశాస్త్రమార్గప
రిశ్రమణ ధైర్యపర్యాయ ధిక్కృతనీహారపర్వత పర్వతరాజకుమార నిస్సహాయ
ప్రబంధనిర్మాణ భోజభూదార సుధామధుర భారతీసనాథ వేంకటనాథప్రణీతం
బైన పంచతంత్రంబునందు సుహృల్లాభం బన్నది ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీ రస్తు.

పంచతంత్రము.

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీమద్వృషాకపాయీ
రామాసాపత్న్యరోషరసకృత్వరతో
భూమకుటీవ్యోమధునీ
వ్యామిశ్రకటాక్షవీక్షహరిహరనాథా. 1

వ. దేవాసంధివిగ్రహాభిధాన తృతీయతంత్రం బాకర్ణింపు మధీతనీతిశాస్త్రమర్ముం డగు విష్ణుశర్ముండు సుదర్శనకుమారుల కిట్లనియె. 2

క. ఆకడ వీరుం డగున, స్తోకప్రతిపత్తిఁ బెనిచి తుది రాజుచెడుం
గాకంబుఁ జేర్చుకొని నుత, లోకబలోద్రేక మొకయులూకము చెడదే. 3

క. నావిని రాజకుమారకు, లావిప్రుని జూచి చిత్రమది చెప్పుమా భూ
దేవకులోత్తమ మాకును, దావహాముగ ననినవారి కతఁ డిట్లనియెన్. 4

చ. మధురనభోమణిద్యుతిసమంచితరత్నవిరాజమానధా
మధురవిలాసినీశ్రవణమంగళరాగపదీరితేక్షుహృ
న్మధురదురంతసంప దభిమానతృణీకృతరాజరాజది
ఙ్మధురచెలంగుఁ బాండ్యమహీమండలిఁ దన్నికటాయతాటవిన్. 5

చ. ఘనరుచివిద్యుదర్చిఁ దెలుపం బలిభుగ్రుతు లుగ్రగర్జలై
యొలయఁగ బెల్లుగా డిగినయూడలు పుష్కరవర్షధారలై
నిలువఁగ వార్షికాభ్రసరణిం గగనస్థలచుంబియై దళ
ద్దళములకల్మిఁ గార్కొనునుదగ్రవటం బొకఁడొప్పు నున్నతిన్. 6

చ. నటన ననేకకాకపృతన ల్ప్రతివాసరము న్భజింప న
వ్వటమున మేఘవర్ణుఁ డనువాయసవల్లభుఁ డుండు వాని కు
త్కటభయకంపనంబు లెసఁగ న్నికటప్రకటాటవీకుటీ
వటమునఘూకసేన గొలువం బెనుగూబయునుండు నెప్పుడున్. 7

ఉ. ఆయరిమర్దనుండు మది వచ్చలమెచ్చఁ గృతాంతవాలసా
లాయుధకంఠఘోర తిమిరాకులమౌ నొకనాఁటిచీఁకటిం
బాయనిఘూకసేనఁ బసుపం బెనుపొందినమత్తికేడ్తెఱం
బోయి యజాగరూకబలిభుక్పటలిం బరిమార్చి పోయినన్. 8

క. ఆవెంటఁ గరటవిభుఁ డొక, కోటరగర్భమున నణఁగికొని యుండుట నా
చేటొదవదయ్యె వానికి, నాఁటికి నదిపోయె మఱుసు నాఁ డుదయమునన్. 9

వ. హతశేషానుజీవకోటిం గూడుకొని యతనిమంత్రు లుద్దీపియు సందీపియుఁ బ్రదీపియు నాదీపియుఁ జిరజీవియు ననువా రేవురుం గలసి రంత నందఱుం గలయం గనుంగొని మేఘవర్ణుం డిట్లనియె. 10

ఉ. మ్రాఁకున నిద్రవోవ నరిమర్దనుపంపున వచ్చి ఘూకముల్
గాకముల న్వధించె నిది కక్కసపుంబని నిర్వహించుటెం
ట్లీకడ నీతికార్యపరు లిందఱు పోలినభంగిఁ జెప్పుఁడా
నాకిపుడంచు రాజడిగిన న్వినయవ్యతిషంగచిత్తుఁడై. 11

వ. ఉద్దీపి యిట్లనియె. 12

క. ఈదృశబలవంతులతో, వాదులకుం దించి బ్రతుకవచ్చునె యొందేఁ
బోద మశక్తుల కిది మర్యాద వృథా పొలిసిపోవ నగుఫలమేమీ. 13

క. అనువచనంబులు వాయస, జనపతి విని యానతిచ్చె సందీపికి నీ
వును నొకకార్యముఁ జెపుమా, యను డాతఁడు విహితహృదయుఁడై పతిమొగమై.

క. ఇది యొకపక్షమ్మున మంచిది యగు నగుఁగాక యేమిచిరవిక్రమసం
పద గలరాజున కుచితమె, సదనత్యాగంబు మానుషచ్యుతి గాదే. 15

క. స్థానంబు సకలఫలసంధానం బొనరించుఁబతికిఁ దగనజకంఠ
స్థాన స్తనమిదునె యథా, స్థాన స్తనభంగి మధురతరదుగ్ధంబుల్. 16

క. చేఁగలభూమిపతు లటు, గావునఁ గోరరు విదేశగమనము దేవా
నీవెఱుఁగనికార్యములుం, ద్రోవలు మఱియెవ్వ రెఱుఁగుదురు లోకమునన్. 17

వ. అనుమాటలు విని రాజు ప్రదీపి నాలోకించి తోఁచినకార్యంబుఁ జెప్పుమని యడిగిన నతండు. 18

చ. తడయక బాలవృద్ధవనితాజనతాదులవైరికోటికిం
గడువడిఁ జంపు మంచునిదుకంటె నయంబున సంధిసేయు టే
ర్పడ నుచితంబు వైరుల నపాయబలాఢ్యులు రాత్రిచారు లె
య్యెడఁ దగదీరసంబు బలహీనులకు న్మనబోటివారికిన్. 19

క. ఈవాలుపచ్చి శేవం, జాపంగా నున్న వారిఁ జంపెద రహితుల్
దేవా సంధి యనూనశు, భావహ మొనరింపు మస్మదాదేశమునన్. 20

వ అనుభాషితంబు లాకర్ణించి యధిపతి యాదీపినడిగిన నతం డతని కభిముఖుండై 21

క. సంధికిఁ జనుదెట్లరులు ది,వాంధులు బలదుర్నిరీక్ష్యులయ్యును దుస్సం
బంధ మిది గాదె మనము ని, శాంధుల మెట్లమరు దూత కరుగం దిరుగన్. 22

క అటుగనుక సంధికార్యం, బెటువలె నొడఁగూడదు గాత్రు లెదిరికి నెల వి
ప్పటికి మనకదను పగలు, తట్టుగతిఁ జని సంహరింపుదము పగవారిన్. 23

వ. అని యుద్దీపి ప్రదీపి సందీపి యాదీపులు తమకుఁ దోఁచినట్లు చెప్పినవిని మేఘ
వర్ణుండు చిరజీవి నాలోకించి. 24

క. ఈతం డితఁ డితఁ డీతఁడు, చేతోగతిఁ దోచినట్లు చెప్పిరి పథ్యం
బై తోఁపదు కించిత్తుం, దాతా నీవేమిచెప్పెదవు నాతోడన్. 25

క. నీసద్బుద్ధిబలంబునఁ, జేసెద రాజ్యంబు నేఁ డజేయదివాంధ
త్రాస ముదయించె నీకిది, పోసముయము ప్రాప్తకాల ముపదేశింపన్. 26

క. హరిపరిణామమునకు ని, ర్భరనీతిపరుండు గురుఁడుబలె నాభద్రం
బరయుటకు నీవెకా కెవ్వరునాఁ జిరజీవి మేఘవర్ణుని కనియెన్. 27

క అంఘునయవినయనిధు లీ, వలువురు విన్నపముఁ జేసినా రిమ్మతిమం
తులకంటెఁ గార్యనిశ్చయ, బలమున నధికుఁడనె యంతపాండిత్యగలదే. 28

ఆ వీరు నీకుఁ బరమవిశ్వాసఘటకులు, వీరినీతిరీతి వినుట యొప్పు
నైన నాకుఁ దోఁచినంతయు వినుపింతు, నేకతంబువలయు నింతదడవు. 29

క హితుఁడని యొకనికిఁ జెప్పిన, నతఁడును దనకూర్చుసఖుని కది దెలుపు నర
క్షితమై నృపమంత్రం బీగతిఁ బలువురు వినుటచే విఘాతతనొందున్. 30

క. అతిగుప్తమయ్యు మంత్రము, హితనికరశ్రుతముచేత నివృతంబడు ని
క్కత యెటిఁగి ప్రాంతిజనసం, గతి రాజు రహస్య మొసఁగి కావఁగవలయున్.

వ అని యేకాంతంబు వడసి చిరంజీవి మేఘవర్ణునకు సంధివిగ్రహయానాసనద్వైధీభావ
సమాశ్రయంబు లనుగుణంబులం బ్రారంభోపాయపురుష ద్రవ్యసంపద్దేశకాలవిభాగ
వినిపాతప్రతికారంబు లనునంగంబుల సామదానభేదదండోపాయంబు లనుచతు
రుపాయింబులఁ బ్రభుమంత్రోత్సాహశక్తుల విచారించి యం దుచితం బగుదాని
నంగీకరింపుము నాకుఁ దోఁచినకార్యం బొక్కటి ప్రతిశత్రు లుదగ్రసత్త్వాద
త్యులు మనకు సమరసామర్థ్యంబు చాలదు దేశకాలంబులు విచారణీయంబులు.

క. మీనొదవునంతకుం జనఁ, గానక బకముండుకరణి ఘననీతిధనుం

దైనయుతఁ డూరకుండుం, దానహితుఁడు చిక్కుపడినదను కతిశాంతిన్. 33

క. తనసత్త్వ మెదిరిసత్త్వముఁ, గనుఁగొన కెవ్వాఁ డఖర్వగర్వమునం బో
రునకుఁ దుదఁ గాలు ద్రవ్వు, న్వాను ముష్కరునిఁబొందు విపదోఘంబుల్. 34

చ. సురియఁ కరంబునం గొనక శూరుఁడు నీతి కళావిలాసభా
సురుఁడు వధించువైరి వితసుం దవుదవ్వులఁ జెంతనుండియున్
సురియ ధరించియున్ మగువచొప్పున నేమియుఁ జేయలేఁడు త
న్నెరలఁగఁ జేయుమానవనికృష్టుఁడు మాటలు వేయునేటికిన్. 35

క. తాలిమియు ధృతియుఁ బ్రజ్ఞా, శీలతయుఁ బరాత్మగుణ విశేషజ్ఞతయుం
గాలోచితశౌర్యము గల వాలుమగం డేలువార్ధివలితధరిత్రిన్. 36

క. సిరిపొంగును పాయకళా, పరిణతుఁ దనుఁ దానపాయపారగుసభయుం
బరుసోక్తిఁ జేరరా దిం, దిరకీలం గురులఁ బట్టి తివిచినయినన్. 37

క. గృహపేటినుండుమంత్రో, త్సహనాధ్యునకు న్రమాభుజంగినుమంత్ర
గ్రహణవిమూఢున కదియు, స్సహభీతి ననారతంబు సంపాదించున్. 38

క. మతిమంతుఁడు శాంతుఁడు వి, శ్రుతగుణసంసిద్ధుఁడు న్విశుద్ధుఁడు నీతి
ప్రతిరహితుఁడు బలసహితుఁడు, గతభయుఁ డనఘుండుఁ గార్యఘటకులుసుమ్మీ.

వ విశేషించి యిట్లుచెప్పవలసి చెప్పితిఁ గాని యుద్ధ మెప్పటికి నకరణీయంబు. 40

సీ కోశమంత్రములు దక్కువలు గాకుండినఁ గలుగులెక్కలకు నగ్గలము బలము
శాంతులు నిర్మలస్వాంతులు విక్రమోదయులు నిర్భయులును ధర్మమయులు
కఠినశాత్రవుని సాగావిత్తవంతుని వేల్పుగాఁ జూచి సేవింతు రెపుడుఁ
బ్రభుతసహాయనిబంధనం బనిచెప్ప విందుము నీవును వింటివట్లు
తే. కులము గుణము రూపు చెలువంబు మురిపంబు, మానధర్మవిక్రమక్రముల
వాసిఁ జూడ దబ్జవాసిని నిరపాయ, శూరసంగ్రహంబుఁ జూచినట్లు. 41

క. ఏరీతి జైత్రయాత్రా, ప్రారంభము సెల్లుఁ బతికిఁ బ్రజలేమి నభ
శ్చారత గూడునె పక్షికి, భూతిబలాఢ్యత్వపక్షములు లేకున్నన్. 42

క ఘోరారివీరపారా, వారం బెవ్వాట దాఁటవచ్చు సహాయా
ధారతతి తారుఁ గోరక, పౌరుషసంపన్నుఁ డగునృపాలాగ్రణికిన్. 43

క. ధనమంత్రసహాయంబుల, నొనరినభూవిభునకన్నియును గల వట్ల
య్యును సమరమకరణీయము, చన నేరదు సంధి సహజశత్రుల మగుటన్. 44

వ. ఘూకంబులకుఁ గాకంబులకు సహజవైరానుబంధంబునన కాదె వాక్పారుష్యం బెవ్వ
రికిఁ జేటుఁజేయదు. 45

క. భీషణశార్దూలతనూ, వేషము దన కమర దాల్చి విశ్రుతసస్యా
న్వేషణతత్పరమతివా, గ్దోషంబున నొక్క ఖరము గ్రుంగదె పుడమిన్. 46

క. నావిని వాయసపతి చిర, జీవికి నిట్లనియె నీతిశీలా యేలా
గీవిధము దేటపడఁ జెపు, మా వినియెద ననిన నతనికతఁ డిట్లనియెన్. 47

క. ఒకపురి నొకచాకలవాఁ, డొకదిక్కున నొకనిచేత నొకగాడిదె వి
ల్వకుఁ బుచ్చుకొనియెఁ బొర, ప్రకరపటీభృతికి మేనుబటువై యునికిన్. 48

క. పలువలు చలువలుసేసెడు, నెలవునఁ బగలెల్ల నిలిపి నిశియగుటయు న
ప్పలుగాకి చాకి పెనుగ్రొ, వ్వులిచర్మము గప్పి సస్యముల కెగవిడుచున్. 49

క. అది కడుపుకొలదియును దిని, సదనమునకు మగిడివచ్చు సరిప్రొద్దున ని
ట్లద వరసి యరుగఁ దిరుగం, బొది చెడియెం బైరు గొన్నిపూఁటలుచనియెన్. 50

క. పొల మరయుకర్షకులు మదిఁ, బులిగాఁ దలపోసి భీతిఁ బులిపులి యనుచున్
దలసాలవెడల దందొక, హాలికుఁడు శరచాపహస్తుఁడయి నిశ్శంకన్. 51

క. నెలవొడిచినధూసరరుచిఁ, గలగొంగడిముసుఁగుఁ దిగిచి కడుపడిఁ దనయి
ల్వెలువడి చని కని తనముం, గలబొంచినవానిఁ జెండి గాడిదె యనుచున్ 52

క. మెండుగ నుత్థాపించిన, దండము గమనమున కెగ్గుఁదలఁపఁగ వీనుల్
బెండుపడ నొండ్రపెట్టుచు, దుండగపుఖరంబు దన కెదుర్పఱతేరన్. 53

క. హాలికుఁడు నీవాయనుచుం, జలివిడిచి ప్రహాస మెసఁగ శయములఁ గాల్గం
బిలపిల నెదురుగఁ బఱచిన, నలగాడిదెయుం గువాళినజేతికివచ్చెన్. 54

వ. వచ్చిన. 55

క. తగిలి తనపైరు మేసిన, పగ యగ్గలమగుటఁ గినిసి పటుముష్టిని వి
ల్లిగిచి ఘనతరశరంబునఁ, దెగనేసిన గార్దభంబు ద్రెళ్ళెం బుడమిన్. 56

ఇది వాగ్దోషఫలంబని వెండియు. 57

క. అనిచెప్పిన చిరజీవిం, గని వాయసరాజు పలికెఁ గౌశికములపన్
మనకు న్బగ వాగ్దోషం, బునఁ బాటిలె నంటి విదిచెపుము వినవలతున్. 58

వ. అనినఁ జిరంజీవి మేఘవర్ణున కిట్లనియె. 59

చ. అపరిమితానురాగమొలయ న్వలయాద్రిపరీతభూపత
త్రిపటలిమంత్రగూట మొనరించి మదాంధదివాంధము న్మహా
కుపితముఁ బక్షిరాజ్యమునకుం బతిగా నొనరింపఁ బూనియు
న్నపు డొకవృద్ధకాక మటకై యరుదెంచినఁ బుల్గులన్నియున్. 60

క. వెడవెడ నొండొకకొండొక, తడవు విచారించి సమతఁ దమలోననిరెన్

జెడకిది బహుకాలంబులు, గడపినయది గాన యుచితగతి నెఱిఁగించున్. 61

వ. కార్యాలోచనంబున నిండఱ మసమర్థులము కార్యనిర్ణయసమర్థం బగుదీని నడిగి చూతమే యనుచు నాతిథ్యం బాచరించి పరివేష్టించి తమయభిప్రాయంబుఁ జెప్పిన నప్పక్షులకు వాయసాధ్యక్షుం డిట్లనియె 62

సీ. కర్ణహృత్పుటసూచికాయమానోత్తూనవికటఘోషము విన్న వెగటుగాదె
కాలకాకోదరోగ్రస్ఫుటాస్ఫుటముఖం బాలోకనముసేయ నళుకుగాదె
భ్రమదుల్ముకభ్రాంతిభాగవీక్షణదృష్టిసరణిఁ ద్రిమ్మరుచుండ జాలిగాదె
కర్కశవ్యాయామగరుదమంగళమరుత్ప్రతతిసోఁకినఁ బీడవట్టుకొనదె
తే. దారుణాకార మప్రియదర్శనంబు, ప్రకృతిరౌద్రంబు క్షుద్రం బపక్షమంబు
ఘూక మేయూరు పికశారికాకలాప, కీరికాముఖభరణ మేయూరుచెప్పుఁడ. 63

క. దారుణదృష్టివికారా, కార మతిక్రూర మహామఁ గానదు కరుణా
దూరం బెట్లయ్యెడు రక్షారంభం బెఱుఁగఁజెప్పుఁడా వినవలతున్. 64

క. వ్యపదేశక్రియ మెఱసిన, నృపు నింపెసలార నాశ్రయించినఁ గలుగున్
విపులసుఖ మమృతకిరణ, వ్యపదేశతఁ గుశలముంద దాశశ మడవిన్. 65

క. అనుకాకమునకుఁ బులుఁగులు వినయంబునఁ బలికెఁ దెలుపవే శశకం బ
వ్వనజరిపుని వ్యపదేశం, బున భద్రముఁ గనుట గరటముఖ్యా మాకున్. 66

వ. అని యడిగిన వాయసపుంగవం బవ్విహంగంబులకు నిట్లని చెప్పందొడంగె. 67

మ. అగళద్దుర్భరతీక్ష్ణభాస్వదభిషువ్యాఘాతపాతక్షుర
న్మృగమస్తక్షతజంబు పశ్చిమమురుద్వద్ధత్రిధామజ్వల
న్నగ మంతర్జలనిర్ఝరంబు మృగతృష్ణావాహినీ సంచితా
ధ్వగ ముష్ణాగమమయ్యెఁ దొల్లి పురజిత్ఫాలాంబకాభీలమై. 68

వ. అక్కాలంబున. 69

చ. జలధరము ల్దరాస్థలికి జాఱెనన న్దిననాథరశ్మికిన్
దోలఁగ కహో బయల్మెఱసెనో తిమిరంబులు నాఁగ జంగమా
ద్రులగతి గండకంపితగిరు ల్దరులారయ లెక్కకెక్కుఁడై
యలఘుమృగేంద్రభీతిరహితాటవిలో విహరించు నేర్పడన్. 70

క. ఏకసరోవర మగునల, భీకరగహనమున నిలువ బెగడి పిపాసా
వ్యాకులితమానసము లపు, డాకరు లిట్లనియె యూథపాధ్యక్షునకున్. 71

క. ఇచ్చోటిసరము శరముల్, నిచ్చలుగొన నివిరె మేఁపునీళ్ళకయో ని
ప్పచ్చరమై యెవ్విధి మన, వచ్చు నవారిగఁ బ్రవారిపలె మాకానన్. 72

క. అపాతాళగభీరమ, యోపూర్ణమహాప్రవాహమైనను గూపా
రాపరిమితసరమైనం, జాపుము విఱవిఱకపోవఁజొచ్చెం దనువుల్. 73

వ. అని వదనోదరంబులఁ జూపి విన్ననయి యున్నవన్నిచదరశపశావల్లభుం డరసి నిమిషంబునం దడయక యప్పటికి సత్వక్షీణంబులు గానివానిఁ గొన్నిగజంబులం బిలిచి మానుజీవులారా యప్రతిహతమనోరథంబుల గహనఘంటాపథంబులం బఱచి యగాధశరం బగుసరంబుఁ గనుంగొని రండు పొండని నియోగించిన. 74

సీ. మదవనేచరవధూమధురగానధ్యానవివశకుంజక్రోడవిషధరములు
పరిపక్వఫలవిలుబ్ధస్తబ్ధరోమ దంష్ట్రాటంకభిన్నగోత్రారుహములు
ధరచరత్పవనబాంధవదవవ్యాయామధూమకల్పితమేఘమర్దనములు
చరమదిఙ్ముఖపతజ్జరఠకాసరవిరక్త వ్యాఘ్రభీతఖడ్గవ్రజములు
తే. సవనతరసరసస్తేయసారమేయ, దశనదంశననిష్ప్రాణితరుణహరిణ
నాభిసౌరభ్యదశదిశాంతస్థలములు, ఘోరకాంతారములు కొన్నికొన్ని గడచి. 75

క. సరినెరసి మెఱసి బిలములు, దరిసి ధృతు ల్బెరసి దొరసి దంతావళముల్
వరశిఖరం బగు నొకమల, సరస న్సరసారసరసి సరసి న్గనియెన్. 76

వ. తత్సరోవరం బావిష్కృత పుష్కరంబు గావున యాదవస్థానంబును మత్స్యకూర్మవిలాసభాసురంబు గావున యోగిరాజును బ్రకాశితాహిమకరంబు గావునఁ బ్రాతఃకాలంబును నధిగతబ్రహ్మరథంబు గావునం బర్యాప్తవితానంబును నారాధితారికులంబు గావున నపారబల సంపన్నంబును బకవిహారయోగ్యంబు గావున నేకచక్రపురంబును నూర్మికాభిరామంబు గావున నలంకృతుం బురుడించి యొప్పుచుండు.

క. కని యనురాగరసాబ్ధి, న్మునుము నోల్లాడి భిన్నముఖకమలవనీ
ఘనపరిమళగుణచిక్కణ, వనజాకరవారిలో నవారిగ నాడెన్. 78

ఉ. ప్రావృతచూతపోతమృదుపల్లవపారణకారణంబునన్
లావువహించి సొంపు వొదల న్బొదలం బదలాఘవంబునం
బోవఁగఁ ద్రోయుచు న్మరలిపోయి సరోవరలాభవార్త యా
క్రేవఁ జరించుయూథపతికి న్వినిపించె గజంబులన్నియున్. 79

ఉ. చెప్పిన నప్పు డుల్లసిలుచిత్తమునం గరిరాజు గౌరవం
బొప్ప మహోహితద్విరదయూథముఁ దోకొనిపోయెఁ బోవ నా
చొప్పున దాఁటిపోవ నొకచోటును గానక తత్పదాహతిం
జిప్పలు గుల్లలై పొలిసె శీఘ్రమె పెక్కుశశంబు లచ్చటన్. 80

సీ. అచ్చెట్టఁజూచియు నంతశిలీముఖుం డనుశశరాజు దైన్యావళించి
యుగుచు మంత్రుల కిట్టులనునీతి నిధులార యద్దికి వారివాహములువోలెఁ

సరమున కలుషతృష్ణాభరంబున నేఁ డవారణ నీదారివారణములు
పఱతెంచుచున్నవి పరికింపు మల్లవె కుందేళ్ళు వీని త్రొక్కుళ్ల మడిసె
తే. త్రాసకర మైనయీశశప్రళయమునకు, నకట యెబ్భంగి శాంతికార్యంబు దొరకు
నేమిసేయుదు ననునంత నెదుర నిలిచి, వివితనీతికళాశాలి విజయుఁ డనియె. 81

క. దేవా నేఁ గలుగఁగఁ జిం, తావారిధి నేలమునిఁగెదవు శశములకుం
గావించెద శుభ మిభముల, రావిడునం జూడు నాపరాక్రమ మనుడున్. 82
క. పలికె శశరాజు గాఢో,త్కలికన్నయనిధి దేశకాలవిభాగం
బులు నీక తెలియు నిట నీ, కలిమిఁ గ్రియాసిద్ధి యెట్లు గాలేకుండున్. 83
క. ఆలస్య మకర్తవ్యము, కాలం బారంభమునకుఁ గరుబమదరులన్
దోలి శశప్రాణంబులఁ, బాలింపుము నీయుపాయపాటవ మమరన్. 84
క. అని యాజ్ఞాపించిన నయ, వినయపరాక్రమవిధానవిజయుఁడు విజయుం
డనిలరయంబున నెదురుగఁ, జని యూథపుగాంచి మానసము గలఁగుటయున్. 85
క. గజమంటినట్ల యడచు, న్భుజగము మూర్కొనినయట్ల పొరిగొను ధరణీ
భుజుఁడు నగినట్ల చంపుం, గుజనుఁడు మన్నించునట్ల కొను బ్రాణంబుల్. 86
క. కావునఁ గరినికటమునకుఁ, బోవం గార్యంబు గాదుపో యిపుడు మహా
భావనమున నుపకంత, గ్రావాగ్రం బెక్కి ముఖ్యకరిఁ బలికింతున్. 87
చ. అనిగిరి నెత్తమెక్కి శశ మగ్గజవల్లభుఁ జూచి యిట్లనుం
గనలున నీకు రాఁబోలుము గాదిది నిల్మిలు చందమామ న
న్ననుపఁగ వచ్చితిం బయనమై యలజాబిలిలో శశంబుగా
మనమున నస్మెఱింగికొనుమా యన దంతి వతంసుఁ డిట్లనున్. 88
క. ఏమినిమిత్తము శశక, గ్రామణి నిన్నిటకుఁ బంపెఁ గైరవమిత్రుం
డామాట తేటపడఁ జెపు, మా మాకన విజయుఁ డగ్గజాగ్రణి కనియెన్. 89
క. హేతులు పైఁబడునపుడున్, దూతలు సత్యంబుఁ బలుకుదురు తద్భాషా
వ్రాతమునకుఁ గలఁగరు ధా, త్రీతలవల్లభులు నగరు తెగ రెప్పటికిన్. 90
క. అలనెల తనమాటలుగా, సలవున నీతోడ నాడుమని నన్ననుపన్
దలమోఁచి చెప్పవచ్చితిఁ, దెలియ న్వినుయూథపక్షితిప యప్పలుకుల్. 91
ఉ. చారువిచార యిక్కొలను చంద్రసరోవర మిందుఁ దారకా
ధారుఁడు చంద్రుఁ డిష్టవనితాజనతాయుతుఁడై యథేష్టసం
చారవినోదము ల్సలుపుసంతతము న్వినుమట్లు గాన నె
వ్వారికిఁ బోవరా దెఱుఁగవా యిట కిత్తెఱఁ గింతవింతయే. 92

చ. నిశతము నీయరణ్యధరణీసరణిం జరియించునీశశో
త్కరములు నాకుఁ జుట్టములుగాఁ బరికింపుము చంద్ర నీరజా
కర మతిభీకరంబు తడఁగాఁ జను నా విహితోపదేశ మా
దరమున వీనుల న్గొనుము దవ్వుఁ లవాఁడవు గాక నీతికిన్. 93
చ. సరసికి మీ రఖండతరభసంబున రాఁ బరికించి యాసుధా
కిరణుఁడు నేఁడు మేరుగిరికేసరుల న్నిముఁ జంపఁ బంపఁగాఁ
పరశువు గోరఁబోవుపనిపట్టున నేమిటికంచు మాన్చియీ
తెరువున మిమ్ము నిల్పఁ జమదెంచితి నీతిపరుండఁ గావునన్. 94
క. చావక నోవక యాదల, పూ వాడక నానియోగమున నెందైనన్
బోవుట శోభన మన దం, తావళ మి ట్లనియె శశవతంసంబునకున్. 95
సీ. అదిచంద్రకాసారమాసారమానసతారలు దారలై తనుభజింప
జలవిహారం బందుసలుపు నెనిలుపు నె యొరులెవ్వ రిటకు రాకుండ విధుఁడు
పంచాననముల మాపైఁ బంప ననుకంప మాన్చి యేతెంచితె మమ్ముఁ గావ
నీవంటి కారుణ్యనిధి యెన్నిభవములం గలుగు నీకతమునఁ గలిగె బ్రతుకు
తే. మగిడి పోయెద మనుచు నమస్కరింపఁ
బ్రత్యయమువుట్ట నక్కరి ప్రవరుఁ గొనుచు
విజయుఁ డారేయి గొలనిలో వెలుఁగువానిఁ
జంద్రు ననుబింబితుని జూపి జరుగుమనియె. 96
వ. అవ్విజయు నియోగంబున దంతిపతి వనాంతరచింతం బఱచె నంత శిలీముఖ ప్రము
ఖశశంబు లానందించె గజంబుఁ దిరుగఁ ద్రిప్పాట్ల శశంబుల ప్రళయంబు మాన్చు
టచంద్రవ్యపదేశంబునం గాదే యట్లగుటఁ బ్రసిద్ధుం డగు రాజు నాశ్రయింప
వలయు దాన సుఖలాభంబులు దుఃఖక్షోభంబును నగు నీయులూకంబు ప్రసిద్ధం
బగురాజ్యంబున కర్హంబు కాదని చెప్పి కాకంబు వెండియుం బులుఁగుల కిట్లనియె.
క. సముచిత మెఱుఁగక క్షుద్రుం, గ్రమరహితు గుఱించిపోవఁ గడుఁగీడొదవున్
దమలో నొంటక మార్జా, లముడగ్గతి శశకపింజలంబులు దెగవే. 98
క. నావిని విహగములను నయ, కోవిద యారెంటికేల గొదగొదపొడమెన్
జావేలవచ్చె నోతువు, చే వానికి నింతవట్టుఁ జెపుమా తెలియన్. 99
చ. అని తను వేఁడుకొన్నఁ గరటాగ్రణి పక్షులఁ జూచి యిట్లను
న్వినుఁ డలవింధ్యభూమి నొకవీరమహీరుహమూలకోటరం
బునికి యొనర్చి యమ్మనికి నుండుఁ గపింజల మప్పతత్రితో
నెనసి కుశైకదేశమున నేనును నుండుదు సఖ్య మేర్పడన్. 100

చ. తగ గగనప్రచార మవితారివిభాకరుఁ డస్తమింపఁగా
ఖగము నగంబుఁ బాసి పలుకందువఁ జెన్నుమందఁ బెంటలం
జిగి నిగుడం జదల్చెదలు చేఁ డెలపండినపూరిదారులం
బొగసినపాళ్ళ మేఁపుఁగొనఁబోయి హుటాహుటి రాకతక్కెనన్. 101

ఉ. డేగకుఁ జిక్కెనో యురువడిం ధృతి గాడ్పడి దవ్వుపోయెనో
లాగము దక్కి మమ్ము వలలంబడెనో వెరవేదిపాదినెం
దేగెనో పుట్టలెక్కి కద మేసుచి పాములచేతఁ జచ్చెనో
యేగతియంచునో తెలియ దింతయు రాఁడు వయస్యుఁ డక్కటా. 102

క. అని బాష్పవారిధారల్ గనుదోయిం జెమ్మగింపఁగా నలుదిక్కుల్
గనుఁగొనుచు వితాకుఁడనై, చన నేరక యుంటి నన్నిశాముఖమునన్. 103

శా. ఆహాకృచ్ఛపలావిలాస మఖిలప్రాణిశ్రుతివ్యగ్రగ
ర్జాహంభావసమగ్ర ముగ్రరయనద్యంబూత్థితాంభోనిధి
వ్యూహం బాహతకాననజ్వలన మోహాహో మింటితో వ్రేలఁగా
లాహిం గట్టినచాడ్పునం గురిసె ఘోరాసార మచ్చీఁకటిన్. 104

క. అలజడి యలజడిచేతం, గలఁగి మహాశకము దీర్ఘకణ్ఠం డనువాఁ
డలఘుకపింజలకోటర, నిలయంబున నంఘ్రులూఁది నెమ్మదినుండెన్. 105

క. జడిగొన్నవాననేనుం, దడిసితి నాలో నొకింతదడవున కానె
వ్వడి సడలె నడఁగె నుఱుముల్, నిడిమించులు మానె వెలుఁగు నిలిచె న్వొలిచెన్.

ఉ. పెక్కునఁ బ్రాంతపక్కణకుటీశిఖరంబుల ఱెక్కలార్చుచుం
గుక్కుటకోటిమ్రోసె నెసగూరుమిటారులపుట్టినిల్లుగ
బ్బెక్కినమబ్బుశైలగుహ లీఁగె దిశల్ వెలుఁగొందె నిక్కలం
జక్కవజోళ్లుగేరె జలఁజాతహితుం డుదయించెఁ దూర్పునన్. 107

క. పొలమున మేఁపాడికపిం, జలు మత్తఱి మరలివచ్చి శశము నివాస
స్థలిఁ గనుఁగొని యదలింపుచు, నఘుతరక్రోధహృదయమై యిట్లనియెన్. 108

శా. ఔరా కన్గొన మెంతు నీతగవు లెస్సాయెం బురే యెవ్వరి
ట్లూరం బుట్టనివింత యన్యగృహమందుండ న్విచారింతురే
రారాపుల్గొనఁగావు నేఁటి కొకనేరం బోర్చితిం జాన కో
రోరీ యెచ్చటికైనఁ బోయెదవొ పోపో యింతక్రొవ్వేటికిన్. 109

క. ఇది నాయది నాకేళీ, సదనము నీకిందు నిల్వఁజను నె దురాత్మా
మదటతన ముడిగి యొంతేఁ, గదలుము లెమ్మనిన దీర్ఘకణ్ఠం డనియెన్. 110

చ. బిరుసులునల్కి నన్ను వెఱపింపఁదలంచెదొ కట్టిపెట్టు నీ
గరువము వెట్టి యీశశశిఖామణిముందర నేడ నెవ్వరె
వ్వరు వసియించి యుండి రది వారిదకాననభూమిజాతకో
టరముల నాఁపువెట్టెనె యొడంబడి పక్షుల కుర్వి చెప్పుమా. 111

క. చెఱువులు బావులు గృహములు, తరువులు వృత్తులు ననారతము గాచిన యా
నరులయవి యనుచు మనువుత్తర మొసఁగఁడె తొల్లి దేవతాసంతతికిన్. 112

క. బలవంతుఁ డైనధరణీ, తలభర్తకుఁ బోలునిట్టితగ వకటవకటా
పులుఁగులకును గుందేళ్ళకుఁ, బలుకులు వేయేల చెల్లుబడి గాదుసుమీ. 113

క. జగతీరుహవివరమునకు, ఖగనాథా నీకు లేదు కారణమేలా
తెగిపోర నాకు నీకుం, దగ వెక్కడికేని నరుగుదము ధర్మనుడున్. 114

వ. మదీయమైత్రీమంజులం బక్కపింజలం బిట్లనియె. 115

క. ఒప్పితి నిటఁ దగ వెవ్వరు, చెప్పెద రెఱిఁగింపు మతనిఁ జేరఁగ నెడలే
కిప్పుడ యరుగుద మనవుడుఁ, గప్పినతమకమున దీర్ఘకర్ణుం డనియెన్. 116

సీ. తపనజాతటమున దధికర్ణుఁ డనుమహావృద్ధమార్జాలంబు విఖ్యాతిసల్పు
నది రుద్రచాంద్రాయణాదికార్యంబులఁ దనువు సన్నముఁ జేసికొని విరోధి
షడ్వర్గ మణఁగించి శాంతిపత్రిలుబహువ్యవహారదర్శి నయాంబురాశి
యది నేర్చుమన దిక్కు వదలింపఁ బెనుజోలి ద్రవ్వక నిమిషంబు దడయకటకుఁ
తే. బోదమూ వాద మాఱడి బోకపోవు, నని ప్రబోధించి శశ మమ్మహాకపింజ
లంబుఁ దోకొని చనుచుండె లాఘవమునఁ, దలలు వడుచోటికిఁగుపాదములు గావె.

క. ఏను గపింజలుఁ జిరమై, త్రినిధి విడనాడలేక వృక్షులతాగ్ర
స్థాని విడనాడి యెపుడెం, తేనెవ్వడిఁ గూడిపోయితిం జెలికానిన్. 118

మహాస్రగ్ధర. చని కంటిం బ్రాంతకాంతక్షమ నిరవధికశ్లాఘ్యసౌభ్యసంప
ద్వనజాతవ్రాత రోధోవనవమధుమధువ్యగ్రమత్తాళిగీతన్
జనితశ్రద్ధాని మజ్జజ్జనఘనహరణోచ్ఛండకాండప్రపూతన్
విశిష క్రబ్రహ్మనిష్ఠద్విజహితసికతాసీన్వితఖద్యోతజాతన్. 119

తే. కని తదంచితమణివాలుకావితర్దిఁ, జరణములు మోఁపి నిర్గతశ్రముఁడ నైతిఁ
గంఠపర్యంతపరిమిళద్గ్రాసమంద, జపనపవనాభిగమసమాచారకలన. 120

సీ. మనికిచోటిదిగాదె యనువాసరాచాంతఖచరజీవిత మరుత్కాళియునకు
నాటపట్టిదిగాదె యరివిధాగతగోపవేషబృందావనత్రివిష్ణువునకు
నిష్టమజ్జనగృహం బిది గాదె రాసనృత్తాశ్రాంతకాంతావతంసములకు
హాలహాలంబిదిగాదె హాలోద్ధతప్రలంబారిలాంగలతేవి హానమునకుఁ

తే. ప్రతిదినము గ్రోల నిది గాడిబావిగాదె, కృతశకృత్కరినందగోబృందమునకు
క్షేత్ర మిదిగాదె దివసకృజ్జలజమునకు, నని నుతించితి సంవిదాయమునయమున.

సీ. అచటఁ గపింజల మావృద్ధమార్జాలపతిఁ జూచి చిత్తంబు పల్లటిలినఁ
గదియఁగూడక దీర్ఘకర్ణుఁ జూచి నిజాలతగవరి యని వీనిఁ బొగడితీవు
కుటిలమానసుఁ డలిక్షుద్రుండు కేవలజఠరపూరకుఁడు మార్జాలజాతి
బెడిదుండు వీని నమ్మెడితెఱం గెయ్యది యొద్దికిఁ జనఁ జిత్త మొప్పకొనదు

తే. తగవు దయ్యానె యుండు నీతగవుపట్టు, ప్రాణమేటికిఁ దెక తేరఁ బాపికొనఁగ
ధర్మమునకొండుకడ కేగునము దురాత్మ, మగుడు మనుటయుఁ గనలియమ్మదటశశము

చ. పలికెఁ గపింజలంబున కపారకృపానిధితుల్యదర్శికే
వలపరిశుద్ధుఁ డార్తజనవత్సలుఁ డుత్తముఁ డబ్బిడాలభూ
తలపతి యిట్టిధర్మపరతంత్రుఁడు నమ్మినవారిఁ జంపఁ గాఁ
దలఁచునె యేమిపల్కితి పతత్రిపసంశయ మొప్ప దియ్యెడన్. 123

చ. ఇన్నియుఁ జెప్పనేమిపని యింకిట నీవది నంతసాధ్వసం
బున్నబిడాలముఖ్యుకడ కొక్కట నిద్దఱ మేగి సర్వ మ
చ్ఛిన్నమనీషవిన్నపముఁ జేయుద మూరక పత్తు మంచు ము
న్నెన్నను గానలేక పిఱుబీకులు సేయు ఖగంబు బీరమై 124

వ. యాగపద్యాభిమానంబున శశకపింజలంబులు డాయంబోవుచుండె నప్పు డారెం
టికి నిత్యప్రత్యయం బారాధించుటకుఁగా దధికర్ణుండు ధర్మవాక్యంబు లుచ్చ
రింపం దొడంగె. 125

క. ధర్మంబు తన్నుఁ బెనుచున్, ధర్మం బభివృద్ధిఁబొంది తను బ్రదికించున్
ధర్మము శర్మకరం బని, ధర్మం బేమఱరు సంతతము దత్త్వజ్ఞుల్. 126

ఉ. ఉపగతులై భజించుతనయు ల్సహజన్ములు గూర్మిచుట్టము
ల్విపులతరైకదుఃఖముల వేగుదు రింతియ రారు వెంబడిన్
నిపుణులకేల తన్మమత నెట్టన దేహి శరీరమూడ్చి చ
న్నపుడును ధర్మమొక్కఁడ సహాయము దానిఁ ద్యజింపవచ్చునే. 127

క. పురుషార్థపరున కిహముం, బరముం గలదండ్రు సత్యపరతంత్రు సురా
సుర లర్చింతురు గావునఁ, బరహితసత్యములు విడువఁబడ వెప్పటికిన్. 128

తే. ఆత్మవత్సర్వభూతాని యనుపురాణ, వచనమూని బహుప్రాణివత్సలుఁడయి
సుఖము దుఃఖము సమముగాఁ జూచికొనుచు, దేహి పరలోకచింత వర్తింపవలయు.

చ. సొలవక మేను కంటకము సోఁకినఁ గొండొకశోణితంబు పి
చ్ఛిలి తనకెంతనొప్పి యగుఁ జెప్పెడి దొండొకఁ డేమి దేహముల్-

గలిగినవారి కివ్విధముగాఁ దనువేదనలంచు నేరిపై
నలుగుటలేక హింస కెడరైయి చనఁగాఁ జనుసద్వివేకికిన్. 130

క. అనుదధికర్ణునిపలుకులు, విని నిర్భయవృత్తిఁ గొంకువీడ్కొని కదియం
జనితనతనవాగ్వాదము, లనుదానికి శశకపింజలంబులు సెప్పెన్. 131

సీ. చెప్పిన నప్పు డాజీర్ణోతు వారెంటి కనియె మీ రేమనియెదరొ వినము
తెగనిచాంద్రాయణాగ్నివ్రతంబుల దేహ మతికృశం బొనరించుకతనఁ జెవులు
తానకసూక్ష్మశబ్దస్వీకృతిం బొటిగావు గావున నీవు నీవు నిపుడ
శ్రవణము ల్గదిసి యుచ్చైస్స్వనంబులఁ బల్కుఁ డేర్పడ మీసుద్దులెల్లఁ దెలియఁ
తే. గదవె మమునంటి మునులకుఁ దగవుదీర్ప, వేవురుండంగ మము మీరు విశ్వసించి
దూర మరుదెంచితిరి కానఁ ద్రోవరాదు, జాగుపనిలేదు మాకనుష్ఠానవేళ. 132

క. అరుదెండని నికటంబున, కరిగినదధికర్ణుఁ దంష్ట్రహతి నారెంటిన్
దొరకుపడఁ బట్టుకొని కం, ధరవిరియం గొఱికిచంపి తగభక్షించెన్. 133

సీ. క్షుద్రాశ్రయంబు నొచ్చుటకు జచ్చుట కాదికారణం బనిచెప్పి కాక ముఖ్య
ఖగములఁ జూచి ఘూకంబేడఁ బక్షిసామ్రాజ్యాభిషేకసంరంభమేడఁ
బనిగానిపని మానుఁడన రోసి గూడినపులుఁగులు చదలఁ బేరెలుఁగులెసఁగ
నెసఁగన్నదెసలు కుబ్బెసలారఁ బఱచినదర్పాంధ మద్దివాంధంబు గనలి
తే. పసపుజేగురుకొఱకచ్చు మిసిమిదేరు, మిట్టకనుగ్రుడ్లు మిడిమిట్లు మిడిసిపడఁగఁ
గంతఘూత్కారములదిశ ల్గలవరింప, గర్వదుర్లోకమునకుఁ గాకమున కనియె. 134

క. ఏమినిమిత్తము కుటిలా, త్మా మత్స్వామితను నెగ్గుఁదలఁచితివే నీ
కేమిదురితం బొనర్చితి, నేమంటి భవద్విరోధి నే యిదితగవే. 135

క. శైలవనవహ్నిశిఖలం, గాలిపొదల్పొదలఁ బరశుగతిఁ ద్రెవ్వి మనున్
సాలములు సత్క్రియాప్రతి, కూలవచోదగ్ధముసురుకొన దింతైనన్. 136

ఉ. కుచ్చితమేమిగూడు సమకూడినరాజ్యము వీటిఁబుచ్చఁగా
వచ్చినలాభమేమి మఱవంబడదా తరువాత నిట్టినీ
యొచ్చపుఁజేఁత సౌఖ్యమున నుండుదుగాకని పక్కిపోఱు న
వ్వెచ్చఁజూమీ విరోధ మొదవెం గరటాళి కులూకజాతికిన్. 137

క. నావిని వాయసపతిచిర, జీవికి నిట్లనియె నీతిశీలా హితసం
భావన కిఁక నీతడవే, లా వేగము తెలుపు మనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 138

వ. సంధివిగ్రహంబు విచారణీయం బాసనము బలిష్ఠమయ్యు నుపస్థితరిపుస్థానం బగుట
నదియునుం గూడదు యానంబునకు లావు చాలదు స్థానత్యాగంబు లాఘవమూలంబు

ప్రత్యాసన్నవిరోధికులం బభావంబగుట ద్వైధీభావంబు పొసంగదు సంశ్రయం
బన్నిటికిం గర్తవ్యంబు విను శరీరపతనపర్యంతంబు నీకార్యంబున కేఁ బాలుపడఁ
గలవాఁడ. 139

క. పలువురకృతవైరులు మఱి, బలధుర్యులు వివుతులున్నఁ బరకార్యంబుల్
పొలిసిపడుంగ జెడు మునుధూ, ర్తులు మేఁకం గుక్కఁ జేసి తోలరె విప్రున్. 140

క. నావిని వాయసపతి చిర, జీవికి నిట్లనియె నీతిశీలా యేలా
గీవిగము తేటపడఁజెపు, మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 141

సీ. చెనఁటి యాకులపాటుచే నలంగినసాధుతరుల కుబ్బుసఁగు నాదరణమూర్తి
భీమతీవ్రాంబకాభిహతిస్రుక్కిన మహావధుకధర్మునిఁ గొప్పె మాన్పవెజ్జు
ఫలభంగమున మాటపట్టుజాఱిన పైకమునకు సత్క్రియోక్తు లిచ్చినసుదాత
హాలినున్నతచండాలుర మాధవార్చనధురంధరులఁ జేసిన ఘనుండు
తే. కాలగతిఁ బేర్చు నలజళ్లఁ గలఁగఁబడిన, సరసులకు నిర్మలత్వంబు సంఘటించు
సౌఖ్యసందాయకుండు సాక్షాత్కరించె, నన్నుతానంతుఁ డవనివసంతుఁ డంత. 142

సీ. ముక్తపత్రవ్యాజమునఁ జీరసడలించి కళికలఁ బ్రాలకల గలుగఁజేసి
పొలిపోనితావులఁ బూవుదండలఁ జుట్టి కడలేనిమధుసాత్త్వికమునఁ దెల్చి
రణదలిఝంకారమణితము ల్పుటియించి దీవిచక్కెరలూఱు మోవియాని
సరవినున్నతఫలస్తనములఁ గబళించి కళదేఱుతనువల్లి గౌఁగిలించి
తే. కలికిరాచిల్కపల్కుఁబలుకుల నలర్చి, సురభికర్పూరరజముల సొంపొనర్చి
కలితవనలక్ష్మిఁ గూడి రాగము వహించె, మాధవుఁడు హృష్టనిఖిలతమాధవుండు.

వ. మఱియు నవ్వసంతంబు కళికాభిరామంబై యుదాహరణంబును శుకసూక్తి సందర్భ
గర్భితంబై భాగవతంబును గలకంఠకలాప దీపితంబై రాజావరోధంబును బ్రకాశిత
ప్రవాహంబై సముద్రతీరంబును సంద్రష్టశారికాజాలంబయి వీణాయంత్రంబును
బురుడించు నక్కాలంబున. 144

చ. కలఁ డొక ముగ్ధభూసురుఁ డొకానొకఁ డాయనయధ్వరార్థమై
బలిసిన మేఁకపోతు మెడ పగ్గమునం బిగియించి యీడ్చికొం
చలవున నింటికై యరుగ నప్పుడు గొందఱు ధూర్తులిచ్చలో
పలఁ దలపోసి యయ్యజముఁ బాపఁ దలంచిరి దుర్నయంబునన్. 145

క. తలఁచి యొకఁడొకఁడ చని లో, కులు నవ్వ న్విప్రుకుక్కఁ గొనిపోయెదు నీ
కులశీలంబులు వఱదం, గలపితి విఁక నేమియని వికావికనగుచున్. 146

క. ఈగతి నందఱు యాజన, చ్ఛాగముఁ గుక్కఁగముఁ జేసి చనుచుండంగా

నాగరిక మేదివిప్రుఁడు, వేగలమున నిలిచి భ్రాంతి వికలుం డగుచున్. 147

క. ఒకరిరువురుగా కందఱు, నకటా ఛాగంబుఁ గుక్క యని పోయెద రే
టికి బ్రమసి వేఁపిఁ దెచ్చితిఁ, దుకతుక నను నవ్వకుందురె తత్త్వజ్ఞుల్. 148

వ. అని విహారణస్థఁ దచ్ఛాగం బగుభాగంబు విడిచి విప్రుండు పూర్ణశరం బగుకాసా
రంబునకు స్నానార్థియై చనియె నప్పుడు ధూర్తులు ప్రహాసభాసమానాననులగుచు
నొండొరులకరంబు లప్పళించుకొనుచు నయ్యజంబుం జంపుకొని భక్షించి రట్లు
ప్రజ్ఞాశౌర్యధైర్యాదిగుణంబులు గలవారలు పరులకార్యంబుల విఘాతంబుసేసి
స్వకార్య ముద్ధరింతురని మఱియుఁ జిరంజీవి మేఘవర్ణు నాలోకించి. 149

క. తనలావుఁ జూచి మృతకా, కనికాయశరీరరక్తకణములు మేనన్
జినికిపటతటమునందిడె, చనుఁ డుపహతిరహితభూమిజాతంబులకున్. 150

క. అరిమర్దనుండు సరిప్రా, ద్దరు దెంచుం గెరలి తరలి హతశేషచట
త్కారటబహ్వతికటభజింతున్, హరుఁ డాపగవారిఁ బోలె నాపగవారిన్. 151

వ. భజించి నీకార్య మార్యసమ్మతంబుగా నిర్వహింపం గలవాఁడనని పలికిన మేఘవ
ర్ణుండు లుంఛితగరుజ్జాలుం గావించి విస్రం బగు కాకజఠరాస్రంబుఁ జినికి యచ్చి
రజీవిని న్యగ్రోధాగ్రకోటరంబునం బెట్టించి సపరివారుండై నిరుపహతిస్థానం
బున కరిగె నాసమయంబున. 152

చ. అరుణగభస్తిబింబ మపరాద్రిఁ దిరోహితమయ్యెఁ బన్నగా
భరణి శిరోధివాలహాలభంగి నిఱు ల్నెరసె న్విరోధిభీ
కరగతి నంతఁ గూఁబపరిగాఢమహీధరభూజమర్గకో
టరములు నిర్గమించి వికటప్రకటాననము ల్మడించుచున్. 153

క. అరిమర్దనుఁ డనుపబల, స్ఫురణోల్లోకములు ఘూకములు వటకరటా
హరణేచ్ఛఁ గదలి బహుపా, ద్ధరణీరుహ మాశ్రయించి తద్విటపమునన్. 154

క. కాకములు మెదలకున్నన్, ఘూకంబులు కర్ణఘోరఘూత్కారహతా
శాకులము లగుచుఁ గ్రమ్మఱి, పోకను నఱ్ఱిడుచున్నపుడ భూజమునన్. 155

క. మతివిదులకు నుచితమనూ, ద్యతనము సారంభుఁడయ్యు నాకృతకార్య
స్థితిఁ గడఁగనియునికి మహో, న్నతియని మను వానతిచ్చినాఁ డట్లగుటన్. 156

క. అనితలఁచి నిలిచి తీవిం, బనివడి చిరజీవి యేరుపడ నొకసెట్టిం
బొనరించినఁ గ్రమ్మఱి పరి, మునుపై యత్తోలులఁ జుట్టుముట్టె న్బట్టెన్. 157

క. పట్టుకొని చంప నొంపం, గట్టాయితపడక యరుగుఁ గావున నతనిం
జుట్టమువలెఁ గొనిచని పతి, కట్టెదురం బెట్టి కౌశికంబులు నిలిచెన్. 158

క. దూరితగరుదుత్కరువి, స్ఫారుణఘనలోహితాక్షతాకృతి నతని౯
దేరికొనఁ జూచి గర్వస, మారంభోక్తుల విరోధిమర్దనుఁ డనియె౯. 159

క. ఓరీ నీవెవ్వఁడ వీ,తీరేమిటికైతి వనిన ధృతిపెంపున నా
పేరు చిరజీవి యనిన య,పారగుఁ డాయన యులూకపతి కెఱిఁగించె౯. 160

క. ఎఱిఁగించిన మించిన ని,వ్వెఱ నిట్లను ఘూకలోకవిభుఁ డిట్లగుచే
తెఱఁగు చిరజీవి నిన్నఱ, మఱలే కర్కకరాజు మన్నించుఁగదా. 161

వ. దివస్పతికి బృహస్పతియుంబోలె మేఘవర్ణునకు ముఖ్యప్రధానుండవు నీతిపథికుండవు ధన్యుండవు నీయట్టి కృతకృత్యునకు నిన్నిచదశ రానేర్చునొకో సర్వంబునుం జెప్పుమనిన జిరజీవి యరిమర్దను నాలోకించి. 162

చ. తనపెనుగాకిమూఁకల నదాటున నీభటకోటిముట్టి కా
ననితఱిఁ జంపి చన్నమఱునాఁడు నృతేతరభృత్యవర్గము
ల్గనుకనిఁగొల్వ నచ్చిలిచి కార్యము వాయసభర్త వేఁడిన౯
మనమునఁ గొంకులేక యరిమర్దనునిం గనుమంటి నాతని౯. 163

చ. ఘోరబలుం డగాధతరుకోటరమర్గవిహారి రాత్రిసం
చారనిరంకుశుండు పటుశౌర్యధనుం డరిమర్దనుండు క్రూ
రోరగభంగిఁ జంపఁదలఁచుండఁగ నెవ్విధి నిద్రవచ్చు నీ
వారికి నీవు నెట్లుమనవచ్చు శుభంబు భజింపుమా యన౯. 164

క. అరిమర్దను నిటుఁగని మని, తిరిగినజమునోరు దన్నితివి నాబుద్ధిం
జరియింపు మనిన వాయస, పరివృఢుఁ డందులకు మండిపడి నావంక౯. 165

ఉ. చూచి హితప్రధానుఁ డనుమన్నదిఁబెద్దయు నమ్మియుండు ని
న్నీచు విరోధిపక్షుఁ డని నేరనయో తుది నిశ్చయింప నిం
దీచెడుగొట్టుఁ గాల్చి లిచె నేనిఁ జెఱుం బ్రతుకంచు నూఁచిపో
వైచి యులూకభుక్తి కినవత్సలుఁడై విడిపించె మట్టిపై౯. 166

తే. ఎలుక పిడికెడుఘనమునకు రదనిజంబు, నెరయనీమూఁకమున్నున న్నెలుఁగుఁగానఁ
గనలి చంపక కొంపక గౌరవమున, దేవ నీపాదముల మ్రోలఁ దెచ్చి నిలిపె. 167

తే. తోడిమంత్రులజాడ నాదుర్మదాంధుఁ, డాడిన ట్లాడ కుచితకార్యంబుఁ జెప్పి
సిగ్గు గోల్పోతినని చిరజీవిజాతి, బాష్పుఁడై చెప్పెఁ దనచేటుపాటుఁ బలికి. 168

క. ఆవేళ ఘూకపతి నయ, కోవిదు లగుమంత్రివరులఁ గూర్చి ప్రభుత్వ
ప్రావీణ్యంబున నచ్చిర, జీవిచరిత్రంబుఁ బ్రీతిఁ జెప్పెం దెలియ౯. 169

తే. చెప్పి వాయసరాజన్యశేఖరునకు, మానవీయుండు ముఖ్యప్రధానుఁ డితఁడు

దీని కెయ్యది తెఱఁగు వేర్వేఱఁ బలుకుఁ, డనిన నయదక్షుఁ డందు రక్తాక్షుఁ డనియె.

క. చేరినమృత్యువు రిపుఁడ, క్రూరాత్ముఁడు చిక్కినపుడ శోకకదంబం
గోరుట నీతివిధానము, వైరికి దయఁదలఁచువెఱ్ఱివాఁడుం గలఁడే. 171

సీ. ఇతఁడు వాయసధరాపతికి మాన్యుఁడు ముఖ్యదండనాథుఁడు నీతిధాముఁ డనుచు
నానతిచ్చితి నిట్టివానికి నిట్టిదుర్వ్యసనంబు వచ్చుట వెఱఁగుగాదె
ప్రత్యర్థికర్మమర్మము లెఱుంగుటకు రాజ్యప్రతిష్ఠకు నిట్టిసాధుమతులు
విను నీచవేషమైనను బూని బద్ధవైరులలోఁ బ్రవేశించి చెలిమిఁజేసి

తే. చిచ్చు దోలిసొచ్చి వృక్షంబుఁ జెఱిచినట్లు, పోదివి నానాటి కభివృద్ధిఁ బొందిపిదప,
జెఱిచి పోదురు వీనిరక్షింపనేల, చంపి రాజ్యంబు సేయు నిశ్శంక నధిప 172

క. అని రక్తాక్షుఁడు చెప్పిన, వినఁగూడక ఘూకభర్త విశ్రుతనయధీ
ధనదక్షునిఁ గ్రూరాక్షుని, గనుగొనుటయు నతఁడు మధురగతి నిట్లనియెన్. 173

క. శరణాగతురక్షించిన, పరహితచరితున కిహంబుఁ బరముం దురగా
ధ్వరఫలముం గలదనిరో, యరిమర్దన కావు మిమ్మహాచిరజీవిన్. 174

తే. అనుచు క్రూరాక్షుఁ డాడిన నద్దివాంధ, వల్లభుఁడు విని దీప్తాక్షునంకఁ జూచి
నీకుఁ దోఁచినకార్యంబు నీవు సెప్పు, మనిన నంగీకరించి యిట్లనియె నతఁడు

క. క్రూరాక్షునినీతి సుధా, పాకంపరి యెట్టిసుస్వభావుఁడు జంపం
గోరఁడు శరణాగతు నన, ఘూ రాజును నీకుఁ దగవు గానేర్చునొకో. 176

క. ఈరీతి నీతిగలిగిన, సూరిజనుం డేలచెఱుపఁ జూచుం జనతా
వైరి యగుదొంగబంటుప, కారము వృద్ధునకుఁ దొల్లి గావింపఁడొకో. 177

క. నావిని యరిమర్దనుఁ డురు, భావుని దీప్తాక్షుఁ జూచి ప్రభునీతికళా
సేవధి విన నింపయ్యెఁడు, నావిధ మెఱిఁగింపు మనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 178

చ. కుండినరాజధాని వసుగుప్తుఁ డనంగఁ బ్రధానసార్థవా
హుం డఖిలార్థవంతుఁ డొకఁ డుండు నతండు ప్రియావియుక్తుఁడై
పండినమూర్తితోడ నగుపాటున కుంకువఁ దన్వి నొండుచో
నండజయాన రూపవతి యన్కులకన్యకఁ బెండ్లియాడినన్. 179

క. అలరుం బ్రాయపుఁ గన్నుల, కలికికి ముదిమగఁడు బూచిగావున గవియ
న్దిలతైలమువలె నెనయక, తొలఁగుం జెలిసెట్టిఁ గన్నఁ దుప్పావనుమియన్. 180

క. వెతలంబొగులుచు నెట్టన, రతిగతికిం బిన్నపడుచ రారమ్మనుచుం
బతిమాలి పిలువ విన దది, పతిఁబట్టిన చెవుడు దమ్ముఁ బట్టినభంగిన్. 181

మ. పలితశ్మశ్రుశిరోజరోగలతికోపఘ్నున్ దనూర్ఛంగురున్
వలియుగ్వక్త్రుని సతతశ్చలితనిస్వస్థోత్తమాంగుం గర

స్థుయష్టిం బటలావృతాక్షు విగళద్దంతు న్వయోగర్వని
స్థూలయోషిత్కుల మేర్పడం బరిహరించు న్బాలవానింబలెన్. 182

సీ. పాఱవేయుటెకాని భక్ష్యంబు లిచ్చిన వాతెర నంట దవ్వాలుగంటి
చించివైచుటెకాని చీరలిచ్చినఁ గటీరమునఁ గైసేయ దాఱంపులాడి
త్రోలఁగఁబెట్టుటెకాని తొడవులిచ్చిన సొంపుపస మేనబూన దప్పలుకచెలువ
మగుడనిచ్చుటెకాని మాడలిచ్చిన ముల్లెఁ గట్ట దాజగఱాఁగ కలువకంటి
తే. యింటిముంజూరుపెండెలో నిడుటెకాని, పుప్పొలిచ్చిన ముడువ దప్పొగరుమగువ
కుడిచి కూర్చుండి యిదియేమిగొడవఁజేసె, వార్ధకంబున నాసార్థవాహకుండు 183

ఆ. చెనఁటిభార్య పేరుఁ జెప్పగ పెఱబోటి, పేర సిగ్గుఁ దొలఁగఁబెట్టె సెట్టి
ముదిమినేడ రోఁత యిదె నాకవిటవిటీ, జాతివశ్యభేషజంబు లడుగు. 184

సీ. మొరడువంగిన సెట్టిముదుకకు జవరాలిమోము గాననివాని ముకురమయ్యె
నగ్గుభర్తకు నాఁతి వాతెర చండాలవాటినండిన పిండివంటలయ్యె
గొయ్యలూడిన పెండ్లికొడుకుకుఁ జెలినవ్వు విపినమండలిఁ గాయువెన్నెలయ్యె
వయసుపోయిన బేరివానికి సఖిచన్ను గొండలందనిమానిపండులయ్యెఁ
తే. బలితునకుఁ గోకిలాలాపజిలుగుఁబలుకు, బధిరునకు నయిన సంగీతపాకమయ్యె
మొలఁతనీక్షించి గుర్రుక్కిళ్ళమ్రింగుఁగాని, సౌఖ్యమేమియు నెఱుఁగఁడజ్జరఠముఁడు.

చ నెలకొకనాఁడు గట్టెగుర నిల్వఁగఁ జూచినవాఁడు గాఁడు వీ
నులకొకనాఁడు మాటవిన నోఁచినవాఁడును గాఁడు నవ్వులన్
వలపులఁ జల్లనేర్చినవాఁడును గాఁ దతఁడెందువాఁడు గాఁ
డలజవరాలితోడిరతి యందనిమ్రానిఫలంబు సెట్టికిన్. 186

వ ఇట్లు సన్నిహితవిశేష వేదనాజాత ఖేదంబున నారాటంబు బుట్టి యడియాసపస నుసు
రుఁ బరిత్యజింపంజాలక కాలకఱుమకొని యెడతెగక నిగుడు నమందోష్ణనిశ్వాస
మాతరిశ్వంబున నధరపల్లవం బల్లలనాడ నతం డొక్కనాఁడు శయ్యాతలంబున
నొడలుపడవైచి దాసీజనంబులు తనకాచరించునూడిగంబులఁ గోడిగంబులం జేసి
కూడునీళ్ళకుం బాసి గాసిపడుసమయంబున రజస్వలాంభోజినీదివాసంగమక్రీడా
సంప్రాప్తదురిత ప్రాయశ్చిత్తార్థంబు భృగుపాతం బొనర్చినవిధంబున దపనుం డపర
గిరిఁ దిరోహితుం డయ్యె నయ్యెడ. 187

సీ. పిసవెట్టిఱంకుగుబ్బెతలతప్పులు దప్పదాల్చుట కిది కన్నతల్లియిల్లు
కడుపుకక్కటితిపిల్చుడుగను ముదిలంజె నఱుదుల కిది పిన్నవయసుమందు
గడికన్నగాండ్రయక్కఱలకు నిలుచూఱ పొరువుసొమ్మిదనిది పూఁటకాఁపు

కలవర్తకుల కన్నుఁగవఁ బాయునిద్రఁ గదలింపనిది నిమ్మకాయపులుసు
తే. ప్రభను బాసినకుముదినీపత్త్రనేత్ర, రంజనంబున కిది విశుద్ధాంజనంబు
నాఘనాఘనకాళిమోన్నతి సహించి, కటికిచీఁకటి జగ మెల్ల గప్పుకొనియె. 188
తే. మానసాటవి నేర్చుమన్మథదవాగ్ని, బాహ్యసంచారమునకుఁ బాల్పడియె ననఁగ
దీపములు సౌధగేహమందిరములందుఁ, బ్రకరశిఖ లుల్లసిల్ల జూపట్టెనపుడు. 189
క. ఆరూపవతి సహాయా, హారంబులు దృప్తిఁబొంది యపుడొకభంగిం
బోరామి ఘోరవనరక, ద్వారముగలె వృద్ధపతినివాసముఁ జొచ్చెన్. 190
తే. వొచ్చి వచ్చినవండాలుఁ జూచుచూడ్కిఁ, జూడ కల్లంత నోసరించుచు గృహాంత
కాంతభిత్తికఁ జెంతఁ గంకటికి నరుగు, బిటికి నీక్షించి యప్పటిపెద్దసెట్టి. 191
తే విరహదహనగ్రహంబున విగ్రహంబు, గొలిమి నూఁదినగతి వేఁడి గలిగియుండ
సెజ్జ నారాయసమున నక్షీణవిభవు, భల్లకంపితభవు మనోభవుఁ దలఁచి. 192
ఉ. తేరె ధనుర్ధరు ల్భువమి లెక్కకు మిక్కిలి యొంటు రెంటుగా
వారడరింతు రేటిసెఱవాదితనం బదిరెంటు నొండుగా
నారసి వేయునేరవలదా మఱినీవలె నెంతవింత యా
నీరజగర్భుఁ డుండుఁ గడునేర్పరకౌశల మెన్న మన్మథా. 193
ఉ. ఇంపున నన్యచాపధరు లేసినతూపులు బాహ్యమాంసముం
జింపక మర్మభేదనముఁ జేయఁగఁజాలవు బాహ్యమాంసముం
జింపక మర్మభేదనముసేయు భవద్విశిఖంబు లెల్లఁగీ
ర్తింపుదు నీదుచాప మవధీరితశంబరకాంచనాంబరా. 194
క. తీరనికోలపగయుంబలె, నీరమణీమణికి నాకు నెనయదు విరహాం
భోరాశి నెల్లుగడతు, న్వీరోత్తమ నన్నుఁ గూర్పవే కలకంఠిన్. 195
క. అని వెన్నునికొమరు మరు, న్వినతాముఖ విరహభయవిధమునఁ గన
త్కనకమణినిచయచామరు, ననుషక్తభ్రమరు దూఱి యతఁ డున్నంతన్. 196
తే. కుశలగతి మజ్జనములాడి కుడిచి కట్టి, ప్రజలు నిద్రించి రయ్యర్ధరాత్రవేళ
ఖడ్గఖేటకపాణియై గస్తుదిరిగెఁ, బెద్దతలవరి కింకరోపేతుఁ డగుచు. 197
వ. అంత. 198
సీ. భవనదీపాహితభ్రమరపేటికవాలుకాగస్త్రితలము ళ్ళుగద్దగోళ్ళు
ములుదోరణముబట్టు మొలత్రాటికుఱువాఁడికైదువు దెసకట్టు కావుబొట్టు
జిలుఁగుగన్నపుఁగత్తి బలపంబు మొగమాయమందు తొలపుటాకు మైలగోఁచి
మనుపుటాకులు పోఁకపొడికాయ మోరచ్చు చెప్పులు భుజగవృశ్చికచికిత్స

తే. సుప్తివృద్ధికరౌషధక్షోద మసిత, వసనభంగంబు పెడతలవంకనికయుఁ
గాఱునును మేను నెఱ్ఱనికన్ను లమర, దూరితత్రాసుఁడపుడొక్క దొంగబంటు 199

సీ. వచ్చి త్రిమ్మరుతలవరులు గన్గొనకుండ బవరిచుట్టును బలపమున వ్రాసి
ముంచి కన్నపుఁగత్తి మొనకత్తిపెట్టించి యొయ్యనొయ్యన శిలలూడ దివిచి
వివర మేర్పఱిచి యావెంబడి బదములు నడపి నల్వంకలు దడవిచూచి
యలికిడిలేకుండఁ దెలిసి యిల్లోనఁబాఱి వాకిటిగడియ నెవ్వడిసడల్చి

తే. గాలిరాకుండ వెలుతురు గాకయుండఁ, గఱకుగఱబట్ట గన్నపుగండిగప్పి
యొడలిసొమ్ములు వేర్వేర నొలిచికొనఁగ, సరస కేతేర బరికించి జలదరించి 200

క. కచభరము విరియ హార, ప్రచయం బల్లాడఁబఱచి పరిరంభించెన్
రుచిరగతి రూపవతి నిజ, కుచలికుచాగ్రములు నాఁటుకొనఁ బ్రాణేశున్. 201

సీ. యువతిసేసిన యపూర్వోపచారమునకు వెసమిన్నుముట్టి యమ్మసలిసెట్టి
యిచ్చనచ్చెరువంది ముచ్చటయినను మొగం బీనిరక్కస దనుదాన వచ్చి
ననునిటు గౌఁగిలించినది నేఁడింయుకుఁ గారణం బేమేనిఁ గలుగవలయు
ననిలేచి నల్వంక లరసి యొక్కెడ భయంకరహేతికరునిఁ దస్కరుని గాంచి

తే. యితఁడుపో మూల మీశుభస్థితికి ననుచుఁ, బెన్నిధానంబుఁ జూచిన పేదవోలె
నీరదోదయ మరసిన నెమ్మివోలె, సమ్మదంబంది యాపరాస్కంది కనియె. 202

క. పొడపుఱువుంబలె ననుఁ దన, కడకన్నులఁ జూడరోయుకన్నులకలికిం
గడువేడ్కఁ గూర్చితిఁక నె, క్కడఁగలఁ డిటువంటిచెలిమికాఁ డారసినన్. 203

క. మానగుమహీజక్రోడ, స్థానంబున వెలుఁగుమదన దావానలకీ
లానివహము చల్లార్చెను, దీనిపయోధరము లద్వితీయచరిత్రా 204

క. చోరకుఁడవె యతిసమ్మద, కారకుఁడవుగాక తీర్చుగలనే నీస
త్కారర్ణ మీభవంబున, దూరీకృతకలుష వడ్డితోడంగూడన్. 205

క. తనగృహమునఁ గలవాసో, ధనకనకము లెల్లనిచ్చెడిన ధృతిమీఱన్
గొని చనుమని యంజలిసే, సినఁ జోరుఁ డతిప్రసన్నచేతస్కుండై. 206

చ. నెఱయఁ జెలంగియున్నయతనిం గని యిట్లను సాధ్వనాహ యి
త్తెఱవ భవన్నియోగమునఁ ద్రిమ్మరదే యదికొత్తగాదె నా
మఱఁదివి నీవు చెల్లెలివి మమ్మవలోకముఁ జేసికాదె బ
ల్వెఱపున నిన్నుఁజేరి పొదవెం దనచక్కనిసోగచేతులన్. 207

క. నీనిలయంబునఁ గలసొ, మ్మేనొల్లం బడుచుకరణ మిచ్చితినిదినీ
తో నలగిన వేసారిన, చో నను మదిఁదలఁపు మలయుచుం బఱతెంతున్. 208

క. చెలియలనిచూడఁ గినిసిన, దలఁ గోయుదుఁ బతికి సమ్మదము గానిది య
వ్వలకేల హితులకేటికి, లలనామణి యిది మొదల్మెలఁగు నీయాజ్ఞన్. 209

వ. అని భయంబుఁ బుట్టించి కృతసత్కారుండై చోరుండు సార్థవాహు వీడ్కొని చని
యె నాసమయంబున. 210

సీ. రాజాస్యముఖితానురసవాసనల గ్రుక్క నానుముక్కునబంటి యైనదనుక
ధరపయోధరసుధాధరరసంబునఁ జొక్కుఁ బంచబాణపిపాస పాయుదనుకఁ
జంచలేక్షణఘనస్తనగుళుచ్ఛకముల నలముహస్తగ్లాని వోఁగుదనుక
సాత్రిగాఢాలింగనమునఁ దెప్పలఁదేలు బొంది తాపము శాంతిఁ బొందుదనుకఁ
తే. బ్రాయ ముడిబోయి కసరింకఁ బాఱియుండు, పంటిచాల్పున సెలవేరుపడినయొడలి
పరుసు సెట్టన బీదచే పడినపగిదిఁ, గులుకుగుబ్బెత వయసెల్లఁ గొల్లలాడె. 211

సీ. ఉదయవేళకుమున్నె నిదురమేల్కనివచ్చి ప్రాణవల్లభుపదాబ్జములవ్రాలు
వ్రాలి నిర్మలతరజ్వలనతప్తసువర్ణకలశోదకంబుల జలకమార్చు
జలకమార్చి సపత్వశర్వరీశాతపోత్తాలచేలంబులఁ దాల్పనిచ్చు
నిచ్చి పొచ్చములేక హేమపాత్రంబున నిష్టాన్నముల భుజియింపఁ బెట్టుఁ
తే. బరిమళముఁ బూయుఁ గప్పురంబునురటి విసరుఁ
బూవుదండలఁ జుట్టుఁ దాంబూల మిచ్చు
బడక సవరించుఁ జిటిపొటినడుగులొత్తు
నలముఁ గౌఁగిట నాతిచోరాతిభీతి. 212

ఉ. ఏరికినైనఁ జోరుఁడు సుహృత్తముఁడే యతఁడేలనేసెస
త్కారము సార్థవాహునకుఁ గన్గొన నిచ్చిరజీవితావకీ
నారికి ముఖ్యమంత్రియగు నైనను నీతిపరుండు గాన నే
తీరున నైన నిట్టిసుమతిప్రవరుం డశుభం బొనర్చునే. 213

క. అని దీప్తాక్షుఁడు చెప్పిన, విని యరిమర్దనుఁడు నీతివిభవవిలాసున్
వినుతాసువక్రనాసుం, గనుఁగొనుటయు నతఁడు కౌశికప్రభు మొగమై. 214

క. కంటకులు రిపులు దములోఁ, నొంటకపురిఁ బాసి యూర నొకఁడై వినుమి
ట్లొంటిఁ గృశియింపుచుండుట, గెంటనిశోభనము గాదె క్షితిపా నీకున్. 215

ఉ. ఈతఁడు మేఘవర్ణునకు నిష్టము గల్గినవాఁడు సత్క్రియా
న్వీతుఁడు రాజకార్యపరినిష్ఠితుఁ డీతఁడు లేమి లేమిను
మ్మాతని కూర్చితే కవిజయస్థితి నీ కితఁ డున్కిఁ జేసి వి
ఖ్యాతివిహీనతు శత్రుబలహైన్యము నీకు శుభంబు గాదొకో. 216

క. వైరులు రాయుట హితస, త్కారమునక యసువులిచ్చెఁ దస్కరుఁడు లఘు
క్షీరమహాగోద్వితయము, రారాపున గృహికి బ్రహ్మరాక్షసుఁ డిచ్చెన్. 217

క. అనవిని యరిమర్దనుఁ డా, నన మలరఁగ వక్రనాసునకు నిట్లను ది
గ్వినుత నయప్రథ యకర్థ, వినవేడుక యయ్యెఁ దెలుపవే నాకనుడున్. 218

వ. వక్రనాసుం డిట్లని చెప్పం దొడంగె. 219

చ. కృతవిదధీశ చెప్పెదఁ బరిగ్రహలబ్ధము భూరిదుగ్ధగో
ద్వితయము పొల్చు నొక్క జగతీసురు లోఁగిట దానిఁ బంచనా
మతి నొకటన్ హరింపుటకు మందచరుం డనుతస్కరుం డతి
ప్రతినవకాలకూటరుచిబంధుర మైనయమాస చీఁకటిన్. 220

క. నెప్పెఱుఁగక చనఁ గానల, చొప్పున నొక బ్రహ్మరాక్షసుం డరుగుచు నా
దెప్పరపుమ్రుచ్చు నచ్చోఁ, దప్పక వీక్షించి యద్భుతధ్వనిఁ బలికెన్. 221

క. ఓరీ యిఱులూలెడుని, దారుణనిశి నెందుఁ బోయెదవు చెపుమా దు
ర్వారత్వర ననుటయు నల, చోరకుఁ డా బ్రహ్మరాక్షసున కిట్లనియెన్. 222

క. జయసిద్ధి యనుధరామరు, నయనంబునఁ గలదు గోద్వయము దాని నతి
ప్రియతం గొని చనునాతఁడ, నయిపోయెద నొంటి నిస్మహారాత్రమునన్. 223

ఉ. కందెనదాయచాయకొఱ కచ్చులమేళము లక్షగోళము
ల్గ్రందెనమాయనోరుపసిగో వ్యాలదండులుపంతు లిట్టిరూ
పెందును జెప్పఁ జూప నరు దెవ్వఁడవీవని వేఁడినం దరా
స్కందికి బ్రహ్మరాక్షసుఁడు సత్యపురస్సరభాషనిట్లనున్. 224

క. ఈనిశ నిట సేవిప్రుని, ధేనువులం ద్రాట నీవు దివియుటకై చో
రా నేఁ డరిగెద వతని న, తానకమునఁ జంపఁబోయెద న్బలలాశిన్. 225

క. నావిని చోరకుఁ డంతం, బోవక యనునిన్నిశీథమునఁ గ్రోధమునన్
భూవిబుధుఁ జంపఁబోయెదొ, కో వాఁ డెటువంటి నేర మొనరించెనొకో. 226

క. కారణముఁ దెలుపుమన నల, చోరకునకు బ్రహ్మరాక్షసుండను రజనీ
చారపలాయనమంత్రక, ధారూఢుఁడు గాఁడె యరయ నవ్విప్రుండున్. 227

చ. జరఠకపిత్థరంధ్రములు సాలబిలంబు లగాధనింబకో
టరములు మఱ్ఱిమానితొఱటల్ పెనురావుంతొఱ్ఱులు న్మహా
నిరవధితంత్రిణీమహిజనిర్వ్యథనంబులు తొంగిచూడరా
దరసిన బ్రహ్మరాక్షసుల కద్ధరణీసురుచేతి రాయిడిన్. 228

క. మెఱమెఱసి యద్ధరామరుఁ, బఱిమార్పం బోవరాదు బ్రహ్మకునైనన్

మొఱఁగి నిదురించుచో నిది, తఱి యగుటం జంపఁబోయెదం బదమనుచున్. 229

వ. ఇరువురు చని యవ్విప్రగృహంబు ప్రవేశించి రందు బ్రహ్మరాక్షసుండు ప్రతి
రోధి కిట్లనియె. 230

క. తొలుదొలుత నరిగి విప్రుని, బొలుపారం జంపి కడపఁ బోయెద నాలోఁ
దలఁకక నీ వరిగి నిరా,కులవృత్తిం బసుల నాఁచికొనిపొమ్మొకటన్. 231

క. తీరిదియని చెప్పినవిని, చోరకుఁ డా బ్రహ్మరాక్షసున కను నీద
ర్వారంభ మెఱిఁగిరేని మ, హారభసము పుట్టు నీగృహంబున నకటా. 232

క. ఈనెఱి నలికిడిపుట్టిన, ధేనువులను ముచ్చిలింపఁ దీఱునె నాపూఁ
పైనతరువాత దూరము; గా నరిగినమీఁదఁ జంపు కాదన విప్రున్. 233

ఉ. నావిని బ్రహ్మరాక్షసుఁడు నన్నిటులాడఁగ నెంతవాఁడ వీ
లేవడి నిన్ను వేఁడ నవులేకలిగెం బొలుదొల్త నిద్దరా
దేవునిఁ జంపెదం గనలు దీఱఁగనం చడరంగ దొంగయుం
బోవకు పోకు మం చతనిభూరితరధ్వని నడ్డగించినన్. 234

వ. అక్కలకలంబు విని బ్రాహ్మణుండు మేల్కనియె నప్పు డతనికి విశ్వాసంబుఁ బు
ట్టింపందలంచి. 235

క. మును బ్రహ్మరాక్షసుం డి,ట్లను ననఘా తావకీన మగుగోద్వయమున్
గొన నున్నత్రాసదీపితుఁ, డని చోరునిఁ జూపె నిజకరాంగుళికోటిన్. 236

క. చోరుండును బటురౌద్రా,కారుండై నినువధింపఁగా నదయుండై
చేరినక్రూరుం డితఁడని, యారాక్షసుఁ జూపె భూసురాధ్యక్షునకున్. 237

క. నేరముఁ దప్పించుకొనం, జోరుండును బ్రహ్మరాక్షసుండును దనతో
నీరూపునఁ జెప్పినముఖ,సారసరిపుమీఁద హాసచంద్రిక మెఱయన్. 238

క. ధరణీసురుఁ డిట్లను మీ,రిరువురు పరమాప్తులనఘు లింపెవ్వరిపైఁ
గెరలెదము చనుఁడు గాథ,త్వరఁ గ్రమ్మఱ మీరు మీనివాసంబులకున్. 239

క. దీవింపఁబడ దవనీ,దేవత లామోదవనధిఁ దేలిన శాపం
బీనఁబడ దలఘుసంతా,పావిలచేతస్కులమ్మహామహులయినన్. 240

వ. బ్రాహ్మణద్వేషంబులేక బ్రతుకుం డని వీడ్కొలిపినం బోయి రాచోర బ్రహ్మరాక్షస
వివాదంబు జయసిద్ధికింబోలె మేఘవర్ణ చిరజీవి సంవాదంబు నీకు నిస్తులకల్యా
ణంబుఁ జేయునని విన్నవించి వక్రనాసుండు వెండియు. 241

సీ. తనమేనికండలు దఱిఁగి డేఁగకు మేఁపి ఖగముఁ గావఁడె శిబిక్ష్మావరుండు
గరుడుని కాహారకబళమై నాగేంద్రవరుఁ బ్రోవఁడే మేఘవాహనుండు

నిజకళత్రద్రోహి నిర్దయాత్ముఁ గిరాతు మనుపఁడే నిర్ణిద్రమైత్రిపత్రి
శత్రుసోదరువిభీషణు సమిద్భీషణు రక్షింపఁడే తొల్లి రాఘవుండు
తే. సకలదిక్కామినీకుచస్తబకములకుఁ, దారహారకలాపమై తద్యశంబు
నేఁడు నాఁడును నున్నది నిత్యమగుచుఁ, గంటె శరణార్థి మనుచుటకంటె శుభము.

సీ. అని వక్రనాసుఁ డిట్లాడుమాటలు విని యందఱి వేర్వేఱ నడుగు బుద్ధి
నపుడు దినాభీతనృపతివికారకర్ణునిఁ జూచి తోఁచిన ట్లనఘ నీవు
పోలినతెఱఁగుఁ జెప్పుమనుగాక యనునంత నెడసొచ్చి కర్ణాత్ముఁ డిట్టులనియె
నేకార్య మెఱుఁగును రింవఱు పలుగూఁత లఱచెద నవివేకి వగుటఁ జేసి
తే. మంత్రులకు నైజములు మృదుమధురభణితులవి యథార్థీకరించి వాయసముఁ బెంచి
యేలచెడిపోయెదవు సేన నేలచెఱిచె, దహితు నిర్జింపు నాబుద్ధి నాదరింపు 243

క. నేరము ప్రత్యక్షంబై, చేరువ నంసంగ సంతసిల్లి సజారన్
దార న్నాధూర్తుల రథ, కారుఁడు శిరసావహించుకథ యిదియయ్యెన్. 244

క. అనవిని యరిమర్దనుఁ డా, యన నాలోకించి యొనయార్ణవ యిది యె
ట్లను రాగంబునఁ జెపుమా, విని యెద నన నతఁడు లూకవిభునకు ననియెన్. 245

క. కేరళదేశంబున రథ, కారప్రముదానుతల్లి గల దవ్వికచాం
భోరుహముఖి యువజారో, దారన్ప్రసంబులకు వల్లెత్రాడై మెఱయున్. 246

ఉ. జాయలకొంగుప్రత్తిడి యసభ్యులచేసునసంటు చున్మథ
ప్రేరితకోటి కేడుగడ పెన్నిధి గాముకజాతికిం బర
ద్వ్యాయలపట్టుగొమ్ము యుపవల్లభసంపదపాంథబృంహమం
దారము పల్లవాంగణనిధానము దానివిలాస మారయన్. 247

ఉ. క్రొవ్వినచన్నుదోయి కులుకున్ ననుబయ్యెదఁ దెల్పఁ జూచిన
న్నవ్వునఁ బర్వుచూపులదరు ల్చెదరం బటుపాంథమూర్తముల్
ద్రవ్వ మెఱుంగుమేనిచెలువం బెడఁజేయక మూడఁ గోడెకాం
డ్రువ్విళులూఱ నూర మెఱయు న్రథకారవధూటి నీటునన్. 248

చ. మెఱుఁగులఁ గుప్పరించుకనుమించులు త్రొక్కనిచోట్లు ద్రొక్కఁ గ్రి
క్కిఱిసినగుబ్బచన్నులెసయాక విరోధులఁ జోక నొండొక
ళ్లొఱయ నితంబబింబమున నొక్కొక యించుక జాఱఁగట్టుఁగ
ట్టొఱపు ఘటింప నేగునలయుగ్మలి మారుపుటేటినీటికిన్. 249

శా. ఆస్వాతి స్తని రూపలక్ష్మి కనువిందై యుండ నిర్గ్రాహ్యమో
హావేశక్షుభితుండు గానినసుఁ డిష్టాహారసంచారని

ద్రావైముఖ్యము లేనివాఁడు గృహకాంతాకాంతసంతానచి
న్తావైరాగ్యనిశుండు గానిజనుఁ డెన్నఁ డేఁడు లేఁ డొక్కఁడున్. 250

సీ. పలుమెఱుంగులు మోవిపై నటింపఁగఁ గేరి నవ్వు నొక్కొకసారి యవ్వనవ్వు
జారకర్ణగ్లాని చేర నారజముగా బలుకు నొక్కొకసారి పరిపచ్చిపలుకు
ముఖదృష్టియునమర్మములు గ్రుచ్చి పొరంగఁ జూచు నొక్కొకసారి చుఱుకుఁజూపు
గిలుకుమెట్టెలఱంతు బెళుకుసంపాదింప నడుచు నొక్కొకసారి బెడఁగునడుపు

తే. పదనుగా జాజుచేసినపసిఁడితీను, పోల్కిఁ జూపట్టు మాతికపోఁతలము
తమ్మరస మంటఁగఱచుమృగ్యాంపుకలిమి, మురియు నొకసారి వస్లంగి మోహనాంగి.

సీ. ఏతెంతువనియు పొక్కిడిపోయి మత్తాళిచూడ నాకట తొంగిచూడవయితి
చేసేఁత నప్రద యచ్చికబుచ్చికపుమాటలాడ నాతో మాటలాడవయితి
కమ్మోవిరుచులఁ జొక్కించి తింతియముద్దుగుమ్మగుబ్బలఱొమ్ము గుమ్మవయితి
నను నేకతమున రమ్మని యొప్పి రప్పించి తెఱవ యేటికిఁ దప్పఁ దెఱవవయితి

తే. నీకుఁ జరణానతుఁడ నైతి నేత్రజితచ, కోరనన్నిచ్చలో నేల కోరవయితి
వందు రాత్మప్రపంచము లైనజారు, లెవరుతాఁ కైన నవ్వాడవది సెఁగూర్చి. 252

తే. పరుషటంకకుతారసంఘరణకరణ, జనితతాపరసక్లాంతశాంతకాంత
హస్తములఁ దేర్చునొక్కొక్కయవసరమున, శైత్యభైషజ్యమున దానిచన్నుదోయి.

క. కైసేసిబిడ్డపాపల, తో సందడిలేమి నొడలు నొడలుం బిఱుఁదిం
తేసికుచంబులు మెఱయుం, గా సుందరి పోతబొమ్మగతిఁ జూపట్టున్. 254

క. చెలిచెలువు తెరవుఁగెసరుం, బలె నానాపథికభోగపాత్రంబై వ
ర్తిలుచుండ దానిచెడుపో, కలు చెలిసెం బతికిఁ గొంతకాలంబునకున్. 255

క. తెలిసి యొకనాఁడు వాఁడా, లలనాతిలకంబు తలతలం బట్టుకొనన్
వలయువని తలఁచి వెంగలి, కలికిం బరికించి నిర్వికారతఁ బలికెన్. 256

క. ఏలినయీకేరళినర, పాలుఁడు నా కానతిచ్చెఁ బయనము చాలన్
గాలవిళంబన మోమహి, ఫాలిం దెమ్ము సంబళముఁ గంబళమున్. 257

క. వేఱూరికిఁ జని యిట కై, దాఱుదినంబులకు వత్తు నద్దినము లా
ఱ్ఱాఱుసుమీ నీసంగతి, జాఱుట నాకనినయోష సంతోషమునన్. 258

సీ. చివురువాతెర అచ్చసేయుఁబో వేఱూరి యొసపరిగానిపల్లొత్తుకెంపు
తమిగుబ్బచంటిపాళెముడగ్గుఁబో వింతగుమ్మచిమ్ముటవ్రేలిగోరి తాఁకు
మోముదామరతావి ముదమందుఁబో క్రొత్తబొజుఁగుకస్తురిచుక్కబొట్టుతేఁటి
చిన్నారిమేనవాసించుఁబో పొఱుగింటికలికిచుట్టము ఱొమ్ముకమ్మపూఁత

తే. తనచోఁ గాటపుఁజెక్కుటద్దములఁ బ్రతిఫలించుఁబో మాఱుమగని క్రొమ్మించుటూపు
ప్రాంతపోరాటమోముఁ గూరఁ బఱచెననుచుఁ బొంగె లావణ్యసీమ వఱ్ఱంగితేమ. 259

క. తలపేనుపంటిసందిది, పులుకాలనుముల్లు వస్త్రమున యాకకటి
స్థలితిఁటపాదరక్షల, శిలవోలెం బ్రాఁతమగఁడు చే పెవ్వారికిన్. 260

ఆ. నెరసుతోడఁబోలె నేత్రంబు దుర్భర, వ్యాధితోడఁ బాసి యంగకంబు
కాంతి నుల్లసిల్లుగతి వీనిఁబాసి యి, చ్ఛానుసారవృత్తి నగుదు నేను. 261

క. అనిమూఁపులు మూఁడై లా, లనరథకారునకు సంబళము గంబళి వి
చ్చి నిలిచి కుహనార్తి గడ, లొక్కన నప్పుడనిలిచి పేరుకొని పతికనియెన్. 262

ఉ. నిక్కువ మూరికేగెదవె నీకు దయారహితాత్ముఁ డైనదా
జెక్కడఁగల్గె నిన్ను నొకయించుకనే పెడఁబాసి యుండలే
నిక్కడ నేను మోపిఱుఁద నిప్పుడవచ్చెదఁ దోడుకొంచుఁబొ
మ్మక్కఱదీఱ నాహృదయ మక్కట నీవశమాయెఱుంగవే. 263

క. నిమిషము దివసంబై దివ, సము నెలయై మాసంబు సంవత్సరమై
సమయుగమై చింతించెద, రమణా భవదీయవియోగసాహిత్యమునన్. 264

ఉ. ఈచెలు వీకళావిభవ మీగుణ మీకమనీయవిగ్రహం
బీచతురత్వ మీగరిమ మేమగవారికి లేదు చూచితిం
జూచితిఁ బ్రాణనాథ నిముఁ జూచినకన్నుల కాంతకాంతనా
రాచుఁడుఁ బట్టఁడీవు మగరాజవు రాజవు నిక్క మింతయున్. 265

ఉ. కేవలసాధనంబు లిరుగేల వహించి నటించుమన్మథా
భావజునట్లు యుక్కుటులిబాడిసయుం గొని నీవు మానుకో
నావసథంబున న్మెలఁగ నచ్చరచాడ్పునఁ గన్నులార్ప కిం
పావహిలంగఁ జూతు దరహాసపరిస్ఫురితాననాబ్జనై. 266

క. విడిఁగలమాణిక్యము పు, త్తడితోడం గూర్చినట్లు తనతో నినుసొం
పడరం గూర్చిన బ్రహ్మకుఁ, దడయక చేమొత్తి మ్రొక్కెదమె ప్రాణేశా. 267

క. తడసినఁ జత్తు న్వడి ని, క్కడి కేతెమ్మనుచు ముచ్చ గన్నీరొలుకన్
బుడిబుడియేడ్పులతో న, వ్వెడమాయలప్రోవు మగనిపీడ్కొల్పుటయున్. 268

ఉ. వంచనఁజేసి వాఁడు తలవాకిలి వెల్వడి పోయిపోయి య
స్తాచలకుంజకోటరమునం దినుఁ డేగినఁ డక్కబెట్టి యా
ముంచినచీకటి న్మసలి ముచ్చవలెం జొరఁబాఱి యింటిలో
మంచముక్రిందఁ దూఱుకొని మానముఁ గైకొనియుండె నంతటన్. 269

ఆ. జలములాడి మేనఁ గలపంబు నలఁది యచ్చెలువచెలువ వలిపెచీరఁ గట్టి
ముడిచి కడిచి కేచి విడియంబు సేయుచు, మొదలియామమయిన యాద నెఱింగి.

ఉ. ఆతెలిగంటిగంటి నెరసైనవిభుం డరిగె న్నిరంకుశ
ప్రీతి రమింపవచ్చు నిటఁ బిల్వుము నీవనితోఁ జిన దూతి యా
రేతిరిఁ బోయి చీరనగ కీప్రతిరథ్యముసుం గొనర్చి సం
జాతకుతూహలుం డగుచు జారుఁడు దశ్నదనంబుఁ జేరఁగన్. 271

ఆ. కోర్కులూర నున్నగొంగడిఁ బఱచిన, మంచమునకుఁ గ్రొత్తమగనిఁ గొనుచు
తలుకువడల నరిగి హూర్చుండె దానిక్రిం, దంటిమగఁడు దాఁగు టెఱుఁగలేక 272

చ. ప్రవిసుటితానురూపదృఢబంధ మనుంధరమోదకృద్ఘనా
దనము కటీకపోలముఖర స్తనదృష్టనఖక్షతంబు కై
తవపరిహాసభాషితముతాంతచపేటముచా స్త్సలజ్జను
స్రానమనహాముల్లసిల సంగమ మిద్ధఱకు న్నిరాంకృతమై. 273

క. సాక్షియాకృతధారా, సాధారణకరశిఖరనిరాతనఖంబుల్
సాధింపఁగ రతినాథా, యోగనసానమును సౌఖ్యయుపయనతులకున్. 274

క. ఆసతి మనుపతియును నిజ, నతిం జెలరేఁగి యమ్లానారణాగాఢో
ల్లసనమునఁ బెనఁగ గుసికిలి, కసన వచ్చెలికాలు సోఁగని వెన్నొత్తుయుటయున్ 275

క. దిటచెడక యాధరిత్రి, కటిమదిలో నిశ్చయించెఁ గవలున నీచీఁ
కటి నెక్కటి నిక్కడికిం, గటిక్రిందిటుని చ్చె గట్టిగా మగఁడనుచున్. 276

క. గతితృప్తిఁ బొందియుయ్యుప, పతి నాతిం జూచి పలికెఁ బద్మముఖీ నీ
పతిరతిలో నారతిలో, మతిఁ దలఁపఁగ నీకు బ్రియతమం బెయ్యదియో. 277

క. నోరార్పక నిక్కము జెప్పుమా రామా ప్రేమ ననిన నది వానిదెసన్
గూరిమిఁ గలిగియు నలరథ, కారమనోరంజకంబుగా నిట్లనియెన్. 278

మ. *పతికందర్పరహస్యకేళికిఁ దలంప న్నాతుర్లోచ్చారణ
స్థితి మున్గొంకుపసించె గాదె యది నాతిం బ్రీతిఁ జేసింపఁగా
కతివారాగతుఁ డైవి ర క్తిఁ దోఁజఁగంగాఁ జేయుజారుండు నీ
సతమే చెప్పను వానితోడిరతి నిస్సారంబు రాజాస్యకున్. 279

క. ఇదియేటిమాట యేలా, వదరెదు నిను నీవెఱుంగవా నారమణుం
డుదధిబిజుపడియు వీవ, ల్లది నే నవపన్నఁ దెలియదా నీమదికిన్. 280

క. రోఁతనినువంటిమానిసి, క్రోఁతికి నామగనిఁ బేరుకొనఁ జక్కడదన్

---

* ప్రతిప్రాణేశరహస్యకేళికి యనిపాఠాంతరము.

జేతికిఁ గలవాసి సుమీ, కాంతాళిమణి గాదు నీవు ఘనునిఁ డాతనికిన్. 281

ఉ. ఒంపవనేల నాథునియొద్ద రమించుట యింద్రభోగమై
యుండునదియో యనుంగువిభుఁ డారికిఁ బోవు టెఱింగి యొంటి ని
ల్పుండఁగ వచ్చి పట్టికొని యోరిమురాత్మక సిగ్గుగొంటి సి
వెండయుఁ బోలె వేఁడి ఘటియింపదె నాకిటువంటికూరిమిన్. 282

ఉ. రాచపను ల్వహించి వలరాచకుమారునివంటి దేవుఁ డ
య్యో చని కాళ్ళతో నరిగె నూరికి నెన్నఁడు వచ్చునో యఁడు తే
లే చవిగావు కంట్లు పెకలింపుచు నున్నవి ప్రాణవల్లభుం
జూచినదాఁక యొళ్లునిలుచుం దనువెల్లు సహించియుండుమన్. 283

శా. కాయం బెక్కడనుండెనేమి వనితాకందర్పుఁ బ్రాణేశ్వరుం
బాయంజాలవు ప్రాణము ల్వనునుబ్బాధాఘ్నుగాఁ జేయుటన్
డాయ న్వచ్చుఁగదా పయోధరము లంటం గౌఁగిటం జేర్చి యా
చాయం జైకొని చెక్కు నొక్కురతిరాజ్యశ్రీలఁ దేలింపుగన్. 284

చ. అగునగు బైసిమాలిచిత్తినంచు విజృంభణవృత్తి నివ్విధి
న్నోగయనిమాటలం జెవులు సూఁడకు నైఁచినదానఁ గాను నా
మగనికి నిన్నువంటికొలమాలినమానుసులీడె *భర్తతోఁ
దెగి యెడఁద్రెవ్వకం బ్రదికితే మని రైయనువన్నె సుఖించెదన్. 285

చ. అనుతనుమధ్యభాషితము లారథకారుఁడు సాదరంబుగా
విని యిది నాయెడం బ్రణయవిశ్రుతయై నటుగాకయుండినన్
నను ననుకూలుఁడంచు మృగనాభునితోడ శతాననంబుల
న్వినుతి యొనర్చునే పరిభవింపక చంపక కాతు మెచ్చితిన్. 286

ఉ. ఏను బ్రవాసినౌ టెఱిఁగి యింతట నంతట నాకుమా టెవ
ర్లెని దెఱింగి కన్గొని చలింపక వీఁడిలుసొచ్చి యుద్ధతుం
డై నిలుపోవలేక కదియుంబడెఁ గూఁతలు రోఁతలంచు ల
జ్జానిధిగాన మెత్తఁబడి సాధ్వి రతిస్థితి నూరకుండెడున్. 287

ఉ. చిక్కితి వీనిచేత రొదసేయుట సిగ్గులచేటు పొందుగం
బొక్కక వేగ నిల్వెడలఁ జూడఁడు మచ్చటఁ దీర్పకున్న నీఁ
డుక్కున నేమిసేయునో భయోదయ మయ్యెడు నంచు నోడి యా
చక్కెరముద్దుగుమ్మ సరసప్రియభాషల నింపొనర్చెడున్. 288

* భర్తకుం దెగి యెడద్రెవ్వనం బ్రదుకదే యని పాఠాంతరము.

క. అతివా నారతిలో నీ, పతిరతిలో నిష్ఠ మెద్దిపలుకం దగునం
చితఁ డడిగిన హితరూపా, న్వితుఁడని నన్నబల పొగడె వీనిం దెగడెన్. 289

ఉ. పంచన యిప్పు డీతులునవంక జనించె జనించుఁగాక యీ
చంచలనేత్ర నాయెడఁ బ్రసన్నమనోరథ దీనిమాటలన్
గాంచితి మోదమంచు రథకారుఁడు వేగ సజారదారతో
మంచము నెత్తికెత్తుకొని మంజుగతిం జని వాడవాడకున్. 290

ఉ. వాకొని యెంతశాంత యెటువంటిపతివ్రత యెంతయుత్తమ
శ్లోకవివేకరాశి యనుచుం బ్రియు నెన్నుచు హస్తతాళమా
నైకలఘుప్రచారగతి నాడెఁ బ్రహాసవిలాసవక్త్రులై
మూఁకలుగట్టి నాగరికముఖ్యులు తన్బరికించి నవ్వఁగన్. 291

వ. ఇచ్చరిత్రంబు సాపరాధుం డగుచిరంజీవిం జేపట్టిన నీ కుదాహరణం బగు నని రక్తాక్షుండు చెప్పిన నప్పలుకు లాదరింపక నులూకేశ్వరుం డూరకుండె నంత నయ్యభిప్రాయ మారసి. 292

క. తనకు నులూకత్రాసము, మనుగడ కుపహతి యునబహుమానత్వము లే
డని తెలిసి తెలివిఁ గలయా, వనమునఁ జిరజీవి ఘూకనాథుని కనియెన్. 293

క. నీరిపుచే నూరక యుప, ధీరణఁ గాంచితి జగద్విదితమతి నయ్యున్
ఘోరాగ్ని కాహుతిగ దను, ధారణ మిఁక జాలు వేల్చెదం బ్రాణంబుల్. 294

క. నావిని రక్తాక్షుఁడు చిర, జీవిం బరికించి చచ్చి చేసెదుపనియే
మీవివరపుట్టఁ జెపుమా, నీవనుటయు నాతఁ డాతనికి నిట్లనియెన్. 295

క. ఈకాయ మనలముఖమునఁ, బోకార్చి యులూకయోనిఁ బుట్టి బలిమిమైఁ
గాకముల గర్వరేఖా, స్తోకములం ద్రుంతు మనసుతుందుకు కాఁకన్. 296

వ. అనిన విని రక్తాక్షుండు. 297

క. లోకద్రుశుఘనసమీరము, హోకునకంబులనరింతు నని కాదాపూ
ర్వాకృతికి వచ్చె నొక్కతె, కాకికి నీకెల కౌశికత్వము గల్గున్. 298

క. అనురక్తాత్మునిఁ గనుఁగొని, ఘనుఁ డచ్చిరజీవి పలికె గాఢప్రజ్ఞా
ధన వినఁగోరితి నిక్కథ, యనురక్తిం జెప్పుమనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 299

సీ. కైటభాహితపదాంగదమౌక్తికచ్ఛాయ విధికమండలుసమన్వితమరాళి
మారారిమకుటమందారమాలిక వియత్కృష్ణధేనుక్షీరత్ప్రీరధార
సాధుజీవంజీవచంద్రికసగరజస్ఫాటికస్వర్గసోపానపంక్తి
చిరతపోవిత్తసంచితభాగీరథకీర్తి వారాశిహృదయకరూపరవర్చ

తే. పరుషహాసిప్తశాపసంప్రాప్యమాణ, మిత్రసహపుత్ర గీర్వాణశత్రువేష
సముదితక్లాంతిహృతిసమ్యగమృతవృష్టి, గంగ పొగడంగ నెగడు రంగత్తరంగ 300

సీ. తజ్జలంబుల నొక్కతపసి యాస్వాదింప శయపుటం బల్లనఁ జాఁపుపోలెఁ
దటకుటానిలనటద్విటపకాంచనిషణ్ణ ఘునగృధ్రచంచునిర్దళిత యగుచు
మూషికపడియె నమ్ముని దానినిజతపోమహిమను నొక్కమనోజ్ఞమహిళఁ జేసి
కన్నకూఁతునకంటెఁ గడుగారవంబునఁ బోషింప నొకకొన్నిపూఁటలకును

ఆ. గుఱులుగూడె మేనుమెఱుఁగెక్కెఁ బాలిండ్లు, బయలు మెఱసెఁ బిఱుఁదుబలిసెనడలు
ముఱిప మెఱిఁగె సిగ్గుమోమున నివురొత్తెఁ, దోయజాస్య కట్టరఁ బ్రాయమైన.

క. కలితరుచిమించునించున, ఫలముంబలె నూఁగునూఁగుఁబ్రాయము చెలిపై
నిలువంగని ముని మనుపి, వలవని తలపోసె నధికవాత్సల్యమునన్. 302

క. ప్రతినూతనర్తువేళా, న్వితయె వ్వతె యవ్వధూటి వ్రాపలి యగు నద్ద
త్పతిపాణిగ్రహణముఁగా, మతిఁ దలఁచెను సుమతుల నభిమతమై యునికిన్. 303

వ. ఇంతపమున్న వివాహంబు సేయలేనైతి నిచ్చిపుచ్చుకొనువారికిఁ గులధనాది గౌరవంబులు సదృశంబులునయిన ననురాగంబు పెరుగు రూపయౌవనాదులు పరస్పరానురూపంబు లయియుండిన సతిపతులకుఁ బ్రేమాంకురంబులు వృద్ధిఁబొందుఁ గావున నివ్వనజగంధి మహానుభావుండగు సూర్యదేవునకుం బరిణయంబు సేసెద నని యమ్ముని తీవ్రధాము నాకర్షించి. 304

సీ. తనునోరఁ బేరుగ్రుచ్చినవారి కారోగ్య మిచ్చువాఁ డఘములవ్రచ్చువాఁడు
పరరాజసంబాధ విరియుచక్రముల రక్షించువాఁ డిఱులశిక్షించువాఁడు
వేదాంతశుద్ధాంతవీధుల నోలగంబుండువాఁ డాపద ల్చెండువాఁడు
దుష్టమందేహ సందోహంబు నెలగోలు తరమువాఁడు మురారితరమువాఁడు

తే. సంప్రదోషవచస్థితిజలదరించు, నవనిజనులకు దృష్టిపాటవము నిచ్చి
మించువాఁ డెల్లదిశల దీపించువాఁడు, సారసాప్తుండు మునికి సాక్షాత్కరించె.

చ. ముని యలతీవ్రధాముని సముజ్జ్వలధామునిఁ బూజసేసి యి
ట్లను దిననాథ యిక్కలయాధర పెంపుడుబిడ్డ నాకు నీ
కెన సుముహూర్తవేళ వరియింపుము నీకిదె యిత్తునన్న న
వ్వనరుహబాంధవుండు శ్రుతవంతుఁ బ్రశాంతునిఁ జూచి యిట్లనున్. 306

తే. అనఘ నాకన్నఁ బర్జన్యుఁ డధికుఁ డభ్ర, సంచయంబున నను నిరోధించుఁ గాన
నమ్మహాత్మున కీకన్య నఖిలమాన్యఁ, బరిణయము సేయు మదినీకుఁ బరమశుభము.

క. అనిచెప్పి తపనుఁ డరిగిన, ననఘుం బర్జన్యు నంత నాకర్షింపన్
జనుదెంచి నిలిచె నతఁ డ, మ్ముని యావ్వేల్పునకు నెయ్యమున నిట్లనియెన్. 308

క. కన్యా న్యాపన త్రయాస, న్నాన్య వనన్య న్వరింపుమా యిచ్చితి నీ
ధన్యత్వ మమర నన బ్రహ్మన్యుం డిట్లనియె మానిజనమాన్యునకున్. ౩౧౦

క. మరుదభిహతిదూరిక్రియం, దరలును నాకన్నఘనుఁ డతం డాయన కి
త్తరళాక్షి నిచ్చి సంయమి, పర పెండ్లి యొనర్చు మనుచు వాఁడుం బోయెన్.

క. పవమానుఁ గ్రోధహతరై, పవమానుఁ దలంపఁ దపసిపాలికి నతఁ డా
ర్ద్రాజవము లమరవచ్చిన, వివిధాతిథ్యముల గారవింపుమఁ బలికెన్. 311

చ. ఉచితసభాయితాఖిలపురోహితవానాపవనాసురాసుర
ప్రచయములందు నీసుతకు రాఁ డొకఁ డిష్టజనప్రసన్నతా
రుచుల నకౌశలేజింగి గుణరూపవయోనయధన్యుఁ గన్య నీ
కచలమునీష నిచ్చెద సదాదృతిఁ గమ్ము వివాహ మీవనన్. 312

చ. నరులఁ సురలుభవాదృశులు నన్ను మహాబలుఁ డెందు సత్కృతా
పరపరమేష్ఠిశైలము లపారబలంబులు సేనెఱుంగుదుం
బరు లనవన్న నేమి కనుపట్టిన పట్టినరాధిభర్తకా
దరమున నిత్తుఁ గాకని సదాగతి సెప్పి యభీష్ట నేగినన్. 313

క. ధరములఁ దటఘుటితపయో, ధరముల సంగీతముఖరదైవతవిద్యా
ధరముల శ్రీగరుడసుధా, ధరములఁ దఁ దమటమఁ బర్వతము లేతెంచెన్ 314

క. ముని యద్ధరణీధరములఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె నాత్మ కన్య ననన్యన్
జనలోకమాన్య నిచ్చెద; గొనకొని యొండొకఁడు పుమ్ముకొనుఁ డింపెసఁగన్.

చ. అతిశుభలగ్న మీసమయ మున్న నమస్కృతు లాచరించి ప
ర్వతములు పల్కె నేఁ డబలపంతులమందుర పాదజర్జరీ
కృతులము మమ్ము లెక్కఁగొన వెల్కలు వానికి నిమ్ము నిర్మల
వ్రతఘనదీమ ప్రీతి కనివారణ లేకని చెప్పినపోయినన్. 316

క. ఎలుకలఁ బిలిచి మహాముని, కులవల్లభుఁ డనియె నిత్తుఁ గూఁతు న్మోదం
బొలయ వరియింపుఁ డొకఁడని, పలికిన నవి కరము వెఱఁగుపడి యిట్లనియెన్.

క. ఎలుకలకు మనుజసతులకుఁ, గలయిక లెట్లనిన మౌని కమనీయతపో
బలమునఁ గ్రమ్మఱఁ గూఁతురు; నెలుకంగాఁ జేసి యొకటికిచ్చెం బుచ్చెన్. 318

వ. అట్లగుటఁ గాకి వగునీకు ఘూకజన్మ మెట్లుగల్గునని కేరడం బాడి యధిక్షేపించు రక్తాక్షుని వారించి యరిమర్దనుండు ప్రసాదపురస్సరదృష్టిఁ జిరజీవి నాలోకించి.

ఉ. క్రూరతరావలోకములు ఘూకము లాదృతి నీకు నీప్సితా
హారము లిచ్చు నిర్భయుఁడవై ధరణీరుహదుర్గకోటరా

గారవమునం జరింపుము సుఖస్థితి నుండుము కొంతలేక యా
భూరివివేక యుండుఁ గడిపోనిని శక్తి బహూకరించినన్. 320

వ. కృతకృత్యుండ నగుటకు నని శైత్యవిజితనీహారాచలా స్వర్ణ ప్రచారంబున దుర్గబాహ్యా
భ్యంతరంబులం బ్రవర్తించి యున్నయెడం గనుంగొని శరీరవ్యాఘ్ర పర్యంతంబు చింత
దొరలకుండ పక్షికంబులం గలసి మెలసి పక్షంబులు వ్యవహారదక్షంబు లగుటయు
నొక్కనాఁ డెడ బుచేసి యుబ్బాకమూలోత్పాటనంబు నకుఁ బ్రత్యక్షమహాదుర్గకోట
ద్వారంబుల నిరంబులుగాఁ బారిఁగూరి నీ సేంద్రవంబులు దాచిఁగి కరీపపిండఖం
డంబులు గ్రుక్కి యక్కడ నిలువక మేఘుపుష్టుఁ గానంబోయి యావ్యాయసపతి చేత
సంభావితుండై యున్న సుస్థితం బైన కార్యంబు విన్నవించి చిరజీవి యిట్లను నీవు
ను నిమ్మంగోలు మవాయను నీరసరుకాభులను గోవులను బట్టుకొనిరండు వైరిసం
హారసమయం బిది యని తెలుపుటయును. 321

క. ఎరవలిగట్టినకొండలు, కురువడిఁ జని కాకిమూఁకలొక్కటఁ గొంపుల్
వరపరవశైనపిడకలు, తరిగ్గొనిపోయి క్షేతం దరికొల్పెన్. 322

మ. లెక్క నత్యుద్ధతి మించువాయువు చేత న్రాఁజితో ద్రోణ క్రొం
బొగనై కీలలు పర్వ నిక్కఁ జెలువిష్వ ల్రాచి యుక్కుష్మదిక్
గగనం బంటి ఘనస్ఫులింగములు నాల్గుల్గొన్నియు నచ్చిమ్మవం
బగిలెం బ్రేక్షితదెం దివాంధకులము ల్భస్మంబులయ్యెం గుదిక్. 323

క. ఈవముపున నిశ్శేషము, గా వైరుల సంహరించి కౌతూహలసం
భావితుఁడై యస్సుడు చిర, జీవికి నలకాకరాజశేఖరుఁ డనియెన్. 324

క. పగవానిగ్రహము న్మృత్యువు, మొగపువ్వ్చే సన్నిదినములు గిట్టా యే
పగిది జరింపతి నీవని, నగచినఁ జిరజీవి మేకునవ్వని కనియెన్. 325

చ. అపకృతిఁ గార్యకాంక్షి యగుతానప్పుడు దేజము డాఁచి దుస్థితు
ల్గడుముడు నిండుఁ గొన్న సదసం దివిజ్ఞులై ధరిత్రిఁ బే
ర్పడినసహోదరుల్దనకుఁ బ్రాపుగ నుండియుఁ బుణ్యాగాహులం
గడపుఁడె సుత్స్యరాజానము ఖంబున నిస్సుతుండు కాలమున్. 326

ఉ. పౌరుషము న్మహాబలముఁ బండితభావముఁ గల్గివట్టియా
ధీరుఁడు కార్యదాహనిరతిం బరుఁగొల్చుమహానసాగ్ని ఘూ
మాదులతాత్ములు న్మలినమైనపటంబు మహావిభూషితా
కారము దర్వియును న్వైఅయుఁగా నలభీముఁడు మాత్స్యుఁ గొల్వఁడే 327

ఉ. పౌరుష ముజ్జగించి నగుబొట్టున కోరివి సాధుగన్నితా

కారవుఁ గాలకాంతుఁ బొసఁగ న్నిజకార్య మొనర్చు గాంచిన
జ్యారవదేవదత్తఘనశంఖుభితాష్టహరిత్కరిస్రుతి
ద్వారుఁడు క్రీడి మత్స్యపురి నాఁడు బృహన్నలయై నటింపఁడే. 328

చ. ఒకదెసఁ గార్యదాహమున నుండక యేరికినైనఁ దీఱదం
తకనిశసత్త్వుఁ డాదరణధామకటాక్షుఁ డఖండవిక్రమా
ధికుఁడు విలాసవిభ్రమనిదేశము మాద్రికిఁ దొల్తపుత్త్రుఁ డా
నకులుఁడు మత్స్యరాజఘననంబున సాహిణియై చరింపఁడే. 329

చ. భుజబలశాలి నీతిపరిపూర్ణుఁడు రూపవిలాసవారిజ
ధ్వజుఁడు హరిజ్జయాభిముఖదర్పుఁ డతిప్రియభాషుఁ డాశ్రిత
ద్విజనిధి కార్యదాహనిరతి న్నిజవేషముఁ గప్పిపుచ్చి గో
వ్రజములఁ గాచువాఁడయి విరాటుపురి న్సహదేవుఁ డుండఁడే. 330

ఉ. కాలము దాఁట నెవ్వరికిఁ గ్గల్గలవారలు వారిరాశికీ
లాలపరీతభూతవిపులాన్యపరాజముఖీశిరస్థ
స్థాలఘురత్నభానునికపాతిసముజ్జ్వలపదంభ్రిపద్మ పాం
చాలతనూజ తొత్తుపని సల్పదె దైవగతి న్సుధేష్ణకున్. 331

వ. అనిచెప్పి బాష్పనిష్పీడితాక్షుండై వాయసాధ్యక్షుండు చిరజీవి నాలోకించి. 332

క. పరదేశ మఖిలదుఃఖా, కరము మదీయోపదేశగమ్యుఁడవై కా
ర్యరఘసముకోర్చి రిపుమం, దిరమున నెట్లుంగి నుండితివి చిరజీవీ. 333

క. ఘూకములు వెఱచ ఘూక, క్ష్మాకాంతుఁడు గౌరవంబు సలుపఁగ బ్రతిప
త్త్రీకమున నుంటి విద్దశ, నాకతమున నీకుఁ గలిగెనా చిరజీవీ. 334

సీ. అని విన్నవయిన వాయసరాజు నీక్షించి యచ్చిరజీవి యిట్లనియె మత్ప్రే
తరువున నీయాజ్ఞఁ దలమోచి యేనుండుతఱి మదాంధదివాంధతతులు వచ్చి
కెలఁకుల వీక్షించి మీపాలకుల లేమున్న తెరలివచ్చినత్రోవ మరలిచనఁగ
నున్నకన్నెఱిఁగి నేనొకశబ్ద మొనరించి క్రమ్మఱించితిఁ గార్యకరణబుద్ధి

ఆ. నప్పుడు వికృతమూర్తినైయున్నన న్నులూకములు గాంచియెఱుఁగుఁగానఁ దొలుత
నింపుకలిమి సంహరింపక నొంపక, నాదరమున భర్త కప్పగించె. 335

వ. అప్పుడు ఘూకవల్లభుండు నన్నుం జూచి నీ వెవ్వండవని యడిగిన మేఘవర్ణు
నకు ముఖ్యదండనాథుండ నగు చిరజీవి నని చెప్పితి నప్పలుకులు విని మంత్రులరా
వించి మంత్రకూటంబున నన్నుం జూపి యితని కుచితం బగుకార్యం బొకరొకరు
చెప్పుండనిన నందు రక్తాక్షుండనువాఁ డొక్కరుండు దక్కఁ దక్కినవారందఱు
నాపక్షంబ పలికిరి రాజును వారివాక్యంబు లంగీకరించి నీతిదక్షుం డగు రక్తాక్షుని

చెసి నాదరణంబు సేయఁడయ్యెఁ గాలపక్వంబును నట్టిద. 336

క. జనియింపం గలకార్యము, మనమున దగ నిశ్చయించి మంత్రి సునీతిన్
విని పించిన విననొల్లని, చెనఁటికి ముకుబంటిగాదె చేటుంబాటున్. 337

తే. గగనమంటిన దోషాగ్ని గాఢశాంతి, నీరమున శీతలము సేయ నేర్చుమంత్రి
విరహితారంభపరుఁ డైన సేవకుండుఁ, గార్యనిర్వాహకులు సూవె కరటముఖ్యా.

క. తానెంత కార్యపారగుఁ, డైన రహస్యమున మంత్రి నడుగక ధరణీ
జానకి నేకార్యంబుం, బూనందగ దుద్ధతప్రభుత్వప్రజ్ఞన్. 339

ఉ. ముప్పదిమూఁడుగోటుల సుమూర్తులవేల్పుల నేలువజ్రియు
ప్పప్పు డవార్యశౌర్యకరుణాదులపట్టున నిందు కేనియున్
జెప్పనివాఁడె యట్టినయశాలి బృహస్పతిగోపనంబునం
జెప్పినపంపు సేయక విశృంఖలవృత్తిఁ జరింప నేర్చునే. 340

క. కావున రక్తాక్షుఁడు నయ, కోవిదుఁ డమ్మంత్రిమాట గురుమంత్రముగా
భావింపలేక కోటఁడు, పావకకీలాళిఁ గాలి భస్మంబయ్యెన్. 341

చ. అరయఁగ దుష్టమంత్రినివహం బనువారము గల్గియుండ నే
పురుషు ననీతిదోషములు పొందవు రోగములే యపథ్యబం
ధురుఁ గలఁగింప వేజనునిఁ ద్రుంపదు మృత్యువు లక్ష్మియెవ్వనిన్
జిరపుదగర్వదర్పితునిఁ జేయదు పైకొనవేరి నాపదల్. 342

వ. లోభికిఁ గీర్తియు ఖలునకు మైత్రియు నష్టక్రియునకుఁ గులంబును ధనార్జనతత్పరు
నకు ధర్మంబును నలసునకు విద్యయు గృపణునకు సౌఖ్యంబును బ్రమత్తసచివుం
డగు జగతీపతికి రాజ్యంబును లేదు వెండియు నీరసేంధనంబుల వహ్నియు మూర్ఖు
లందు శోకంబును జపలచిత్తులయందు గోపంబును గాంతలందు విత్తంబును
దయావంతులందు ధర్మంబును మహాత్ములయందు ధైర్యంబును వృద్ధిఁబొందు నది
యట్లుండె. 343

క. వలనగునంతకు బగతుం, దలనిడుకొని తిరుగునీతితత్త్వజ్ఞుఁడు మున్
జిలువయొకం డట్టిదయై, పలుగందినదే యనేకమండూకములన్. 344

క. అనినవిని మేఘవర్ణుం, డనురాగరసాబ్ధి నోలలాడుచు విద్యా
ఖనికా యెట్లీకథ చెపు, మను డచ్చిరజీవి వాయసాగ్రణి కనియెన్. 345

సీ. విను పూర్వమున మందవిదుఁ డనుకాలాహి యాహారకాంక్ష నహర్ముఖమున
బఱచి యొండొకచోట బహుభేకకలకల ప్రతిభిన్నసకలదిగ్భాగమైన
హ్రదము గన్గొని లోనికరుగ నెద్దికున్న దెరువు గానక తీరధరణి నిల్చి
కుంభిని ఫణమూదికొని డిల్లచెడినట్లు పరవశుగతి రుగ్ణపగిదినుండఁ

తే. బలికె మండూకపతి మహాఫణివతంస, ప్రాణములు లోచనంబుల బతిలపఱచి
యెఱిచి యొల్లక యిట్లుండ నేలసేల, చింతలేమిటి నేని భక్షింపరాదె. 346

క. తలద్రివ్వక మ్రింగుచు కే,వలము మహాబలునియంతవాని నయోని
కలఁతంబడ నేకార్యము, గలిగెనో కో యన్నఁ బన్నగం బిట్లనియెన్. 347

తే. ఓదయానిధి ద్విజోపపాదితుండ, నైననాకేల కొరకునాహార ముఱక
నోరులు వెట్టినదనుక బస్తుండవలయుఁ, దనకు నావుడు మఱియు నద్దర్దురంబు. 348

క. అనిలాశనవల్లభచె,ప్ప నహో చిత్రంబు వస్తు పారణ లుండన్
వనరం గారణమున్నను, వినియెద జెప్పుమనిన నుంశవిదుఁ డిట్లనియెన్. 349

క. కేవల మాహారేచ్ఛం, బోవఁగ నొకనాఁటిరేయి భోగం బద్రువం
గావడి ద్రొక్కిన నొకభూ, దేవకుమారకునిఁ గఱచితిని బడలుపడన్. 350

క. కాటుపడి భీతిఁ గాయం, బూటాడంబరచి జనకునూరుద్వితయా
స్ఫోటితమ స్తకుఁడై శిశు, వేటుపడినకరరిపోలె నేడ్చుచునుండెన్. 351

క. అడలునవలముగ్దుపట్టిం, జడియకుమని వీపుజఱచి జనకుం డురముం
దిడికొని మునుఁగడ పుడమిం, గడునడకువ నున్ననన్ను గని కోపమునన్. 352

క. వసుధామరుఁ డిట్లను వెలి, విసరినతమినోరి విసపువిత్తానోరె
పసనాడెఁ గటకటా యి, క్కసుగంగం గుంగులేక కరనన్ బంపన్. 353

ఆ. కుటిలగతికిఁ బుట్టు గ్రుడ్డికి ననుదిన, శ్రుతివిహీనునకును గ్రూరమతికి
బాపజాతికేల ప్రాపించుఁ బరహితా, చరణవిద్య నిన్ను సైఁపఁదగునె. 354

చ. కడుదొడుసైన యిద్దురితకర్మము నిన్గొని ముంచుగాక యె
క్కుడఁ జననిచ్చుఁ బుట్టుపురుగా కొఱగా కెపు డస్వతంత్రతన్
మడుఁగుభజించి భేకముల మస్తము నన్నరియించి కొల్చి యె
ప్పుడవి దయామతిం గడుపు పోయఁగనుండు పాకారిసొమ్మునన్. 355

క. ధారాళచింత నంతం, గ్రూరతచెడి మిమ్ము మోచికొని తిరుగంగా
నోరాజా వచ్చితి నా,హారము మీరిడక లేదయా నాకనుచున్. 356

క. ఆరోహణకౌతూహల, సౌరభ్యము మోసులొత్తె జలపాదుఁడు దు
ష్టోరగభాషణములు మా,యారూపము లనక నిజము లని తనలోనన్. 357

క. తలఁచి యలచిలువకిట్లను, నెలకొనినను గొలువనిలువ నీహృదయమునం
గలిగిన నాహారం బిడి, తలకుం గ్రొవ్వెక్క నడపెద న్నే ననుడున్. 358

ఉ. మందవిషుండు కప్ప డనమాయకు లోనయి చిక్కె నంచు నా
నందమునొంది భేకరమణభ్రమణాదులు నాకులేవు నీ

కంటివఁ జేరి భోగఫలకంబున నీపదము ల్వహించి యుం
దుం దుది ముట్టనందనుకఁ ద్రోవక దగ్గఱఁ జేర్చుకొ మ్మిటన్.   359

క. నను విశ్వసింపు మెప్పటి, కనుమానము మాను చచ్చునంతకు నెందుం
జననని దేవరనగరికి, దనపేరం గష్టకష్టైదం గొనుచునుమున్.   360

ఆ. కడుపుఁ జూపి చానగా నింక నెన్నఁడు, నడుపుకొనియె దనుచు నెసగుఁ బురుగు
చెప్పరాని ప్రియముఁ జెప్పినహృదయంబు, గరఁగి భేకరాజు తెరువుఁ జూపి.   361

క. ఆరోహింపఁగవలె గృష్ణోరగ యీసరియ వెంట నొద్దికిఁ జనుదె
మ్మా రయమున ననుటయు ని,ర్వ్యారణనద సొచ్చి కదియ వచ్చెం గప్పన్.   362

క. అప్పు డనురాగ మొప్పం, గుప్పలుగొని క్రొత్తిగొమ్మ గొన్నట్లు వడం
గుప్పించి కప్ప యేఁడ, సప్పఫణిప్రవరభోగ మారోహించెన్   363

క. జలపాదుని బాదుకొనం, దలనిడికొని త్రాఁచు నేచునటనం దటభూ
ములకొంతసేపు ద్రిమ్మరి, యలసినగతి నూరకుండె నట్లుండుటయున్.   364

ఉ. పన్నగభర్తఁ జూచి జలపాదుఁడు పల్కె నిదేమి వేగసం
పన్నము గాకయున్నయది మందవిదా భవదీయవిగ్రహం
బన్నభుజంగ మిట్లను దయామయ యాఁకటఁ డీలుపడ్డ నా
కున్నదె యానశక్తి కడు పోమిన మీఁదటఁ జూడు చిత్రముల్.   365

క. దోరలు తమ వేడుకల జూ,తురుగాని వహించి తిరుగు తురగంబులఁ బ్రో
వరు మేపు నీళ్లు తతినిడి, యరుదివ్విధ మనిన దర్దురాగ్రణి మదిలోన్.   366

క. కలతెర గిట్టిద యనుచుం, దలఁచి యయో విప్రశాపదశ దనయిచ్చన్
వలసిన యాహారము గొన, గలుగమి నిచ్చిలువ నొచ్చెఁగద యకటకటా.   367

క. భారవహం బిదిలేదా, హారము నే నిడక కటికి యాఁకట నిపుడే
కారెదు నిట్లుండిన నా, యారోహణకేళి యేక్రియం గొనసాగున్.   368

చ. అని తలపోసి మందవిదు నారసి యజ్జలపాదుఁ డిట్లనున్
ననుఁ దలఁదాల్చి యాడజవనంబున లెం జఠరానలంబు రాఁ
జిన యపుడెల్లఁ గప్పల విశృంఖలవృత్తి భుజించి లావు గై
కొని విహరింపు భోగికులకుంజర నాదములన్ బ్రహ్రాదంబునన్.   369

వ. అని నిరప్పణగాఁ గప్పలయేడు సెలవిచ్చిన బలవంత పుగుటు నీరంబున నవర్గళ ప్రచారంబునం బేనెంబులు వాఱుచు నొడిసియొడిసి బడలుపడం గఱచి కిచుకు కిచుకురనక కతిపయదినంబులకు జలపాదావశేషంబుగా నిఖిలభేకంబులం భక్షించి.

క. తలనంటి పట్టుకొని చి,ప్పలువిరిగి పడంకుచున్నవాని సహాయ
జ్జలపాదు విడిచి రోషా,విష్టమానసుఁ డగుచు మందవిదుఁ డిట్లనియెన్.   371

క. తగునే భోగశిరోమణి, నగునే నొకవేళ నలఁగి యరుదెంచినఁ జై
నెగురుకొనఁ గొండయెక్కడ, దగ రెక్కడ వలదె తారతమ్యం బరయన్. 372

క. నలఁకువ ధర నెవ్వరికిం, గలయతియ మహాబలారిగా యితఁడంచుం
దలఁపక గౌరవమింతయు, సలుపక నను నసదుసేయఁజనునే నీకున్. 373

క. అతిమణిఘృణిసంభరణో, చిత మగు నాఫణము కష్టశిలా నీవు
త్సితపుటడుగులను వర్ష్మమె, తతినిక్కనలాఱ మ్రింగెద న్నిన్నను మున్. 374

క. వడి నొడిసిపట్టుకొని దెస, పడ నొడలుం దొడలు బడలుపడ నొక్కి ముదం
బడర దిగమ్రింగి వలసిన, కడ కరిగె న్మందవిషుఁడు కాకాధ్యక్షా. 375

వ. ఏ నమ్మందవిషుచందంబున నవమానంబున కోర్చి ప్రతిపక్షక్షయం బాపాదించితి
నని చెప్పి చిరజీవి మఱియు మేఘవర్ణున కిట్లనియె. 376

క. మూలముల జెఱుప వనలు, జ్వాలలు తెరువులనకాని చందనశైత్య
శ్రీల మగుఁ గాడ్పు చెఱుచు, న్మూలంబులతోన వృక్షముల శీఘ్రమునన్. 377

క. ఘనమున ఋణశేషము సా, ధనముల రిపుశేష మౌషధంబునఁ దనుసం
జనితగదశేష ముదకం, బున శిఖిశేషం బశేషముగఁ జేయఁదగున్. 378

చ. ముడివడియున్న దుర్వ్యసనము న్వడలించి దురంతరోషపుం
గడలి సుశాంతిసేతువునఁ గట్టి సమాసమదేశకాలముల్
కడఁగని చిత్రగుప్తి పొసఁగ న్మనుజేనికి వేయునేల యి
ప్పుడమిఁ గరస్థలామలకముల్గద సంపదలు న్శుభంబులున్. 379

క. శరములఁ బవరుమనీషా, శరములఁ బడినట్లు రిపులు సమరమువలయున్
శరములకు వలను ప్రజ్ఞా, శరములకుం గ్రాహ్యమెద్ది సరియో రెంటన్. 380

క. అలఁతులకు దైవయత్నము, బలవంతంబైన నెల్లపనులొదగు మహా
బలుల కది లేకయుండినఁ, బలుకులు వేయేల కడమువడు సర్వంబున్. 381

వ. సుచరితఫలంబులంగాక సకలకార్యంబులు చేకూడవు త్యాగంబున శూరుండును
వైదుష్యంబునం బ్రియుండును గుణంబుల లుబ్ధుండును నగుచు రాజు రాజ్యంబు
గావింపవలయు నిందొక్కటి తక్కినం బురుషాకారంబు నిరర్థకం బని వెండు మఱి
యుట్టిద. 382

సీ. ఘనయూషనిధి యనంగునకా సంగిత్వ ముచితమే బలి కహివ్యూహవసతి
పాండునందనునకా బహుకాలవనవాస మిభపురాధిపునకా యేటిచౌరవ
యమునకులాధ్యక్షునకా శాపమరణంబు జాహ్నవీసుతునకా శస్త్రశయ్య
నలరాజుకా మహానసపాకభజనంబు నహుషునకా ఘోరనాగమూర్తి

తే. మఱి త్రిశంకునకుఁ బచ్చిమాలతనము, ద్రుపదనందనకాఁ రాచతొత్తుపాటు
మనుజుఁ డెవ్వఁడు కర్మస్వతంత్రుఁ డరయ, నీశ్వరుఁడు గాక సమకూర్ప నిట్టిపనులు.

వ. ఇదియె తెఱంగి ప్రజ్ఞాన్యాయంబు లేమఱక యుండవలయు దైవబలంబు గలవాఁడవ గుట నీకు శీఘ్రకాలంబునఁ గార్యసిద్ధియయ్యె నిరమిత్రుండవయితి ప్రాప్తమిత్రుండవయితి వింకఁ బ్రాజ్యవైభవంబున రాజ్యంబు సేయుమని చిరజీవి చెప్పిన మేఘవర్ణుండు సకలసంపత్పరిపూర్ణుండై రాజ్యభోగంబు లనుభవింపుచుండె. 384

క. అని చెప్పిన ధరణీవర, తనయులు నిజగురునిఁ జూచి తాత్త్వికముఖ్యా
వినఁ బ్రియమయ్యెడు జెపుమా, యనువారఁ జతుర్థతంత్ర మనియడుగుటయున్.

చ. అతనుభయంకరైకవిషమాంబకసమ్యగనంతభోగసం
గతవిగతాంతరాయగతి గాఢవినాయకనత్తచిత్తజా
ద్భుతిబహుపద్మజాండమణిదీపితకుక్షికరంకమందరీ
కృతపరతత్త్వవిజ్ఞటిమ్మృగేంద్రవికస్వరయోగపుష్కరా. 386

క. రంగత్తరజాతమహా, గాంగేయస్తపనఘటితఘనపులకాయ
త్నాంగనిచోళయమప్రా, గ్రంగస్థలమధ్యసంచరణశైలూషా. 387

మాలిని. కలుషముశకధూమాక్లాంతచింతామరామా
ప్రళయకరణరోషా ప్రాణిసంగుప్తితోషా
విలసదచలధర్మా విశ్రుతశ్రౌతకర్మా
సులభభజనలోలా సుస్థిరశ్రీవిలాసా. 388

గద్య. ఇది శ్రీవేంకటనాథకరుణాలబ్ధ సరససాహిత్య నిత్యకవితావిలాస సకల సుకవికృతకైవారభాషణోల్లాస రాజకులపారావార పర్వశర్వరీరమణ నీతిశాస్త్రమార్గ పరిశ్రమణ ధైర్యపర్యాయధికృత నీహార పర్వత పర్వతరాజకుమార నిస్సహాయప్రబంధనిర్మాణ భోజభూదార సుధామధుర భారతీసనాథ వేంకటనాథ ప్రణీతంబైన పంచతంత్రంబున సంధివిగ్రహం బన్నది తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

పంచతంత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీసత్యాలోకనజని
తాసముశరకరణసంభ్రమాధికనరక
త్రాసవిధిప్రాఘరణా
భ్యాసభుజార్గళసనాథ హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా లబ్ధనాశనాభిధానచతుర్థతంత్ర మాకర్ణింపు మధీతనీతిశాస్త్రమర్ముం డవిష్ణు
శర్ముండు సుదర్శనకుమారుల కిట్లనియె. 2

క. పరకపటాలాపపరం, బరకేర్పడ భ్రమసివిడుచు ప్రాప్తార్థముగా
పురుషుఁడు విడువఁడె మును సాగరమునఁ గపిశింశుమారకము గుప్ఫణితిన్. 3

క. నావిని రాజకుమారకు, లావిప్రవతంసుఁ బలికి రదియెట్లు నయ
ప్రావీణ్యా యాకథ జెపుమా వినియెద మనిన వారి కతఁ డిట్లనియెన్. 4

సీ. నీరదపథికపానీయనికేతంబు మేదినీయువతికటీదుకూల
మంబరచరవరాభ్యవహారసత్రంబు సరిదలంకృతికార్యకరణశాలి
కార్పణ్యభయదవీక్షణవధూజనికర్త రాక్షసజిద్విహారస్థలంబు
మునిరోషనష్టనాకనిసర్గశుభదాయి నిస్తులరత్నపూర్ణితకరంక
తే. ముగ్రశతధారధారాసమగ్రభీతి, పరవశాగత బహుకుభృద్భరణనిపుణ
మతనుసత్త్వ మలక్షితౌర్వానలంబు, వఱలు దక్షిణశరధిసర్వజ్ఞశరధి. 5

సీ. ఇమ్మహాగాంభీర్య మెవ్వనికొదవు నీవాహినీభరణ మెవ్వనికిఁ గలుగు
నీగోత్రరక్షణ మెవ్వనికబ్బు నీయనిమిషావాప్తి యెవ్వారికిదొరకు
నీసత్యసౌభాగ్య మెవ్వనికెసఁగు నీఘనహితాచరణ మెవ్వనికి నొదగు
నీగాఢజీవన మెవ్వనికుండు నీకనకరత్నోత్కర్ష మెవ్వనికి వశము
తే. నీలలితరాజసన్మాన మెవ్వనికి లభించు నెవ్వని కిట్టియొప్పిదము నిత్య
మాతనికెకాక యని లోకు లభినుతింపఁ, గ్రాలునిర్భరవిభుఁ డాపగావిభుండు. 6

క. అపరిమితం బుడుపతర, ణ్యుపసక్తం బఖిలజలధరోపాస్యం బా
త్మపదస్థానిమిషంబు, ద్వ్యపులాక్షేమం బనంతవిధ మెఱిఁగించున్. 7

క. ఆనీరధితటమున బహు, మానుం డగువాఁడు వృద్ధమర్కటుఁడు మహా
వానరులు ముఖరపత్త్ర. స్థానరులు భజింప సుముఖుఁడై పర్విల్లున్. 8

ఉ. వానికిఁ గంటిలో నెరసుపంటివిరోధి సమీపపర్వత
స్థానమునం జయోన్ముఖుఁడు తామ్రముఖుండు చరించు నమ్మహా
వానరసార్వభౌముఁడు ప్లవజ్జనసంగబహుప్లవంగసే
నానతగోత్రుఁ డౌచు నొకనాఁడు సమిత్కరణేచ్ఛ వచ్చినన్. 9

క. కైకొనఁగలబహుమానుం, డాకంక్రోధవివశుఁడై ప్రతిపీరా
నీకినిపై బలభీకర్కృత, నాకపుల న్గపులఁ బనిచిన న్నిశ్శంకన్. 10

క. ఆహవ మొనరించె సము, త్సాహతి నిరునాఁగు దోఁపరి దంతాదంతిన్
బాహాబాహి ముఖాముఖి, నాహోవాఙ్ముఖరఖదర మై నభి మొప్పన్. 11

శా. లావు ల్పెర్కొని నొంతు రుగ్రఁ బిడికిళ్ళం బ్రెశ్శ పార్శ్వచల
గ్రావంబు ల్పెకలించి ఉవ్వగురు మ్రగ్గన్నొగ్గ న్పృష్ఠాగ్రశా
ఖాపగ్గంబుల నెత్తి మొత్తుదురు మ్రుక్కం జిక్కఁ గంఠచ్ఛటల్
గావుల్పెట్టుదు రొండొరు ల్మదమణంగం బ్రుంగ నవ్వానరుల్. 12

క. చఱతురు పెడచేతులనోఁ, గఱతురు తెరనోళ్ళఁ బిసితఖండంబులు రా
విఱుతురు పెళపెళ నెమ్ములు, పఱిబోవనికలిమి బలిమిఁ బ్లవగాధ్యక్షుల్. 13

క. విరసను సెఱసాహసమున్, బురిగొన నిట్లుభయసైన్యములు పోర న
క్తరసతరసములు గదురఁగ, శరనిధిసత్వములు వెలివిసరి రాఁదొడఁగెన్. 14

వ. ఆప్లవంగసంగరం బావిష్కృతారుణంబు నవ్యక్తతారకంబు నగుచు నహర్ముఖం
బును లుంఠితాగమనంబు లుంఛితశస్త్రరోపంబు నగుచు బాధకర్మంబును నదృ
ష్టశాస్త్రంబు ననక్షతపరికరంబు నగుచు యౌవనవివాహంబును బరిభ్రంసితచరణం
బుం బ్రణష్టపళీవిలాసంబు నగుచుఁ గుకవికవిత్వంబును ననుకరించె. 15

క. అంతఁ దనఘునబలంబులు, పంతము దిగనాడి యోడి పఱచిన సంప
ర్త్రాంతకుఁడన బహుమానుఁడు, తాం తేపరతామ్రముఖపతాకినిఁ దోలెన్. 16

తే. అప్పు డూర్ధ్వశిఖుం డైనయునిలసఖుఁడు, పోలె మత్తామ్రముఖుఁడుచూపులనతిస్ఫు
లింగసంఘాత ముదయింప నింగినింగి, దాఁకుచుం బాన బహుమానుఁ దాఁవసించి. 17

చ. తఱిమివధింప శత్రునకుఁ దానసమీకసమీకరంతరయై
యుఱిముఱిఁ బల్కె నోరిజరతా పెఱతావునకేగునాబలం

బెఱిఁగియుఁ జానవేలయిపు డీవన నబ్బహుమానుఁ డోరి ద
బ్బఱలకు రాక తాఁకువెడపల్కుల కోర్చినవాఁడఁ గాఁ జుమీ. 18

క. వందకుఁ గాక పలాయన, కందళితసాహసునియందు గలుగునె యని మి
న్నందినకోపంబున వై, చెం దామ్రముఖుండు పుల్లసిల శిలనలుకన్. 19

క. మఱియొకకుటవిటపంబునఁ, జఱచి ఘనక్రోధదృష్టి సమకొనముష్టిన్
బఱియఁబడ నురముఁ బొడిచిన, మఱియుం బడకపుడు తామ్రముఖుఁ డుగ్రుండై.

క. బలవంతు మాల్యవంతుం, జలధికడం గడఁగి నొంప సమయింపంగాఁ
దలఁచుహనుమంతుఁ డంతన, నలవృద్ధుం గ్రుద్ధముష్టిహతి క్షితిఁగూల్చెన్. 21

తే. కూల్చి చంపక యసురుతోఁ గూడ నతని, నతనికాంతాళిఁ గైకొని యతులగతుఁ
బఱచి వారాశిరాశితత్ప్రాంతకాంత, ధరఁ జిరాదృతిశైత్యకృత్యము లొనర్ప 22

క. కొండొకకాలమునకుఁ గపి, మండలపతి మూర్ఛఁదేఱి మహితరహితోఁ గూ
ర్చుండి కనువిచ్చి రిపును, ద్దండపరాక్రమునిఁ గాంచి తలవంచుకొనెన్. 23

వ. అగణ్యదాక్షిణ్యాభిముఖుం డగుతామ్రముఖుం డబ్బహుమాను నన్వర్థనాముఁ
గావించి పంచిన. 24

చ. జరఠకపీంద్రుఁ డట్లరిగి సాగరతీరమునందు మానితాం
బురుహభవాండషండపరిభూషితుఁడై వెలుఁగొందుచున్నయీ
శ్వరుఁడన నుజ్జ్వలజ్జటిలసారఫలంబులఁ బూర్ణమై మహా
గరిమ వహించుదాని మధుగర్భమునాఁ జను మేడిదోఁచినన్. 25

క. పరికించి యయ్యుదుంబర, తరువెక్కి తదీయపక్వతరఫలసేవా
గరిమం బ్రాణానిలసం, భరణముఁ గావించికొనుచుఁ బ్లవఁగుం డుండెన్. 26

క. అలకపిచేతిపచేళిమ, ఫలము ప్రమాదమున జారి పాథోధిజలం
బులఁ బడియెఁ బడిననొండొక, బుళబుళశబ్దంబు సంప్రభూతం బయ్యెన్. 27

క. ఆనినదము కర్ణంబుల, కానందవిధావిధాయి యగుటయు గణనా
హీనము లగుతత్ఫలముల, వానరుఁ డక్కడలి నీటవైవఁగఁ దొడఁగెన్. 28

క. వనచరకరముక్తములై, వనధింబడు మేడిపండ్ల వారణలోలోఁ
దినుచుఁ జలింపక క్రకచుం, డనుదారుణశింశుమార మచ్చోనుండెన్. 29

క. అధికితమోదుంబరఫల, మధురరుచిం జొక్కి శింశుమారము మాసా
వధిగా నచ్చోటన కర, మధివసియించె న్నిజప్రియావిముఖంబై. 30

చ. క్రకచునిభార్య కూర్మిచెలిఁ గన్గొని యిట్లనుఁ బ్రాణవల్లభుం
డకట యొకేనిఁ బోయి తడవయ్యె విలంబనహేతు వెద్దియో

తికమకమైతి నా వెగులుఁదీర్పుము నీవిపు డేఁగిమాది నా
యకసుఖవార్తఁ జెప్పుమని యంచిన దూతికపోయి ముందరన్. 31

క. ఒకచో వికచోదుంబర, నికటంబున ముసలిక్రోఁతి నెయ్యంబునఁ బా
యక యున్న శింశుమారుం, గ్రకచాంకునిదూతి ప్రీతిఁ గని చని యొగురన్. 32

చ. చెలువఁటియున్నకూర్మి చెలిఁ జేరి వినం గన గ్రొత్తలైనపో
చెలితెలియంగ నంతయును జెప్పెద రోయుకవిన్ము నేను నీ
యలఘునియోగమూఁది చని యక్కడ నొక్కెడఁ జూచి వచ్చితిం
దొలఁగక వానరప్రమదతోఁ గనఁబాయని వాని నీపతిన్. 33

క. నేనెఱుక చేయుకొఁఅ కిట, వెనువెనుకను వచ్చివచ్చి వెలఁదికొలందిన్
జననీపని చెప్పితిఁ బన, వనితారతి లుబ్ధుఁ డేలవచ్చు న్నగుడన్. 34

క. నావిని కాఁపుర మెటువలె, నీవిధమునఁ బ్రాణనాథుఁ డితరస్త్రీమై
త్రీవశుఁడయి యుండఁగ నని, పావకశిఖిపోలె మండిపడి యది మదిలోన్. 35

చ. కనుఁగవ నశ్రులోడికలు గట్టఁగఁ దైలనిషిక్తయై నిజా
నన మరవాంచియుండె సదనంబున నత్తఱి శింశుమారుఁ డ
వ్వనచరనాథువీడ్కొని యవారిగఁ దివ్యని మేడిపండ్లుగొం
చు నిలువ కేఁగుదెంచి యిటసొచ్చి కులాంగనఁ జూడఁ జూడ్కికిన్. 36

ఉ. ఒండొకభంగిఁ దోఁచుచు నుల్లము ఝల్లనిపల్క శింశుమా
రుండు ప్రియానయాతిగవిరోధినె హృత్ప్రియదాప్రమోదినే
యుండకువచ్చినం బలుక వక్కట నీవన శింశుమారిని
ష్ఖండవిధానమైనయలుకం దలయెత్తదు చూడ దెంతయున్. 37

క. అదియట్టిద యప్పనికిం, బోదరగుటం దూతిప్రీతిఁ బురికొనఁ బలికెన్
జనురాలికిఁ దెవులెత్తిన, యదినీతో నెట్లుమాటలాడం గూడున్. 38

క. మందులు దెమ్మని చెప్పిన, మందులు నిరుఁ గొలుచుభటులు మాతోఁ దమలో
నిం దెవ్వరుఁ బలుకరు నీ, చందముగా నెట్లు సాధ్విజారుజ మానున్. 39

క. నావిని క్రకచుం డను మ, ర్జీవము లౌపధము లయినఁ జేడియ కీలో
సేవింపఁజేసి నిర్గదఁ, గావించెదఁ జెపుము దాఁచఁగా నేమిటికిన్. 40

క. అని కూర్మి తేటపడఁ బ, ల్కినపల్కులు శింశుమారి గెంటనివేడ్కన్
విని నీతి తంత్రమంత్రిం, గనుఁగీఁటిన నతఁడు చేరి క్రకచుని కనియెన్. 41

క. ఎలనాఁగ రోగమణఁపం, గలమందులు చెప్పఁడనిన ఘనశాస్త్రకళా
బలవేద్యులు వైద్యులు గే, హ్యరీతిం గ్రోఁతిగుండె వలెనని రధిపా. 42

క. అది ముదిత కోసఁగున్నన్, బ్రతుకదు చెడచెడఁగరాదు పరిణామమునన్
మఱిఁగదిరిన వెఱఁ గ్రకచుం, డిది యెవ్విధిఁ బొరయు భార్య నెట్లీడేర్తున్. 43

క. బహుమానం బొకఁడున్నాఁ, డహితుఁడు గాఁ డతఁడు హితుఁడు హాహా ముక్త
స్పృహ గృహారక్షార్థము దు,స్సహమహనా ప్రజ్ఞ నెట్లుచంపుదు నతనిన్. 44

చ. నిరతము విశ్వసించు నతినిర్మలచిత్తున కెగ్గుసేయుకా
పురుషుఁడు దక్క భూరికులభూమిధరంబులు గావు సప్తసా
గరములు గా వరణ్యములు గావు భరంబని ధాత్రి మైత్రి నా
సిరివరుతోడ విన్నపము సేయదె వేఁడిన నట్లుగావునన్. 45

చ. కడపట భార్యనిల్కడసుఁ గాఁ జెలికానికి నెగ్గుసేఁత యొ
క్కడుదురితంబు కాఁపురము గూలఁగఁ జూచుటయు న్మహాఘ మి
ప్పడఁతుకపట్టున న్సఖునిపట్టున నింతి విశేష మింతకై
చెడుపనియేనియుం దగిలి చేయక మానఁగరాదు గొబ్బునన్. 46

వ. అని నిశ్చయించి బహుమానసభోద్యోగంబునం దిరిగి వచ్చె నప్పు డుప్పొంగుసమ్ము
దంబునం బ్లవంగపుంగవుండు. 47

క. క్రకచావికచాదృతియు, ద్దసుఁ గ్రమ్మర నరుగుదెంచెదవు కులకాంతా
నికట మకటా యసహ్యం, బొకో సత్యముఁ జెప్పుమనిన నుడచుఁ డనియెన్.

ఉ. ఏను భవన్నియోగమున నేగి ఫలంబులు కానుకిచ్చినన్
మానిని పల్కె నీ వరిగి మాసకమయ్యెఁ బ్రవాస మెవ్విధిం
బోనిది నీకు నెద్దిగతమో గతమోహ భవద్వినంబు నా
తో నెఱిఁగింపుమన్న భయదూరసదాదృతి నంటి దానికిన్. 49

చ. తనరుననూనభామతిమిధామతలంబున లెక్కకెక్కు డా
ఘనఫలరాజిఁ గ్రాలు మధుగర్భము నాఁ జనుమేడి దానిపై
మను వనువాసరంబు బహుమానుఁడు తత్కపిచక్రవర్తి ప్రో
పున నితరం బెఱుంగక యపూర్వసుఖస్థితి నుంటి దాలిమిన్. 50

చ. మఱునఁగ రానిసఖ్య మది మాటలు వేయును నేల పుట్టి బు
ద్ధెఱిఁగితిఁ గాని యట్టిజగదేకపవిత్రునిఁ జూడ నెందు నో
తెఱవరో యంచుఁ బొరకుగతిం గృతి నీయుపకారకృత్యముల్
గుఱిగడవం బ్రియంబుతమిఁ గొండలు కోటులు చేసి చెప్పితిన్. 51

ఉ. చెప్పిన నంతరంగమున సింగఁడు బూరఁడునై ప్రియంబు సొం
పుప్పతిలంగఁ బల్కె నది యోయికృతఘ్నుఁడ వీవు గావె య

ప్పప్పు సుహృత్తముం డయిన యాయన నింటికిఁ దెచ్చి వేల్పునే
చొప్పునఁ గొల్తు రట్లు పరిశుద్ధసపర్యల దేల్చుటొప్పదే. 52

ఉ. ఎక్కటి మేడపై నిలువ నేటికి నేఁటికిఁ గాదు నిల్చుఁగా
కిక్కడఁ బెద్దకాల మఖిలేప్సితభక్ష్యము లావహింతు నా
మ్రొక్కనిమ్రొక్కి పెక్కుప్రియము ల్నయము ల్నచరించి తోడితె
మ్మక్కపినాథునంచుఁ బ్రియయ ంచిన నిన్గొనిపోవవచ్చితిన్. 53

క. కారణవిముఖుంబై యుప, కారముఁ గావింపలేరుగద లోకము క్రై
నారం బగు నిట్లన ని,ష్కారణవత్సలుఁడ వీవు కారణజన్మా. 54

క. కపివర నీచేనందిన, యుపకారపుటప్పుఁ దీర్పనోప న్గరుణా
నిపుణమతి నాగృహంబున, కిపుడీ వేతెమ్ము పూజ లిచ్చెద భక్తిన్. 55

క. ఇలువాడిమ్రుగ్గులిడి కూ,రలు గూర్లమరించి యేలరాఁడాయెనొకో
వెలలెం బ్రొద్దని యట నీ,చెలియలు నేఁ డెదురుఁజూచు సేవించుటకున్. 56

క. రారానిచోటుగాదు కృ,పారాజితపిచ్చుకుంటుపైఁ బర్విన భా
గీరథివిధమున నస్మద, గారమునకు రమ్ము కపిశిఖామణి యనుడున్. 57

వ. ప్లవంగపుంగవుండు. 58

ఉ. రాసిరణం బొనర్చి నిజరాజ్యముఁ గైకొని నన్ను గాసి గాఁ
జేసినవైరిఁ గన్గొనుచుఁ జెంగటనుండుట కష్ట మిందునా
కోసఖి యట్లుగానఁ బదమూఁద సహింపదు వంతువెంబడిం
గాసిలియుండువారలకుఁ గాననిక్రంతలు మేలుగా వొకో. 59

క. అనఘా నీనిలయమునకుఁ, జనుదెంచెద మీకుఁగాక జలసంచారం
బనువగునే మముఁ బోలిన, వనచరులకుఁ జెప్ప మనిన వాఁ డిట్లనియెన్. 60

క. నీవాక్యము లుచితంబులు, గావె పయోవిహృతియేడఁ గపులేడ యెశే
నావీపున ని న్నిడికొని, యావాసముఁ జేర్చువాఁడ నరుదె మ్మనినన్. 61

వ. తద్భాషితంబులు మాయాదూషితంబు లగు టెఱుంగక, 62

చ. మెఱసి యుదుంబరద్రుమముమీఁద వసించినకీశరాజు చే
టెఱుఁగనికూనతెప్పవలె నేత్రైఱఁ దోఁచునశింశుమారుపై
నుఱికెఁ దదీయపృష్ఠమున నుండినవాఁడు విశృంఖలత్వరం
బఱచి హుటాహుటి న్మనికిపట్టున కేఁగెదుత్రోవ నేర్పడన్. 63

క. నీరము తెరువునఁ గొండొక, దూరము చని యలసి నిలిచి దుర్దాంతవిషా
దారూఢహృదయుమై చిం,తారతి నది యీరెలుంగునం దనలోనన్. 64

ఉ. నన్నితఁ డంతరంగమున నమ్మి యయో చనుదెంచుచున్న వాఁ
డెన్నిభవంబులం దొలఁగు నిష్టులఁ జంపినఘోరపాప మెం
దు న్ననుబంటిదుష్టచరితుం బరికింపదు లోక మాక్రియల్
గన్న విగావు విన్న యవిగా వొనరింపఁగఁ బాసె సఖ్యముల్. 65

క నడవడి పురుషుని భారం, బిడి భూరివృషంబు తాత పోషము నోలయం
బడు బుద్ధికీర్తిరుచులకుఁ, బడఁతులహృదయంబు లోరయఁ బడ వేగతులన్. 66

మ. పరమద్రోహపురస్సరంబులు నయోపాయక్రియాదూరము
ల్దురితచ్ఛన్నము లన్యతాపకరణోద్యోగంబు లప్రత్యయా
కరము ల్సత్యపరాఙ్ముఖంబులు సమగ్రక్షాంతివల్లీశిత
క్షురము ల్దంభమయంబు లెల్లెడఁగవప్యం గామినీచిత్తముల్. 67

క. ఈమనసులు గలిగినమహా, కామాయామయుతరోక్తులకు లోనై య
య్యో మదినమ్మినకీశ, గ్రామణిఁ దెగటార్చ వలసెఁగా నా కనుచున్. 68

క. అలక్రకచుఁ డల్లనల్లనఁ, బలుకఁగ విని వానరాధిపతి భూరిభయా
కులమానసుఁడై యాపుడో, దళితాఘా యేమిపలికెదవు నీ వనుడున్. 69

క. ధృతిఁ గ్రకచుఁ డపుడదాత్త, ప్రతివచనం బగుచు నులకపలుచుచునుండన్
వితతప్రజ్ఞం గపి యు, ద్ధతు వానిం గ్రమ్మఱించెదం గా కనుచున్. 70

క. భీతిప్రవాహ మతిధృతి, సేతువుచే నాఁగి పలికె చెలికాఁడా నీ
కాతోదరి నాసోదరి, కౌతుకమున నున్నె భవదగారం బమరన్. 71

క. ఇది వినవలతుం జెపుమా, మది వొదలఁగ ననిన శింశుమారుఁడు పలికెన్
గదబాధిత యయియున్నది, గద నీయనుజాత యెట్లుగా ధరియింతున్. 72

సీ. భార్యలేకయునర్చ్చపండువు దండువు కులకాంతపెట్టనికూడు గేడు
పత్నితోఁ బలుకనిపలుకులు చిలుకులు గృహిణిలేనికబంధకేళి జాలి
జాయవాటింపనిసరసము ల్విరసము ల్ప్రాణేశ్వరికిఁగానిపాటు చేటు
దయితకై చేయనిప్రియములు భయములు వల్లభవెలియైనయిల్లు పొల్లు
తే. ముద్దుకులకాంతసుద్దు లేప్రొద్దు విననిచెవులు గవులు వృథా వేయుఁ జెప్పనేల
యకట సతిలేనిబ్రతు కేల యర్థ మేల, వాహనములేల కరులేల వసుధయేల. 73

క. నా విని బహుమానుఁడు బా, ష్పావృతముఖుఁడగుచు వాని కనుఁ గ్రకచా నీ
దేవి రుజ మాన్పుటకు లే, రే వెజ్జులు మందుఁ జెప్పరే వా రనినన్. 74

క. చెప్పిరి వానరహృదయం, బప్పనికి నవశ్య మనుచు నగదంకారు
లప్ప కదిహేతువుగ ని, న్నిప్పుడు గొనిచనుట యని యహితుఁ డతఁ డాడెన్.

క. నగచరుఁ డదివిని వెఱఁబం, డ్లిగిలిచి పడపడ వడంకి యెదపడి చెడితిన్
దెగితిఁ గడచనితిఁ బొలిసితిఁ, బొగరున నిట్లయితి మోసపోయితి ననియెన్. 76

వ. అని. 77

క. దారుణగహనంబున నా, హారోఁతలఁ బెట్టుమదిమి నసురుసురై కా
మారంభం బుడుగని యల, ఘోరాఘఫలంబు గట్టి కుడిపెదునన్నున్. 78

క. భీమాటవిలో నున్నం, గామాంధుని బొదవుబాతకంబులు రాజ
గ్రామముననున్న దూరిత, కాముని గల్మషము లంటఁగా శంకించున్. 79

క. చిరకాల మరిగె సురిగెం, దరుణిమ యిక నేడ గామతంత్రం బనుచున్
బరలోకచింత సేయని, పురుషాధముఁ జేటుపాటు పొందదె యనుచున్. 80

చ. క్రకమని చూచి వానరశిఖామణి యిట్లను నీవిచార మే
టికిఁ జెడిపోయె నేమిటికి డిందె భవన్మతిప్రాణమైనభా
ర్యకు రుజమాన్పఁ గిశహృదయంబునకుం జనుదెంచువాఁడ వీ
వకట యెఱుంగఁ జెప్పవలదా మునుగల్గగ నాకు నింతయున్. 81

ఉ. చెప్పిన నాయుడుంబరపుఁ జెట్టున నెప్పుడు దాచియుండు నో
క్రప్పుడు మామకీనహృదయంబు సపూర్ణఁ జేసిపుత్తు నీ
చొప్పున నింతదాచెదరె చుట్టమఁగానె విరోధినే వృథా
త్రిప్పటజేసి తింకొరులు దెత్తురె నిన్గడవం బ్రతిక్రియల్. 82

క. హృదయము దరువున నున్నది, గద నా కాయమున లేదుగద మును గానా
కిదిచెప్పక పనిచెఱిచితి, గద రిపుఁడవు గాని చెలివిగా వంగనకున్. 83

సీ. గృహార్థకామచింతకులకు భూదేవధారుణీపరవధూదర్శనములఁ
జనరాదు రిక్తహస్తములను గామ్యార్థి వగునీకు మున్నుపాయనమువలయు
హృదయంబు మేడినున్నది పోకమరలు నిమ్మండితారినికాయ గుండెకాయ
చేయార నీకు నిచ్చెదఁ బుచ్చుకొని చేరి జాయ నిరామయఁ జేయవయ్య
తే. యనుచుబహుమానుఁడాడుమాయామయోక్తు, లాగమోక్తులుగానప్వడాత్మఁదలఁచి
తిరిగి యాశింశుమారుఁడే తేరఁ దీర, వృక్షు మెగఁబ్రాఁకి కపి వాని వెక్కిరించె. 84

క. కసినుస నాఁకట ఫలము, ల్మెసవుచు జలివిడిచి మేడిమీఁద స్మోదం
బెసఁగ నటియించువానరు, మసలక వీక్షించుశింశుమారుం డనియెన్. 85

చ. కుజమున నున్నవానరునిగుండియ దండియశంబు నీకుఁగా
భుజబలసార యిమ్ము కొనిపోయెద నాయెదదీఱ మత్ప్రియా
రుజ కనఁ బల్కెఁ గాననచరుండు దురాత్మ విచారమూఢ యే

కుజమునను౦డు వానరునిగుండియ యొక్కఁడిజోలిపో మ్మిసీ. 86

చ. స్తుతులఁ గరంచి నాగృహము జూతువు రమ్మని తోడుకొంచుఁ బో
యి తగవుమాలి నన్ను బొలియింపఁగ యత్నముఁ జేసితేను నీ
గతి భవదీప్సితం బొసఁగుకై పడి నిన్మరలించి మేని బ్రో
చితి జిరకాలజీవి మతిశీలుఁడ మోసము నాకుగల్గునే. 87

క. కదలుమిఁక వనిన్ గ్రకచం, బెదపడి యేపలన మోసమెఱుఁగనినను ని
మ్మదిక్రోఁతి మోసపుచ్చెం, గదరా యని విన్ననగు మొగముతో నున్నన్. 88

వ. బహుమానుండు. 89

క. దొరకిన నను విడుచుట క,బ్బురపడకుము నీకుఁ దోడుపోయినధరణీ
సురుఁ డొకఁడు లబ్ధమునుజే, శ్వరకన్యక విడిచి రిత్తవాఁడై చనఁడే 90

క. నానీరచారుఁ డాబహు, మానున కిట్లనియెఁ దెలుపుమా వినవలతున్
దానేలవిడిచె నయవి, ద్యానిధి బ్రాహ్మణుఁడు భూతలాధిపకన్యన్. 91

సీ. అనిన శాఖామృగాధ్యక్షుఁ డాక్రకముని గనుఁగొని పలికె నిక్కథ వినంగ
దగుదువు నేనును దగుదు నీకెఱుఁగింప మును విశాలాపురంబున సుకీర్తి
యనురాజు రాజిలు నమ్మహీజానికి భువనమోహిని యనుపుత్రి గలదు
దానికి మందాభిధానుఁ డొండొకధరాత్రిదశుండు సుముఖుఁడై చదువుఁ జెప్ప

ఆ. నట్లు కొంతకాల మరిగిన నపరఁజి, పసిఁడి కలరుతో వివలె మనోజ్ఞ
ఫలము చెఱుకునందుఁ బలె నేమిచెప్ప లేఁ, బ్రాయమయ్యె నానృపాలసుతకు. 92

మ. సితరోచిర్ముఖికప్పుగొప్పు సుమనస్స్నేహం బధిష్ఠించి కృ
ష్ణతనొందంగని యోర్వలేక వదనాబ్జాతంబు గాంచె న్విధూ
న్నతిజన్నుంగవ యచ్యుతాప్తి బొదలెన్ మధ్యంబు దాల్చెన్ హరి
స్థితిరోమావళివల్లి చక్రిత భజించె న్నిష్ప్రియాసక్రియన్. 93

శా. బింబోష్ఠంబు మధూద్ధతంబు పరహృద్భేదు ల్కటాక్షంబు లా
స్యం బుద్యద్ద్విజరాజమండలపరిస్పర్ధాళు వాకణ్ణదీ
ర్ఘుంబా గ్రాల్గనుదోయియుం గువలయప్రత్యర్థి తారాపథా
లంబు ల్వాల్గురుతేలొకో పొగడుశాలం జాలము ల్లోకముల్. 94

శా. లీల న్రాగరసోథయస్ఫురణ దాల్చెన్ మైజగద్గీతస
ద్వ్యాలంకారపదప్రవీణయది యాహా యట్లుగాకుండినన్
వాలుగ్రంధివరాళిమోవి నునుదీవంగూడి తోరంబులౌ
పాలిండ్లన్ ఫలమంజరీగరిమ జెప్పం జూఁకనౌ లెవ్విధిన్. 95

మ. అతిభాస్వత్తరకాంచనంబు చెలినాసాంగంబు కల్యాణ మా
శతపత్త్రేక్షణ మేను మేరుకుధరాంచత్కూటము ల్దానియు
న్నతవక్షోజము లేమిచెప్ప నదియంతా యంతబంగార మ
ప్రతిమం బానరనాథుపట్టి గణుతింప న్శక్యమేయేరికిన్. 96

క. తనకుఁ బయోధరవృత్తి వ్రేఁ, గని మిన్నులనాఁగుమధ్యమయ్యె నపైనన్
జనను పయోధరభారము, జననాంతరకర్మమేలు చను నెంచున్నన్. 97

క. పరమాణువు పరమమహ, త్పరిపూర్తి న్గోచరించుపరమమహత్తున్
బరమాణువై కనంబడు, దరుణీమధ్యస్తనేక్షితత్త్వజ్ఞులకున్. 98

క. కన్నులకు మొగముచాలదు, చన్నులకు నురస్స్థలంబు చాలదు వెన్నుం
బెన్నెరివేణికిఁ జాలదు, కన్నియచెలువంబుఁ బొగడఁగా నాతరమే 99

వ. ఈదృగ్విలాసధన్య యగునారాజకన్య చకోరికాపరివృత యగుచంద్రికయుంబోలె సఖీజనసహాయయయి వన్నెమెఱసి యొక్కనాఁడాస్థానంబునకు వచ్చె నల్లెగుదెంచిన కుమారీరత్నంబు సౌహార్దభాసమానోల్లాసంబునం దిగిచి యంగపీఠంబున నునిచి సుకీర్తిబంధుజనానులతోడఁ దత్సౌందర్యసౌశీల్యాదిగుణంబు లుగ్గడించుచు గొలువిచ్చియుండె నాసమయంబున. 100

సీ. చిఱుతకెంజడలఁ గిల్చినజాతిపటికంబు గళమున రుద్రాక్షకంఠమాల
యపరంజిపసిఁడికామాక్షులుడామూఁపుపై గొండ్లిఁగావించుయోగపట్టె
చిన్నారికంబె గ్రుచ్చినశింగినాదంబు గుత్తంపుజిక్కులకుట్లబుఱ్ఱ
కరమునఁ బెనుచొఱగరిముల్లు మాయూరబర్హనిర్మితమైనబవరిసురటి
తే. భసితభస్త్రిక పులితోలుపచ్చడంబు, నాగబెత్తము దంతపుయోగవాగ
లమరఁ జెట్టునడిగినట్టు లవనినాథుఁ, జేరనేతెంచె నొకమహాసిద్ధుఁ డపుడు. 101

క. ఏతెంచినఁ గాంచి ధరి, త్రీతలనాథుఁడు హృదంకురితనిర్ణిద్ర
ప్రీతి నెదురేఁగి నతుఁడై, యాతిథ్య మొనర్చి యమ్మహాయోగీంద్రున్. 102

క. వినయమునఁ దెచ్చి కనకా, సనమున నిడి రాజుపలికె సదయా మీచూ
పసిభూములు వానం దడి, యనివారలు గలరె మిమ్ము నడిగెద నొకటిన్. 103

క. రాజకుమారులలో రతి, రాజకుమారుల సురూపరసవిక్రముల
శ్రీజయములమించినవాఁ, డోజగదారాధ్య కలఁడె యొకఁ డట్లున్నన్. 104

క. ఆసర్వజ్ఞున కపర, వ్యాసా కులగోత్రజాత యగునీసుత ను
ల్లాసగుణావసతి నిచ్చెద, నాసక్తిం దెలుపుమనిన నతఁ డిట్లనియెన్. 105

క. ఇలఁగలరాజకుమారుల, దెలివిపడం దిరిగిచూచితిని బాటలపూ

ర్శిలయుఁడు జయసేనుఁడనం, గలఁడాతఁడు నీకుమారికకుఁ దగుఁ గూర్పన్. 106

క. ఆత్రైలోక్యశ్లోకిత, గాత్రుఁ బ్రశంసింపనేల కనుఁగొను మనుచుం
జిత్రరస మానహిల్లం, జిత్రించి మునీంద్రుఁ డధిపుచేతికి నిచ్చెన్. 107

వ. ఇచ్చినం బుచ్చుకొని యచ్చిత్రరూపంబుఁ జూచి యచ్చెరువంది యమ్మనోహరాకారంబు తనయనుంగుతనయకుఁ గానంజేసి యజ్ఞసేనుండు దనకు మేనల్లుండు గావున సదృశసంబంధంబున కలరుచు. 108

క. జనపతి మునిపతిఁ బూజా, వినుతి నతిక్రియలఁ బల్లవిలఁజేసి ప్రియం
బున వీడుకొలిపి తానుం, జనియెఁ గొలువువిరిసి రత్నసదనంబునకున్. 109

ఆ. అట్లురాజపుత్రి యాచిత్రరూపంబు, గన్నదనియఁజూచి కంతదళ్న
మోహసింధుపతితయై హార మాహార, మాళిజనవిహార మురుచిపుట్టి. 110

వ. చింతించుచుండ నెచ్చెలు లారామంబునకుం గొని చని. 111

సీ. కలకంఠి కలికయోత్కలికావిలాసంబుఁ దార్పదే యారామధామకేళి
లీల నేత్రప్రియాళికి నమందానందలహరిఁ బుట్టింపవే లతలు విరులు
వికసిల్లునీపద్మినికి సదామోదంబు జరుపదే కాసారసారవిహృతి
శిఖిబర్హాతులితకైశికకు సంతాపంబుఁ బాపదే ఘనకదంబకములంబు

తే. సకలెనుగదమ్మ లావుకాంచనకలాప, పరిచయము మానెనమ్మ దెప్పరపువంత
వాడెనుగదమ్మ మాతోడ నాడదమ్మ, కొమ్మ మాన్పాటు కెట్లోర్చుకొనఁగవచ్చు.

వ. అని నెచ్చెలు లచ్చెలి నాలోకించి సుముఖిగాఁ జేయువారయి శిలీముఖప్రముఖంబులం జూపి యిట్లనిరి 113

చ. కరటములపోంగునం గడపుఁగాలము బల్లనసంగమంబున
న్దిరుగుఁ గుజాతమైత్రి నెడత్రెవ్వక శీనువుఁ గ్రోలు మాలలం
దనసినమండు మ్రోఁత తఱు చాత్మభరైకసుపర్వగర్వముం
గుఱుచయొనర్చు నెట్లుపోసఁకుం జెలి దీని ప్రియాళిగాఁ గొనన్. 114

చ. కలగుణముల్ద్విజించి పలుగాకులవంటి వనంగవచ్చునే
ఫలదళపారణ ల్వినయపాటవముల్ మతిప్రాప్తకాలభా
షల సుమహత్తరు ల్చెలిమి సల్పఁగనున్కి దగుం ద్విగంగదీ
ప్తులు వెలిగాఁ దపస్వినులు కోకిలకంఠులు మాకుఁ జూడఁగన్. 115

మ. మురిపంబుల్ గలమిండతేఁటికడియంబుల్ మారుతోత్క్షుభ్రమిం
దిరుగం భాసురకేసరేక్షుకణికాధిష్ఠానకించిద్వక
స్వరపుంగ్రొవ్విరిఱోళ్ళఁ జైత్రహరినించం జంచరీకాలకా

సరిసెం బుష్పరసైక్షవంబు చిగురాకుం గొప్పెరల్కిందగన్. 116

చ. సరసులలో సువర్ణపరిషక్త్రముఖై కనుపట్టుకోశముల్
గర మనురక్తిచూచి మృదులస్వర ముట్టిపడ న్సభాషితో
త్కరము విధాత కెక్కుడగుగౌరవ మొప్పఁ బఠించుఁ జూచితే
హరిణవిలోచనా పరమహంసవతంసము బూర్జితస్థితిన్. 117

మ. గమకంపుంబసనేలకై దిగినశాఖల్ హస్తపాద్విభ్రము
భ్రమఁ బుట్టింప లతాంతబిందుకులముల్ పైదేర నుద్వృద్ధిన
త్సుమధూళీమదధారలూర నళిపంక్తుల్ గప్ప నుద్యానపా
వమహిం గానఁగనయ్యెఁ జూచితివె పున్నాగంబు బింబాధరా. 118

ఉ. ఉన్నతి నంబరం బొరసి యొచ్చె మొకింతయులేక కొమ్మలం
గన్నులపండువై బవరిగా నరుదెంచిన ప్రాసవాసవో
త్పన్నపురం బగ ద్దెలుప న్గులపాలికయొప్పె జూడు మా
సన్నబలైకపత్రకవిశాలము సాల మఖండమూలమున్. 119

చ. చదువులమేలులేదొ శుకసంతతిగాదొ వినీతరీతి చా
లవొ భజియించునీచతురుల న్మతిమాటకువచ్చునిచ్చలుం
బదివదిగా నొనచ్ఛఫలభంగము నెమ్మొగ మెత్తజేయున
ల్లదె పరికింపుచిల్కహృదయంబున గోపముజిక్కె దొయ్యలీ. 120

చ. సరళగభీరశబ్దఘనసారసమృద్ధిఁ బ్రసిద్ధిగన్నయా
సరసులఁగూడి చారుగతి సద్వ్రతతు ల్భజియింప బాదవి
స్ఫురణఘటింపుచుం దొడుసుపుట్టక యుజ్జ్వలధారచే నుదా
హరణము జేయుచున్నకవి నారసిచూడు మరాళగామినీ. 121

క. నిరుపమఘనరసపుష్టిం, స్ఫురణం బాదములు మెఱయ భూభువనమునన్
సరిజెప్పఁగలదె యిందిం, దిరకుంతల యీవసంతతిలకంబునకున్. 122

క. విరిశోవులఁ బథికపరం, పర జూడుంజూడు మిట్టిపరుషపలాశో
త్కరమునకు నెట్లుగలిగెం, ధరణీసురదండవిధిసుధామధురోష్ఠీ. 123

చ. గళితఫలాశఁ బూజకలికాచ్ఛలనంబున విస్ఫులింగము
ల్చిలుకుచు మత్తకోకిలవిశృంఖలఘోషమిషంబుచేత గ
ర్జిలుచు ధరాపరాగముల రేఁచి వడి న్సడిగొంచువచ్చెడిం
బెలుచ మనోజమాంత్రికుఁడు పెంచినగాలిపిశాచిఁ జూచితే. 124

ఉ. వేవెడఁగేల డీలుపడ వ్రేసినఁ బైఁబడ వక్త్రశీధుని
ష్ఠీవన మాచరించినపుడిం జరణంబున దన్నిన న్రహిన్
బోవనిపార్థివస్ఫురణఁ బొందియు నుత్కళికాప్తిఁ బొందు హే
లావతి యిట్టినీచతరులం బరికించితె యిమ్మహావనిన్. 125

సీ. నెలఁత నీపలుకులో నిదికర్ణకారంబు వనిత నీనగ వెఱింగినది పొన్న
మెలఁత నీకనుసన్న నలరుబొట్టుగ ముద్దుపాలఁతి నీచేసంజ్ఞఁ బొదలు మావి
ముగుద నీసమ్ముఖంబున గ్రాలు సంపెంగ రామ నీహృదయపారగము గ్రోవి
పడఁతి నీపదమాసపడు నశోకము వినఁ బ్రియపడు నీపాటఁ బ్రేంకణంబు
తే. అతివ యుష్మత్పదగ్రహాశ్రితము పొగడ, యువిద వావిలి యలరు నీయుసుఱుకలిమి
బంధుమధ్యము మిన్వనాభ్యంతరంబు, విద్రుమాధరకన్నిచ్చ విశ్రమింపు. 126

సీ. ఘనసుమనఃకులంబున నెట్లుపుట్టెనో యొరుల చేరువ నున్న నుడుకుఁ జూపు
బహుపత్త్రభరణసౌభాగ్య మెట్లందెనో యుగ్రగంధస్ఫూర్తి మల్లసిల్లు
నిరవధికామోదభరిత మెట్లయ్యెనో మహిఁ బుణ్యతరుల కొమ్ములఁ బెనంగు
సతతాభివృద్ధి రాజసమెట్లు గల్గెనో కఠినకంటకమైత్త్రిఁ గడపుఁ బ్రొద్దు
తే. ననుచు బెనుచూరపోలె జెల్లాట మెసఁగ, నసముకుసుమాపచయకౌతుకాప్తి వడరి
సంపెఁగలమల్లికాగుళుచ్ఛములఁ బొన్న, విరులమతికేదఁగుల రెమ్మ వెలఁదులంత.

ఉ. కోయిలనోరు సోఁకనిచిగుళ్లు నికారపుఁ జిల్క ఛిన్నము
ల్సేయనిపండ్లు కాలవడి లేవడితె మ్మెరకూనరాశిగా
వ్రేయనికమ్మపుప్పొడి ప్రవృద్ధపిపాసమదాళిక్షుత్తుకం
బోయనితేనియ ల్గమిచి పూవిలుకానిభజింప నంగనల్. 128

సీ. కలకంఠముల నోరికడిదివ్వవలె నంచుఁ జికిలిగుబ్బెతలు గోసిరి చిగుళ్లు
చిలుకమూఁకలకూడు చెఱుతమా యని పువ్వుబోండ్లు మాఁగినపండ్లు పుచ్చుకొనిరి
యొదుటుదుమ్మెదలఁ బస్తునుతమా యని ముద్దుకోమరాండ్రు విరితేనె కొల్లఁగొనిరి
మదటగాలి వయాళి మాన్తమా యని కుమారికలు పుప్పొడు లాపరించుకొనిరి
తే. అతనువిలు మూలవేయింతమని సుధార, సాధనలు తావిపూవుల నపహరించి
రంత నాక్రీడ భూక్రీడ నలసి యలసి, తాంబుజాక్షులు కంకేళిహాళి వ్రాలి. 129

సీ. మోమాటనలరుతమ్ములతావు లగలింప గనుసన్న మునుఝషకముల నలపఁ
జూడనాగవమైత్త్రిఁ జొక్కినయళిరేఁప నరగుత్తికగుసంకు నలటఁ బెట్టఁ
గైవసం బగుబిసాగ్రముల నుమ్మూలింప మాటకు లోనైనమధువు లోలుకఁ
జనుమానమంచినజక్కవలను రేఁప దండఁబాయనికుముదములఁ జెండఁ
తే. జరణముల నాశ్రయించినసన్నరాళ, నీడజములపయోభూతి నేలఁగలప

నెత్తుకొని రెంతనిర్దయు లీలతాంగు, లనఁగఁ గంకేళికాంతుఁ గా లాఁగ కరిగి. 130

ఉ. చేరువగాంచి రక్కలికిచేడియ లవ్వనపాళిఁ గేళికా
సారము దుంగభృంగకులఝంకృతిభాంకృతిసంగమంగళా
గారము గుంజపుంజబిసఖండనచండమరాళలోలవాః
పూరము దారకోరకితపుండ్రగపూగకుటీరతీరమున్. 131

చ. కని బిసదండపత్రపుటికాపరిపూర్ణసువర్ణకర్ణికా
కనకఘటీస్ఫుటీభవదఖండసహస్రదళాతపత్రముల్
దినపకరోష్మఁ దీర్ప నిరుదిక్కులఁ బత్రము లాశ్రయింప ని
ల్చినయలరాజహంసపటలిం గని సమ్మదవార్ధిఁ దేలుచున్. 132

చ. వడిఁ బుటమెత్తి వ్రాలునిడువాలువచాలుపులింతనంతపై
నిడువెలిగుంచెలం దెలుప నీదరగాడ్పులఁ గ్రిందుమీఁదుగాఁ
బడుజలజచ్ఛదంబులు శుభవ్యజనక్రియఁ జేయ రాజుకై
వడి గనుపట్టునంబురుహవాసముఁ జూచి ముదాప్తి నొందుచున్. 133

ఉ. చుట్టినమాఖ్యమాలికలచొక్కపుఁదావులు సోడుముట్టఁ జూ
పట్టునిరల్పకంకణవిభ ల్నయనోత్సవ మాచరింపఁగా
మట్టపుటూర్ముల న్మెఱయ మంజుసరోరుహరాగపూగముల్
పట్టపురాణిరీతిఁ గనుపట్టుసరోరముఁ జూచి యుబ్బుచున్. 134

ఉ. పొంగ నఖండతుండరవము ల్జవముల్ ఘనపక్షనిర్భరా
సంగమునం బహుప్రసవజాకలరేణువు లంటిరాఁ బరి
ష్వంగితసాధుశీధుమదసంపద నింపొదవించుతుంగసా
రంగములం గనుంగొని మృగాక్షులు సమ్మదవార్ధిఁ దేలుచున్. 135

చ. సరసమృణాళనాళతనుసంభృతము న్వికచచ్ఛదస్ఫటో
ద్ధరణము కేసరప్రసరదంష్ట్రిము ఝంకృతిభాగలీనభూ
త్కరణమిషంబునై సొగసుగాడ్పులదూలుచు మాగుతుండిక
ద్విరసనభంగి నొప్పునరవిందముఁ గన్గొని సోలియాడుచున్. 136

ఉ. జాతకుతూహలాప్తిఁ దమచక్కఁదనంబులఁ గాంచి యద్భుత
ప్రీతిరసంబు లుట్టిపడ బెద్దల నౌదలయూఁచు లోకవి
ఖ్యాతసరోరమాలలనకమ్మల మించినక్రౌంచమండలీ
భీతిఁ దళుక్కున న్బెళుకుబేడసలం గని క్రేళ్లు దాఁటుచున్. 137

చ. సిరిగలచోటులన్నియును జేకొని బంధురధారసత్త్రసం
వరణబలంబు నిత్యమయి వర్తిల దారుణమైనవిక్రమం

బురుభవనంబులం బొదల నున్నమహామధువుంగలంచి దు
స్తర మగునచ్యుతాతిశయచక్రము గన్గొని సంభ్రమింపుచున్. 138
చ. మిళితగరుత్కలాపముల మించుకుమారశిలీముఖాళిసోఁ
కుల నిజహృత్పుటు ల్విరిసి కోమలపత్రవిశాలలోచనాం
చలముల నీరుగప్ప మతిజాబిలిరాకకుఁ గాక మోహినీ
కళ దుళికించుపద్మినులఁ గన్గొని గంధగుణంబు నొందుచున్. 139
చ. తనభువనప్రశస్తబలదర్పమునం జననీక నిచ్చలుం
దనివిసనం బహుద్విజవతంసములం దినుమ న్నిరంకుశ
ధ్వనిఁ బ్రకసైకచక్రసవిధస్థలిఁ గ్రాలుబకు న్మహత్తరు
ల్దను శిరసావహింపఁ దగులావరిఁ గన్గొని తెల్వినొందుచున్. 140
ఉ. బారులుగొన్ననీరకణపంక్తులు క్రొచ్చవిరచ్చదెల్ప నిం
డారినకేసరంబులు శుభాక్షతరేఖఘటింప సారకా
సారవధూటిసాంగజవసంతున కీనమరించు పచ్చరా
యారతిపళ్ళెరంబుల శ్రియం దగుతామరపాకుఁ జూచుచున్. 141
వ. కదియంజని ప్రహృష్టచక్రంబుగావున రాజహంసోపలాలితంబయి సిద్ధసంతాన వేష్టితంబుగావున మత్స్యకూర్మకుక్కుటాద్యాసనభాసమానంబయి విడంబితశంబరారంభంబుగావున నాక్రాంతపాఠీనాంకంబయి కుముదప్రకాశోదయంబుగావున నావిష్కృతపుష్కరంబయి యలరుచుండుట కలరుబోండ్లు. 142
క. ఒసపరినడకలు మృదుసా, రసవిసరవిజేత లగుకరంబులు గంధో
ల్లసనము కొమ్ములు నమరఁగఁ, గుసుమాస్త్రునిమదపుఁటేనుఁగులగతిఁ జెలువల్. 143
వ. కాసారంబుప్రవేశించి. 144
మ. పొగడంజొచ్చినభంగి రత్నవలయంబు ల్మ్రోయఁ జేయెత్తి కెం
జిగురుంగొమ్మునవైచె నొర్తు నొకరాజీవాస్య యవ్వాటునం
బగులం గంచుకముబ్బి చన్నుఁగవ చూపట్టె న్నఖాగ్రంబులం
దగ నంటంబులు వ్రచ్చి వెల్వడునరిద్వంద్వంబుచందంబునన్. 145
ఉ. పూని ఘటాత్కృతు ల్మొరయ బుజ్జటకొమ్మున నీరునించి యౌ
రా నెఱజాణ నా నొకధరాకటి యొండొకబోటివైపనె
మ్మే నదరంటఁ దాఁకి నెటిమించినఁ బయ్యెదప్రయ్య నంత న
మ్మానిని యొప్పె పేరొలఁ దెమల్చినపూవిలుకానివాలనన్. 146
చ. మరువిరితూపురూపుపసమాపు నొయూరపుఁజూపు సూరెలం
దిరువులుగట్టి విభ్రమవతీమణియోర్తుక యున్నగన్నులం

దొరలజలంబుఁ జల్లె నది దోయిటవక్త్రముఁ గప్పె రోహిణీ
చిరవిరహార్తినొందినశశిం జిగురాకులఁ దార్చుచాడ్పునన్. 147

ఉ. చేనొకబోటి కెంజివురుఁ జిమ్మనఁ గ్రోవియొనర్చి తమ్మిపూఁ
దేనియఁబీల్చి సోగవిరిదండుగ నొండొకకొమ్మ జిమ్మ నె
మ్మే ననుకైన నమ్మెలఁత మించె జగంబులు గెల్చి శాంతిరే
ఖానియతి న్మరుండు గడుగం గడుఁ గ్రాలుమెఱుంగువాలనన్. 148

చ. పొలఁతుకయొర్తు గెంజివురు బుఱ్ఱటకొమ్మనఁ ద్రుక్కి నొక్కి నె
చ్చెలి చలివీడివైవ నది చిత్తజుఁ డెత్తెఁ జూచి వైచుకే
ఏలకరవాలసంహతులవై ఖరి గానఁబడంగ దానికే
పలకరవాలసంహతులపంచి వికావికనవ్వెఁ గ్రొవ్వునన్. 149

చ. విరహులమారుమారుఘనవీరబలం బని పాంథకంధర
ల్దఱుగురమాకుమారు నడిదాలనిరాగవియోగజాతకా
తరగుణదాత్మమన్మథపతాకని తేంట్లు నదల్చి కమ్మదా
మరలఁ గదల్చి వారిచరమండలిసొంపు వదల్చి రంగనల్. 150

చ. గతి యతివేలరాగకరిగా నెఱిగాంచినవాలువాలముల్
ప్రతిరహితాంఘ్రులం బెనఁగఁ బైపస ముద్దులుగుల్కఁ సమ్మద
స్థితి మితిమీఱఁ గొమ్మలను జేతులు పుష్కరలక్ష్మి దెల్పఁగా
హితసరసిం జయించి రలయింతులు కంతునిదంతులో యనన్. 151

ఉ. కొమ్మలతోడిహస్తములు గుత్తపుముద్దెలముద్దుగుల్కఁ బాం
దమ్ములనంగవృత్తిజఘనద్వయసాంబులనిల్వ రేఁగి పైఁ
దుమ్మెదలాడఁ జూడ నవదోహదధూమమిళల్లతావితా
నమ్ములజాడఁ గుందరదనల్గనసైరి మనోహరాకృతిన్. 152

ఆ. ప్రపవభాగ్యమహిమఁ బ్రబలియు నెటువంటి, ముసిమియో యెఱుంగ విసువులేక
తారసించి ముద్దుతమ్ములఁ జివురాకు, బోండ్లు కొలనుసొచ్చి పుచ్చుకొనిరి. 153

క. నాళీకజైత్రనేత్రలు, హాళిం గేళీసరోవిహారశ్రీలం
దేలి కటీఘటితపటీ, జాలములు కలాపవేషసంగతు లమరన్. 154

ఉ. మందమరుత్కిశోరహతి మువ్వపుఁ దేనెలజాలువారుపూ
బందిలిక్రిందఁ గప్పురపుఁబల్కుల దిద్దినగద్దె నిందిరా
నందనునిల్పి వృత్తజఘనల్ప్రతివర్ణితభారతిం దదా
ళిందమునం ఘటించి కదళీదళగర్భలతాంతసంతతుల్. 155

క. కరములఁ గైకొని చెలువ, ల్మరుజాపగుణీకృతభ్రమరుఁ బ్రతివినతా
మరు జైత్రార్పితమణిచా, మరు నారాధించి రప్రమత్తప్రజ్ఞన్. 156

క. ఆరాధ్యద్యుమణిప్రభు, నారాధనవిధులఁ దనిపి యతిశయవర్షా
ధారాధరవేణుల మధు, ధారాధరఘణితి వినయతాయుత లగుచున్. 157

సీ. తలయేఱుపట్టించె నెలదాల్పునకు భవత్క్రాంతనిష్క్రాంతహుంకారరవము
వికటిలత్రోటికోటికిదెచ్చె భారతీకాంత దావకభయంకరశరంబు
ముష్కనిర్భేదనంబున సాధుజేసె నీపైరంబు మతిదివ్యవృషవతంసుఁ
గన్నచాయకుఁ బోయెఁగాని నీనెఱదాడిఁ జేరఁడు గ్రహరాజశేఖరుండు
తే. నీప్రతాపాగ్ని దపియించి నీరజారి, సంశ్రయించె సురాచార్యశరణభూమి
సదృశులెవ్వరు నీకు ముజ్జగములందు, శంబరాసురవిమతహింసారిరంస 158

సీ. వివిధాగమాంతప్రవేశచాతురి నెన్నదగుశుకాదులు వినీతతఘటింప
మహీసురాప్తిసుహృత్తమహిమ గాంచినయుత్తమాళులు హితవృత్తి ననుసరింప
ఘనదానవేగరాగముల మీఱినజగత్ప్రాణుండు నీమనోరథము గడప
నాశువాగ్గ్రహణమేధాశక్తి మాధవాదృతి భజించినమహాద్విజులు గొలువ
తే. గువలయప్రీతికాముఁడై నెవఁడు రాజు, గాఢరూఢప్రసన్నతఁ గాంచి తిరుగ
సాధుబుద్ధివి గావైతి శంబరారి, వేమునకు బోయపాలయ్యె వృద్ధసేవ. 159

ఉ. పూతమరందబృందకరము ల్కరము ల్ప్రతిపర్వసంధిసం
జాతమధూద్ధతంబు విలుసారసమీరకుమారవారణో
ద్ధూతసుజాతిచూతరసతుందిల వారరమాకుమార నీ
చేతిగుణంబుమాన వదెచేతిగుణం బిటులయ్యె నక్కటా. 160

సీ. ఆర్తివహించు నీయస్త్రపీఠమునకు నిలుపుగన్నులనీక నివ్వటిల్లె
నతిముక్తమగుతావకాయుధంబున కహో దొరకె జండాలురతోడిమైత్రి
ప్రంతఁబాయని భవద్ధ్వజవాశ్చరమునకుఁ గలిగెఁ బేరలుఁగులఁ బొలిసి పోవ
బుట్టుగ్రుడ్డైన నీబూమెరతేజికిఁ దగిలె మహావినీతప్రతీతి
తే. యకట జాతికిఁబాసిన యనుఁగుఁజెలికి, నెసఁగె మఱివేళవేళ మానిసితనంబు
నొడలుమాపిన నీకయ్యె నుగ్రకృత్య, మంగభవనిందితులను మే లావహిలునె. 161

మ. అమదప్రక్రియ మూఁడుగాళ్ళజరఠుం డైయున్నతంద్రిం ద్రివి
క్రమునిం దమ్ములఁ జేరి తత్ప్రబలపత్త్రచ్ఛాయ వర్తించునా
దిమసాధ్వి న్రమఁజేర రమ్మనక యుద్వృత్తి న్విజృంభింతు నీ
తిమనీషోదయలాభమెట్లు జనికర్తృద్రోహియౌ వానికిన్. 162

ఉ. అల్లనఁగాచి మిత్రగృహ మారటఁబెట్టుసఖుండు సీతిపాం
దొల్లఁడు మంత్రిమానులకునొప్పమిఁజేయురథంబు నీవునుం
బల్లవధర్మమూఁది రతిపైఁ దమివర్తిలు దట్టినీకు ను
త్ఫుల్లదయానయాదిగుణము ల్జనియించునె శంబరాంతకా. 163

వ. అని యనంగునంగనారత్నంబులు దూఱి తన్మాతులుండగునీరజారిం జేరుకొని. 164

ఉ. నీదయ పంచబాణశరనిర్భరతాపదవాగ్ని గ్రాఁగిపో
నీదయ నీదయోదయసమృద్ధి సహావెదచల్లుచుండుఁ దా
నీదయ సేదఁ దేర దొకయింత యిదెక్కడివింత నేఁడు నీ
పాదములాన మావికచపంకజనేత్రకు సారసాంతకా. 165

ఉ. కాలగతిం ద్వదీయజనకత్రప్రతిక్షపము న్గరాళకో
త్తాలకృపీటజన్మపరితశ్శిఖలం గడు గ్రాఁగు నాతనిన్
బోలి కళంకివై మొదలఁబుట్టినవానికి నీకు శైత్య మే
వేళ జనించు విత్తొకటివి త్తినఁ జెట్టొకటౌనె జాబిలీ. 166

చ. పరుషమహాకృపీటభవభానము నీయెడసత్య మత్తఱిం
గరయక నిన్ను శీతకరుఁడందు రటేని సుజాతశీతల
స్ఫురణ పయోధికిం గలదె పొంగుకళంకము పేరఁ గ్రొంబొగ
ల్గురియుదె మింటనాలికలు గ్రోయుదె లోలకశాచ్ఛలంబునన్. 167

చ. పరిధిమిషంబునం గుడుసుపడ్డశరాసముఁ బూని శైత్యవి
స్ఫురణమెఱుంగులీను ఘృణిభూరిశరంబులవేఁడిగా రహిన్
విరహిజనాళినొంచెదవు వేఱెమనోభవుఁడేల నీషయిన్
సరసతలే దనంతపదసంశ్రయ మేమయిపోయె జాబిలీ. 168

ఉ. గోత్రులు రాకపోక నినుఁ గోల్కొనసీరు దురంతశీతరు
క్ఛైత్రిదృఢాంబరాశ్రయము మానవు ని న్నవిరోయ నీకశా
మాత్రవిభూతి నిట్టియిడుమంబడితో హరిణాంక వారిరు
ట్పత్రసుగంధలం గిరణపాతనశాతనరీతి నొంతురే. 169

ఉ. కందళితానురాగములు గావు మనంబులు విన్నయంతలో
నందఱు పాదవశ్యపదమందురు చల్లఁదనం బొకింతలే
దిందున శంకరాభరణ మెట్లయితీవు శశాంక నీపదం
బుం దుది నంతశూన్యమగుఁ బో వివరింపఁగ మాటలేటికిన్. 170

చ. సదవనవైభవంబు పరచక్రవధోద్యతనంబు నిస్తులా
భ్యుదయ మనూనదానవిధియు న్సఖలబ్ధపటుప్రసాదసం

పదబలవత్తమోదళనపాండితియుం దగురాజవైన నీ
కదయత కామినీజనులయం దుదయించుట పాడియే శశీ. 171
మ. కృతదక్షాపకృతి న్మహామఖుఁ గళంకి న్సోదరీమందిర
ప్రతిపక్షు న్రజనీచరుం గురుకళత్రప్రాప్తభూయఃకళా
పతను న్నిన్నిరసావహించెఁ ద్రిపురప్రత్యర్థి సర్వజ్ఞు లా
శ్రితదోషస్మృతివిస్మృతివ్రతులు గారే రోహిణీవల్లభా. 172
ఉ. మేదిని నర్జునస్ఫురణ మించి చరించుట సింధుచక్రర
క్షాదృతి నీ కనంతతిలకాంతమువో హరిణాంకకృష్ణప
క్షోదయము న్గురూపకృతియుక్ ఝషకేతువిరోధివిగ్రహా
హ్లాదముతే దదేమిచేపుమా వెఱఁగయ్యెడు నీకు నక్కటా. 173
వ. అని హాలాహలవిరోధి శిరోధిగృహమేధి యగు నవ్వనజవిరోధిం బలికి చెలికిఁ దాపో
పశాంతిఁ గానక వరారోహలు గంధవాహు నుద్దేశించి. 174
సీ. కాండభృద్ఘనబాధ గాసినొందినమిత్రు నోమవే సుఖవృత్తి నుల్లసిల్ల
మోచివచ్చినకార్యములచోటనోసఁగవే కుసుమబాణునకు నెక్కుడుధనంబు
చెలిమిఁ బత్త్రీకరించినమహాశిఖికిఁ జేరుపవె లావరిసమారోహణంబు
మొదలనిన్ను సహస్రముఖములఁ గొనియాడుచక్రి కీవె నితాంతసత్త్వగరిమ
తే. నీవిహారంబు దాక్షిణ్యనిర్భరంబు, నిను సదాగతిగాఁ జూచునిఖిలలోక
మోజగత్ప్రాణ నీవంటియుత్తమునకు, నర్హమే పాంథయోషానిబర్హణంబు. 175
మ. సలిలాహారుల గణ్యపుణ్యతరులం జంద్రాస్యలం గాక నీ
బల ముత్కృష్టబలాధినాథులఁ దరల్పం జాలునే నిన్నుఁ గే
వలముం దైవము దెచ్చి మూలఁబడవైవ న్నించునీలావు లం
కలపాలై చన నీభవంబు దునియల్ గా కృష్ణవర్త్మప్రియా. 176
చ. గరళగళప్రసాదమునఁ గన్నసుతుం హరివంటివానిఁ గే
సరిసతి కీవె తజ్జఠరజజ్వలనైకశిఖాప్రశాంతికై
పరుషగతి న్మహామునులఁ బల్లటఁబెట్టవె యట్టినీకు నో
కరువలి మేఘవేణికల గాసియొనర్చుట ధాత్రిఁ జిత్రమే. 177
ఉ. కొమ్మలచోట నీకుఁ బ్రతికూలతపుట్టుటయెంత చొక్కపుం
దమ్ముల సాధుమత్సరమునం దలఁకింతువు నిచ్చలుం బరా
గమ్ములచేఁతు వేమఱవు కాలుపదం బిటువంటినిన్నుఁ దా
నమ్మకచెల్ల సర్వభువనానువుగాఁ దలపోయఁబోలునే. 178
వ. అని సమీరుదూఱు నవసరంబున నలరాత్రి. 179

క. స్మరమృగయు విశిఖబాధా, పరవశయాయి యున్న దానిఁ బద్మిని గాఢ
త్వరఁ బరుషరీతి రుచిమ, త్క్రూరణ నఖాగ్రములఁ జంద్రకేసరి నొంచెన్. 180

క. యువతికిఁ బ్రాణంబయ్యుం, బవతుగతిం బ్రోఁదిసేసె మలయక్షితిభృ
త్పవమానుఁడు దూరితర్తై, పవమానుఁడు మోహదావపావకశిఖలన్. 181

వ. ఇట్లు మారతారేశకుమారసమీరబాధావిధురయై యమ్మధురభాషిణి శోషిల్లునుల్లం
బున నొల్లంబోయి నెచ్చెలులఁ గలయ నాలోకించి. 182

సీ. కనలుచుక్కలరాజుకంటెఁ బుట్టిననేమి గాడ్పుపేరెమువాఱుఁగాకయేమి
కంతుఁడాకృతిఁ బెంచుఁగాకయేమి సుజాతకలితుఁడై మధువుండుఁగాకయేమి
హంస మాపగవారికై పోవుఁగాకేమి గండుఁదుమ్మెద మ్రోయుఁగాకయేమి
చిలుకవాదులకు వచ్చినవచ్చుఁగాకేమి కలకంఠి గలహించుఁగాకయేమి
తే. కమ్మచిగురాకుచే మించుఁగాకయేమి, కళిక లంతంత మొనఁజూపుఁగాకయేమి
వెఱపు నాకేల వెన్నెల వెల్లిద్రెళ్ళి, ప్రాణసఖులార వలవంతఁ బాయుదాన. 183

క. అని మోముదమ్మి వాడ, న్మనసిజశిఖిమతివ సకలమర్మస్థలముల్
దనువుపూటాడం గన్నియ, పెనుదెగువ న్గుబ్బతిలిన భీతిలి రతివల్. 184

క. కామాస్త్రములకు నాళీ, గ్రామణి వైషమ్య మొదవుఁగా కెప్పటికిన్
సోమకుమారీమణి యీ, కౌముది దానెట్లుసౌమ్యగా నేర్చునొకో. 185

వ. అని జననాథకన్య నాలోకించి. 186

సీ. దరహాసలేశధిక్కరణ మున్నదియౌ నీవంకవెన్నెల కేల వహ్నిఁగురియఁ
గినిసిమాటలు నేరవనుచు శిక్షించితే చిలుక కేటికి వహ్నావళి యొనర్పఁ
బ్రతిపక్షియని తిరస్కృతిఁజేసితే సాధుపికమునకేల వాబిఱుసుఁజూపఁ
జూడఁబోలనిచూపుఁజూచితే చంచరీకమునకు నేల ఛిద్రములు వెదక
తే. గోచరింపక యొకమూలఁ గూలి చనక, మందతవహింప కిట్లుత్రిమ్మరఁగ నేటి
కని యుదాసీనుఁజేసితో యభ్రవేణి, యనిలశిశు వేల వీచివాలయ్యె నిపుడు 187

సీ. మనసుగన్న రమాకుమారికాసుతునకుఁ బూర్వాశ్రితుండైనపూర్ణశశికి
జీవమువంటి దక్షిణసమీరమునకుఁ బేరైనకుసుమాస్త్రబృందమునకుఁ
బలుకుమారనిముద్దుచిలుకకు నెయ్యంపుఁబైకమై దీపించుఁ బరభృతాళి
కతులాళియయిన గయ్యాళి తేఁటికిబెట్టుచెట్టైనలేఁబ్రోఁదిచిగురుమావి
తే. కకట భయమందవలసె హా యనఁగవలసె, బెగడుపడియుండవలసె గంపింపవలసె
నాతురతఁ గూరవలసె బిట్టలయవలసె, జలదరింపఁగవలసె వే జడియవలసె. 188

ఉ. చేరువమావికెంజివురుచేతికి లోనుగదమ్మ పద్మకాం
తారమురాళిమానసము నమ్మిన దింతెగదమ్మ కంతుబ

ల్యాయనమైనచిల్క మిగులాతగులాయమెఱుంగునమ్మ నీ
పైరుగదమ్మ మల్లికలు పల్లటమొందఁగనేల వానికిన్. 189

ఉ. దారుణభంగిఁ బేర్చినతాపదవజ్వలనోష్మమంటికం
ఠీరవమధ్యకాంతదశ సీతను వల్లవహించినం దగుం
గైరవసోదరస్ఫురణఁ గాంచిన నీనిడువాలుగన్నుతే
లారజనిం గుభృజ్జనికశానిధిరాకకుఁ దల్లడిల్లెడిన్. 190

క. అకటా యని చింతింపుము, లికుచకుచ త్నిలుఖ సంబళింపక శుకముం
బికము న్మలయానిలశా, బకము న్మదిఁ దలఁచి వినయపాటవ మమరన్. 191

ఉ. మాటకు రాకు ప్రౌఢశుకమా యొకమారు జయింపరానికై
లాటము జేసె దేటికి భాషికమా యిఁక మాను బోటి నీ
సాటియె ప్రాణమయ్యు వడచల్లడుచే యిటులైనజోటి యె
చ్చోటికిఁ బోవు నీచులన చూపవనా పవనాఘనాద్యతిన్. 192

క. అనిపలికి కలికిచెలువలు, మనసిజతాపాతపోష్మమందద్యుతియై
తనరువధూతనువల్లిక, ఘనశీతలరీతిఁ దేర్పఁగాఁ దగు ననుచున్. 193

చ. చెలువలు కిప్తమూలములు శీరము లంజ్వలదంశమత్పలా
దళములు వెన్నలంబును సదామృదులాకృతి మంచివారిలో
మెలఁగుమృణాళముల్ గరము మెచ్చొదవించుమధూళి మాటలో
పలియవి యన్నిటం జెలికిఁ బంచశిలీముఖతాప మారదే. 194

వ. అని శీతలోపచారంబు లాచరించిన. 195

సీ. ననుమావిచిగురుపానుపు మహోత్తను శస్త్రశయ్యగాఁ దలఁచుఁ గంజాతనయన
కడిపోనివిరులకంకటి గణించుచభూతకంటకాస్తరణంబుగా మృగాక్షి
వలపుగుంపమపువ్వుతలిపు నుంగశివాగ్నిశిఖగా విచారించుసింహమధ్య
శిరముకప్రపుఁబలుకు సెజ్జ సొక్కపుఁగాముశరముగా వగచుయోషాలలామ
తే. మంచిపడమటిపన్నీరు మకరకేతు, విషముగా బుద్ధి నూహించువిద్రుమోష్ఠి
తావిపుప్పొడి శంబరాంతకుపరాగ, మని వితర్కించులలన మోహైకకలన. 196

వ. ఇట్లు మనోభవమోహదాహంబునం బొక్కి పొరలుచున్నకన్నియనెచ్చెలులు నికేతనంబునకు మరలఁ దోడ్కొనివచ్చిరంతఁ గొంతకాల మరిగిన నొక్కనాఁ డేకాంతంబున విద్యామంటపంబుననుండి చదువుఁ జెప్పుచు దదీయసౌందర్యవయోవిలాసంబు లీక్షించి మన్మథాతురుండై మందుండు భువనమోహిని కిట్లనియె. 197

చ. నిరవధికత్వరం బఱచి నీచనుగొండలసంధిడెందపుం
దెరువరిమారచోరనిహతిం బడి మోహవిదాహవేదనన్

బోరలెడుఁ దేర్పపుణ్య మిదిపో యధరామృత మిచ్చి యిందునం
దరసినగల్గునే పరహితాచరణప్రతిమానధర్మముల్. 198

క. నవలా తావకమోహా, ర్ణవ మేమిటగడతు దుస్తరము వివరింపన్
భవదీయ స్తనకుంభ, ప్లవ మబ్బినగాక యీవిపత్సమయమునన్. 199

క. అనిద్రాసుఖితంబులు, గానేరవు లోచనములు కంఠద్వయసం
బై నీలావణ్యరసం,బో నవలా త్రెస్సు వెడలకుండుటవలనన్. 200

క. హారవిలాసము గలని, న్నారసి చీకాకుపఱుప కతినుఁడు ముక్తా
హారవిశేషము గలన, న్నారసమున గాసిసేయు టీ వెఱుఁగవొకో. 201

క. గాఢరుచి నృచిరం బనఁ, గూడదు నీయధరము ధరపుచుచింపై కా
మ్రేడితము కానిచో నే,లా డాపునఁ జూచువారలకు నోహరున్. 202

క. ఇన్నియును జెప్పనేటికిఁ, బన్నినమరుగాసివాసిఁ బాసితి నోరా
కన్నియ యెన్నియ మెఱయం, గన్నెఱికప్రభిత్తు నాకుఁ గరుణింపఁగదే. 203

క. అని దీనాననుఁడై మో,డ్చినకరములతోడఁ బ్రియముఁ జేకొ మ్మనుచుం
దనుఁ బ్రార్థించుధరాసురుఁ, గనుఁగొని రాజన్యకన్యకామణి పలికెన్. 2.4

క. గురుఁ డనఁగఁ దండ్రి యఘసం, హరణగుణా శిష్యురాల నైనప్పుడె కూఁ
తుర మేర దప్పి కామా, తురబుద్ధిం గోర్కి సేయుదురె నావోటన్. 205

మ. నరకద్వారకవాటభేది యానమానప్రాప్తిమూలంబు దుః
ఖరుజాపథ్యము పుణ్యలోకగమనఘ్నం బస్థలత్కీర్తి సా
గరమంథాద్రి జనాపవాదహుతభుక్కాష్ఠంబు సత్కారసం
హరణోజ్జృంభము గీడుగాదె పరభామాసంగ మెవ్వానికిన్. 206

ఆ. నీతి సాధువృత్తి నీయది ధరణీసు,రుఁడవు వేదపారగుఁడవు ధర్మ
తరులతాపరశ్వథము చెల్లఁబో యిట్టి, నీచచిత్తి మెట్లు నీకుఁ గలిగె. 207

తే. ఏను రాజన్యకన్యక నితరజాతి, భామ గానెట్లు పాసఁగు నీపాపవృత్తి
భూసురుఁడవైన యిది నీకు బుద్ధిగాదు, బ్రహ్మహాని తపోహాని ప్రాణహాని. 208

వ. అని యనేకప్రకారంబుల బోధించుచున్నయన్నీలవేణికి బ్రాహ్మణుం డిట్లనియె. 209

ఆ. నీవు మాటలాడనేర్తువు గురుఁ డేల, చెప్పకొను విరాళి శిష్యురాలిఁ
గవయరాదు ప్రాణికల్పన నేర్చిన, పలువనలువ గూఁతుఁ బట్టికొనఁడె. 210

క. మరుబారిఁ బాటె చంద్రుఁడు, గురుభామం బ్రేమఁ బిలుచుకొని వినుతబుధుల్
పరిణతముని విబుధుబుధుల, గరిగమనాగమనలీలఁ గాంచుట వినవే. 211

క. గౌతమభార్య నహల్యన్, శాతోదరిఁ బదరి పర్ణశాలం గాలా
తీత మొనర్చియుఁ గూడిన, యాతని కింద్రునకు నేమియయ్యెం జెపుమా. 212

ఆ. ఇట్టిపట్టిసుద్దు లేటికి నీయంగ, సంగలాభ మైన జాలుఁ దెలుప
వెలుప మెలసి మీఁదఁ బలుకెంచు నత్యుగ్ర, పాపమునకు నరకకూపమునకు. 213

చ. కడపక నీవు నాపలుకుఁ గాదని వేదనిసర్గమార్గమం
దడిగెదవేని మేనియడియాసఁ దొలంగి లతాంగి ప్రాణముల్
విడిచెద నీవుచూడ నలవేవడిఁ బాపములోన దీనిలో
విడిదలగాక వేకలఁచి వేచెడి దెయ్యది చూచినా మ్మనన్. 214

శా. ఆఘోరోక్తులు వీనులం బడిన నాహా పుట్టిరాపట్టిని
గ్లోఘుం బీయనమాట తుచ్ఛదురితంబు ల్ధర్మకర్మక్రియా
శ్లాఘ న్మాన్చకొనంగవచ్చుఁ దుదిఁ ద్రైళ్యంబోనియా బ్రహ్మహ
త్యాఘుం జెమిటఁబాయు నాకొకయుపాయం బెద్ది యీచేతనన్. 215

క. కులగోత్రశీలములకు, న్వెలిదైనం దగు మహోగ్రవిప్రప్రాణా
నిలవిచ్యుతి కే నొప్పం, గలదాన నె యింతకంటెఁ గలుషము గలదే. 216

క. అనుచితకార్యము లేమే, నొనరించినయత్నమొప్ప నుత్తమజను లా
ర్యుని విప్రుని విధ్వస్తా, త్ముని నెప్పుడు సంతరింపుదురు మేలగుటన్. 217

ఉ. కావున నొండుపాయములుగావు మహీసురరక్షణంబ మే
లై విలసిల్లు నేమితెఱఁగైనను మంచిదె యంచు బుద్ధిలో
భావనఁజేసి యచ్చెలువ పల్కె ధరాసుర రెండుజాలలో
నీవది కేగుదెంతు సరణిం జలియింపకయుండు మిత్తటేన్. 218

వ. అని యతండు విశ్వసించినట్టుగా నందులకుఁ గొన్నిశపథంబులం బలికి యక్కలికి నగరికరుగుచు నపరాహ్ణగతుం డగుగగనమణి నాలోకించి కీర్తించి కరంబు లురోజాగ్రంబులఁ గీలించి యిట్లనియె. 219

క. ఓలోకమిత్ర యోకరు, ణాలయ నీకులముదాన నవనీసుర దు
శ్శీలంబు మాన్చి యిట నా, యీలువు చెడకుండఁ బ్రోవవే నేఁ డనుచున్. 220

క. చేరఁ జనుదెంచి యలసర, సీరుహహితుఁ డబల యట్లచేయుదు చింతా
భారంబుఁ ద్రోఁచి కదలుమ, గారమునకు ననుచుఁ బఱచె గగనంబునకున్. 221

వ. ఆసమయంబున. 222

చ. ఇనుఁడు వసూర్ధ్వతుం డరయ నెవ్వఁడు వానికి నీతిలేదు వీఁ
డినుఁడు వసూర్ధ్వతుండు నయమెయ్యది తద్విసినీదివారతిం
దనిసి ప్రదోషకాలమునఁ దానిదె వారుణి నానియున్నవాఁ
డని యలుకంబలె న్మరలె నా నడచెం దగ ఛాయ ప్రాచికిన్. 223

సీ. ఇవి చెందిరికచీరలవుఁగదా తిగిచికుచ్చెలఁబోసి కటులఁ గీల్కొలుపవచ్చు
నివి కుంకుమరసంబులవుఁగదా గబ్బిగుబ్బలజొకటంబుగా నలఁదవచ్చు
నివి చెంగలువసెజ్జలవుఁగదా కాఁగిళ్లఁ బ్రియులుండ మెఱసి నిద్రింపవచ్చు
నివి చిగిర్చినమావులవుగదా కటికివేసవులనీడలఁ గ్రీడ సలుపవచ్చు
తే. నివి సరోజాతరాగంబులవుగదా బెడంగడరు పేటికలఁ బెట్టి డాపవచ్చు
ననుచు వరుణానిరోధకామినులు పలుక, నస్తగిరిఁ బ్రాఁకె జరఠారుణాతపములు. 224
మ. తనచిత్తంబునఁ బద్మినిం బవలు పొందన్వారుణీకేళికిం
జనఁ బైకొన్న ప్రదోషపీడకు సహించన్నేర్చె నింకెట్లుగా
దనునో మంగలవాఁడనంచు భృగుపాత్రప్రీతి నేతెంచెనో
యన సేవించె సరోజబాంధవుఁడు ప్రత్యగ్భూమిభృత్కూటముల్. 225
తే. అపరపర్వతశిఖరసింహాసనమున, గొంతదడవుండె గ్రహరాజు గ్రుంకుటుడిగి
సమయరమ మజ్జనంబాడ సాగరంబు, దండనుంచిన కుంకుమపిండ మనఁగ. 226
చ. కరటనిషక్తఖర్జు వడఁగం జిరగర్వసమగ్రమంజన
ద్విరదము పాయుతన్మదస్రుతిం బొడుకెక్కినయస్తసానువం
దరదముఁ జారఁ బైనడుగు లానక యుర్వికి డిగ్గు నుద్ధత
త్వర ననఁ గ్రుంకె భానుఁ డవధాననికుంచితభానుహస్తుఁడై. 227
సీ. పరిపక్వబింబవిభ్రాంతి దవ్వులరాజకీరడింభములు గ్రుక్కిళ్లు మ్రింగఁ
బ్రత్యగ్రశోణితభ్రమ నుపస్థితములై పంచాననంబుల బయలు నాక
పల్లకీపల్లవచ్ఛదనశంక సగంధకరులు రిత్తకురిత్త కరము సాఁపఁ
బుంజీకృతక్రవ్యబుద్ధి నిర్ఘరవృద్ధశార్దూలములు నోళ్ళుచప్పరింప
తే. గైరికద్రవవిచికిత్స గాన నాట, పాటలోష్ఠులు పాలిండ్లఁ బ్రామఁ దివురఁ
బ్రత్యగవనీధరంబునఁ బ్రాకు డెంచె, నపుడు దివసావసానసంధ్యామరీచి. 228
తే. చరమదశఁ గన్న వాసరస్వామిఁ దలఁచి, తమ్ములామోద మతివంతఁ దలఁకుచుండ
నస్తముషగోత్రమయ్యురాగాప్తిఁ బొదలె, మొదలఁ బాశ్చాత్యకృత్యమట్టిదయకాదె.
తే. సద్ద్విజశ్రేణి దివసావసానవేళ, చలువఁ దేరు వనప్రదేశములఁ జేరి
కన్నులరమోడ్చి విస్పష్టగతులు మీఱ, నారవవ్యాజమున జపం బాచరించె. 230
సీ. తావులకొండ నెత్తము డిగ్గి చెంగల్వదొనల చల్లనినీటఁ దొప్పదోఁగి
పరిగొన్నపచ్చకప్రపుదుమారము రేచి తరుణపల్లవపరంపరఁ దెరల్చి
వికసితప్రసవజాలకరేణువులవంటి గంధసంపద దేటిగములఁ బ్రోచి
బలిమి గానవపరంపరల నుజ్జటలూచి తీవపందిళ్ళలోఁ జరిగితిరిగి
తే. రొంద పొడదూరక పగళ్లునిర్గు గవయు, తియ్యమావులక్రేనీడఁ దెరువుసాగ

కల్లనల్లనఁ జనుదెంచె నతిసుభద్ర, వారణంబన సాయంసమీరణంబు. 231

చ. సరసులసంగతిం గలుగుచక్రనితమ్ములఁ జేరఁబోయి క
న్నరమొగిడించి వ్రాల్చుచిగురాకులడగ్గఱి పత్త్రముల్ విశా
కరదృపదోఘముల్ గదిసి కప్పుపడం బరిముక్తవృంతకే
సరములఁ జెంది కందునొకజక్కవ దారవియోగవేదనన్. 232

సీ. నిండారుకమ్మదేనియ మజ్జనం బాడి కడిమిపుప్పొడివన్నె మడుఁగుఁ గట్టి
రేకుగన్నుల నంచరీకాంజనముఁ జేర్చి తనువల్లి ఫేనచందనముఁ బూసి
తులలేఁత తూఁడుజేతుల నూర్మికలు దాల్చి జలకణమౌక్తికచ్ఛటలు పూని
మొగ్గపాలిండ్ల సొంపున హిమాంబువు నుంచి యామోదసంపద నతిశయిల్లి

తే. హంసకంబుల నిజపదం బలవరించి, భువనమోహనమైన వైభవముఁ గాంచి
కలువవిరిబోఁడి రాజురాకఁ దలంచి, పొలిచె వాసకసజ్జికాస్ఫురణ నపుడు. 233

తే. ఝంకృతివ్యాజమున హాళిసన్నుతాళి, యాఁజడింపఁగఁ దనకన్నవారిలోన
ననవధిక్లాంతిమిత్త్రమోహార్తి ఖిన్న, తమ్మికొమరాలు పత్త్రనేత్రములు మోడ్చె.

సీ. కనలుసంధ్యార్చిఁ బేర్చినవధూకరిమేన బుటములెత్తిననీరుబొబ్బలనఁగ
గాలమాంత్రికుఁ డంధకారదానవబలిక్రియకు గాల్చినపేలగింజలనఁగ
దాండవభ్రమిఖమూర్ధజకుఁ డంజలిపుటంబున విధిర్చినకమ్మపూవులనఁగ
మైరవసింధుసంపర్కశర్కరదేవమును లోనర్చినలింగమూర్తులనఁగ

తే. గమలగర్భాండగోస్తనీకాయమాన, జటిలపరిపక్వఫలగుళుచ్ఛములనంగ
నఖిలజనలోచనోత్సవం బాచరించెఁ, దామరసవైరికులదారతారకములు 235

ఉ. స్నేహవిరక్తిఁ గాలగతిచేఁ గని మిత్త్రుఁడు చామగక్రియా
మోహతుఁ డౌటఁ గన్గొని ప్రమోదవిధిం దనుఁజేరె నీగురు
ద్రోహి శశాంకుఁ డెట్లనక దోయనిపూనినశక్రదిగ్గ
న్మోహినిమోము విన్నఁదనమో యనఁ బాండిమదోఁచె నెయ్యెడన్. 236

సీ. బలభిద్దిశావశాప్రతిమగామినిముద్దుగులుకుటీరికనవ్వు తెలివిచెప్పి
యుదయమస్తక్రీడ నాడికోలు మోవఁ గూలినచౌదంతికొమ్ముఁబోలి
గగనవాహినిరొంపి గాడికొండొకదోఁచు కమలాపుత్రధరథాంగంబు దొరసి
కాలకాపాలికాగ్రణికరంబున నెత్తిమూచు క్రొన్నెమలీకసురటి నొరసి

తే. యంచు గనుపట్టి మఱియించుకంత మెఱసి, సగముపర్యాయకమున సాక్షాత్కరించి
బింబమంతయు వెలికి దీపింప నిలిచెఁ, జదలఁ బూర్ణకళాసీమ చందమామ. 237

సీ. అది సుధాకరబింబమా కాదు మడికొనువన్నె వేలుపుటన్నవత్తిగాని
యది చంద్రమండలంబా కాదు చదలేటఁ దేలుదంతపుటరిగోలుగాని

యది నిండుచలివెలుంగా కాదు మబ్బుటేనుంగుందోలుతెఱనోటి మొగము గాని
యది చకోరములవిందా కాదు దుగ్ధాబ్ధికడ జనించిన వెన్నకరుడు గాని
తే. యది నిశామిత్రమా కాదు మదవియుక్త, యువఘరట్టశిలాపలయంబు గాని
యని జను ల్బ్రాచి కీర్తింప నతిశయిల్లెఁ, బ్రోషజాబిలికలువపూఁబోడికలిమి 238

సీ. ఇనకరాంకురముల కెడయాని మ్రాని క్రీనీడజాడం డొంకి నిలిచెఁ గొన్ని
మధురసప్రస్నిగ్ధమాక్షికచ్ఛత్రభాగవులలో గవులలో నడఁగెఁ గొన్ని
కలనైనవిఱుగెఱుంగని పోటుపరికరాచూరుకత్తులమాటు జొచ్చెఁ గొన్ని
చేనేఁతబడి తలంచినలేను బంతి యన్వలువనొమ్మువదాడిఁ బఱచెఁ గొన్ని
తే. త్రాసమునఁ బొంది పద్ధతి భ్రంశనముల, నూపకుహరాంతరంబులఁ గూడెఁ గొన్ని
యిరులు తప్పరు లన నప్పుడేమిచెప్ప, రాజు బరచక్రహరణసంరంభుఁ జూచి 239

సీ. ప్రాయమింకినవాలుపాలింప్లవెఱయాం ద్రు పదుపుపుట్టక మూలఁబడి కృశింప
నేపురేగినరంకుటెలడీఁగబోఁడులు వింతకాఁగిలిలేక వెతలఁ బొందఁ
కడిపోని తెరనాటకపుటూరుజంగాలు కేళికల్ గూడ కోఁగిరము రెత్త
తడక ద్రోపరిమ్రుచ్చుహంసువులు మఱి దొంగపనిముక్కవాలైనఁబస్తుపారఁ
తే. గంటవేఁటల దియగాడుకఱనటెఱుకు, మూఁక వెఱజిక్కి కాళ్ళ మోములునువాపఁ
బిండిచల్లినచందానఁ బేదవారి, దివియవెన్నెల సాంద్రదీధితి వహించె. 240

సీ. చేఁపువుట్టినగభస్తికలు ముక్కులఁ గ్రుచ్చి క్రుచ్చి యూరటలేక క్రోలుఁ గొన్ని
యట్టులానఁగఁ ద్రావి యసువుయుచ్చరణసుఁ జోటుచాలక నేలఁ జూచుఁ గొన్ని
కడుసిగ్గుకేరుతొల్పడుపుదోమటఁ జొక్కి యానందమున జిందులాడుఁ గొన్ని
నిగరంపు మోవి తేనియలతోన దొరల్చి చెలువలిచ్చిన సంతసించుఁ గొన్ని
తే. యోలములడాఁగి తలచూపనోడి తల్లడించు నరికోటిపైఁ బుక్కిలించి యుమిసి
బయలుఁబట్టించి పేరెము లార్వఁ గొన్ని, కైరవాప్తాతపములఁ జకోరకములు. 241

వ. ఆసమయంబున. 242

సీ. కట్టినజినుగుసీర్కావిధోవతి పింజయా పార్ష్ణిలంబియై యతిశయిల్ల
నాతోత్తరీయవస్త్రములోను శుభ్రశుభ్రంబులై బ్రహ్మసూత్రములు మెఱయఁ
గనకపీరుద్గ్రంధికలు కపోవాలావాలసీమబచ్చనిడాలు చివురువెట్ట
నామోదరసపుష్టి నచ్ఛిద్రమై ఫాలతలమున గోపిచందనము గ్రాల
తే. నవటుతటఖేలనంబున నమురుబిళ్ళ, సికచోకాటంబువిరులతోఁ జెలిమి సేయ
నడుమ జగజంపుదోఁపుఁబచ్చడము దనర, వైదికబ్రాహ్మణుఁడు నిండువన్నె మెఱసి.

తే. క్రముకభంగపరంపరాకలితముఖున, వన్నెలికతిత్తి మేఖలావల్లి నిఱికి

యాకు లర్థించి యలబలం బడఁగు టరసి, యునికివెలుసడి బ్రాహ్మణుం డొక్కరుండు.

ఉ. అప్పు డధిజ్యచాపధరుఁడై మరుఁ డేర్పడి వెంటనంటి రాఁ
జొప్పన జాలిమాలి యఘుఘోరుఁడు పాఱుఁడు వచ్చివచ్చి యా
యొప్పులకుప్పరామికి నయో విధియం చుదితాశ్రుధారలుం
గప్పఁగ మోహనిశ్వసనకంపితచారుతరాధరోష్ఠుఁడై. 245

క. చెదరెడిమేనును జెమ్మట, గదిసినకెంగేలు గ్రాలఁగా విప్రుఁడు తే
నిదురెఱుఁగనికంటంబడి, వడియగుమయమంట మంటపంబున నుండెన్. 246

ఆ. చీమ చిటుకుమన్నఁ జిమ్మెట బుఱ్ఱన్న, నెదురమూషకములు మెదలుకొనిన
నిదురలేక భూమి నిర్జరుం డాలించు, నప్పు డబలకాలిచప్పు డనుచు. 247

క. రాదాయెఁ జూచితే యను, రాదా యడ్డంకిబట్టి రాదను నిర్మ
ర్యాదలు సీమంతినులను, హా దైవము ప్రొద్దుపోయె నని తలయూఁచున్. 248

క. ఎదురుకొన నలిగి చాయను, గదలుతలారులకు వెఱచి క్రమ్మరు నేన
మ్మదవతికి నేలదాదులు, పొదివికొన న్నిదురపోయెఁ బొమ్మని పలుకున్. 249

వ. ఇట్లు మోహానలంబున దేహంబు విదాహింప నయ్యుర్వీగీర్వాణుండు చలితవివో
గిప్రాణుం డగుపంచబాణుం దలంచి. 250

మ. ద్విజరాజుం దలదాల్చుకొన్నతనిదృగ్దళప్లుష్టప్రభూతాగ్నులన్
రజమై పోయిననిన్ను నీతిరసదూరా మార యీకేవల
ద్విజరా జల్గిన నేమిసేయునొ ప్రశాంతిం గాంతి మత్సాయక
వ్రజముం గూర్పకు నారి నారి ననుఁ గూర్పం దేర్పఁ బుణ్యంబగున్. 251

చ. శివ గణనాయకా యనిన శీఘ్రమె కార్యము లడ్డపాటులే
కవు యనునాథపంచవిశిఖా యన హస్తపదాస్థికాండముల్
చివికెడువట్టినొప్పు లొడిసె ల్రసపొక్కులు గంట్లు బిబ్బపుం
డ్లవు నిటువంటిపుత్త్రుఁ దగవా కన నమ్మధుకైటభారికిన్. 252

వ. అని పనివి పనివి యనంగబాణమూర్ఛితుండుంబోలె నమ్మంయుండు నిద్రాముద్రా
లోచనుం డయ్యె నయ్యవసరంబున. 253

క. అనిశ ధరణీసురునకుఁ, దా నిచ్చినమాటపట్టుదలఁచి తదీయ
స్థానీయపాలవీక్షా, ధీనాకృతిగాక నగ రతిత్వర వెడలెన్. 254

క. జలధరమాలికలోపలి, తొలుకార్మెఱుఁగనఁగ యమవిధుంతుదహాలా
హాలకాచమేచకద్యుతి, గలనీలాంబరము ముసుఁగుగాఁ గైకొనుచున్. 255

క. పరివృత్తకంఠయై దిశ, లరయుచు నడ దడవడంగ నరుదెంచి ధరా
సురు నిద్రపోయెదే యని, కరసంజ్ఞం దెలుప మేలుకని వాఁడంతన్. 256

వ. ఆదిత్యచోదితుండై క్రోధించి. 257

శా. అయ్యో నేఁడిట కేఁగుదెంతునని నీ కాశించి యిచ్చోట గ
న్మొయ్యంజాలక నిద్రగాచి యిపు డేమోహరిక్రీతి న్మామజా
లయ్యె న్మాలవజాముఁజొచ్చె దడవాయె న్వచ్చి విచ్చేయునీ
పయ్యాటం బిఁకఁజాలు రోసితి ననుష్ఠానార్థినై పోయెదన్. 258

చ కడువడి రెండుజాము లరుగం బరిరంభణ మీఁదలంచి నీ
కడ కరుదెంతు రానిపనిగల్గిన నాఁటికిఁ దండ్రిఁ గాశిలోఁ
బొడిచిన క్రూరకర్మమునఁ బోవుదు నంటివి సూనృతంబు నీ
కొడుకయిపోయె రాక కిదిగో గురులింపజరాత్రిపాపముల్. 259

క. కడుసరసములకుఁ బ్రొద్దై, క్కడిది దురంతోపగూహాగతులకుఁ బ్రొద్దె
క్కడిది యొకసెలవు సేసితె, కడజామున వచ్చి చాల్పొకాలువబుద్ధిన్. 260

ఆ. కొదవలేక రతుల గోవాపుఁగోడ్డనై, పొదలఁ బెద్దతనవు ప్రొద్దులేమ
నొరసి తెడ్డు నాఁకి యుపవాసకర్మంబు, చెఱుదుకొనఁగ దీనిచేత నేమి 261

క. అని చిందరేఁగిన ట్లచ్చెనఁటిధరాసురుఁడు చెంతఁ జేపడిననిధి
న్మని గాలఁ దన్ని చనుగతి, ఘనజఘనం బొసి యుబ్బగాఁడుగఁబోయెన్. 262

క. చనఁ దనకు మనసునచ్చిన, పనియది గా కునికిఁదీరఁ బట్టక చనుఁగా
కని యూరకుండె నట్లుం, డి నరాధిపకన్య దనకుడెందములోనన్. 263

క. సరిప్రొద్దున నరుదెంచితి, నరుణోదయసమయ మెట్టులయ్యె దురంత
స్మరమాయాంధుఁడు గావున, నరరే విప్రుండు తుర్యయామం బనియెన్. 264

క. కామాంధోపి నపశ్యతి, నా మును నే విన్నదాననకదా వెఱఁగే
లా మందునిమాటలకని, యాముద్దుంగుమ్మ మందహాసముఁ దాల్చెన్. 265

క. నానీరచరాగ్రణి బహు,మానున కిట్లనియె నట్లు మహీసురుఁ డన్య
స్థానస్థుఁ డయినపిమ్మట, నానెలఁతుక యేమిసేసె ననఁ గపి పలికెన్. 266

క. మహీసురుఁ డట్లరిగిన న,మ్మహిళారత్నంబు తోడసుమాలితి నని దు
స్సహతరయమున భయమున నిజ, గృహమునకుం బోవఁ దత్తరింపఁగ నంతన్. 267

చ ఘనదసమృద్ధి నీలికడవంబలె నంబర మొప్పఁ జంచలల్
మినమినలీన దోన నుఱిమె న్వడిగండులు వ్రాలె వ్రాలెఁ దొ
ల్చినుకును దూర్పుఁటీదరొలసెం బలసెం జడివానసోనజో
రనఁ బురవిద్విషద్గళసహస్రభవాకృతిఁ బర్వెఁ జీఁకటుల్. 268

క. ఇది రాయితప్ప పల్లం,బిది మిట్టిది మానుమట్ట యిది పామిది గా
మిది యని వివరింపఁగఁ బె, ట్టిదమై యొప్పెసఁగు నక్కటికిఁచీఁకటిలోన్. 269

చ. సుడిసుడి యింటి త్రోవ యనుచుం బెరచోపున(బోయిపోయి య
ప్పుడ(తి దృషద్వతీసరిదుపాంతదురంతవనాంతరంబులం
బడి ములుదీవలం దవిలి భంగములై కురులుం దుకూలముం
దొడిపినకంటకం బెడల(దొట్టినభీతి నొడల్వడంక(గాన్. 270

క. ఈరము లూఱట నొందక, దూఱుచు నో రలయ నలువ దూఱుచు రొంపిం
జాఱుచు నెంతే వెలవెల(, బాఱుచు రాజన్యకన్య పఱచి యలంతన్. 271

శా. ఆయుగ్రాటవి నొక్కచోట భయదంబై తోచు రత్నోపట
చ్ఛాయం బీను(గు(ద్రొక్కి కోమలకరాబ్జాతంబునం బట్టి య
య్యో యీమానవు(డెవ్వ(డో కో మృతికే మోహేతు వందు న్విచా
రాయత్తం బగునాత్మ(బో(దెరువుతే కచ్చోట(దా నున్నెడన్. 272

క. ఆపటమున(ద్రింశద్వ, త్సావధిగా నున్నభూసురాసురు(డు విశా
లావరపుత్రికి హితసం, భావన సాక్షాత్కరించి పలికెం బ్రీతిన్. 273

క. మనుజులు మిట్టాడని యీ, ఘనగహనంబున నిశీథకాలమునం బ
చ్చినయదచక్కటి తెక్కటి(, దనుమధ్యా సంచరించెదవు నిశ్శంకన్. 274

తే. నుంచు కన్నీరు మంమన మోము నన్ను, వాడియున్నది దీర్ఘనిశ్వాసనిహతి(
దల్లడిల్లెను నధరోష్ఠపల్లవంబు, ఇంతవలనంత నవ్వ నీ వెవ్వ రనుచు. 275

క. అనుమానింపక తనుభృ, త్తనువిసర ఏపారసప్రదానవిధాన
స్వనముల్లుకంబు పదనం, బున ద్రిప్పుపలాశి కిందుముఖి యిట్లనియెన్. 276

క. వినయవిశాల విశాలా, వనిపాలునిపుత్రి దైవవశమున నస్మ
జ్జననీజనకుల జనకుల, వినతులపా త్తెడసి యాటవికసతి యయితిన్. 277

శా. ఏ నిల్వేసుట యెట్లు లీపడినవా(డెవ్వా(డు వర్షాతమః
పానఃపున్యము(దెల్పునల్పు చపలా ప్రత్యక్షు లాలోకముల్
మేనభ్రంలిపా ముగ్రన్మృత్యుముఖగంభీరంబునో రెవ్వ ర
య్యా నిన్నూచిన గుండె ఝల్లురను(దథ్యం బానతీవే యనన్. 278

మ. అత(డత్యంతత మప్రసన్నహృదయుండై పల్కె నే నంచిత
శ్రుతిసంపన్ను(డ బ్రహ్మరాక్షసు(డ నిచ్చో(గాపురం బుండుదున్
మతి భీతిల్లకు నీకు నొజ్జ లిత(డమ్మా నీకు నేకారి యీ
క్షితిజచ్ఛాయ మనోజబాణహతి నొచ్చె న్నాట లింకేటికిన్. 279

క. గురు(డ నిది శిష్యురా, లీతపడిపుణి గనయ దుష్కృతం బని మఱిలో
నరసి యెఱుంగనియాద్యృశ, నరపశువుల మేలుపొందు నా యెందైనన్. 280

క. సూరిశ్రేష్ఠునకు వరా, చారగరిష్ఠునకు నీకు సద్విప్రా యీ
ఘోరనిశాచరవేషం, బేరూపునఁ గలిగె ననిన నెఱిఁగింతుఁ జెలీ. 281

సీ. మొదల గౌశాంబి నుండుదు వేదశాస్త్రార్థచతురుండ నాపేరు చండశర్మ
కులకాంత శాంత యచ్చెలువతమ్ముఁడు మూలఘటకాంకుఁ డతఁడొక్క కన్యఁ బెండ్లి
గాఁబోవుటయు గోడిగములకు నేనును బనిబూని యాటువాని ననుసరించి
యతిసభ్యునట్లు పోయితిఁ బోవ నను బెండ్లిపెద్దగాఁ దలఁచి యాబిడ్డతండ్రి
తే. కదిసి యల్లునిగుణరూపగౌరవములు, వేఁడుటయు నావివేకంబు వీటిఁబోవ
నవగుణంబులప్రోవు మూర్ఖాత్ముఁ డంటి, ననిన నమ్మాట లలఁతు సత్యములఁ జేసి. 282

క. కాతాళంబున నిచ్చిన, కూఁతు నపంక్తికి వెడలఁగొట్టిన నప్పుడా
చేఁతకు నాహృదయం బుజ్ఝాతఁ బ్రేంఖోళనప్రయోజన మానెన్. 283

క. మఱఁది యని యెబుసుపోకల, నెఱుఁగక యిట్లాడి లోకు లెగ్గింపం దెం
పరినై కూడినపెండిలిఁ, జెఱిచితి నాకన్నఁ గష్టశీలుఁడు గలఁడే. 284

క. ఈయుగ్రాఘం బేమిటఁ, బాయు నయో హృత్ప్రతీపపరితాపశిఖిం
గాయము వేఁగెదునని పల, చేయి కపోలమునఁ జేర్చి చింతిలుచుంటిన్. 285

చ. అగణితధర్మకర్మరతుఁ డంచట ము న్నరుదెంచియున్నవాఁ
డగుట మహోగ్రకృత్యమును డాఁగసి ముద్గలనామధేయకుం
డగలక నన్నుఁజూచి కుటిలాత్మ కళత్రసహోదరు న్మహా
సుగుణధురీణుఁ గానిమనుజుండని యూరక పల్కఁబోలునే. 286

ఆ. వేయుబొంకి పెండ్లిసేయుదు రత్తను, జను లతిప్రయాసమునకు నోర్చి
చెనఁటిసేఁత నిట్లు మనువులఁ జెఱిచిన, విసపువిత్తుఁ జెప్ప వినఁగ గాని. 287

ఉ. మోఘముగాక నీవు తలమోచియొనర్చిన యట్టియుద్దురం
తాఘము నేఁడు పిల్లికొలదైయె చరణంబులఁ బ్రాఁకుసజ్జన
శ్లాఘనయోగ్యభూమిసురజన్మము వీడ్కొని కానలోఁ గ్రశా
ఖాఘనవృక్షవర్తివయి క్రాలునిశాచరవేష మేర్పడన్. 288

ఉ. వంకరకట్టెకింగలము వైద్యము నీకిది వోలునంచు ని
శ్శంకనవృత్తి ముద్గలుఁడు శాపము నిచ్చిన శోకబాష్పధా
రాంకితనేత్రపంకజుఁడనై చరణంబుల వ్రాలి యోదయా
లంకృతచిత్త యోబుధకళానిధి యోగుణభుర్య కావవే. 289

చ. అనుఁగుమఱఁదిగానఁ బరిహాసపురస్సరభాషలాడ నీ
పనిజనియించె నీచరణపంకరుహంబులు సాక్షిగా మదిం

గనలు వహించి యిట్టి కొఱగాని ప్రయోజన మాచరింప నీ
యనుపమదివ్యదృష్టి కొకఁ డడ్డమె చూడుము నేర్పునేరముల్. 290

క. అని యేను మేను వడఁక, న్వనితాజనతార్తిఁ బొగల వారించి ప్రబో
ధనిరీక్షణములసర్వముఁ, గనుఁగొని యితఁ డనపరాధిగా యని శాంతిన్. 291

వ. ముద్గలుండు న న్నాలోకించి యిట్లనియె. 292

చ. కెలసముఁ బూని పెండ్లిపనికిం బ్రతికూలుఁడ వైతి విట్లు మొ
క్కల మిదిగాదె నీమున్ సకల్మష మానటులైనఁ గేశవం
బుల కిది చోటె మోఘమయిపోవదు నావచనంబు గన్నచా
యల నిఁక బ్రహ్మరాక్షసుఁడవై యిల నీవు చరింపుచుండఁగన్. 293

ఉ. అల్లినవంతమూలఘటకాంకుఁడు భూమినిలింపకన్యకా
హృల్లకభల్లభగ్నహృదయస్థలుఁడై తను వుజ్జగించి మ
త్పల్లున నుద్భవించుజయసేనుఁడు నా నవనిప్రకన్య యు
త్ఫుల్లసరోజనేత్రప్రియపుత్రికయై పొడము న్సకీర్తికిన్. 294

ఉ. ఆయెలనాగ దైవగతి నర్ధనిశం గతిదప్పి నీతరు
చ్ఛాయకు వచ్చు నాసరసిజచ్ఛదనేత్రకు నవ్వసుంధరా
నాయకసూతికిం దగులొనర్చుము సంశయమేది యంతలోఁ
బాయుమహీసురాసురత బ్రహ్మపదంబు భజింతు విమ్మటన్. 295

మ. అని శాపావధిఁ జెప్పి ముద్గలుఁడు పోవం బోవ నాలోన నె
ఱ్ఱని గ్రుడ్లుం గులిశంబులం దెగడుకోఱల్ వ్రాఁడబన్నాభ్రిజితా
ననముం జుంజురువెంట్రుక ల్భయదకర్ణద్వంద్వముం గల్గి మే
దినికిన్ వ్రేగుగ బ్రహ్మరాక్షసుఁడ నైతిం జంచరీకాలకా. 296

వ. అట్లుర్వీపూర్వగీర్వాణుండనై సకలప్రాణిభక్షణంబునఁ గౌక్షింభర్యంబు ప్రవర్తిల్ల నివ్వటపి నాశ్రయించి యుండితి నిప్పటికి ముప్పదిసంవత్సరంబులు గడచె నమ్ముద్గలుండు చెప్పినట్లు నామరంది జయసేనుండై పుట్టె నవ్విప్రకన్యకవు నీవు నిన్నన్నరనాథకుమారునకుం బరిణయంబు సేసి యాసురం బగు నివ్వేషం బపనయించెద వనుటయు నలరుమొగంబున రాజన్యకన్య భూసురాసురున కిట్లనియె 297

క. ఇచ్చోట నానిమిత్తము, వచ్చిన యవ్విప్రు సుప్రసన్నత్వము నేఁ
డచ్చుపడ మనిచి పురికిం, బుచ్చి జగద్వినుతకీర్తిఁ బొగడొందఁగదే. 298

క. భూసురహత్యాఘమహా, త్రాసమునకు వెఱతునని పదంబులఁ బడి గా
ఢాసక్తిం బ్రార్థించిన, నాసురకులశాత్రవుఁడు దయాభిముఖుండై. 299

ఉ. ఆవిరితీవబోఁడికృప కద్భుతమంది భవన్నియోగ మే
లావృథయౌ ఫలింపక బలాయబలా యని విప్రుఁ గొంచు ర
క్షోవిభుఁ డేగి పీనుఁగున సుప్రదతీర్థమునం దొరల్చి సం
జీవితుఁ జేసి మందిరముఁ జేర్చి భజించి కుమారి కిట్లనున్. 300

క. చనిపోయిన నీయొజ్జలు, మనుగడఁ గనియె న్వసించె మందిరమున నో
తనుమధ్య మొగిడించిన, కనుఁగవతో నిలువు రాజుకడ నినుఁ జేర్తున్. 301

చ. వలదు విలంబ మన్నఁ బ్రతివాక్యము లాడక మోడ్పుకంటితో
నిలిచిన బ్రహ్మరాక్షసుఁడు నిర్భరవేగధురాధురీణుఁడై
పొలఁతుక నప్పు డెత్తుకొనిపోయె మనోజవుఁ డౌట నిల్చెఁ బా
టలనగరోపకంఠనిబిడద్రుమకాంచనసౌధవీథికన్. 302

వ. ఆసమయంబున. 303

శా. గొందు ల్వీడ్కొని పక్కణాంతరకుటీకూటాధ్వసంఘు ల్వరా
స్కందు ల్వాడ నవక్రచక్రములు మచ్చట్లాడ నిచ్చారితన్
గ్రిందు ల్మీఁదులుగా సతీపతులు గౌఁగిళ్ళూడ దీప్తద్రిక
ల్పొందుల్ గూడఁ ద్రిభంగిభంగి మొరసెం బుంస్కుక్కుటవ్రాతముల్. 304

చ. అతికృతికన్య నందనమురారివిరాజదనంతభోగసం
స్థితి బ్రతివారముం బొదల శిష్యులు పుణ్యజను ల్జయక్రియో
న్నతులు దురంతశాస్త్రకలనం బ్రతివాదుల నోర్వ సర్వతో
గతమతిరుందు నిల్చెఁ గవికౌశికదిక్కటకాగ్రపీఠికన్. 305

చ. వరవసులక్ష్మి నుల్లసిలువారికి నేమిగొ అంత యీవిభా
కరునకు సంజనిచ్చి తిరుగంబడి లక్ష్మి హరింప నెట్టిదో
నెరవులసొమ్ము సత్యమగునే యని వెల్వలనయ్యె నహ్నినాఁ
బరిగళితద్యుతి న్వెలకఁబారె నిశాంతనిశాంతదీపముల్. 306

చ. కనుఁగొని చైత్యనిత్యపథికప్రవిబోధకరంబులై ఖగ
స్వనము లుదగ్రబాహ్యవనవాటికల న్వినవయ్యె నయ్యెడన్
ఘనమదభృత్తమఃకరటికంపితదిగ్విటపస్ఫురన్నభో
వనరుహసంక్షరత్కుసుమవర్షము చాడ్పున జాఱెఁ జుక్కలున్. 307

సీ. ధారాధరస్మయోదయవియచ్చికురబంధమునఁ దారాలతాంతములు రాలె
రోదసీతనుసమారోహాంగరాగైణమదవిలేపనరేఖ మసలిపోయెఁ
జక్రవాకస్తనస్థాత్మనీహారఘర్మాంబువు ప్రత్యక్షమై యడంగె
మధుపకజ్జలభాసమానకైరవలోచనముల నిద్రాముద్ర ననలుపెట్టె

తే. మలయనిలయసుగంధసంబంధమంద, పవననిశ్వాసవీచిక ల్బారుదీరె
సంప్రభూతకళారమ్యసౌమ్యగమ్య, గంగసంగశ్రమాయామయామవతికి. 308

చ. తగఁ గుసుమాస్త్రకేళి దిగఁదన్నినచీరలు గౌఁగిలింతలుం
బగఁగొని యడ్డగింపఁగఁ దెమల్చినహారములు న్భరంబునన్
దిగిచినసొమ్ములు న్మదవతీతిలకంబులచేత వేఁడుక
న్మగుడ సపర్యఁ గైకొనిరొ మాన్యులు గారె గుణప్రదీపకుల్. 309

చ. కవిసి కవుంగిలింప నవకాశము చాలక ప్రొద్దుఁజూచి లోఁ
జివికెడువారు హస్తములజీవితనాథుల గ్రుచ్చిపట్టి వే
గవరులమోవులాని యరగన్నిడువారును శయ్యలం బరా
భవ మొనరింపలేక వగపాల్పడువారును నైరి జవ్వనుల్. 310

శా. నానాదీపమరీచికల్ గొనియెనో నాఁ జూడ నిద్రాపరా
చీనస్త్రీనయనంబులం బ్రియదృఢాశ్లేషప్రకుబ్జీభవ
న్నీనాక్షీకుచము ల్దగం గనికరామ్రేడీకృతోత్కంఠితకాం
తానుష్ఠాధరము ల్జపాసుమము చెన్నారె న్నిశాంతంబునన్. 311

మ. తులనప్రేమరసోల్లసన్మిథునచేతోజాతసంగ్రామకాం
క్షలవారించె నుషఃప్రసూచకగతుల్ శాలాజరద్దీపికా
కళికల్ శైత్యదృఢస్తనస్తబకముక్తాహారము ల్వాసనల్
గలయం జల్లెడుపూఁత లిష్టరుచికృత్కర్పూరతాంబూలముల్. 312

సీ. శ్రమవార్నిమజ్జనజటిలాలకంబులు సంధూతకుంకుమస్థాసకములు
జాగరారుణితలోచనసరోజంబులు కాంతచుంబనముక్తకజ్జలములు
కరచపేటనిరస్తకరినక్రచిత్రంబు లభినవదిగలంకృతాధరములు
సృణినమత్కరికాభరణభృద్గళంబు లనూననిద్రాముద్రితాననములు
తే. గాఢపరిరంభసంభ్రమక్లామ్యదచల, గురుపయోధరభరహారకువలమణులు
కలితతాంబూలరసరక్తగల్లతలము, లమరఁ గొమరాండ్రు పొలిచి రవార్ముఖమున.

శా. ఆశాఖడ్గమిళత్తమోమలినహృత్యర్థంబు నిర్వంత్యసం
ధ్యాశిల్పిప్రభుకల్ప్యమానకురువిందక్షోదసమ్మిశ్రలా
క్షాశాణం బనఁ బ్రాచిదోఁచె బిసినీకాంతుండు జాగ్రత్పురో
దేశాంగారకరాజినాఁగ మొదలం దీండ్రించె సంధ్యాప్రభల్. 314

సీ. ప్రసవితద్యుక్షేత్రఘుసృణసస్యంబులు హల్లకప్రియసాలపల్లవములు
తిమిరేంధనప్రవర్ధితదావశిఖలుషఃపవనభుగ్వ్రతభోగఫలకమణులు

హరిపురంధ్రీకుసుంభాంబరంబులు ఘనప్రాక్పరివ్రాడ్జటావర్తిమములు
గంభోళిఖండితోదయపక్షరుధిరంబులై రావణాంగసింధూరరజము

తే. లక్ష్మీనృత్తిప్రమోదకృద్యామినీవి, యోగదవధూవ్యధాతిఖిన్నోడురమణి
నవ్యహల్లకతల్పము లన్నఁ జెలంగె, నంబరంబున నపుడు బాలాతపములు. 315

ఉ. ఇమ్ములఁ బశ్చిమాంబునిధి కేగు నెడం దగ వారక న్మయూ
ఖమ్ముల నెన్నికం దిరితముగా నొనరించినవ్రేళ్ళరక్తిలోఁ
గ్రమ్మఁగఁ బ్రాక్పరివృద్ధరవిరశ్ములఁ బద్మినివేగుపాటునం
గ్రమ్మఱ లెక్కఁబెట్టె ననఁగా వికసించె సహస్రపత్రముల్. 316

ఉ. గాసిలి రాజు మన్ననలు గాంచిన నే నొరుఁ జూడ నంచు క
న్మూసినభంగిఁ గైరవిణి మోడ్పఁ బతివ్రతవోలెఁ బద్మినీ
వాసరకృద్వియోగవనవహ్నిసముత్థితధూమరాజులో
నా సరసీజగర్భసదనంబులఁ బాసి నటించె భృంగముల్. 317

తే. ఇట్లు సూర్యోదయంబైన నేకతమున, బ్రహ్మరాక్షసుఁ డద్ధరాపాలుఁ గదిసి
పూర్వవృత్తాంతమంతయుఁ బొసఁగఁ జెప్పి, యబ్జముఖిఁ జూపి పెండ్లిగమ్మనుమనిచ్చె.

వ. ఇచ్చిన. 319

క. ఆరామామణిఁ గైకొని, యారామురుఁ డావరార్పితాతిథ్యండై
యారామన్యగ్రోధధ, రారుహసౌధమున బ్రహ్మరాక్షసు నునిచెన్. 320

క. ఉనిచి ప్రణమిల్లి క్రమ్మఱి, చని యవ్విప్రాసురవరు సరసాన్ననివే
దనవిధికిఁ బుణ్యభూసుర, జనుల నియోగించె జనితసౌహార్దమునన్. 321

ఉ. కూరిమి తండ్రిపాదములకుం బ్రణమిల్లి సుకీర్తికన్య నం
భోరుహలోచన న్భువనమోహినిఁ జూపి ధరామరు న్నిశా
చారుచరిత్ర మేరుపడ సర్వముఁ జెప్పినఁ బుత్రు మెచ్చి యు
ర్వీరమణుండు బంధుపృథివీసురులం బిలిపించి యిట్లనెన్. 322

సీ. ఘనులార మనకు రక్తస్పర్శసంబంధి గాఁడె సుకీర్తి విఖ్యాతమూర్తి
దైవయోగమున నాతనిపుత్త్రిఁ గాంచనప్రతిమానగాత్రి చేపడియె మనకు
మనజయసేనకుమారున కాపూర్ణశీతాంశుముఖిఁ బెండ్లి సేయవలయు
లాలన నవ్విశాలానాథుఁ డిచటికి వచ్చినఁ జుట్టంపువరుస గాదె

తే. యతుల నయమార్గరతుల దండాధిపతుల, ననిచి రప్పింతమా యమ్మహామహుంబు
నతఁడు వీక్షించుఁ గాక నన్నాప్తమిత్రు, లుచితమికార్య మొనరింప నొప్పుననిరి.

క. నా విని మత్పిల్లుఁడు హా, లావీక్షితసతితసంతతుల న్మంత్రుల సం
భావించి పనుపుటయు న,ప్పావనచుతు లరిగి వినయపాటవ మమరన్. 324

సీ. రోహిణీవిరహాభీరుక్షపాకరబింబ మన ఘనగ్లానదీనాస్య మమర
నొడలునిండారి వెల్వడినశోకరసంబుతీరున వేఁడికన్నీరు దొరుగ
మెఱుఁగుటద్దపుబిళ్ళమీఁదికెంపులతెరక్రియ గపోలమునఁ గెంగేలు మెఱయ
నతిపురుచ్ఛలమానలతభంగి నిశ్వాసధారచంద్రిక మోవి దళ్లడిల్లఁ
తే. దనయ నీలోన లేదుగదా ధరిత్రి, చూపుమా యంచు ప్రార్థించుపోయుగమున
దగ శిరముంచి తనలోన దానపలుకు, మనుజపతిఁ గాంచి ప్రణమిల్లి మంత్రివరులు.
క. నతులై వినయవిచారో, న్నతులై నిలుచుటయు వదననలినములఁ దరం
గితదృష్టిచంచరీక, ప్రతతులు నటియింప ధరణిపాలుం డనియెన్. 326
క. అరుదెంచితి రెవ్వరు మీ,రరుదారం జెప్పుఁ డనిన నలికతటాంత
స్ఫురదంజలిపుటులై యు, న్నరనాథుం జూచి దండనాథవతంసుల్. 327
మ. క్షితినాథోత్తమ నేఁడు నీమఱఁది మత్సిల్లుండు పుత్త్రేర వ
చ్చితి మాలింపు తదీయభాషితము లస్తేయవ్రతబ్రాహ్మణ
క్రతుభుగ్వైరివంతసయోగమున నీగారాముచెచ్చాలి యొం
డితరక్షోణికిఁ బోకచేరె మము నీ వీక్షించి పోరాఁ దగున్. 328
క. అని దేవరతో విన్నప, మొనరింపం బంపె విక్రమోపేతపతా
కినితో సంబంధిపుతం, బున కరుదెం డనిన భూవిభుఁడు సుముఖుండై. 329
వ. అమ్మంత్రులకుఁ బసదనంబులిచ్చి యంతఃపురంబున కరిగి యింతికి నంతయుం దెలిపి
విన్నయాదిప్రొద్దుగా సభార్యుండై చతురంగబలంబులు గొలువ వచ్చి సుకీర్తి మ
ధ్యాహ్నకాలంబునకు పాటలీపురోపకంఠంబు గదిసె నప్పుడు. 330
ఉ. ఇంకనిశీవిభాన తనయింటికి వచ్చినఁ జంద్రసేనుఁ డ
భ్రంకషసమ్మదాభ్యుదయభాసురుఁడై యెదురేఁగుదెంచి ప
ల్యంకిక నున్న యప్పచరణాబ్జములం బడి కాంతకాంతిమ
త్పంకజరాగపూగకృతధామకవీథికిఁ దెచ్చె దెచ్చినన్. 331
ఉ. ముందఱ నేగి యబ్బువనమోహిని వాహినిపోలె నుబ్బునం
తం దలచుట్టు కన్దొగల దట్టముగాఁ బ్రవహించునశ్రువా
రిం దులితేతర స్తనశరీరములం దిగుపారఁ జేయుచున్
వందన మాచరించి విరివాతెరతో మొగమెత్తకేడ్చినన్. 333
సీ. కడుపులోఁ జేపెట్టి కలఁచిన ట్లగుటయు భర్తఁ గూరిమిపట్టిఁ బట్టియెత్తి
శిర ముదంబునఁ జేర్చి చెఱువు వ్రస్సినరీతి నోడి కట్టగట్టి పెల్లుబుకు నశ్రు
ధారల నతితాంతదశఁ గన్నతనువల్లి దడుపుచు గద్గదధ్వానలీల
భాషణంబుల నెంతపనియయ్యె నట్లుండె విధికృతం బనుచు నుర్వీవిభుండు

తే. గూఁతు నొండొకచందానఁ గుస్తరించి, యార్తి వారించి పలికెట యాళిపాట
పాటలాధరవదనదర్పణముఁ గడిగి, యుచితకాంచనపీఠిఁ గూర్చుండె నంత. 333

ఉ. చిత్తము చెంగలింప జయసేనుఁడు సాఁగిలిమ్రొక్కి వన్మదో
న్మత్తవిరోధిరోధిరుచిమద్ఘనమూర్తి సుకీర్తిభక్తిమై
నెత్తి కవుంగిలించె నపు డింపెసలారఁగఁ జంద్రసేనుఁ డు
ద్యత్తరసత్యభాషణవిధానుఁడు బావకు మ్రొక్కి యిట్లనున్. 334

క. దళితారి నీకుమారి, న్మిళితాంగవిలాస మైన మేనల్లున కీ
వలదే యిపుడని బద్ధాం, జలి యై ప్రార్థించుటయుఁ బ్రసాదోన్ముఖుఁడై. 335

వ. బ్రహ్మరాక్షసోద్యోగంబును బాంధవ్యంబునుం దలంచి సుకీర్తి వర్తమానలగ్నంబున
మిథ్యావలగ్నజయసేనులకుఁ బెండ్లిజేసెద ననియె నమ్మహోత్సవంబు వీటఁబాటిలి
ననాగతసంబంధిబాంధవంబును నాయాతశైలూషీశైలూషంబును నాగచ్ఛదఖిలా
పనిపనికరంబును నాహూతబ్రాహ్మణజాతంబును నాబద్ధశుద్ధమాణిక్యతోరణంబును
నలంకృతవిపణిమార్గంబును నభిరచితరంగవల్లీమతల్లికంబును నారాధితనవగ్రహం
బును నఖండవాద్యమాననానాతూర్యంబును నై యమ్మహామహంబు ప్రవర్తిల్లె నా
సమయంబున. 336

ఉ. బంగరుపీటఁ బెట్టి దడివంబిడి రాజకుమారి దానిమీఁ
దం గదియించి తూర్యనినదంబుల రోదసి ఘూర్ణిలంగ శో
విం గడుపాటిపాట నరవెంద్రుకలం గొమరౌసువాసినుల్
చెంగట నక్షతంబు లిడి చేఁడియకుం దలయంటి రాదృతిన్. 337

క. సుమతైలప్లుతి నలరా, కొమరాలికి నలరెఁ గురులు కోకనదాంత
స్సుమధూళిమగ్నమంద, భ్రమరీసమరీతినయనపర్వము లగుచున్. 338

తే. బుగులుకొనుతావినీరము కప్పురముతోడ, వడుపుదివ్యనిఘుసృణద్రవంబుతోడఁ
బొందుగా మేళవించినచందనంబు, నాఁతికొండొకకలకంఠి నలుగుఁ బెట్టె. 339

ఉ. అజ్జలజాక్షివస్తునుమహాన్మతిమజ్జనశాలిబాలిక
ల్మజ్జనశాలఁ జేర్చి మణిమంజులపీఠముఁ బెట్టి దువ్వి పై
గొజ్జఁగినీరుచల్లి మెఱుఁగుల్గొన విప్పి విదిర్చి యొక్కచం
చజ్జఘనాంగ పెట్టె ఘనసారయుతామలకంబు నేర్పునన్. 340

ఉ. తోరపుజాలువాపసిఁడితొట్టుల నొట్టినపశ్చిమంబుప
న్నీరపరంజిబుంగలను నింపి మనోహరకక్షకాంతిబం
గారుపసంతమాడఁ గరకంకణఝంకృతు లుల్లసిల్ల హే
లారతి నార్చె నొక్కనవలా జలకంబు లకంబుకంఠికిన్. 341

సీ. జిలుఁగుపావడమీఁదఁ జికురధిక్కృతమిళిందాళియొక్కతిన మొంధాళిఁ గట్టె
తడియార్చి నేరుపేర్పడ నువ్వియొకముద్దుకలికివాల్గంటి గీల్గంటువైచె
నిలువుటద్దము మ్రోల నిలిపి యొండొకవధూతిలకంబు తిలకంబు దిద్దె నుదుట
నెరివుట్ట నొకదిట్ట నెఱనాదితనమూఁది కనుచెలు వ్వొఱఁగంద గంధ మలఁదె
తే. నొకశుకాలాపహారవల్లికలు వైచె, నొకవిలాసిని మణులకంచుకముఁ దొడిగె
నొకలతాతన్వి పెట్టెఁ గేయూరకంబు, లొకతటిన్నేత్ర యిడియె బాలికకు సొమ్ము.
క. అక్కరిణీనిభగామిను, లక్కరణి నలంకరించి రాలో ధరణీ
భుక్కులచూడారత్నము, నక్కడ నైసేసి రాప్తు లగువా రంతన్. 343
మ. కదియంబోయెఁ బతంగుఁ డస్తకుధరాగ్రక్షోణిసత్క్రించము
లొప్పదలె న్నిర్ఝరమార్గపల్వలమునన్ భూరిజ్వలజ్జ్వాలలున్
మెదలెం జాగృవియాపణాగ్రముల నెమ్మెత్సేసి దీపచ్ఛట
ల్వొదలెం జోళ్ళ రథాంగదంపతులు విల్వొంచెన్ మరుం డత్తఱిన్. 344
సీ. నూరెల వెలుఁగుపంజాలశరీరన్యస్తభూషామణిస్ఫూర్తి ప్రోదిసేయఁ
గైవారముఖరమార్గణవిలోచనకైరవముల నాననశశి వాడు దేర్ప
విమలబంధుస్వాంతవిధుకాంతముల గటాక్షజ్యోత్స్న విరవిర గరఁగుచుండఁ
గృతదృష్టికరణసంగతవధూటీహంసికల నీరజాకరము పిలువ
తే. గలువచెలికాఁడు పొడపుగుబ్బలివసించు,గతి నలంకృతసామజస్కంధ మెక్కఁ
బటహనిస్సాణముఖతూర్యపటల మెసఁగ,బుధజనాశీరవము లుబ్బ భూపసుతుఁడు.
వ. తార్క్ష్యారోహణుం డగు నారాయణునికరణి నేనుంగు నెక్కి జయసేనుండు నర్తకీ
నర్తకగాయనీగాయనమాగధీమాగధ బ్రాహ్మణీబ్రాహ్మణనాట్యగా నస్తవనాశీర్వాద
విశేషంబు లానందసంధాయకంబులుగా స్థానీయమీనలోచనమరీచికావీచికాకవ
చితరాజమార్గంబున నేఁగుదెంచుచుండ. 346
ఉ. నీరము లాడి యాడి మదినిండినసొంపుపసం గటిస్థలిం
జీరచెఱంగు వీడిపడఁ జెక్కుచుఁ దక్కినకొంగు నేలపై
జీరగఁ దన్నుఁ దామఱచి చెచ్చెరఁ జూడఁగవచ్చె నొక్కనీ
రేరుహపత్రనేత్ర యధరీకృతకంతుని రాజనందనున్. 347
చ. కుసుమసుగంధి యోర్తు నృపకుంజరుఁ గన్గొని మోహితాత్మయై
యసురుసురన్న దాని నికటాంగన యారసి నీకు నేటికి
ట్లుసురన నన్న నింటికడనుం డిటకుం బరువెత్తివచ్చు ను
క్కస నుసురంటిఁ బొమ్మనుచుఁ గ్రక్కునఁ బోలఁగ బొంకె నయ్యెడన్. 348

ఉ. పొంగినకిన్కఁ దోఁచినటు పోరుచు మంచముడిగ్గనీక చ
న్నుం గబళించుపుత్త్రునిఁ గనుంగొని యక్కట వీఁడు నాకు బ
ల్సంగడమయ్యె నేఁడనుచు శయ్యపయిం బొరలించి త్రోచి వ
చ్చెం గలకంఠి యోర్తు నృపసింహము నెంతయుఁ జూడ వేడుకన్. 349

ఉ. కే లగలించి పట్టి రతికిం బిలువీఁకులు సేయువల్లభుం
జాలుఁబొకాలు నిల్చిలువు సైఁచు మొకించుకతాళు మాను మీ
వేళ నిశాననం బనుచు వీడ్వడనాడి యురోజగౌరవా
ర్తాలసమధ్య యోర్తు కదియం జనుదెంచెఁ గుమారమన్మథున్. 350

చ. అరవిరిబాగుతమ్మరస మంటిన కన్నులఁ డిల్లపాటు క్రొం
జెఱుచెమట ల్సను ల్మొనపుచెక్కులు చిక్కులు గొన్నహారముల్
విరిసినకొప్పు నిశ్వసనవీచికలుం దగ వేగ నోర్తురా
మఱుఁ గికనేల యీవిధము మంచిది పొమ్మని నవ్వి రంగనల్. 351

ఉ. మించి జయంబుఁ గైకొనునిమిత్తము నెత్తము లాడి యాడి యో
డించి పణంబు దెమ్మనుచుఁ డెక్కనఁ బట్టినప్రాణనాథుప
స్త్రాంచల మించుకేని విడనాడక నెవ్వడి నీడ్చుకొంచు శం
కించక నేగుదెంచె నొకకేసరిమధ్య కుమారుఁ జేరఁగన్. 352

*ఉ. కీలుఘుటిల్లువేణి గతికిం బ్రతికూలత నొందఁ జంద్రజం
బాలిత మైనచన్నుఁగవ మధ్యముపై దయదప్ప ముత్తెరు
త్మేలిమి రాజిరాడఁగను మించులు శంపల గ్రమ్మఱింప మం
దాలసవృత్తి నొక్కజవరా లరుదెంచెఁ గుమారుఁ జూడఁగన్. 353

వ. ఇట్లు పురస్త్రీరత్నంబులు నిజదృష్టిమసారసారంబుల నలంకరింప నేగివచ్చి సుకీర్తి మందిరద్వారంబున నవ్వారణావతరణం బొనరించి నారీజనార్పిత నీరాజనంబు లీక్షించుచుఁ గక్ష్యాంతరంబులు గడచి చని ముందఱ † నతిముక్తాభిరామంబై బ్రహ్మసభను పుణ్యద్రవ్యసమీచీనంబై యాజనవాటంబును బల్లవకుసుమవిలసితంబై వసంతసమయంబును ప్రసిద్ధవర్ణగౌరవంబై సంగీతంబును నాట్యకార్యంబునం

---

*ఉ. మూలకుఁ దార్చి సందుసుడిమూతులు నాకెడుగిండిదాని న
వ్వేళకు నొద్దఁబెట్టి యిదె వే విడె మిచ్చెదఁ గాని చూచెదం
గోలతనంబు పెండ్లికొడుకుం దలవాకిట నంచు వెళ్ళనీఁ
జాలనిభర్తఁ దేర్చి యొకచంద్రనిభానన వచ్చె వీథికిన్.

ఇది ప్రక్షిప్తమని తోఁచెదు.

† ఈస్థలంబున నుపమానోపమావాచకంబులు సాధారణధర్మవాక్యంబులను ముందు

దనరి భరతంబును పర్వధూర్వహంబయి భారతంబును సర్వతోరణవిహారంబయి జయశీలుని విబుధభవనసామ్యంబయి గ్రహమండలంబును రంభాలంకృతంబయి స్వర్గలోకంబును విశ్రుతావితానవితానంబయి కురుక్షేత్రంబును బ్రతిష్ఠితదధిముఖపాత్రంబయి మధువనంబును ననుకరించువివాహమంటపంబు డాయంబోయి.

ఉ. మోహనలీల నంత నొకముద్దియ గద్దియఁ దెచ్చినన్ మహో
త్సాహతభూమిపాలతనుసంభవుఁ డెక్కె ననంతరంబ దీ
నాహితనీతిసంచితగృహార్తుఁ డొసంగె సుకీర్తిభాసుర
వ్యాహృతి కుందనంపుహరిబాణమునన్ మధుపర్క మయ్యెడన్. 355

క. దానవశాత్రవుఁగా జయ, సేనుని నారాచకూఁతు సిరిగా మది న
మ్మానసపతి దలపోసి య, థానియతిని ధారఁబోసెఁ దనయన్ సనయన్. 356

క. లగ్నంబు గడిసె గగనవ,లగ్నం దెమ్మనిన బుధులు లలితగతి న్మున్
న్మగ్నలు గుచభరకించి,గ్నుభగ్నలు నగుచెలులు సొంపులోఁ జని కడకన్. 357

క. తుద కొప్పు మెఱయ గవిసెన, గదియించినమరునివింటిగతి నతిశయిలన్
దుద కొప్పు మెఱయ నింతికి, ముదితలు చిత్రాంబరమున ముసుఁగిడి వేడ్కన్. 358

క. నడపింపఁగ ముడుఁగులపై, మడురాజనిభాస్య యడుగు లొప్పెం గడున
య్యడుగులు కూర్మము లగునఁట, ముడుగులపై బొరయుకేల మానఁగ నేర్చున్. 359

*ఉ. మోహవశమ్ముగాని తెలిము త్త్రైపురసామ్ములతోడికమ్మపూఁ
దీపలవంటిబోంట్లు కవదివ్వెలతోఁ జెలిఁ దెచ్చి రద్దరి
శ్రీవరపుత్తుఁ జేర నధరీకృతరోహిణి రోహిణిం బ్రమో
దావహజక్క నుక్కు తునియ ల్లారిణాంకునిఁ జేర్చుచాడ్పునన్. 360

కొన్నిప్రతులందుఁ గానంబడియెడిని. ఐన నీకవి యింతకుము న్నీగ్రంథమున నే యిట్టిఘట్టంబుల రచియించినరచనం బట్టియుఁ గొన్నిప్రతులయం దుండుటం బట్టియు నిట్లు సంస్కరింపంబడియె.

*శా. రాకాచంద్రనిభాస్య నెచ్చెలులు దేరం బ్రీతి నత్యూర్జిత
శ్రీకిం బట్టుగుమ్ముంగళాయతనముం జేరంగ నేతెంచుచోఁ
గాకల్పారనమత్తకోకిలలజోక న్సారెలం డాసి ల
క్ష్మీకల్యాణముఁ బాడి రంతఁ బురహంసీయాన లుప్పొంగుచున్.

ఈపద్యము గొన్నిప్రతులలోఁ గానఁబడదయ్యెడు.

ఉ. ఆహరిణాక్షికేలు పతిహస్తమునం బతికేలు తజ్జగ
న్మోహినికేల నుల్లసిల నూతనసాత్త్వికకంకణాంకుర
వ్యూహముతోడ రాజతనయోత్తమహస్తమునన్ మహావరా
రోహకరంబునం దిడె గురుండు సమంత్రకకంకణాంకముల్. 361

ఉ. అంతటఁ జిత్రభాగ్యవనికాంతరితం బరితశ్చరద్ధరా
కాంతపటావకుంఠవృతకామినిఁ గన్గొనరామి వక్త్రసం
క్రాంతవిలాసలక్ష్మిఁ గనుకైవడి గడ్డముపట్టి యొత్తి ధీ
మంతుఁడు రాజనందనుఁడు మంగళసూత్రముఁ గట్టె నింతికిన్. 362

చ. అపుడు వధూకరోన్నమితయై తెలిముత్తపుసేసఁబ్రాల్ధరా
ధిపసుతు నౌదల న్మదవతీమణి నించె విభుండు నమ్మద
ద్విపనిభయానమౌళిఁ బోదివెం దలఁబ్రాలవి జాతికెంపుల
ట్లపరిమితప్రియాప్రియకరాంబుజశోణిమ నొప్పె నంతయున్. 363

చ. సరి మెటుఁబ్రాలపుట్టికలసందున బట్టినపట్టుపుట్టముం
దెరఁ దెరలింపఁ జూచె సుదతిం బతి యవ్విభుఁ జూచె నింతి యా
య్యిరువురజూపులం గలసి యేసెఁ బరస్పరమున్సులక్ష్యము
ల్శరముల నిల్చి నెన్నడుము సాళసబాణుఁడు సవ్యసాచియై. 364

క. విడువనితగు లిరువురకి,న్విడువున ననుకరణి నుభయవస్త్రాంచలము
ల్వడిదేరునక్షతలతో, ముడిఁబెట్టిరి పంచశరుఁడు ముడిఁబెట్టంగన్. 365

ఉ. అంబరదంశితాఖిలసమగ్రమణిస్ఫుటవేదికాంతరౌ
దుంబరపీఠి నుండిరి వధూవరు లయ్యెలనాఁగ యగ్నిహో
త్రంబున వ్రేల్చె లాజలు ధరావరసూనుఁడు సంభృతానురా
గంబున నేమిచెప్పఁ దనకౌఁగిటి కింతిమొగంబు వ్రేల్వఁగాన్. 366

క. ఆగామిప్రణయరణో,ద్యోగం బణఁచుటకు నేఁడ దొరకొనె నితఁడం
చాగురుకుచవనగ నయారె, ఖాగురుఁ డడుగూఁది సన్నెకలు మెట్టించెన్. 367

సీ. అవలోక మొనరించి రసురఘుస్మరపదధ్యానసంపాదినౌత్తానపాది
నేడ్వురుఋషులతో నీక్షించి రురుచశ్రీజితాహార్యవసిష్ఠభార్య
గళితచేలాంచలగ్రంధులై మ్రొక్కిరి యిలువేల్పులకు బెద్దలకు భక్తి
నుర్వీసుధాశనాశీర్వాదపూతాక్షతములు మస్తకములఁ దాల్చికొనిరి

తే. రాజకన్యక యంతఃపురమున నుండె, బెండ్లిచవికెకు నేతెంచెఁ బెండ్లికొడుకు
విప్రులకు బంధుజనులకు విద్యవారి, కుభయనరనాథు లీప్సితం బొసఁగి రంత. 368

చ. నిరుపమశోభనాక్షతలు నించినపళ్ళెరము ల్ధరించి సు
స్వరమునఁ బూని యొన్నఁదగుపర్ణములం బఱియింపుమం ఘరా
మరుల బహూకరింప గరిమంబున మూఁడవనాఁడు వర్తిలెం
బరమసుహృన్మనోజ్ఞమయి ప్రాఁకెనయమ్ములు నాఁటివేసవిన్. 369

మ. నరలం గూర్చినశోప్పుతోఁ బసపుమిన్నల్దేలు నెమ్మోముతో
గరిమ న్నాగమసానిప్రోలుదిరుగం గాలంతులై తూర్యముల్
మొరయంగాఁ గడునొప్పె నాకబలియాలోకాటికాపేటికల్
సరసాప్తిం జదివించి రాప్తులగురాజన్యుల్గురుల్మెలఁగన్. 370

చ. అతికృతులై నృపోపకృతులై హితులై తనరారుధారిణీ
పతు లతులప్రభం బురముఁ బాసి గృహంబుల కేఁగి రంత రు
ద్వ్రితిపరిపంథి రాజసమవర్తి సుకీర్తితనూజ కిచ్చె నూ
ర్జితగుణరత్నపేటికలఁ జేటికలం బదివేల ప్రేల్మిడిన్. 371

క. ధాటీఘోటీఘటితవ, రాటీబోటీహృదార్తరవుఁ డజ్జగతీ
తాటంకవతీపతిపటు, పేటీకోటీశతంబు బిడ్డకు నిచ్చెన్. 372

శా. సౌరభ్యాహృతివిశ్వభూజనమనస్సంతాపము ల్విస్తృతాం
భోరుడ్రాగకరంకహృద్విహరణంబు ల్సారకర్పూరక
స్తూరీసాంకవగంధసారఘుసృణస్తోమంబుతో నిచ్చె సు
భ్రూరత్నంబున కేడువారముఁ సొమ్ము ల్రాజు దేజంబునన్. 373

ఉ. ఆహతిగంధవాహముల నద్భుతహేషణదంభదూషణ
వ్యాహృతిభర్జితద్యుమణివాహములం గతిభిన్నమానస
వ్యూహములం గులీనమహిమోజ్జ్వలవాహములం గఠోరవి
రాహతచిత్తభల్లుఁ డగునల్లుని కిచ్చె సుకీర్తికీర్తికిన్. 374

మ. కటకస్థాతృమతంగజప్రభుమదౌత్కట్యంబు వారించి యొ
క్కటన క్షోణిపుచేతఁ బ్రాభృతముగాఁ గైకొన్నవైంధ్యద్విప
చ్ఛటలం భిన్నదిశావశాప్రియలఁ జంచజ్జంగమగ్రావధీ
ఘటనస్ఫూర్తుల నిచ్చె నల్లునకు భూకాంతుం డుదాత్తస్పృహన్. 375

క. అరదంబులఁ గుటిలాహిత, దరదంబులఁ గేతుపవనదళితప్రావృ
ట్ఛరదంబుల భరనతది, గ్ద్విరదంబుల నిచ్చె భూమివిభుఁ డల్లునికిన్. 376

వ. వెండియుం బేరుగలవస్తువు లిచ్చి జామాత నాదరించి తాను నుపకృతుండై సుకీర్తి
యోఁడుబిడ్డ నాలోకించి యప్పు డశ్రుమిశ్రితాక్షుండై యిట్లనియె. 377

క. జనియించినయింటికిఁ జొ,చ్చినయింటికిఁ గ్రొత్తక్రొత్తసిరిగా సరిగా
ననబోండ్లు మేలుమే లన, మనుమీ మనుమితుల మైనమా కిం పొలయున్. 378

చ. మలసి ఋణానుబంధమహిమన్ హృదయేశ్వరుఁ డత్తి నత్తమా
మలతల గాకయుండఁ బతిమాన్తురు కాంతలు వారికెన్నఁడున్
గలుగవు వన్నెవాసు లటుగావునఁ బుట్టినచోటు బుద్ధిలోఁ
దలఁచి తదంఘ్రిభక్తి పరతంత్రవు గమ్ము కుమారికామణీ. 379

చ. కృతనుతిశీలయైనసతికిం బతిపంటిగురుండు లేఁడు ని
శ్చిత మిది యమ్మసీమికి విశిష్టగురు ల్దలిదండ్రు లమ్మహా
మతు లనురన్న విప్రుఁ బరిమార్చినపాపము వచ్చుఁ గాన నీ
మతముఁ దలంచి యత్తకును మామకు సేవయొనర్చు మోర్పునన్. 380

సీ. అత్తమామలచిత్త మలర వర్తిలవమ్మ ధవుని దైవంబుగఁ దలఁపవమ్మ
తోడికోడండ్రపొత్తును బాయనీకమ్మ మఱఁదులఁ గని మని తిరుగవమ్మ
యనుఁగుఁజుట్టములపట్టున వెట్టగాకమ్మ వఱవుళ్ళపై భక్తి వదలకమ్మ
కాఁగానిచెలుల దగ్గఱి చరింపకుమమ్మ యుత్తమస్త్రీలపొం దుడుగకమ్మ
తే. తోడుతోనైన వందనుతోడనైన, నొంటిపాటున భాషించు టుడుగవమ్మ
పనులఁ గొనకమ్మ భూసురాంగనలచేత, వ్రేలఁ జూపించుకొనక జీవింపవమ్మ. 381

ఉ. శ్రీవరవర్ణినీదనుజశిక్షణదీక్షులయట్లు దేవియున్
దేవరబోలి నీవు భవదీయవిభుండు నఖండసౌఖ్యసం
భావితులై మహాతనుకుమారు నఖర్వసుపర్వశర్ము నా
శావినుతైకకీర్తిధను జంపతు లూర్జితలీలఁ గాంచుఁడీ. 382

శా. తల్లీ నిన్నెడఁబాసి యుండఁ గమహాకష్టంబైన సైరింప నా
యుల్లం బోర్చునె పుత్రు నీక నిను నయ్యో దైవ మిట్లిచ్చెనే
వెళ్లింబోయిననంతఁ గుందవలసె న్వైయ్యంబుఁ బ్రార్థించి వి
ద్యుల్లేఖానిభదేహ నిన్బిలువఁ బుత్తున్ శీఘ్రకాలంబునన్. 383

వ. అని సుకీర్తియార్తిం దలపంచుకొనియె నంతఁ దదీయసతి కాంతిమతి పుత్రిం గవుంగిలించుకొనుచుఁ గన్నీరు కరతలంబునం దుడిచి దగ్గుత్తికఁ బెట్టి యెట్టకేలకు ధైర్యంబు చిక్కంబట్టి యిట్లనియె. 384

క. నాయనుజుఁడు మత్పిల్లుం, డీయిలు నాయిలు సునేనుఁడీజయసేనుం
డోయబలా నీపెనిమిటి, పాయసమున నేయిదొరఁగుబా గేర్పడియెన్. 385

చ. ఇరువుర మేను లారయఁగ నెక్కడ నుండిననేమి యెక్కడం
దరల్లదు గాదె మాయనుని తానము నిన్నదె వర్తమానవ

త్సరమునఁ బిల్వబంచెద విశాలకు నెమ్మదినుండు పోయి క్ర
మ్మతిరొయెద నంచుఁ బుత్త్రిఁ దశుమాటలఁ దేర్చి సగౌరవంబునన్. 396

వ. వివిధాభరణంబులు చిత్రవస్త్రంబులు పరిమళప్రముఖంబు లగుసర్వవస్తువు లిచ్చి బంధుజనుల నియోగంబు నడపి చతురంతయానాధిరూఢ యగుచుఁ జతురంగసేనాపరివృతుం డగుసుకీర్తితోన మరలి పురంబున కరిగి సుఖం బుండె. 387

ఉ. ఆజయసేనుఁ డంతఁ బరమాదరణంబున బ్రహ్మరాక్షసుం
బూజలఁ దన్పి కేల్మోగిచి పొండిఁక వీరవ నుత్సహించి గో
త్రాజరదైత్యుఁ డానరవరాత్మజు మన్నన సేసిపోయె నం
భోజభవాలయంబునకుఁ బుష్పకమెక్కి సురల్ భజింపఁగన్. 388

వ. ఆరాత్రి మజ్జనభోజనాదికార్యంబు లాచరించి. 389

సీ. చంద్రికపూవన్నె జిలుఁగు కుప్పలునమేల్కట్టుదంతపుఁగోళ్ళపట్టెమంచ
మొలుగుబిల్లలుపట్టుపటుపుకప్రప్పుఁబలుక్కసురటి క్రొవ్విరులు కస్తూరిరాయి
పూపుగట్టినగందపొడికదంబము పెట్టె కలశంబు చికిలిబాగాలబరణి
పండుటాకులు నానవాల్పావకములును గండచక్కెర తెల్లపిండిపంట
తే సంజసరిపట్టుబకదారిజాతిపారు, వములు గుజరాతికెంపుదీపములు బూతు
చిత్రపటములు కుడినీరుచెంబుగలిగి, తనరుసదనంబు రాజనందనుఁడు సొచ్చె. 390

సీ. మంచికప్రము మేళవించినపన్నీట సరసాళిజనము మజ్జనముఁజేసి
జిలుగుమాంధాళి కుచ్చెలఁబోసి కట్టి దేహమునఁ గుంకుమరసం బప్పళించి
చికిలిపైఠాణికంచుకము గీలించి చొక్కము లైనమణులహారములువైచి
సొగసుగా నుదుటఁ గస్తూరిరేఖ యమర్చి కళుకులు ముద్దుచెక్కుల ఘటించి
తే. గోరజవ్వాదిపదనిచ్చి గూడదువ్వి, కుసుమగర్భంబుగా జాలుకొప్పుఁబెట్టి
చవులచేర్చుక్క సీమంతసరణిఁగూర్చి, కన్య నిష్టాన్నసంతుష్టఁగా నొనర్చి. 391

ఉ. కూరిమి బుజ్జగించి యనుఁగుంజెలువ ల్దనుఁదేర సమ్మదాం
కూరమహావిలంబమునకుం బనిలే దనఁ బోకుపోకుమం
చూఱటలేక సిగ్గుతెరువుండగ ముందఱఁబోయి పిమ్మటం
గ్రూరవిషాణమేషమయి కొమ్మ చనుం జనలేక క్రమ్మఱున్. 392

ఆ. వనిత నిలిచి నిలిచి వచ్చుమ మంజీర, మండనములు మాని మాని మొరయ
లజ్జ విడువరాదు లావణ్యవతులకుఁ, బ్రాణనాథుతగులుఁ బాయరాదు. 393

వ. ఇట్లు కేళిమందిరంబు చేరందెచ్చి 394

ఆ. చెలులు బలిమిఁజేసి పిలిచినఁ దల్పంబు, చేరరాక సిగ్గు చేర్లకొనఁగ
గ్రమ్ముడియును మోము కొండొకచూపట్టఁ, దలుపు దండగొనుచు నిలిచియుండె.

క. రతిబోటులంత మంచ, స్మితచంద్రికవదనపర్వశీతద్యుతులం
దతులగతి మెఱయఁ దేజో, న్నతునకు నృపసూతి కిట్లనిరి నేర్పొలయన్. 396

క. ఈపాఁపపూఁప వయసుది, నీపాదములాన మెత్తనిది పేర్కొనరా
దేపనిపాటలనేనియుఁ, గాపాడుము గాని గాసిఁ గావింపకుమీ. 397

తే. ఎంతతమకంబు గలిగిన నిగురుబోండ్లు, చేర నొల్లరు మగవారు చీరుదనుక
నది యథార్థీకరించి నీయలరుబోఁడిఁ, గదిసి పిలుతువు గాని కొంకెదవు సుమ్మి. 398

క. అని నగుచు మగువలందఱు, పని నెపమున నొక్కరొకరె పఱచిన లజ్జా
వనతాస్య యగుచు నంగన, మనమున ననుసిగ్గుదేరి మారాకెత్తన్. 399

ఉ. ఉవ్విళులూఱుచు న్వికసితోత్పలలోచన చూచు వల్లభున్
దవ్వులజూమభర్త దను నర్మిలిఁ జూచినఁ జూచె దంతలో
బువ్విలు వంచిఁ బాణ మరి బోసి రయంబున డాసి శింజినిం
జివ్వునఁ బాపి యేసె వలచిత్తజుఁ డిద్దఱ సవ్యసాచియై. 400

క. అత్తఱి రాజకుమారుం, డెత్తినతమకమున ననునయోక్తుల సరసా
యత్తవిచేష్టలఁ గన్నియ, చిత్తము గరఁగించి సజ్జసేరఁగఁ దెచ్చెన్. 401

సీ. మగువ నీకంకణమణుల నర్ఘ్యంబు లని పరికించు నెపమునఁ గరముఁ బట్టె
నెత్తమ్మితావు లీనెడు నీమొగం బని మూర్కొనువిధమున ముద్దుఁ బెట్టె
లేమ నీకంఠమాలిక దొడ్డసొమ్మని తడవులాగున ఘనస్తనములంటె
బిఱుచుట్టు బిగువున విఱుగ దేనడు మని సడలించుగతి జీరముడి వదల్చె
తే. నాఁతి నీఱొమ్ము నాఱొమ్మునకు సమాన, మయ్యెడినొ కాదొ యారాఁగాముఱరయావలయు
నని మహాకైతవంబున నధిపపుత్త్రుఁ, డంబుజాననపరిరంభ మాచరించె. 402

ఉ. వేడుక లంకురింపఁ బృథివీవరుఁ గౌఁగిలి మందుసోఁకి సి
గ్గూడని బాడిన న్నగుఁ బ్రియుండు హసించినఁ బిల్వ మాఱుమా
టాడు మొగంబునం దెలివి యచ్చుపడం దఱితోడ నిమ్మనన్
వీడియ మిచ్చుఁ గన్నులకు విందగుచుం గలకంఠి వేమఱున్. 403

ఉ. జీనువముక్క తోడఁ బ్రతిసేయఁగవచ్చిన గోఁరదీరుగా
నీనియ లొల్చి చుట్టి తనకిచ్చిననాగరఖండ మూర్వరా
జానిసగంబు వోఁ గొఱికి చానరదంబుల కందియియ్య నా
లోనవినొప్పె వజ్రములలోఁ దళుకొత్తెడుకుందనం బనన్. 404

ఉ. చాతురి మీఱ మస్తకము సందిట బిగ్గరఁ గ్రుచ్చిపట్టి యా
నాఁతిసుధాధరంబు రదనంబున నొక్కినఁ దాళలేక నీ

రాతిశయాశ్వ మేది భామలార్చుచు క న్నరమూసి వల్లభుం
జేతుఁ ద్రోచి రాజముఖి సీత్కరణం బొనరించెఁ బల్మఱున్. 405
ఉ. అంగజసాంపరాయము సమాప్తివహించిన నిర్భరత్రపా
లింగితచిత్తయై యబల లేచి కటిస్స్రమలాంబరాచలం
బుం గదియించి హేమమణిపుత్రిక చాటున కేగుచోఁ బున
స్సంగమవాంఛ పుట్టె నృపజన్మున కిష్టవిలోకనాయతిన్. 406
వ. ఇట్లిచ్ఛానురూపవిలాసంబులం బొదలి సుఖించి రద్దంపతులు మఱియును. 407
సీ. సురభిపుష్పామోదఁ జొక్కించె నారామసీమ నారాజన్యచిత్తజుండు
కలహంసగమనఁ దెప్పలదేల్చెఁ గాసారతటముల నానృపోత్తమసుతుండు
కంఠీరవవలగ్నఁ గరఁగించెఁ గృతకాద్రిగుహల నద్ధాత్రీశకుంజరుండు
కలకంఠి ననురాగ మొలయించెఁ జివురుఁజప్పరముల నవ్వైరిభంజనుండు
తే. గారుడాశ్మచ్ఛటాచ్ఛన్నకనకసౌధ, పాళికల నావితీర్ణవిభ్రాజితుండు
రతులఁ బొలయించె నాశరద్రాజవదన, నతిశయప్రీతిలతిక మాఱాకులిడఁగ. 408
క. మహిళారత్నంబును న,మ్మహిరమణసుతుండు భోగమహనీయకళా
వహలీల నుండి రని యల, బహుమానుఁడు క్రకచుఁ జూచి పలికె న్మఱియున్.
క. దొరికినవిశ్వధరిత్రీ, వరకన్యక విడిచె వెఱ్ఱివాఁడై యడవిన్
మరణమయి మనినమందుఁడు, పురుడింపఁగ నీకు దోడుఁ బోవఁడె క్రకచా. 410
ఆ. తనకుఁ దెవులు మూఁడె నని భార్య సెప్పిన, నీవు దానిమాట నిజముసేసి
నెయ్యుఁ డనక నన్ను నిర్జింపఁజూచితి, చెడుఁగ నిన్ను విశ్వసింప నగునె. 411
క. వెడమాయలపుట్టిల్లగు, చెడుగుం గత్తెలు పాపశేషంబునఁ జే
పడినకతంబునఁ గాఁపుర, గొడు కొక్కఁడు రాజబాధ గుందఁడె తొల్లిన్. 412
క. నావిని జలచరవరుఁడుం, డావానరవిభుని కనియె నదియెట్లు ధరా
దేవస్తుత యాకథఁ జెపు,మా వినియెద ననిన నతని కతఁ డిట్లనియెన్. 413
సీ. ఆరసాతలగభీరాపారజలఖేయ మానాకరమ్యసాలాభిరామ
మాచంద్రమండలవ్యాయామమణిసౌధ మాబ్రహ్మశుద్ధవిప్రాన్వవాయ
మాప్రాణపవనశౌర్యారూఢనక్షత్ర మాఘటోద్యమసముద్యమకిరాట
మాదార్ఢ్యధర్మకార్యారంభచరణజం బాచక్రవాళశైలాశుతురగ
తే. మాంబరప్రాంశుదానధారాఢ్యనాగ, మాధ్రువస్థానపథశతాంగాతిశయము
బ్రహ్మకైనను బ్రస్తుతింపఁగఁదరంబె, భూపదురునూపురంబు కాంచీపురంబు. 414
క. అలకాంచితమయి తనరిన, యలకాంచివిహారభద్రుఁడను పేర మహా

హాలికుఁ డొకఁ డుండు నలుఁడి, క్కలబాఱుం గలిమిచట్టుకోడు కితఁ డనఁగన్.
సీ. ఆలగుంపులు గొఱియలదొడ్లు లేఁబూరియెనుములమునిమంద లెడ్లకదుపు
లులుగఱంబులు వాఱుపొలమువాకిటఁ బదికట్టుబండ్లింటికిఁ జుట్టుమగులు
తలుపుదూలము కొట్టములు సొగరాగాడిమచ్చు ముంగిట రెండు రచ్చమాకు
లీనుగోడిగె వేగురింటిబిడ్డలు మాళ్లతార్పులు నూబపాఁతిఱలఁ గొలుచు
తే. కలుపుకలిలేరుదండయుఁగమ్మతీగ, పొగడము పూసె నాసెట్టె బవిరెపడిగె
చుక్కబొట్టును జిటిపొటిసొమ్ము గలిగి, కాఁపురము సేయుసవ్వీటఁ గాఁపుకొడుకు.
క. వానికి నిచ్ఛావతి యనఁ, గా నొకయిల్లాలు గలదు కమనీయవయో
నూనవనంబున నది జా, రానందలతాలవాలయై వర్తిల్లున్. 417
వ. అది యెక్క నాఁడు. 418
చ. తలఁ బెనుకుండఁ దాల్చి వితతస్తనభారమున న్వలగ్న మా
కులత వహింపఁ గాఁప వలిగుబ్బెత పట్టుపగ జ్జలాశ ని
ర్వ్యాలుపడి మన్మథాస్త్ర పటలీనిశితోక్షుకటాక్షమాలికల్
గెలఁకులఁబర్వ వేగవతికిం జని తత్తటిసీతటంబునన్. 419
ఉ. కోమలధూళిధూసరితకుంతలు నాతపరక్తరక్తదృ
క్తామరసుం గటీరపరిధాననిబద్ధకరాసిఁ బాదర
క్షామిళదంఘ్రిపద్మముఖసంస్తరణేతరచిత్తు గాఢచిం
తామయుసాంద్ర నభ్యజనితశ్రమపీడితుఁ గాంచె నొక్కనిన్. 420
క. కాంచి దృగంచలశోభా, చంచచ్చంద్రాతపమున శాంతశ్రముఁ గా
వించి యలవిందునకు మదిఁ, గొంచించక హాలికలికుచకుచ యిట్లనియెన్. 421
మ. నిలువం జోటులు లేవె నీకుఁ జెపుమా నీరాటి కీవేల హా
తెలిసెం బాంథగతాగతైతదిభపృథ్వీభృత్ప్వరస్త్రీకళా
కలితాస్యద్విజరాజబింబకృతసాక్షాత్కారసంభావనా
కలనన్ దూరపథప్రయాణజనితగ్లానిం ద్యజింపం జుమీ. 422
క. కలదుగదా యని మోవిన్, బలుమింములు సందడింపఁ బలికినఁ జింతా
కులహృదయుఁ డగుట వాఁ డ, చ్చెలిమాటలు వినక సరకుసేయకయుండెన్. 423
వ. అట్లదత్తప్రతివచనుండై యుండ నమ్మిండతవెండియుఁ జెయనరి నీక్షించి. 424
శా. అంపంజాలము చింత నీమనసు చీకాకాట నామాట లా
లింపం గూడదు నేఁడు క్రొమ్మెఱుఁగుదూలె న్నేను వీక్షించినన్
సొం పొక్కింతయు గానరా దెఱుఁగవచ్చుం జెల్లఁబో చుట్టమా
కొంపం బో రుడయించి రావుగద నాకుం జెప్పుమా నీకథల్. 425

క. అని సరిదాఁకం బలికిన, విని కొండొకపనసు పల్లవించిన దానిం
గనుఁగొని యతఁ డనుచా; డ్వనఁ దెలిసితి వింటఁబోరు పుట్టుట తరుణీ. 426

ఉ. నేర మొకింతలేమియును నిర్దయ యైనను గన్నతల్లి దు
ష్కార్యరత కోర్చి రాయుఁ దనకోడలి రేలు పగళ్లు కంట న
గ్గోరము జూడలేక మదిఁ గుందుచు నిర్దిగనాడి పోయితిన్
వారణలేక రాజుఁ గొలువం జిరకాలము దండుఁజేసితిన్. 427

ఉ. నా కవనీశుఁ డిచ్చె నదనం గదనంబున నస్మదీయబా
హాకరవాలధారభయదారులు గూలినఁ జూచి మెచ్చి కో
రాకృతకృత్యయందు సవరాలు వరాలు సరాలు రూకలుం
గోకలు మానికంపుఁదళుకుల్ మృగనాభిజవాదికప్రముల్. 428

ఉ. ఆకమనీయవస్తుతతు లన్నియుఁ దెచ్చి నమస్కరించి యు
త్సేకరసం బెలర్పఁ దనచేతిక నిచ్చిన వాని నన్నియున్
గైకొని జల్లి బాష్పకలికాతరళీకృతలోచనాంతయై
కాకుతనంబు సేసె గొడుకా యిఁక నేమన నేర్తుఁ గోడలిన్. 429

ఉ. తిట్టినఁ దిట్టు బెట్టుఁ జిఱిదిండికిఁ గొల్చిన కొల్చు సాగ ది
చ్చిట్టకమన్న మాతులకుఁ జేతులు సాఁచు నొకప్పుడేని యి
ల్పట్టును సంతకూటములఁ బాయదు చేయదు చెప్పినట్టు నీ
అట్టడిజంత యిల్సెలిచె రాతనయా యనయానుషంగతిన్. 430

క. కాపరమున వెండియు నది, గావించినపనులు పెక్కుగల వవి నాకే
లా వినుపింపఁగఁ బిమ్మట, నీవె యెఱింగెదవు డాఁగునే యపకీర్తుల్. 431

క. నీవఁట యదియాఁట పలసిన, త్రోవం జనుఁ డింక మమ్ము దూరఁగఁబనిలే
దీపఱదను కారోఁతల, దేవళ్లంబడితి విసివితిం గోడలిచేన్. 432

చ. కొలపగ గాక యత్తపను గోడలికిం బరికింప నెయ్యముల్
గలవె పలానిమచ్చరముఁ గైకొని యీముదిసుంప చెప్పెదున్
బలుమఱు నంద్రు దానిగుణభంగు లెఱుంగనివారు సర్వమున్
దెలిసెడుఁ గాదె చేయగలితే మఱదాఁగునె పుణ్యపాపముల్. 433

క. పూవకపూచెం గడపటు, కావకయు న్గాచె ననుచుఁ గడగన్నులఁ గెం
పావహిలఁ దల్లిసెప్పిన, యావాక్యము లమృతమయములని యవ్వేళన్ 441

తే. తల్లి పలుకులు గాదనఁ దాల్మిలేక, యుత్తమాంగనఁ గులకాంత నొండునవక
బ్రతుకుభాగ్యము విడిచి నిర్భరవిరక్తి, నరుగుదెంచితి ననిన నయ్యంబుజాక్షి. 435

ఉ. ఆతనిఁ జూచి యిట్లనియె నట్టిద తప్పదు నాఁటి నీతితో
జాతి దలంచి సిగ్గులకుఁ జచ్చుచునుండిన నుండెగాక కా
మాతురతాతిరేకమున నాఁడిపోకలఁ బోవఁజూచినన్
వేతరవుండి పట్టుకొన నీరజగర్భునకైన శక్యమే. 436

క. కులసతి యుత్తమురాలని, దెలిసియు నీతల్లి మనసు దెలిసియు దగదీ
యాలుక మఱి వెఱ్ఱి దెలిసెన్, దల ఱోకలి చుట్టు మనువిఘం బిదెగాదే. 437

క. నావిని యతఁ డిట్లనుఁ జెడు, ద్రోవలఁ బోకుండ మదపతుల నెప్పటికిన్
గావఁగరాదా పతులకు, నీవని యెదో యెల్లవా రనిరో యబ్బంగిన్. 438

క. మిన్నులపైఁ బోవదుగద, యిన్నేలనెకద మృగాక్షి యిటు లెవ్వరికిన్
గన్నాఁ దను విన్న చెప్పు మన, నన్నెలఁతుక నవ్వి వాని కపు డిట్లనియెన్. 439

క. పరసతి నని చని యనుఁగుం, బురుషునితోఁ గూడి నిలయమున వాఁడొసఁగన్
సురతసుఖంబుల్ మును గొని, యిరవందగ నీకు విత్తమిత్తుం బుత్తున్. 440

క. నను జూడఁగలవె తొల్లిటి, ఘనజఘనలకైన తెఱఁగు కతలం గితలన్
వినిపింప నేటి కన్నియుఁ, గనుఁగొనియెదుగాక నేఁ డఖండప్రీతిన్. 441

ఉ. ఇచ్చట నుండనేల తొలియిల్లు పడం బసిబిడ్డతల్లితో
వచ్చితి నేఁ బ్రవాసి నిలువన్వలెఁ బ్రొద్దుదయించు పోఁకనం
జచ్చుపడంగఁ బల్కు తమయాతనితోఁ దలపోసి నిల్చి యా
ముచ్చటకాపయేనయుల నుండటికార్యము లాచరించెదన్. 442

క. అని వేగవతీజలములఁ, గొని యామణిమంతుఁ డోడుకొని మృదుగతులన్
జనియె నొరు లెఱుఁగకుండం, దనయిలు రెడిసాని యపు డతని కెదిఁగించెన్. 443

ఉ. అంతట వేఁడివేలుపు పరాద్రిఁ దిరోహితుఁ డయ్యె వాసరాం
తాంతరుచుల్ సెలంగెఁ గలయం దొలిచీకటిపర్వె సీరిపీ
మంతినిమాటమీఁద మణిమంతుఁడు చీరమునుం గొనర్చి యొ
క్కింతభయంబులేక వడి నేగెఁ గృషీవలునిల్లుచేరఁగన్. 444

వ. ఏగి యుఖండోత్కలికవం డసుహాలికున కిట్లనియె. 445

ఉ. నాపడుబాటు కే వగవ నా కనుకూలగతిం జరించునీ
పాపనితల్లి కీవికచపంకజలోచనకై దురంతసం
తాపముఁ బొందెదం దగినతా విది గావున వచ్చినాఁడ నేఁ
డీపసిగాడిదండ వసియించి ప్రభాతమునందుఁ బోయెదన్. 446

క. ఉండుదునా యన నాయన, మండుచు నిట్లనియె మంచిమాటే యిది మా

యిండులు విడుదులె పురి గుడి, గుండంబులు లేవె పండుకొను మచ్చోటన్. 447

క. పొసఁగ దని ముక్కుదుస్సిన, పసరముగతి రేఁగి రెడ్డి పలికిన నాలోఁ
బసిబిడ్డ నెత్తుకొని సం, తసమున రెడిసానివచ్చి తనపతి కనియెన్. 448

ఉ. చెప్పు మదేమి యేలరాద సేసెదు ... చెప్ప గం
చప్పలుగాకి తా నెఱుఁగన ట్లడుగం బ్రియుఁ జూచి వాఁ డనున్
గప్పినమబ్బులో నితఁ డొకం డిదె వాకిట నిల్చి చోటుకై
యొప్పెడు నెన్నఁడేనియు నెఱుంగుదునో ననుఁ దా నెఱుంగునో. 449

ఉ. ఆలఁట చంటిపాఁపడఁట యంగడిలేదె పచారముల్ గృహం
బేల ప్రవాసి గాఁడె తన కెక్కడనైనఁ బరుండరాదె యీ
నేలయె గాని నిల్వఁ బెఱనేల మనోజ్ఞముగాదె యంకచం
డాలముగాదె యిట్లునికి నా నది రెడ్డినిఁ జూచి యిట్లనున్. 450

ఉ. ఆలఁట చంటిపాఁపడఁట యీయన యెంతటివాఁడొ యేరికిన్
జాలిది గాదె యిల్వెడలఁజాలనివారు బయళ్ళనుందురే
వేలుపులైనఁ దక్కరుల వేఁడరె యక్క యిపాటునం జలం
బేల పరుండనిమ్ము మన కిప్పని పుణ్యముగాదె వల్లభా. 451

క. పసిబిడ్డతల్లితోఁ గ, క్కస మొండొకదెసను నరుగఁగా నిశనికి ని
వ్వసుధఁ దలఁ గట్టుకొనియెదె, కసరకు నేఁ డెల్ల నుండుఁ గా కిచ్చోటన్. 452

క. చాలుఁ బిసాళింపకు మని, యాలరిరెడిసాని మగని నదలించి సుతుం
డాలును నీవును నిచ్చోఁ, దాలిమి వసియింపు మని యతని లాలించెన్. 453

వ. ఇట్లుపలాలితుండై మణిమంతుం డయ్యింటిపసులకొట్టంబున నుండె నంత. 454

సీ. కలదండి పసిఁబిండి కాఁచి చేమిరిఁబెట్టి యెఱగకుండఁగఁబట్టి యుట్టినొట్టి
కోళ్ళసంకటితోడఁ గూడు నీళ్ళిడి జాగు నెఱపక బంటుబానిసలఁ బనిచి
తనివెచ్చకలిసీటఁ దా నమర్చి యనుంగునిసువు జోపలఁ బాడి నిద్రఁబుచ్చి
యోతువు గొనిపోవకుండఁ గూయిడదెచ్చి కోడితంపంబులఁ గూండ్లగమ్మి
తే. దాలిఁ గాఁగిన నీరాడి నీలికమ్మి, మడుఁగుఁ బైఁగప్పుకొని కాళ్ళు ముడిచిపట్టి
మంచమునఁ గూలి నిదురించుమగనిలేపి, కూతయేను వెన్నఁ బడవైచి కూడొసంగి.
తే. సన్నజాదపునేతిమంచంబుమీఁద, దుద్దుగంబడిఁ బఱచి నిద్దురఁ దూలు
మగనిఁ గూర్కకు మనుచు నమ్మాయలాఁడి, వెడదగంగాళమునఁ గూడుగుడిచిలేచి.

క. గుడుసుంబోఁకలు బ్రద్దలు, వ్వడ యోఁకటఁ గుమ్మితెచ్చి పతికిడి నున్నం
బిడకె యొకకొన్ని నున్నం, బిడి యొండొకకొన్ని మడుపు లిచ్చుచుఁ బలికెన్. 457

క. మగవాఁ డనఁగాఁ దుమ్మెద, పొగడం బ్రాయమునఁ గన్నపూవుల నెల్లన్
దగిలి రమియించుఁ గలదే, మగవానికి నెందు సరిసమానము జగతిన్. 458

ఉ. వారణలేక హస్తిగిరివల్లభు సేవకు వచ్చిపోవుచు
న్నారిమిటారు లీపురమునం గల రచ్చవురాకబోండ్లతోఁ
దారసమైనతీరుగలదాని నొకానొకబోటి నెన్నఁడై
నా రతిఁ దేల్పవే కడువినం బ్రియమయ్యెడు నాకు నింతయున్. 459

చ. పలుచనిమేను నిబ్బరపుఁ బ్రాయము వాఁడవు కంచి కెప్పుడుం
గలిగినరెడ్డివిం గొనఁగఁ గర్తవు కాఁపుర మెచ్చు నిన్ను నే
వెలయొలనాగ పిల్వ దది వేడుకఁ బోలిన నీకుఁ జిత్తమే
పొలఁతుకమీఁద నుండు నిది బొంకక నాకెఱుఁగంగఁ జెప్పుమా. 460

క. తపవులనుండియు నిది ని, న్నడిగెద నని యుండు మఱతు నటుయుఁ గాఁపుం
గొడుకు విడియంపుసొంపుం, జడుపుం బెనఁగొనఁగ నప్పిసాళికి ననియెన్ 461

ఉ. ధీరత మంచిదానిపగిదిన్ మృదురీతుల వేఁడిమాట లే
తీరున నైనఁ బీల్చుకొని తిట్టుదుఁ గొట్టుదు నంచుఁ జూచెదే
యూరక యున్న జాల్వెఱతు నుండు మెఱుంగుదు నిన్నుఁబోల ది
క్కారడ మిట్టిగోల కెడఁగింపక యెవ్వరితోడఁ జెప్పుదున్. 462

క. నావిని వెండియు నలయి,చ్చావతి పతిఁ జూచి పలికె సరసత నేనై
కావలెనని వేఁడుదునఁట, నావలనం గనలుపుట్టునా యింతైనన్. 463

క. వేడుకపుట్టెడు విన నా,తోడుసుమీ చెప్పకున్న దోషము లేదే
వేఁడియుఁ బోయితి వనఁ జలి,వీడి కృషీవలుఁడు నవ్వి వెలఁదికి ననియెన్. 464

ఉ. ఒట్టవు సత్య మెనెఱుఁగ నొండొకబోగము దానిఁ గాంచికా
పట్టణమందుఁ గూడి గడపై మనవాకట నాడి పద్యముం
గట్టినవీటిలంజగుఱిగాఁ దియగాడ నెఱుంగవే మొ నా
చుట్టఱికంబునం బ్రియము సుమ్మిఁక మాటలు వేయునేటికిన్. 465

ఉ. నావిని గోరగింప నయనంబులు విస్ఫురితాధరోష్ఠయై
యావెడమాయలాఁడి యను నాతని కోరి మెఱుంగుబోఁడు లే
కైవడినైన వేఁడుటరుగాదె మొఱుంగు లెఱుంగఁగోరువా
రై వినరానిమాట లకటా మగవానికిఁ జెప్పవచ్చునే. 466

క. దాపురము లేక యీక్రియ, గాపురములు సేయుచున్నగరితలతో నీ
తీపురములు వ్యాసత్తురె, కాఁపుల నినువంటివారిఁ గానవె తులువా. 467

క. అని కెలసి పులుకపులుకునఁ, దను గాడం జూడఁబట్టి తన్నుం గొట్టెన్
దనివిసనఁ దిట్టె ననలుం, గొనబుగ రోద మగని దెగనికొండాటమునన్. 468

ఉ. కావర మెత్తి యిట్లు తనుఁ గాఱియఁబెట్టుచు నున్నదాని ని
చ్చాపతిఁ జూచి లేచి రభసంబున రెడ్డనపల్కె నోసి నీ
చేప యొతింగికాదె మును జెప్పక గుంజిలిపెట్టియున్కి నీ
వే పఱదన్న వేఁడుకొనవే మఱియేనయి చెప్పినాఁడనే. 469

క. నాతోడని నన్నడుగుట, యీతెగుదెంపునకు ముగిసె నిఁక నేమనుచున్
రాతికొడుకు కతఁడు హాలసం, జాతకిణాశ్మాతికఠినశయమునఁ జఱిచెన్. 470

వ. ఇట్లువ్రేటుపడి దండతాడితభుజంగియుంబోలె నమ్మోహనాంగి నింగిముట్టినయలు
కం బట్టిన సికవీడి నిలువంబడి యిలువెలువడి. 471

క. ఆడికలం బడితినొ అం,కాడితినో యిల్లు ముంగిలననో తత్రితోఁ
గూడననొ నీళ్లననో, కూడునె యిల్లాలి నన్నుఁ గొట్టం దిట్టన్.

క. విరసమునఁ గొట్టుపడి నా,సరిగరితలలోన బ్రతుక నైఁతునె మఱినే
సురెఁ బోదు త్రాటఁబోదున్, ధరియింతునె నైఁపు మింతదడ విన్చోటన్.

క. ననుఁ గన్నతల్లి ప్రజలకు, వినిపించినపిదప నను చు వెసఁ బుట్టిల్లం
దునికి యటకేగు కైతన,మున సుపల్లఘునినికటమున కదిపోయెన్. 474

క. ఏతెంచి నిర్ణిరుద్ధ, ప్రీతి న్మణిమంతుఁ గ్రుచ్చి బిగికౌఁగిటహ్యా
జ్ఞాతపృథు ప్రథనంబున, శాతోదరి పెనఁగె రెండుజాలన్వేళన్. 675

క. విసుపక చను నెసుకెడున,ప్పనిపాఁపఁడు తల్లి దాఁపుఁ బాయుటఁ గడువె
(క్కసమున నాఁకలి గొని తా,) ననురుసురై చెవులు గింద్రు మన వాపోయెన్.

వ. అయ్యేడ్పు విని యుపపతికి నయ్యువతి యిట్లనియె. 477

చ. అడలెడుఁ జంటిపాఁపఁ డదె యాకొని వానికి నేను జన్నుబా
లిడి చనుదెంతు నింటిమగఁ డింతయెఱుంగకయుండ నీవు నా
యొడన వసించి యేమినిసువేడ్చెడు రెడ్డన నాకుఁ దెల్పుమం
చడుగు మతండు చంటికొఱకై యని నిక్కప మొప్పఁ జెప్పెడున్. 478

ఉ. చెప్పినఁ దల్లి యొందరిగెఁ జిన్నికుమారుని డించి సర్వముం
జెప్పఁగదయ్య యివ్విధముచిత్రము నాకని వేఁడఁ మాతఁ డి
ట్లొప్పనిమోముతో నను దురుక్తులఁ బల్కుచు మందబుద్ధి యే
తప్పునులేని నిల్వెడలి తల్లిగృహంబున కేగె నంతగన్. 479

క. నా విని మాయాతనితో, నీవను సుతు విడిచిపోయెనే యకటా నీ
దేవియుఁ బుట్టింటికి న,య్యో వలదని మాన్ప కెట్టులుండితి విచటన్. 480

ఉ. ఐన నిఁకేమిసేయఁగల మాకట నేఁడ్చుకుమారుఁబట్టి వె
ట్టీనిశి రోసరించి నిలు మోపు మదీయవధూటి వచ్చి నీ
కానకకన్నపట్టి కిడుఁగాని ఘనస్తనదుగ్ధ మంచు స
న్మాన మెలర్ప నాఁడు మనుమానములేక తఁ డోసరించినన్. 481

వ. పంతంబు చెల్లించుకొనుదాన నని చెప్పిన మణిమంతుం డమ్మాటలు గాఁపుకొడుకున
కెఱింగించె నెఱింగించిన. 482

ఉ. ఉండెదఁ జెప్పినట్లు నిలుపోపనియాఁకట నేడ్చి యేడ్చి య
క్కొండినవంటిపాఁపఁ డిపుడేమగునో మఱిలేరు బిడ్డలా
క్కొం డిదె వీఁడు నాకొడుకు గాఁడు సపుత్రనయుండు సత్కృపా
మండిన వీనిఁ బ్రోచికొనుమా యని పాలికిఁ డోసరించినన్. 483

క. అప్పలువచెలువ జాతుని, గుప్పటిసుతు కలవరించి తోరపుమురిపం
బుప్పతిలఁ గులుకునడలం, జొప్పెప్పడకుండ దనశిశువుకడ కరిగెన్. 484

తే. అరిగి పెరిగినయాఁకట నఱచి యఱచి, యేడ్పు విడువనితనపట్టి నెత్తి పట్టి
కులికి చన్నిచ్చి పొత్తిపొత్తుల నమర్చి, మగనికెంగేలఁ జెనకి యమ్మగువ వెడలె.

క. ఆలరితనమున లీలం, గేలం దనుఁ జెనకి చనినగిరిసుచ తనయి
ల్లాలని తెలియక పదని, ల్లాలని యారెడ్డిబిడ్డఁ డవుర విరాళిన్. 486

శా. రావే నల్లనిగుమ్మ సీనుచు నారాటంబునన్ రెడ్డి నా
నావిభ్రాంతులఁ గుబ్బతిల్లు నెడ వోన స్త్రీనకెతుండు కీ
ల్గావై చెం గొఱకచ్చులం బొడిచెఁ గాలం గేల మర్దించె నా
పోవ న్నమ్మెటఁ గొట్టెఁ దిట్టెఁ జిఱునిప్వు ల్రాల్చె నేత్రంబులన్. 487

క. చేసెడువలరాయనికై, కాసములకుఁ గాక జడిసెఁ గాపుంగొడు కా
లో సుదతిఁ దెచ్చుటకు ని, ద్రాసక్తుని మీఁటెఁ జన్నుద్రావెడుకొడుకున్. 488

క. మీటుటయు మిట్టిపడి యాచ్చోట న్రుధిరంబు గ్రమ్మ స్రుక్కుచు నోడ లా
రాటపడఁ జంటిపాపఁడు, కాటుకకన్నీరుదొరుగఁ గావున నేడ్చెన్. 489

వ. అయ్యేడ్పు విని యిచ్చాభిరతి యుపపతి కిట్లనియె. 490

క. కొడుకుం గుఱ్ఱనుఁ జనుబా, లిడి నీతో రతులఁ బెనఁగ నేతెంచుచు నా
కడకేలం దాఁకించితి, గిడుదెర్లికపుట్టి పొఱలఁగా మారెడ్డిన్. 491

చ. తమకమువుట్టి నేఁ డదికతంబున రెడ్డిన నిద్రఁబోవులేఁ
గొమరుని నేడిపించె నదిగో తిరుగంబడి చన్నొసంగి ర
మ్ము మరల నంచు నన్నటకుఁ బొమ్మని నీవనుపం దృఢానురా
గమునఁ బ్రియంబుఁ జెప్పి నను గౌఁగిటఁజేర్చి సుఖించుదాలికిన్. 492

శా. ఘోరం బొచ్చెఁగదయ్య యాఁకటికి నీపుత్త్రుం డయో యింటి కిం
కారాదా రెడిసాని యిట్లనుచు నంగాఁబట్టఁగా వచ్చునే
దూరక్షోణి వసింపుచున్నఁ సగఁబుత్తుం గూర్చి నిల్లాల నీ
తూరెన్ లోపలికంచుఁ బల్కు మతఁడుండుం గొంది నంచాడినన్. 493

క. కలితనమునఁ జని యాలనా, పలుకుం బంతంబు చెల్లుబడిగా రెడ్డిన్
గలసి యొకముడుపుఁ గైకొని, పిలిచిన నీకిత్తు నేరపెట్టుదు మగనిన్. 494

వ. అని యప్పు డప్పిసాళి మతిమంతుం డతిమిన నతం డది పలుకుమన్నట్లు పలికె
నమ్మాటలు విని కర్షకుం డుత్కర్షింపుచు నిట్లనియె. 495

క. ఎడగలుగ నుండెఁ దనమే, న్వడకెడు మతిపసులంటి వారము చనుబా
లిడుఁగాని పుణ్యమయ్యెడు, విడనాడక యిటుకుఁ బనుపవే యిల్లాలిన్. 496

క. నావానిమాటలకు లో,లో వెడవెడ నగుచు నింటిలోపలి కలయి
చ్ఛావతి పోయెం బోయినఁ, గోవరపుంబ్రేమఁ గాఁపుకొడుకవ్వేళన్. 497

ఉ. కౌఁగలించిపట్టి రతికిం బిఱుబీకులుసేయ లోనుగా
కాఁరిజంత నేఁజెడితి నమ్మక సిగ్గులవాఁడవాడు నీ
యాలనె వింతదాన మగనాల నయో తెకతేఱ నన్నుఁ బ్రా
ల్మాలుపఁ జూచెదో తెగరె మామగవార లెఱింగిరేనియున్. 498

ఉ. మేనికిఁ జేటుగాదె పులిమీసల నుయ్యేలలూఁగ మానునేఁ
గానటువంటిదానఁ గొఱగానిపను ల్దలమీఁదవచ్చునే
రానిఁకఁ జాలుఁ జే విడువరా యని సూత్త్రరవంబున న్సరో
జానన పల్కినన్ హాలికుఁ డాజగఱాఁగకుఁ బ్రీతి నిట్లనెన్. 499

క. ఇటువంటిదాన వేలా, చిటిపొటికేంగేల నన్నుఁ జెనకితి నినుబా
యుట ప్రాణంబులఁ బాయుట, కుటిలాలక కరుణలేదకో యిట్లాడన్. 500

క. అని బాఁతిఁబాఁతిపెట్టిన, పెనుబ్రాతవరాలసోలఁ బెకలించి ఘన
స్తన కిచ్చి క్రుచ్చి కౌఁగిట, నెనయించెం బంచబాణుఁ డెసకొల్పంగన్. 501

క. అది యాత్తెఱఁగున నతనిన్, గదియంబడనిచ్చి వెఱపుగలదానిగతిన్
గుదులుకొను నేలబుసకో, స్రైద వను నేనెట్లుచేపడితి నను నడలున్. 502

క. పోవలె వడిగా వడిగా, లేవయ్యా ప్రక్కలోన లేకుంటే నేఁ
గావఁడు మగఁడని యలయి, చ్ఛావతి కర్షకునిఁ ద్రోచెఁ జదికిలబడఁగన్. 503

వ. కరాఘాతంబుకంటె మున్నుగా లేచి యప్పలువచెలువ కన్నులసొంపు పామతింపఁ
జని విత్తమిచ్చి పంతంబు చెల్లెఁగదా యని జారుని నిజకరతంబునం జఱిచి చక్కలి

గింతపెట్టె నప్పుడు చతుర్ఘటికావశేషంబుగా రాత్రి చనియె దిక్కులు ప్రకాశ ప్రతతిం బొందెఁ బిచ్చుకలు పిచపిచ మనియెఁ గాకంబులు గూకలిడియె దధిమ థనఘుమఘుమధ్వానంబులు సెరసె గోవత్సకోలాహలంబులు వినవయ్యె నయ్యెడ గృహంబు వెడలి పెరడు చొచ్చి వచ్చుటకు విహారార్థ గ్రుంకు పోయినఁ గనువేచు కునియుండి. 504

క. అపు డిచ్ఛావతి యచ్చో, నుపవల్లభు నిలువఁబనిచి యోడక యిలుసొ
చ్చి పాడవుగల మచ్చుపయిం, గపటవ్యాపార మమరఁగాఁ గూర్చుండెన్. 505

క. హాలికుం డాలోపల లోఁ, బలికిం జనుదెంచి మచ్చుపైఁ దనయిల్లాల్
నిలిచినతెఱఁ గెఱుఁగక యాపు, డిలువెడలినబుద్ధి నిశ్చయించి కనలుతోన్. 506

ఉ. ఈలువు వంగడంబు గల దీజవరాలని యోలి రొక్కరో
క్కాలిడి యెట్టిజంకు తడక న్వరియించితి దీని నక్కటా
చాలు సహింప దీచెసఁటిసంగతి యొండొకమాయపన్ని యో
యాలరిజంతఁ జంపి సుఖినై యొకదిక్కునఁ బెండ్లియాడెదన్. 507

వ. అని హుమ్మని యాడుగతిచి రోసంబులు దీటుచుండ నయ్యండజయాన మచ్చు డిగ్గ నుఱికి యెదుర నిలువంబడి యిట్లనియె. 508

ఉ. ఈలువు వంగడంబు గలదే మముబోంట్లకు నీకుఁ గాక రో
క్కాలిడి యిట్టిజంకుతడక న్వరియించుట రోఁతగాదె నీ
కేలసహింతు నన్ను మడియింపు మొకానొకచోటఁ బెండ్లిఁగ
మ్మాలనె నీకు నేఁ దగుదునా చను నీ కిటులాడ నిచ్చలున్. 509

ఉ. నిక్కము రెడ్డిబిడ్డవని నిన్మది నమ్మి గృహంబుఁ జేరి యీ
దిక్కున నున్నహాద్రసుదతి న్మఱపిచ్చి రమించినాఁడ వి
త్తెక్కలిఱంకు నాకుఁ గలదే యని ముందలఁ బట్టి యీడ్చి యా
రక్కసదన్నె ముక్కు చెదరం జరణంబున వాని నెవ్వడిన్. 510

ఉ. తన్నిన వాఁడు తచ్చరణతామరసంబుల వ్రాలి నిన్ను నే
మన్నది లేదు నాపలన నన్నియు నేరము లోర్చుకొమ్ము నా
పిన్నతనం బొకళ్లచెవిఁ బెట్టకు పెట్టిన సిగ్గుపోవు నా
నన్నియసన్నమా నగరివారికి దండుగఁ బెట్ట నిమ్మగున్. 511

క. చెఱుపకుము కాఁపురంబని, పతిపరి యాగుతాల్మి నట్లు ప్రార్థింపంగాఁ
గుఱఁగట నేగుచుఁ దలపరు, లరిమురికర్షకునిమాట లాలించి తగన్. 512

క. గిలుకలువైచిన గుదియలు, ఘులుఘుల్లున నూఁదికొనుచుఁ గదియం జని యా
హాలికునిఁ గొని చని ధరణీ, బలపల్లభుమ్రోల నిలుపఁ దప్పేర్పడఁగన్. 513

క. నరపతి దండుగఁ గొని యు,ప్పరి వెడలం గొట్టె నపుడు భువనచరాద్యు
శ్చరియాలగు నీవు నుదా, హరణం బిది యనుచు వానరాగ్రణి చెప్పెన్. 514

వ. చెప్పి వెండియు బహుమానుండు. 515

క. తులువా నీయిల్లాల,య్యాలి వేణికిఁ దోడుబోయినది దానిమృషో
క్తులకుఁ దెగఁజూచితివి నీ,తలద్రెవ్వను బొలిసిపోయెదవు తరువాతన్. 516

క. చేపడినసొమ్ము దూరం,బై పోయె న్మోసమయ్యె నని యంతస్సం
తాపమునఁ బొక్కి పొఱలను, మీపాటిం బొమ్ము చాలు నింటికిఁ గ్రకచా. 517

క. క్రౌంచామూర్ధుని నిను ద,క్కించుట యన నెంత సింధుకీలాలమునన్
వంచింపఁబడవె మున్నొ,కవంచక మఖిజాతకమఠవల్లభుచేతన్. 518

క. నావిని కాననచరగో, త్రావరు నీక్షించి పలికెఁ గ్రకచుఁడు నయవి
ద్యావైభవగుణసుభగం, భావుక వివరింపు మాయుపాఖ్యానంబున్. 519

ఆ. కుటిలుఁ డప్రయోజకుఁడు వీఁడు వినితో, నేటిజోలి నన్నుబోఁటి కనక
వివరపుట్టఁ జెప్పవే నిష్కళంకస్వ,భావ నావుఁ డలరి ప్లవగవిభుఁడు. 520

వ. క్రకచునకు నక్కథఁ జెప్పందొణంగె. 521

సీ. కలిగొట్టు మోఁదుగు కానుఁగు గలుగువావిలి మేడి నేరేడు సెలసు బలుసు
మఱ్ఱి మంకెన మద్ది మారేడు బూరుగు గోరంట లొద్దుగు క్రోవి రావి
జువ్విమామిడి జీడి సురుగుడు మొలుగుపాపట చంద్ర పనిరిక పాల రేల
పొన్న బొట్టుగు పోఁక పొగడ దాడిమ మిప్ప గుముడందు గురువింద గోను రేను
తే. చిల్ల చింత మొగలి చీకిరే ఇూడుగ, నిమ్మ తమ్మ తుమికి నెమ్మి జమ్మి
వేగి వేము మొదలుగాఁ గలమ్రాకుల, కాన నగుచు నొక్కకాన మెఱయు. 522

చ. కరపుటికాంతరాళచుళుకక్రమణాయితసింధుసత్వతః
పరివృతకృత్వయోదములు వాసిన దఘ్నటజాన్యపాణిజ
ఘ్రితములై నభోగతికిఁ జాలక పల్వలము ల్భజించె నాఁ
గరి మఱరు న్సముగ్రబలకాయము లవ్వనికోలులాయనుల్. 523

ఉ. ఆహ్వాతజంతుభీషణబలాభ్యుదయాప్తి గుహాసురక్తి గో
త్రాహితశ్వ త్తి వజ్రకఠినాతిశయాకృతి శౌర్యగర్వరే
ఖాహమికం బ్రసిద్ధరుచిరామృతపారణజంభదానవో
త్సాహవిఘాతిచండమునఁ దద్గహనంబునఁ గ్రాలుబెబ్బులుల్. 524

మ. చరణప్రాంతచరిష్ణువు ల్కిరుపమోచ్చస్థానసంక్రీడన
స్ఫురణం జన్నఘనత్వమంద నరుదెంచుం గీడు మీ కంచు మ

త్సరబుద్ధిం బలెఁ జించు మేఘముల దంతత్రోటికోటిం జలా
హరణారంభణజృంభణంబులు తదీయవ్యాళశుండాలముల్. 525

మ. తనరశ్మిల్ విసంభవాండభువనధ్వాంతచ్ఛిదాచంచువు
ల్వినఁజెప్ప న్వెఱఁ గేమహాతిమిరపాళి న్వెచ్చిపోఁ దోలితే
యని రథ్యోత్థరజోదరస్తిమితదీక్షాభోగుఁడై హేళిగ
న్గొన నగ్ఘోరతరాటవి న్మసనెలుంగు ల్గింపులై వేసవిన్. 526

శా. పైపైఁ బ్రాణివధప్రధానగుణ మొప్పం గౌరగారద్యుతుల్
దీపింప న్విషమాంబకభ్రమిఁ బ్రభీతిం జేయు నత్యుత్కటా
టోపం బుగ్రగజాహ్వాతివ్యసనకండూలంబుగా నుండుగుం
పై పంచాస్యము లయ్యరణ్యమునఁ బంచాస్యప్రకారంబునన్. 527

శా. క్రుంపై వెల్వడు ఘుర్ఘురధ్వనిమృదంగస్థాయిగాఁ దాలుని
ష్యందస్థూలవిశాలలాలసవరంబై యొప్పు శృంగోద్ధతిం
జిందుల్ ద్రొక్కఁ గుడుంగరంగముల నిస్సీమక్రోరాతిభ్రమిం
బందుల్ దిక్కులగయుచ్ఛిదాగుణపరిస్పందముల్ దమ్రాటవిన్. 528

క. అలఘుతరవారిధారా, దళితప్రతికూలసకలధరణీభృత్సం
కులమై యొకసెలయేఱు, ప్పాలమున జగదేకవీరుపోలిక నమరున్. 529

వ. అది రామలక్ష్మణాలంకృతంబై పంచవటస్థానంబును సత్త్వసంపన్నంబై సమీరణంబును గజేంద్రవిహారయోగ్యంబై కిష్కింధానగరంబును సుపానితపదముహంసంబై వేదాంతశాస్త్రంబును నఖండితశబ్దక్రియానిరూపణంబై వ్యాకరణంబును బ్రబోధితనిగమజాలంబై ధర్మంబును ఘనరసప్రధానంబై విద్వత్ప్రబంధంబు ననుకరించిన యమ్మహాప్రవాహంబున. 530

క. నీతికళానిధిగలఁ దభి, జాతుం డనుకమలవిభుఁడు సంతతపంక
స్థాతృత నొందియు నచ్ఛత, మాతం డేవంకఁ బంకమంటక తిరుగున్. 531

శా. ఆతోఁచే లోకనాఁటిరేయి ధరణీవ్యాపారలిప్సాపరం
బై తానంబులఁ బాసి తీరశరత్పృణ్యావీథుల న్నిల్వ భూ
జాతచ్ఛాయలశీతలానిలకృతోంచద్వాలుకాలేఖికా
వ్రాతాభ్యగ్రముల న్విశృంఖలగతి న్వర్తించె వర్తింపఁగన్. 532

చ. అతియుతి చిచ్చు నాఁ బొగులు నాఁకట బ్రుంగుడువంగుడై యొడల్
సుఱసుఱ స్రుక్క నయ్యెడవిలో నొకనక్క తలస్ఫుటంబులన్
బొటియలఁ దోఁకఁ జొన్పి వెలిభూమికిఁ దార్చిన యెండ్రితండముల్
గొలుచుచు వచ్చి వచ్చి యలకూర్మముఁ గాంచి ప్రహృష్టచిత్తమై. 533

క. ఘనరంభసంబునఁ గదియం, జనునప్పు డక్కమఠవిభుఁడు స్వాగతంబున ని
ట్లని తలఁచె నిప్పుడ్రిమ దుఁడ, ననియుండుదు నేఁటితుదకు నది బొంకయ్యెన్. 534

ఆ. సకలదుష్టజంతుసంక్రాంతజలదుర్గ, సీమనుండు వెట్టచెట్టలేక
చెడుగుఁబాము గాముచేఁ బెద్దమీనుచే, నీరుకుక్కచేత నెగడుచేత. 535

ఆ. పొయ్యపుర్వు గ్రొవ్వి రోధోవసుంధర, కెగసి తెగినపగిది నిట్టులేల
జలతలంబు విడిచి చనుదెంచి నాబుద్ధి, పుర్వమేయఁ జెట్ట బొందఁ గంటి. 536

క. కాలంబు దాఁట నెవ్వరు, చాలుదు రని యగచి నిరవసాదవిషాద
జ్వాలం దూలి కబంధచ, రాంకరణంబు వపురుపాహితకంబై. 537

క. రాతింబలె నతినిశ్చల, రీతి న్నిలుచుటయుఁ గని గరీయఃక్షుద్బా
ధాతురకృశంబు జంబుక, మాతతదంష్ట్రికలఁ గచ్ఛపాగ్రణిఁ బట్టెన్. 538

క. పాదివి తెకతేఱఁ గలిగెం, గద నాకీకష్ట మేనెకరుఁడని దానిన్
దుదకోఱలు కోరలుపోఁ, గొదలే కటునిటుఁ బొరల్చి కొఱుకుచు నుండెన్. 539

క. విఱుగుట గానక నెరయం, దఱతఱకలువాఱఁ గొంతదడ వది గొఱికెన్
గొఱికిన నొగులదు పసులదు, చిఱుమొఱకలుపోయెఁ బుల్లసిలె దంతంబుల్. 540

వ. ఇట్లు మృగధూర్తదశనదంశననిర్విశకలితమర్మంబై యక్కూర్మంబు తనలో
నిట్లని వితర్కించె. 541

చ. జరుగదు రోసి పో విడువఁజాలదు వేసటలేక కోఱలం
గొఱికెడు దీనికేమితుద గోరము వాఁటిలె నాయుపాయ మం
దఱుఁ గొనియాడ నిచ్చెనఁటినక్క దటాలునఁ డక్కఁబెట్టి యే
మఱక ననశ్వరం బయినమున్గడఁ గాంచెద నీరుసొచ్చెదన్. 542

క. అని నిశ్చయించి ధీర, త్వనిరూఢుం డగుచుఁ గమఠవరుఁ డానక్కన్
గనుఁగొని యిట్లను నేలా, తను వలయన్ మల్లిపోయెదవు పిసవెట్టెన్. 543

క. మఱవక యేఁడులుపూఁడులు, గొఱికిన నాయొడలు మృదువగునె నీకేలా
వెరవిడిచందము పుట్టెన్, దరిదీనికి వెరవుఁ జెప్పెద న్వినుమర్థిన్. 544

క. నానకమృదుమార్గమునకు, రానేరదు మేన నీచరణమునఘా నా
పై నునిచి యేతదంబు, స్థానములోఁ బెట్టు కొంతదడ వట్లయినన్. 545

క. చెన్నారనపుడు చేసిన, వెన్నవలె న్మెత్తనగుదు విపులవపాసం
పన్నము సుమ్మీ తను వాఁ, కొన్నమహాత్మునకు నీకు గుడువఁగవచ్చున్. 546

క. తనివిసనఁ దినకపోవని, మనమునఁ దలపోసి రోసి మనుగడపై నీ
కనువైనవెరవుఁ జెప్పితి, నని కూర్మప్రవరుఁ డాడె నట్లాడుటయున్. 547

వ. అప్పలుకులు సిద్ధాంతీకరించి యవ్వంచకం బట్లచేసెఁ జేసి ముహూర్తమాత్ర మూర
కుండ యయ్యభిజాతున కిట్లనియె. 548

క. తడవయ్యె నీటిలో ని, న్నిడి మే నేమైన నానెనే తనివిసనన్
గుడుసవలె నిజముఁ జెపుమా, జడియక నీ వనిన వారిసత్త్వము తనలోన్. 549

క. ఈవంచకంబు నామా, యావాగురఁ జిక్కి దక్కి నసుపంచకమం
చావిర్భూతోత్కళికా, ప్రావృతమై యపుడు కచ్ఛపం బిట్లనియెన్. 550

క. అసమోదక మంటఁగ నా, నె సమృద్ధము లంగకములు నీపాదముక్రిం
దిసుమంతనాన దెవ్విధి, మెసవెదు నీవంటి కెట్లు మృదువై యుండున్. 551

క. మెత్తనగుఁగాని శీఘ్రము, గుత్తముగా నెన్న ద్రొక్కికొనియున్న పదం
బెత్తుము నీరంటఁగనెఁ, జిత్తము సుఖపారణావశీకరమైనన్. 552

క. పోఁగుఁగఁబో యీ నాఁకట, జాగేమిటికంచుఁ బలుక సంతుద్బాధా
జాగరణబుద్ధి జంబుక, మాగోచరుమాట నిశ్చయము పొమ్మనుచున్. 553

క. పై దారుణముగ నూఁదిన, పాదము దివియుటయు గచ్ఛపము సంతోష
ప్రాదుర్భావప్రాప్తను, హోదంచద్వేగ మగుచు నురునడిఁ బఱచెన్. 554

క. క్రకచా యీచాడ్పువన, క్కకు మోసము గల్గియుండెఁగా మతి నినుబోఁ
టికిఁ దగులుటెంత యని కీ, శకులాగ్రణి చెప్పి మఱియుఁ జలచరుఁ బలికెన్.

క. వెడమాయనక్కమాటల, కడవికిఁ జని తిరిగి వచ్చి యప్పటియుండా
నడవిఁ బడి బడుగుహరిచేఁ, గడతేఱెనగర్దభమ్ము గాఁ జుమ్ము శఠా. 556

క. అనినవిని శింశుమారుఁడు, వనచరు నీక్షించి యింతవాఁడవు గాకుం
డిన ముదిసి ముప్పదను కో, మునుదే యిది తెలియఁబలుకుమా వినవలతున్. 557

వ. అని యడిగిన బహుమానుండు. 558

సీ. కలదొకదుర్దాంతకాంతార మరవిందబంధుఘృణ్యాంతర్ధిపాదపంబు
దీర్ఘదంష్ట్రాభిఖ్యఁ దేజరిల్లుమహోగ్రసింహ మొక్కచె నివసించియుండు
దానికి ఘటకాభిధానజంబుక మొకం డహరహం బాప్తకృత్యము లొనర్చు
నట్లు కొండొకకాల మరిగినఁ గర్మానుకూలత నసదృక్షుత్క్షిరోగ

తే. మసృణతరవేదనాకంపమాన మగుచు, వెగ్గలంబైనధృతి జారి యగ్గజారి
పొఱలు వాపోవు నలమురుఁ బొక్కు స్రుక్కు, బోరగిలఁబడు నిట్టూరుపులు నిగుడ్చు.

క. ఈరీతిఁ గడుపునొప్పిం, గూరాకై యుడికి గోఁడు గుడుచుచు శుండా
లారి యొకనాఁడు నిజర, క్షారసనంఘటకుఘటకుఁ గనుఁగొని పలికెన్. 560

చ. తనదెసఁ జూచినాఁడవక దా ఘటకా కటకాంతభూమికిం
జని యతిగోపనం బమరఁ జంపి శరీరము వ్రచ్చి లోపలం

గనుఁగొనసైన గర్దభముకందనగాయ గ్రహించి తెచ్చి యి
చ్చి నిలుపుపాసిపోఁ జలిదిఁ జేకొని యుండెడు జీవితంబులన్. 561

చ. తడసినఁ జత్తుఁ బొమ్మనినఁ దచ్ఛరణంబుల సమ్మదంబునం
బడిపడి లేచి యప్పనికిఁ బొల్పడి జంబుక మేగి యొక్కచోఁ
గడుకృశమైనదాని నొకగర్దభముం గని చేరి యిట్లనున్
బడలితి వేల రాసభ శుభంబగు నాకెఱిఁగింపవే యనన్. 562

వ. గర్దభంబు జంబుకంబున కిట్లనియె. 563

క. చాకలవాని కధీనమ నై కోకలు మోసి తెత్తు నాపణవీథి
వ్యాకీర్ణప్రహితుష,స్వీకృతి మేన్ బ్రోతు నెట్లు చిక్కకయుందున్. 564

క. కానఁ గనని పాపకర్ముఁడు, తన నాహారాదివిధులఁ దనుపఁడు మేయన్
జననీఁడు కాలుగట్టు, న్మనుటయుఁ జచ్చుటయుఁ గాదు మద్విధ మనఘా. 565

ఉత్సాహ. మేను పొందుగాదు లేదు మేయ సౌఖ్య మక్కటా
దైనవానిచేతిపేనుచందమైతి నంచు న
మ్రానవంబుతోడనున్న వాత్మ లేని నెయ్యమున్
గానరాఁ జెనంటిజంబుకంబు దాని కిట్లనెన్. 566

మత్తకోకిల. కాంచ గుంటివి గావు బీఁకువు గావు గర్దభముఖ్య నీ
కేలయివ్విధి నెవ్వచేఁ గృశియింపఁబోదము రమ్ము మ
త్కేళికాననశాద్వలంబులఁ గ్రీడసల్పఁగ మత్త్యసే
వాలఘుత్వము చాలు నీకు నవారివారితృణావళుల్. 567

క. అని చెలువు గులుకుపలుకుల, మనమూఱించుటయుఁ దేఱి మానుజానక్షీనం
బున నున్కి కష్ట మని ఖర, మన సుంబై నక్కబడి మహాటవి కరిగెన్. 568

క. అరిగినఁ బరిచితపటుసం, భరమున్ ఖరము న్వెము క్తబలగర్దభశే
ఖరముం గురవము ఖరమున్, హరిపాలం బెట్టె నక్క యుక్కటికమునన్. 569

క. నెఱిసరిగ దానిపైఁ బడి, కఱవన్ లాఘవము లేమి గాల్కొద్చుచు న
ద్వ్యూఘవం గదిసిన నత్తెఱఁ, గెఱిఁగి ఖరం బదరి తిరిగి యేగుచు నుండెన్. 570

క. గునుకెత్తుచున్న గాడిదె, గనుఁగొని సింహంబు పలికె ఘటకునితో నీ
చనుఖరము దరిమికొన నా, తనువున నడిలేదు తెమ్ము దగ్గఱఁజేరన్. 571

చ. చనుమన నట్లుకాక యని జంబుక మప్పుడు గర్దభంబుఁ జే
ర నరిగి యేలపోయెద కటా వసనంబులమోవ బస్తులన్
వనరఁగ వేడ్క యయ్యెడినో వ ల్దిటువంటికుబుద్ధు లివ్వనం
బునఁ గొన మేఁపు నీళ్లు గలవో పతిమన్నన నీకుఁ జాలదో. 572

వ. రమ్మనిన గర్దభంబు జంబుకంబున కిట్లనియె. 573

క. కేసరివధ కుద్యోగముఁ, జేసిన నగ్గముక మెఱిఁగి చెలికాఁడా సం
త్రాసమునఁ దలఁగి వచ్చితి, గాసిలి ప్రాణములు తీఁపుగా యెవ్వరికిన్. 574

క. నావిని ఘటకుం డనుఁ దగ, వా వెఱవఁగ నధిపుఁ డట్టివాఁడా నిను సం
భావించుట కిట్లొరయం, గా వచ్చుట యిందుకేల గళవళమందన్. 575

చ. తవతవ గ్రొత్తక్రొత్త యగుటం జనియించెను నీవు నేఁడు రే
పవుటయు మమ్ము మీరఁ జనువంతయు నీయది కొంక నేల ర
మ్మవసర మిప్పు డంచుఁ జను నాఖరము న్మరలించి తెచ్చి గా
రవగుణ మెక్క నక్క మృగరాణ్ణికటంబున బెట్టెఁబెట్టినన్. 576

తే. కలుకకలుకనఁ గుత్తుకఁ గఱచి విఱిచి, నక్క నక్కఁజేరి కుండాలవైరి
గర్దభము కుక్షి భేదించి కర్ణహృదయ, ముదయ దాహ్లాదమున దివ్వ మోపనక.

వ. ఏను సెలయేటిజలంబు లానివచ్చెద నని చెప్పి యేఁడు గామడగా నరిగిన. 578

సీ. ఖరశరీరము విప్పగా గొప్పలగుదంతకుంతసంఘంబులఁ గ్రుచ్చి క్రుచ్చి
మృగధూర్త మాకర్ణహృదయంబు భేదించి యది యనర్ఘ్యం బగు నెఱిఁగి కాఁడ
యతుఁరంహము సింహ మాశించె భక్షింప నత్యాజ్య మిద్వస్తు వనుచుఁ దాన
భక్షించి పరిశుద్ధుపగిది నూరకయుండె నపుడు కంఠీరవ మరుగుదెంచి

తే. కానవలయు నౌషధంబు దెమ్మనినఁ గొంకు, కొసరుతే కది పలికె నోకుంభివైరి
గర్దభాకారమున లేదు కర్ణహృదయ, మదియ కలిగిన నిన్నేల కదియవచ్చు. 579

సీ. అని నక్క తక్క కిట్లాడుమాటలు యథార్థీకరించి యాదల్పఁ దెరువులేమి
నుడిగెఁ గేసరి యూరకుండె న ట్లావంచకము మహాకపటవాక్యములు నమ్మి
గహనమండలి సొచ్చి క్రమ్మఱ మఱియు నేతెంచి దుర్వ్యాధితద్విరదవైరిఁ
జేరి తద్దంష్ట్రిలదోరినఖరముగాఁ దలఁపకు నన్నని బలిముఖుండు

తే. పలుక నేమియు ననక యజ్జలచరుండు, లబ్ధనాశవ్యథాజాతలఘుగుణేత
రావిలపిపాస దీఱ నీ రానిచనియె, నద్భుతత్వరతోడ నిల్లాలిఁ జూడ. 580

క. అని విష్ణుశర్మఁ డాదర, మునఁ జెప్పినరాజసుతులు ముదమున గురునిన్
గనుఁగొని పంచమతంత్రం, బనఘా మాతోడఁ జెప్పుమని యడుగుటయున్. 581

మ. అతి హృద్బోద్ధ్రిపమోహ భక్తినతదివ్యవ్యూహ విధ్యూర్జిత
క్రతుపుంజార్చితపాద వర్ధితపటుప్రహ్లాద పుణ్యవ్రతా
యతనాధ్వన్య జగత్త్రయీభరణవిద్యాధన్య త్రయ్యంతకీ
ర్తితపీతాంబర కృత్తిధారణశుగాధివ్యాధినిర్వాపణా. 582

క. ఆదృతశుకముక్తిమహా, పాదపకిసలాయమానపదయుగ నానా
వేదశిరఃప్రసవప్రా, సాదవ్యాపారదీనజనమందారా. 583

మాలిని. హరిముఖసురమౌళిన్యస్తపాదాంబుజాతా
పరహితరతధామప్రాంతయుక్పారిజాతా
పరుషతరవిలోకప్రాంశుధూతారిజాతా
చరణశరణరక్షాజాగరూకైకచేతా. 584

గద్య. ఇది శ్రీవేంకటనాథకరుణాలబ్ధసరససాహిత్యనిత్యకవితావిలాస సకలసుకవిస్తుతిభాషణోల్లాస రాజకులపారావారపర్వశర్వరీరమణ నీతిశాస్త్రమార్గపరిశ్రమణ ధైర్యపర్యాయధిక్కృతనీహారపర్వతరాజకుమార నిస్సహాయప్రబంధనిర్మాణ భోజభూదార సుధామధుర భారతీసనాథ వేంకటనాథప్రణీతంబైన పంచతంత్రంబున లబ్ధనాశం బన్నది చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

పంచతంత్రము

పంచమాశ్వాసము.

హిమగుప్రియతనయా
మోహస్నేహావిలోకముగ్ధభ్రమర
వ్యూహాసముపాస్యసిద్ధ
వ్యాహృతిమధుముఖసరోజ హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా యసమీక్ష్యకారిత్వాభిధానం బగుపంచమతంత్ర మాకర్ణింపు మధీతనీతిశాస్త్రమర్మం డగువిష్ణుశర్మండు సుదర్శనకుమారుల కిట్లనియె. 2

క. [illegible]ం బకార్యము, సుపరీక్షిత మభిమతంబు సురి మ్మెన్వరి క
య్యపరీక్షితవిధిఁ గాదా, యుపతాపము పుట్టె విప్రయువతికిఁ బతికిన్. 3

క. నావిని రాజకుమారకు, లావిప్రునిఁ జూచి పలికి రది వీనులవిం
దై వెలయఁగ నీకథఁ జెపు,మా వినియెద మనిన వారి కతఁ డిట్లనియెన్. 4

సీ. గౌడదేశంబునఁ గలఁ డాగమాభ్యాసజడుఁడు విప్రుఁడు దేవశర్మ యనఁగ
నతఁడు సోమసుధాత్మసుత యాజ్ఞసేని నాఁ బెంపొందుకులకన్యఁ బెండ్లియయ్యె
సంతులే కలశరజ్జలజలోచన యాయి గన్నజాతికిఁగుండు గన్నగుంటి
కెఱఁగుచు మఱుగుచు నెవ్వరే వ్రతములఁ జెప్పి రా వ్రతములఁ జేకొనుచును
తే. సుతులఁ గని పెంచుగరితలఁ జూచి యేచి, యిచ్చ ముచ్చట నొందుచు నిట్టులుండఁ
గొంతగాలంబు వోయిన గొడ్డువీగి, కాంతిజితహేమసుమగర్భ గర్భమయ్యె. 5

సీ. ఓఁకర బలిసె జిట్టుములసందడి మించెఁ గలకవాఱెఁ గపోలఫలకయుగళి
బుద్ధిమృద్భక్షణంబునకు నువ్విళులూఱె రశ్మిచామన మేన అచ్చజేసెఁ
గాళిమ గురుకుచాగ్రములఁ బాళెము డిగ్గె గార్శ్యంబునకు బొమ్మగట్టె నడుము
నిద్రారతిప్రీతి నేత్రంబులకుఁ గల్గె మురిపంబు ముంగర మోసులెత్తె
తే. నరుచి యాహారసుఖముల నడ్డగించె, మధురరుచులకు నెదురెక్కె మానసంబు
నిర్భరశ్రాంతి నడకల నెలవుకొనియె, నక్కురంగేక్షణకుఁ జీర చిక్కుటయును. 6

క. ఈలక్షణములలీలన్, మూలాలై యున్నజాయ సుగుణనికాయన్
వేలాతీతప్రీతిం, బాలితనిజగోత్ర సమితిపతి యిట్లనియెన్. 7

క. దైవముకృప గలదానవు, గా వంధ్యాత్వంబు వీడెఁగా నీతికళా
కోవిదుఁ డగుసుతుఁ గనియెదు, గా వంశము వృద్ధిఁబొందఁగా నా కనుచున్. 8

వ. మనోరథంబునం బొట్టుపొంగలగు మగనిం గని నగుమొగంబున ఘటప్రతిభటస్తని యిట్లనియె. 9

క. బహుళమనోరథభీషణ, గహనంబునఁ జిక్కి వెడలఁ గాననినీచో
త్సాహనుఁడు చనుసక్తురజః, పిహితుం డగుసోమశర్మపితచందమునన్. 10

క. నావిని దేవికి విపులా, దేవుం డిట్లనియె గుణవతీ యెట్లెట్లూ
నీవీకథ నాతోఁ జెపు, మా వినియెద ననినఁ బతికి మానిని పలికెన్. 11

సీ. కలఁడు దాశార్ణభూతలమున నత్యర్థసారశర్ముఁడు సోమశర్మ యనఁగ
నతనికి నెనమండ్రు సుతు లందులో నగ్రపుత్రుండు పిత్రన్నభోక్త వాఁడు
కడుపారఁ గృష్ణపక్షశ్రాద్ధమున నొక్క భూమినిర్జరుగృహంబున భుజించి
యొకసక్తుఘటము పైతృకకర్తచేఁ గొని చని విజనప్రదేశమున నిలిచి
తే. ఘటము గలయంపిగా నీరుగా విపంచెఁ, బఱచి శయనించియుండుగాఁ బాణి నిలిపి
యత్తు లరమోడ్చి ధనవృద్ధనై చరింతు, నని దురంతోద్యమంబుననతఁడు తలఁచె.

సీ. అవన నీసక్తు వమ్మెద నమ్మి యొకమేఁక గొనియెదఁ గొనకొని కొనిన మంద
నేటేట నొకరెంటి నీనెడునవియును నవియు వానికిఁ బుట్టినవియు నీన
బహువత్సరములకు బహుసహస్రంబులై నెగడెడువాని నన్నింటి విలిచి
సంతరించెద ధేనుశత మది పెట్టినకోడెలచే ధారఁ గొనిన చేల
తే. విరివిగాఁ బైరు విత్తింతు వేళ్ళగొలుచు, గాఁగ మామకసస్యము ల్గడు ఫలించు
పంటకొలుచమ్మి కూర్తు నపారధనము, ధనిపుఁ డని నాకు నొకఁడిచ్చుఁ దనకుమారి.

క. దొడ్డతన మరసి యీక్రియ, గడ్డాయం బనిన విప్రకన్యకవలనన్
గొడ్డ కొకసుతునిఁ గని యా, బిడ్డని మాసోమశర్మపేరే యిడుదున్. 14

క. ఆయర్భకుఁ డూర్జితగతి, హాయనపరిమితవయస్కుఁ డగుఁ బోషింపన్
సాయంతనమున గృహకా, ర్యాయత్తమనీషభామ యబ్బాలకునిన్. 15

క. కరుణఁ దనచంక నిడుకొని, యరుగక యటువైచి పోవు ననునాలో భూ
సురుఁ డీషన్నిద్రాసం, భరముద్రితనయనుఁ డగుచు మఱియాలోనన్. 16

క. ధేనువు లేతెంచిన నటు, లైన న్వడిఁ ద్రొక్కు నాత్మజునిఁ దేవోసీ
వీని నిటువైచి పోఁదగు, నే నీచంకను భరంబె నిసువానుకొనన్. 17

క. అని కలవరించి లగుడముఁ, గొని త్రిప్పుచు నిక్కువంబు కులపతి యనుచున్
శెనఁటిధరాసురుఁ డాగ్రహ, మున సక్తుఘటంబు భిన్నములుగా వైచెన్. 18

వ. సక్తుచూర్ణపాండూకృతుండును విషాదవిహ్వలుండును నయ్యె నిది మనోరథరాజ్య
పాలనఫలం బనిచెప్పి యప్పల్లవాధర సుముహూర్తంబునఁ గుమారుం గాంచి
పంచమదివసంబున. 19

క. అత్తులలేనికుమారుని, బొత్తులలో నునిచి గూర్చి పురుషుని రక్షా
వృత్తికి నియమించి ధరా,భృత్తులితోరోజ జననిగృహమున కరిగెన్. 20

క. ఆలోఁ బెంపుడునకులము, బాలునకుం గాపువెట్టి బ్రాహ్మణుఁడు నికే
తాళిందమునకుఁ జనియెం, గాలోరగ మపుడు బిలముఖమును వెలువడుచున్. 21

క. అలభూమిసురతనూభవు, తలిమంబునఁ బఱసి నూర్జితక్రోధసమా
కులమై నకులము చిలువన్, బలువాతన్ గఱచి త్రుంచి పాఱఁగవైచెన్. 22

ఉ. ఆసమయంబున న్మహిసురాగ్రణి పుత్త్రుఁ దలంచి గాఢసం
త్రాసము పేర్మి లోఁగిటికి గ్రమ్మర వచ్చుచు నుండఁ జూచి యు
ల్లాసరసం బెలర్ప నకులంబు ఫణిస్రవదస్రపంకసం
భాసితవక్త్రమై యెదురఁ బర్వి పదాబ్జములం బెనంగినన్. 23

చ. ప్రకటభుజంగముఖక్షతజపంకవిలిప్తముఖంబు నమ్మహా
నకులముఁ జూచి భూమిసురుఁ డాహతభీతపరీతచిత్తుఁడై
యొకగడెసేపు రిమ్మగొని యుండి పదంపడి తేఱి నిష్పరీ
క్షకుఁ డసమీక్ష్యకారియును గావున రోషవశుండు గావునన్. 24

క. తప్పదు చంపె న్వదనము, చెప్పకచెప్పెడును రక్తసిక్తంబయి నా
కుప్పాకలువోలెఁ గలిగిన, యిప్పాపని దీనికేన యిచ్చితి మెసవన్. 25

క. సతిమాట మీఱ కన్మ, త్సుతుదగ్గఱఁ గాచియుండఁ జూచిన నీదు
స్థితి వచ్చునె నాకుత్సిత, మతిగూల న్నకుల ముచితమా కావలికిన్. 26

క. అని కన్నుల జేవుఱుగఁగ, ల్కొన లగుడం బెత్తి విసరికొట్టిన వెలికిన్
గనుగ్రుడ్లు వెడల నొప్పిం, బనివి యహో నకుల మపుడు ప్రాణము విడిచెన్. 27

చ. నకులముఁ జంపి పోయి సదనంబున భూమిసురుండు గన్గొనం
జికిలిమడుంగుపానుపునఁ జెక్కుచెమర్పక యున్నపుత్త్రకున్
బ్రకటభుజంగభంగములఁ బ్రాంతమునం గని చిచ్చఁబోయి యే
టికి నిటుసేసితిం గలుషరించి యయో నను రోయ నుత్తముల్. 28

వ. అని యుదరతాడనంబుఁ జేసికొనుచు బ్రాహ్మణుం డుచ్చైస్స్వనంబున రోదనంబు
సేయందొడంగె నక్కలకలంబు చేరువఁ బుట్టినింట నునికిం జేసి యాకర్ణించి యాజ్ఞసే
ని గృహంబునకు వచ్చి బ్రాహ్మణేశ్వరు నాలోకించి. 29

క. కడిఖండసలైనపాపము, కట్టిడిది కడుంబ్రేమఁ బెంపఁగా రాజిలు పెం
పుడునకుల మేలపాలిసెం, దడయక నీ కేటికిట్టిదవు చెపు మనఘా. 30

ఉ. నావిని బ్రాహ్మణుం డనియె నన్నుఁ బ్రయత్న మెలర్పఁ బట్టికిన్
గాపలిఁ బెట్టి పుట్టినిలు గాల్పఁగ నీవటుబోవ నేను నా
లో వివరంబు మాలి మృగలోచన ముంగిస నే కిశోరర
క్షావిధి కొప్ప నేర్పఱిచి జాఱితి సుందరబాహ్యభూమికిన్. 31

క. ముంగియును మున్నియోగము, నం గదలక కాచియుండ నంతను నాలో
నం గాలసర్ప మరుదే, రం గని భవదీయపుత్త్రరక్షాబుద్ధిన్. 32

క. తలఁ గొఱికి నఱికి భుజగ, జ్వలదస్రరసాతిరక్తవదనముతో ద
వ్వుల కెదురువచ్చి నకులము, కలకంఠీ పెనఁగదొణఁగెఁ గాళ్ళన్ వ్రేళ్ళన్. 33

తే. అపుడు పన్నగరక్తసిక్తాననంబు, బభ్రునేత్రంబుఁ గని గుండె పగిలి నాగిలి
తనయు నిర్జించెనిఁక నేటితాళి మనుచు, నువిదలగుడాభిహతి దీనియసురుఁ గొంటి.

క. ఈయుగ్రాఘం బేమిటఁ, బాయు నిశాచరుఁడఁ గాక బ్రాహ్మణుఁడనె యాం
నాయన యేడ్చుచుఁ జెప్పిన, నాయిభనిభయాన ఖిన్నయై మూర్ఛిల్లెన్. 35

వ. మూర్ఛిల్లి యెట్టకేలకుం దేఱి కన్నీరు కరతలంబునం దుడిచికొనుచు సతి పతికి
గద్గదస్వరయై యిట్లనియె. 36

క. సుపరీక్షితము సుదృష్టము, సుపరామృష్టంబు మఱియు సుశ్రుతముం గో
రుపురుషుఁడు నాపితుని క్రియా, నపరిమితాపత్పరీతుఁడై చెడిపోవున్. 37

క. అనిన విని భూసురుఁడు సతిఁ, గనుగొని యోవంశపాలికా! మంగలి యే
పనిఁ జేసి చచ్చె నీకథ, విననిష్టం బయ్యెఁ జెప్పవే నాకనుడున్. 38

వ. యాజ్ఞసేని యిట్లని చెప్పందొడంగె. 39

చ. జడమతిభార్య యొక్కసెటిసాని విదర్భనివీటనుండి సొం
పడరఁగఁ గర్తలబ్ధిఁ గడుపై కడుఁ బైకొనుదండి నొప్పలం
బడి యది పుత్త్రుఁ గాంచి పిదపం బరలోకముఁ జేరె నంతలో
నడల దొడంగె నాకటికి నాఱసి చన్నిడ లేమి బాలుఁడున్. 40

క. చుట్టంబులు పక్కంబులు, కట్టడియై వీఁడు తల్లిగండము తలగా
బుట్టె నవలక్షణుం డికఁ, గట్టా యెవ్వారి జెఱుపఁగా నున్నాఁడో. 41

ఆ. ఇంట నుండగూడ దిప్పుడ గొని చని, గుంటనైనఁ బెద్దగుంటనైనఁ
బెంటనైన వైచి యింటికి నరుదెండ, నంగ నద్దురుక్తు లాలకించి. 42

క. ఆయింట్లఁ గూలి సుప్పటి, లాయముగా నిరవధినరయై మనునొకవ
ర్షీయసి వేఁగినపదిలో, బాయనితమి మ్రొక్కి నిలువఁబడి యిట్లనియెన్. 43

ఉత్సాహ. కన్నవారిసంకవారిఁ గానఁ బ్రాణనాథుఁడున్
మున్నె చచ్చె యేను సుంకముండ నెట్లు లేసుదున్
మున్ను వెన్క లేదు నేఁడు మూఁడుగాళ్ళవృద్ధనా
యన్నలార వీని నీరె యంచు వేఁడి మ్రొక్కినన్. 44

మ. ఉరసౌన్న గ్రహణాస్థిశేషనతదేహా సౌఖ్యకృత్తైలసం
స్ఫురణాభావజటీకృతాలకననేషద్దైన్యతాయ్యస్మఖం
బరుష ప్రాక్పరిధానసంవృతనితంబ న్నిర్గతాలంబనా
జరఠం గన్గొని యొండునాక నగరస్వాముల్ ప్రసాదించినన్. 45

క. వనిత పనిఁబూని వానిన్, దనయునిగాఁ బెనుచుకొనిన దత్పుత్రకృతం బే
మని చెప్పవచ్చు విద్యా, ధనుఁడు గుణాకరుఁడు ధీరతరుఁ డతఁ డయ్యెన్. 46

క. ఆతఁ డొకనాఁడు దారి, ద్ర్యాతురుఁడై ధాత నోఁచి యలసి మహేశ
య్యాతలమున నిదురించి య, హో తేజోలాభమూల మొకకలఁ గనియెన్. 47

ఉ. చేరి తృతీయయామమున సెట్టి గలంగి సదుల్లసన్మరు
ద్భూరుహభంగిఁ గెంజడలు భూతివిశేషితమైన మేన నిం
డారఁగఁ గావికావు మసివంటినమోము సలక్ష్మశుభ్రరో
చీరుచి సేవగింప నొకసిద్ధుఁడు వచ్చి సదాదరాయతిన్. 48

చ. అనియెను వహో కిరాటతనయా వినయాదిగుణంబులందు నే
మనుజుఁడు నీకు సాటి యలమాట లటుండెఁ బ్రభాతమైనని
కనుఁగవకు న్నవక్షపణకత్రయము న్ననుపట్టు ముంగిటం
బనివడి దానిఁ జంపు మది భర్మనిధిత్రయమూర్తి నుండెడున్. 49

క. ఆనిధులఁ బుచ్చుకొని ధని,వై నీతిఖ్యాతిరీతు లమరఁగ మనుమం
చానిత్యసత్క్రియఁ దరిగిన,మానస మలరం గిరాటమణి మేల్కనియెన్. 50

తే. మేలుకని భక్తిఁ బ్రణమిల్లి మేరనిలిచి,తల్లి యూరుజమహిళామతల్లికనియె
నమ్మ యిమ్మందిరంబున నలికి ముగ్గుఁ, బెట్టు మిపుడు శుభంబు లభించు మనకు.

క. వలదు విలంబన మన న,ప్పలితగృహం బలికి పూసి పసపౌసఁగం ము
గ్గులుముగ్గులు నిడి యుక్కథ, నలఘుమతిం దెలిపె సనయుఁ డగుతనయునకున్. 52

క. క్షౌరమునకు సమయంబగు, టారసి నాపితుఁడు వచ్చె నాలో దైవ
ప్రారంభమున నపూర్వవి, భారూఢక్షపణకత్రయంబును వచ్చెన్. 53

వ. వచ్చిన. 54

క. మే నుప్పొంగఁగఁ బెంజెర, కూన న్నగు లగుడమెత్తికొని ప్రాణంబుల్
పోనడఁచె సెట్టి యాలో, దీనత్రితయంబ హో నిధిత్రయ మయ్యెన్. 55

వ. అయిన. 56

క. ఆనిధులఁ బుచ్చుకొని ధని,యై నాపితుఁ జూచి వణిజుఁ డాదృతి మెఱయన్
దీనారశతక మిడి మదిఁ, బూనినకౌతూహలమునఁ బొమ్మని పల్కెన్. 57

చ. వెఱగు జనింప నత్తెఱఁగు వెంగలిమంగలి సూచి కన్నుమి
న్నెఱుఁగక యింటి కేగి యటులేనును భూరినిధు ల్గడింతు నం
చటిమటి గొంటలేక లగుడాగ్రముఁ గైకొని యత్న మేమియున్
గరిపడకుండ నాక్షపణకత్రితయాగమనంబుఁ గోరఁగన్ 58

క. ఒకముగురు నిగురుగప్పిన, ప్రకటాంగారము లనంగ భస్మవిలిప్తాం
గకులు చనుదేర నారసి, తుకతుకపో నడచె నాపితుఁడు చేసేతన్. 5
క. లగుడంబున మస్తకముల్, పగిలి పడ న్వ్రేయఁ జచ్చిపడి రెన్నఁగ న
మ్ముగురును ముగుర నిధిత్రయ, మగుటయు లేదని మెఱసెనస్రము మెదడున్
వ. అట్టి దుష్కృత్యంబునకుఁ బౌరులాహాకారంబు లొనర్చి రాక్షణంబ నగరరక్షకులు. 6

ఉ. పటురభసంబున న్బొదివి పట్టి దురాత్మ క యిట్టివారి నేఁ
డిటునలె జేసి చంపుటకు నెవ్విధి నీమన సోర్చె నీకు ని
ష్కుటిలచరిత్రు లన్యులకుఁ గోర రొకింతయు గీడు వీరిపైఁ
గటకట మచ్చరం బెటులఁ గల్గె వృథా యిది పోల దెయ్యెడన్. 62

క. నిటలలిఖితాక్షరంబులు, కుటిలాత్మా మసలదెసల గొనబగుజటులం
జటులగతిఁ జంపితీవని, కటములు బొంగారఁ గ్రూరగతి వారంతన్. 63

క. ఆక్షురకుఁ డోడిపడ న, బ్బిక్షులపాదముల సరసఁ బెట్టి భుజాహే
తిక్షతి దునిమిరి ధర నప, రీక్షితకార్యులు భజింపరే యాపదలన్. 64

చ. ప్రశమనరేఖఁ బాదమునఁ బ్రామి యహో యవిశేషరోషసం
నశుఁ డగుమన్ ధరాస్థలి నవారణ నెవ్వఁడు వేగిరించి సం
భృశతరకార్యము ల్సలుపుఁ బెద్దయు వేయును నేల సర్వదు
ర్దశలు గలంచు వానిఁ దమ దా గుణలుబ్ధులఁ బొందుసంపదల్. 65

వ. కావున నీవును నాపితునకు దోడుబోయినవాఁడ వని ప్రాణేశ్వరుం దూఱె వారు సుఖస్థితి నుండి రని విష్ణుశర్మండు సెప్పిన విని నీతికథావర్ణనంబున సుదర్శనకుమారులు లబ్ధవర్ణులై పూర్ణులై తంత్రి నలరింపుచుండిరి. 66

మ. సతతశ్రీభృతరాగదేహకృతమోహాభాగరత్నస్థిదా
మతటిత్తారకయుక్తవారిధరసమ్యక్కాయ చిద్గేయ ష
ణ్మాతమోహాన్వితకర్తృ కామ హిత గానప్రేమ గోపాంగనా
శతచామీకరచామరానిలచరాంచత్ఫాలలోలాలకా. 67

క. హాటకమణినూపురనృక, రోటీకమలాప్తచరణ రుచిరాగ్నిశిఖా
పాటీరభసితపల్లవ, పాటలమందారపాదపప్రతిమానా 68

మాలిని. త్రిపురరిపునరస్త్రీతీవ్రమానచ్ఛిదార్థీ, నిపుణతరవిహారా నిత్యసంతోషపూరా
జపకరణచణార్యాసక్తముక్తాభిగమ్యా, త్రిపటుతనువిలాసా దివ్యధామైకవాసా. 69

గద్య. ఇది శ్రీవేంకటనాథ కరుణాలబ్ధ సరససాహిత్యనిత్యకవితావిలాస సకలసుకవిస్తుతిభాషణోల్లాస రాజకులపారావారపర్వశర్వరీరమణ నీతిశాస్త్రమార్గపరిశ్రమణధైర్యపర్యాయ దిక్కృతనీహారపర్వత పర్వతరాజకుమార నిస్సహాయప్రబంధనిర్మాణ భోజభూదారసుధామధుర భారతీసనాథ వేంకటనాథ ప్రణీతం బయిన పంచతంత్రంబున నసమీక్ష్యకారిత్వ మన్నది సర్వంబును పంచమాశ్వాసము.

చెన్నపురి: 'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1924.